صحيح جامع بيان العلم وفضله

Ibn Abdul-Berr

Sveobuhvatni pokazatelj znanja i njegove blagodati

Vjerodostojna verzija djela

SVEOBUHVATNI POKAZATELJ ZNANJA I NJEGOVE BLAGODATI

Ebu Omer Jusuf ibn Abdul-Berr
(um. 463. h.g.)

Skratio i prilagodio: Ebul-Ešbal ez-Zuhejri

SARAJEVO, 2008.

IZ RECENZIJE

Malo je knjiga koje imaju metodološki pristup stjecanju šerijatskog znanja. Jedna od tih malobrojnih knjiga jeste i ova o čijem piscu ne treba posebno govoriti zbog njegovog ugleda i velikog doprinosa šerijatskim naukama. Iako sažeta i profilirana slabim predajama, njena obimnost nije mnogo umanjena, kao ni vrijednost. Stoga nema sumnje da je ova knjiga kapitalno djelo iz ove oblasti. Knjiga se odlikuje precizno raspoređenim poglavljima, koja pojašnjavaju specifike islamskog znanja, a zatim taksativno poredanim predajama od Poslanika, s.a.v.s., te prvih i potonjih generacija, tako da u isto vrijeme nosi epitet i hadiskog djela.

Ono što posebno želim naglasiti jeste činjenica da su danas kod mnogih muslimana zagubljeni kodeksi ispravnog traganja i odnosa prema znanju i učenima, pa smo zato često svjedoci nemilih prizora zastranjivanja i tumačenja navoda od uleme bez normativa koje je sama ulema postavila. Samo je ispravno šerijatsko znanje garant našeg uspjeha i postojanosti, te zaštita od međusobnog razdora i netrpeljivosti. Ne mogu nikako da zaobiđem navod imama Eš-Šatibija, Allah mu se smilovao, koji me je inspirisao da ga stavim kao pogovor još jedne knjige koju sam izdao 2002. godine. On glasi:

Većina zabluda ukorijenila se u srcima masa zbog fanatičnog nastupa neznalica – sljedbenika istine. Oni su istinu prikazivali na zbunjujući i provokativan način. Slabe protivnike su s potcjenjivanjem i podrugljivošću gledali. Iz nutrine tih protivnika usplahireno su provreli motivi inata i konflikta, a u srcima su im se ukorijenila ništavna uvjerenja. Ulema je ostala nemoćna pred tim uvjerenjima, iako su ona, očito, bila netačna.»

Vidimo koliko kobno po jedno društvo može biti kada se udalji od normi stjecanja i prakticiranja šerijatskog znanja, iako pojedinci imaju iskrene namjere i utemeljenu praksu na ličnom nivou. Zato kažemo da nije isto prakticirati i prezentirati znanje. Ova knjiga nam,

uistinu, uveliko pomaže da razbijemo sve dileme oko metodologije stjecanja, sprovedbe i prenošenja islamskog znanja na druge.

I uistinu, veliki bi propust bio za onoga do koga ova knjiga dođe da je ne pročita i barem djelimično ne sprovede u svoj život. Ova činjenica je još jasnija onome ko zna koliko će znanje, njegovo prakticiranje i prenošenje na druge biti vrijedno na Vagi dobrih djela.

Emir Demir, prof.

PREDGOVOR

Sva zahvala neka je Allahu Jedinom. Neka je salavat na najbolje stvorenje. Svjedočim da nema drugog boga osim Allaha, Gospodara svih svjetova, i da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, Njegov poslanik, učitelj povjerljivi.

A zatim!

Allah, subhanehu ve te'ala, poslao je plemenitog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, objavio mu plemeniti Kur'an i naredio da radi po toj Knjizi. Zatim je naredio ljudima da rade po Knjizi ugledajući se na postupke Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, čime je Poslanik postao potpuni uzor svim ljudima kako (kur'anskim) tekstom tako i praktičnom primjenom. Allah, subhanehu ve te'ala, rekao je: ***"Vi u Allahovom Poslaniku imate divan uzor..."***[1] Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: *"Zar vam ja nisam uzor?"*[2] Ashabi bi pitali Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, o značenju koje nisu mogli razumjeti ili propisu koji nisu mogli pojmiti, pa bi im on odgovarao, pojašnjavao im, približavao im primjerom da bi na kraju shvatili. Naime, dovoljno je samo pogledati kako im je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, približio značenje sadake (udjeljivanja), kada su mu rekli: "Bogataši nas pretekoše u dobru..." U tu sadaku uvrstio je i tesbih – riječi *subhanallah*, tekbir – riječi *Allahu ekber*, tehlil – riječi *la ilahe illallah*, naređivanje dobra i odvraćanje od zla, sve dok i sam spolni akt muža sa svojom ženom, koju mu je Allah, azze ve dželle, učinio dozvoljenom, nije uvrstio u sadaku. Pošto nisu mogli shvatiti da se za zadovoljavanje strasti može dobiti nagrada, Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, to im je pojasnio riječima: *"Šta mislite kada biste svojoj strasti udovoljili na nedozvoljen način, biste li zaslužili kaznu? Tako isto kad joj udovoljite na dozvoljen način, zaslužujete nagradu."*[3]

---

1 Prijevod značenja El-Ahzab, 21.
2 Muslim (681).
3 Muslim (1006).

Na sličan način cjelokupni Šerijat približen je i pojednostavljen ashabima sve dok ga nisu shvatili i radili po njemu. Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: *"Ostavio sam vas na jasnom putu čije su noći jasne poput dana. Niko neće, poslije moje smrti, skrenuti s njega a da neće propasti."*[4]

Uloga ashaba bila je da približe razumijevanje Šerijata tabiinima. Na tom putu došlo je i do zapisivanja Kur'ana plemenitog i pojašnjavanja onoga što im je od njega bilo nejasno. Tako je Urve b. ez-Zubejr upitao svoju tetku Aišu, radijallahu anha, o onome što je njemu bilo nejasno u riječima Uzvišenog: ***"Safa i Merva su Allahova časna mjesta, zato onaj koji Kabu hodočasti ili 'umru obavi ne čini nikakav prijestup ako krene oko njih..."***[5], rekavši: "Dakle, dozvoljeno mi je da obavim hadždž, a da ne činim sa'j između Safe i Merve, jer njihovo izostavljanje nije '**nikakav prijestup**'?" Aiša mu je pojasnila da su nekada na Safi i Mervi bili kipovi, pa su ljudi nakon islama osjećali nelagodnost prilikom obilaženja Safe i Merve, nakon čega je Allah, subhanehu ve te'ala, pojasnio da poslije islama i uklanjanja kipova sa istih mjesta ne trebaju osjećati tu nelagodnost i da obilaženje Safe i Merve ne trebaju smatrati "**nikakvim prijestupom**".

Takoder, ljudi su prenosili hadis Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, i pobojali se da se ne pojave laži od strane nekih ljudi, iako je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, upozorio na to riječima: *"Doista, slagati na mene nije isto kao slagati na nekoga drugog! Onaj koji na mene namjerno slaže, neka pripremi sebi mjesto u Vatri."* Naši dobri prethodnici govorili su prenosiocima hadisa: "Spomenite nam svoje ljude." Nakon toga hadis se prenosio samo ukoliko je bio poznat onaj ko prenosi određeni hadis i od koga isti prenosi. Na taj način nastala je "nauka o prenosiocima", koja se danas ubraja u najveće znanosti.

Poslije ovog nastupio je period zapisivanja i skupljanja. Skupljana su predanja uz spominjanje lanca prenosilaca, svejedno radilo se o hadisu koji bi se pripisivao Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem, ili riječima plemenitih ashaba, ili znamenitih učenjaka koji su došli poslije njih. Postavljeno je pravilo: "Ko ti spomene lanac prenosilaca,

---

4 Hadis je vjerodostojan. Ibn Madže (43), Ahmed (4/126).

5 Prijevod značenja El-Bekare, 158.

usmjerio te je", zbog tadašnje lahkoće poznavanja prenosilaca, njihove iskrenosti, povjerljivosti i jačine pamćenja, kao i postojeće dovoljno jake odlučnosti učenjaka i onih koji su tragali za znanjem da ponesu tu istu odgovornost.

Kako je vrijeme odmicalo lanac prenosilaca bio je sve duži, ambicije i brige su se smanjivale i slabile, usljed čega su ljudi osjetili veću potrebu za pojašnjenjem tekstova nego za samim lancem prenosilaca. Na ovom polju došli su do izražaja islamski velikani koji su provjeravali i odvajali prihvatljiva predanja od neprihvatljivih. U zasebnim djelima skupljali su vjerodostojna predanja i predanja slična njima na kojima se zasniva rad i djelo. Medu takvim zasebnim djelima ima i onih u kojima su skupljena predanja bez mišljenja islamskih pravnika, poput "Musneda" imama Ahmeda, "Sahiha" imama Muslima, kao i djela koja pored predanja sadrže i mišljenja islamskih pravnika i značenja koja proizilaze iz samih predanja, poput "Muvette" imama Malika, "Sahiha" imama Buharije.

Zatim, kod ljudi se ukazala potreba za odvajanjem islamskog prava i validnih mišljenja islamskih pravnika u zasebna djela. Tako su nastala fikhska djela poput "El-Umm" imama Šafije i "El-Haradž" imama Ebu Jusufa, i druga djela u kojima su pojašnjena pravna značenja.

Takoder, učenjaci su počeli razvrstavati islamske znanosti po disciplinama. Neki učenjaci su pisali o životopisima i bitkama, neki o islamskom pravu, neki su skupljali hadise, a neki su se bavili komentarom Allahove Knjige.

Potom su ljudi osjetili potrebu da im se pojasne putevi i načini na osnovu kojih se došlo do pojedinih propisa koji postoje u Kur'anu i sunnetu, a koje nisu u stanju da spoznaju osim veliki i marljivi islamski učenjaci. Tako da je došlo do pojave djela iz oblasti temelja islamskog prava, kako bi se približili načini dolaska do pojedinih značenja. Prvo djelo iz ove oblasti jeste "Er-Risala" imama Šafije, rahimehullahu te'ala. Ljudi su, takoder, osjetili potrebu za poznavanjem propisa hadisa, tj. njihove vjerodostojnosti i slabosti, usljed čega su nastale razne hadiske znanosti, uz postojeću "nauku o prenosiocima", kao

dopuna istoj, a sve s ciljem pojašnjavanja i približavanja ljudima islamskog znanja kako bi spoznali propise i načine na osnovu kojih islamski učenjaci donose te propise.

Zatim se pojavila potreba za usklađivanjem propisa i dokaza koji ga potkrepljuje, usljed čega nastaju skraćeni komentari islamskog prava, pisani s lijeve i desne ili donje strane samog teksta. Zbog ovakvih potreba, djela su se umnožila i rasprostranila.

Takve plemenite radnje s ciljem pojašnjavanja i približavanja islamskog znanja nastavile su se i dan-danas. Možemo vidjeti kako neki iskreni tragaoci za znanjem daju svoj veliki doprinos nekoj određenoj knjizi time što će je pregledati i odvojiti ono što je vjerodostojno i pouzdano u njoj od onoga što nije. Neki od njih od takvih djela sačinjavaju zasebne vjerodostojne verzije istih djela. Trud koji je uložio veliki hadiski ekspert i autoritet Muhammed Nasiruddin el-Albani na tom polju, svima nam je dobro poznat. Allah, azze ve dželle, ga nagradio najboljom nagradom za ono što je učinio za islam i muslimane. Također, tu je i zbirka vjerodostojnih predanja uz spominjanje lanca prenosilaca koju je sačinio veliki autoritet Mukbil b. Hadi el-Vadi'ii el-Jemeni, uz pomoć velikog broja svojih blagoslovljenih učenika, kao i mnoge druge disertacije i istraživački radovi iz hadiskih djela, djela tefsira, djela islamskog prava, s ciljem približavanja istih znanosti, sa svim njihovim podjelama, svim uzrastima i nivoima obrazovanja, od učenjaka, onih koji tragaju za znanjem, pa i do običnih ljudi, svakog pojedinca iz ovog naroda, kako bi se postigla što veća znanstvena korist. Nikome ne smije biti uskraćena ova uputa s kojom je Uzvišeni Allah poslao Svoga Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, i svakako je sve ovo u cilju ostvarivanja obećanja Plemenitog Allaha: ***"Doista smo Mi objavili ovaj Kur'an i, doista, Mi ćemo ga čuvati!"***[6]

Međutim, u prvim stoljećima pojavili su se govori i mišljenja koji nisu bili zasnovani na jasnim šerijatskim dokazima. Oni koji su zastupali takva mišljenja, pribjegavali su manje jasnim kur'anskim i hadiskim tekstovima i na osnovu svojih razumijevanja donosili određene izjave, usljed čega su se pojavile raznovrsne novotarije. Te

6 Prijevod značenja El-Hidžr, 9.

novotarije razlikovale su se od čistog islama, neke više, neke manje, međutim, sve su obuhvaćene riječima Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem: *"I doista je svaka novotarija zabluda!"* To je posljedica davanja potpune slobode razumu na razmišljanje bez njegovog ukroćavanja i ograničavanja časnim šerijatskim tekstovima. Zbog toga islamski učenjaci trebaju ljudima olakšati razumijevanje islamskih znanosti i ne ostaviti otvorena vrata šejtanu putem kojih će podsticati svoje pomoćnike na nešto što se zove misao, razmišljanje, slobodoumnost. Sve te riječi strane su i čudne islamskoj sredini, da li zbog toga što su iste riječi i pojave posljedice nekih filozofskih pravaca, ili zadovoljavanja strasti i prohtjeva, ili opravdavanja grijeha, ili, pak, ozakonjenja i dozvoljavanja stvari koje su oprečne vjerskim tekstovima, čak dotle da većina njih tvrdi kako se njihove ideje i razmišljanja poklapaju sa suštinom islama, makar se i razlikovali sa šerijatskim tekstovima?!

Naš voljeni brat, učenjak Ebul-Ešbal Hasan ez-Zuhejri, Allah ga blagoslovio za njegov trud, dao je svoj drugi doprinos vrijednoj knjizi "Sveobuhvatni pokazatelj znanja i njegove blagodati". Njegov prvi doprinos ogleda se u pojašnjenju stepena hadisa i drugih tekstova spomenutih u istoimenom djelu, dok drugi doprinos jeste izdvajanje vjerodostojnih predanja u zasebno djelo pod nazivom *"Vjerodostojna verzija djela Sveobuhvatni pokazatelj znanja i njegove blagodati"*.

Ovaj učenjak, Allah ga oplemenio, uljepšao je djelo mnogobrojnim koristima koje se tiču odgoja, a koje je spomenuo u fusnotama, što je uvećalo ljepotu i vrijednost ovog djela. Neke od tih koristi htio sam spomenuti u ovom svom predgovoru, ali sam se bojao da ne odužim, tako da sam ostavio samom čitaocu da uživa u čitanju ovog djela.

Međutim, i pored moje najveće ocjene za uloženi trud, moje slabašnosti i dove za pomoć i nagradu cijenjenom učenjaku, volio bih da je izbrisao izvode hadisa i uputio ih na originalnu verziju djela s njegovom provjerom, kako bi ovo djelo bilo manjeg opusa i kao takvo prihvatljivije za izučavanje, a i za kupovinu[7]. Ali, i pored toga, Allaha, subhanehu ve te'ala, molim da se ovim djelom okoriste svi oni koji

---

7 Odazvao sam se ovom zahtjevu prilikom štampanja ovog djela i nije me spriječilo da mu se odazovem i prvi put osim to što je knjiga već bila skupljena i pregledana, da Allah nagradi našeg šejha najboljom nagradom.

tragaju za znanjem, jer je ovo jedno od odgojnih djela koja nedostaju u našem vremenu, osim nekolicine njih. Allaha molim da podrži i učvrsti ovog našeg učenjaka, i sve ostale koji tragaju za znanjem, u prenošenju znanja kojim će se drugi okoristiti, a Allah, azze ve dželle, je iza svake namjere.

Muhammed Safvet Nuruddin,
glavni predstavnik džemata
"Pomoćnici Muhammedovog sunneta"

Biografija hafiza Ibn Abdul-Berra

Ime, porijeklo i nadimak

On je imam, autoritet, hafiz Magriba, šejhul-islam Ebu Omer Jusuf b. Abdullah b. Muhammed b. Abdul-Berr b. Asim en-Numeri, el-Kurtubi, el-Endelusi, el-Maliki, autor izuzetno vrijednih i prelijepih djela. U osnovi porijeklom je Arabljanin i njegovo porijeklo seže do Ma'da b. Adnana.

Rođenje

Historičari se razilaze kada je u pitanju datum rođenja hafiza Ibn Abdul-Berra. Jedni kažu da je rođen 362. h.g., dok drugi kažu da je rođen 368. h.g.

Odrastanje i podizanje

Odrastao je u gradu Kordobi, koji je u tom vremenu bio prijestolnica hilafeta u Španiji, grad i kolijevka znanja i boravište ehli-sunneta vel-džemata. Hafiz Ibn Abdul-Berr odrastao je u jednom takvom okruženju i u kući poznatoj po znanju, časti i skromnosti. Njegov djed Muhammed b. Abdul-Berr b. Asim en-Numeri bio je jako pobožan čovjek, poznat po klanjanju noćnog namaza. Njegov otac Abdullah b. Muhammed bio je jedan od poznatih pravnika u Kordobi. Učio je i slušao od velikog broja znamenitih učenjaka Kordobe iz raznih oblasti: islamskog prava, hadisa, jezika, historije, književnosti, sve dok im se za kratko vrijeme nije pridružio i njegovo ime proširilo među najznamenitijim učenjacima Kordobe.

Što se tiče njegovog traganja za znanjem izvan njegove zemlje, Ibn Abdul-Berr nije bio počašćen time, ali je poluotok Endelusa prešao od istoka do zapada u potrazi za znanjem.

Učitelji i učenici

Ibn Abdul-Berr zapamtio je veliki broj znamenitih učenjaka koji su zajednički nastupali u podizanju islamske civilizacije na prostorima Endelusa, od kojih su:

Ismail b. Muhammed b. Ismail b. Abbad el-Lahmi, Ebu Imran Musa b. Isa b. Hadž el-Gandžumi, Ebul-Velid el-Badži Sulejman b. Halef b. Sa'd et-Tudžibi, drugi čiji broj prelazi stotinu.

Od učenika, koji su također mnogobrojni, posebno se ističu oni koji prenose od njega njegova djela:

Ebu Alijj el-Gassani, Husejn b. Muhammed b. Ahmed el-Džejani,

Abdur-Rahman b. Muhammed b. 'Itab b. Muhsin el-Kurtubi,

Ebul-Hasan Tahir b. Mufevvez b. Ahmed el-Me'afiri eš-Šatibi,

Ebu Muhammed Alijj b. Ahmed b. Seid b. Hazm el-Endelusi, veliki učenjak hadisa i islamskog prava i mnogi drugi učenici.

Pohvale učenjaka

Ebul-Kasim je rekao: "Ibn Abdul-Berr je imam svoga vremena."

Ebul-Velid el-Badži je rekao: "U Endelusu, kada je u pitanju hadis, nije bilo ravna Ebu Omeru ibn Abdul-Berru. Od svih učenjaka Magriba, on je pamtio najviše."

Ibn Hazm je rekao: "Ne poznajem nekoga ko je sličan njemu kada je u pitanju razumijevanje hadisa, pa kako da postoji neko ko je bolji od njega?"

Vjerovanje

Hafiz Ez-Zehebi je rekao: "Bio je imam, pobožan, povjerljiv, velikog znanja, pridržavao se sunneta i slijedio ga... u vjerovanju je bio na pravcu prvih generacija. Nije se bavio apologetikom, već se zadržao na vjerovanju svojih šejhova."

Opredjeljenje u islamskom pravu

Imam Ez-Zehebi je rekao: "Prvobitno je bio, kako se prenosi, zahirijske pravne škole, da bi kasnije postao sljedbenik malikijske pravne škole s vidnim priklanjanjem fikhu imama Šafije u pojedinim pitanjima, zbog čega mu se ne može prigovoriti jer je i sam bio dostigao stepen imama mudžtehida."

Djela i ostavština

Iza je sebe ostavio mnogobrojna djela iz svake oblasti, djela kojima slična nisu prethodila. Pisao je o kiraetima (načinima učenja Kur'ana), hadisu, islamskom pravu, historiji, književnosti, moralu i odgoju, islamskom vjerovanju, poeziji i drugim oblastima.

Smrt

Smrt ga je zatekla u gradu Šatiba 463. h.g. u devedeset i petoj godini života, Allah mu se smilovao i bio zadovoljan njime.

Prvo poglavlje

KO BUDE UPITAN O ZNANJU PA GA SKRIJE

Allah je rekao: ***"A kada je Allah uzeo obavezu od onih kojima je Knjiga data da će je sigurno ljudima objašnjavati i da neće iz nje ništa kriti..."***[8]

(1) Allahov Poslanik je rekao: *"Ko bude upitan o znanju pa ga skrije, doći će na Sudnji dan zauzdan uzdama od vatre."*[9]

(2) Ebu Hurejre je govorio: "Da u Allahovoj Knjizi nije dva ajeta, ne bih vam govorio ništa. Doista je Svevišnji Allah rekao: ***'Uistinu oni koji kriju ono što smo objavili od dokaza i upute...'"***, ovaj ajet i ajet koji slijedi poslije njega – zatim je rekao: "Ljudi, doista, govore: 'Ebu Hurejre mnogo priča'" – a potom bi spomenuo hadis.[10]

(3) Jezid b. Hurmuz je rekao: "Nedžde[11] je pisao Ibn Abbasu pitajući ga o pet stvari, na što je Ibn Abbas rekao: 'Uistinu ljudi govore: Ibn Abbas se dopisuje sa harurijama (jedan od naziva za haridžije, op. prev.). Da se ne bojim da neću skriti znanje, ne bih mu odgovorio' – a potom je spomenuo hadis."

(4) Pametni ljudi su rekli: "Onaj koji skrije znanje kao da ga i ne poznaje."

Neki ljudi su o ovome što smo upitani i što smo spomenuli u ovoj knjizi skupili poglavlja i da sam ih smatrao dovoljnim, ukazao bih na njih. Međutim, vidio sam da je svaki od njih skupio ono što je poznavao, pamtio, bojao se zaborava i ono s čime bi volio da se upozna onaj koji traga za znanjem. Kada bi učenjaci bili nemarni u

---

8 Prijevod značenja Ali Imran, 187.

9 Ebu Davud (3658), Tirmizi (2649), Ibn Madže (261).

10 Buharija (118), Muslim (16/53).

11 Nedžde je Ibn Amir el-Hanefi el-Haruri, predvodnik sekte *nedždije*, jedne od sekti unutar haridžija.

skupljanju vijesti, razlikovanju predaja, kada bi ostavili spominjanje svakog predanja u poglavlju kojem pripada, svake vrste znanja pod vrstom kojoj pripada, nestalo bi mudrosti, znanje bi se zapostavilo i zagubilo, iako se dosta znanja zbog nepažnje i male brige za njim, zbog bavljenja dunjalukom i opijenosti njime, već zagubilo. Ali, Allah će za ovo znanje sačuvati ljude, makar ih bilo i malo. Oni će, iz Allahove dobrote i blagodati, poučavati narod osnovama znanja i ukazivati na njegove ogranke. I ljudi će biti na dobru sve dok postoji barem jedan međ u njima koji će poučavati druge, jer znanje će, doista, nestati sa nestankom učenjaka, kao što Allahov Poslanik i kaže. Značenje ovog i sličnog naći ćeš u ovoj knjizi, ako Allah da. A snaga i moć pripadaju Allahu. On mi je dovoljan i divan li je zaštitnik.

Drugo poglavlje

TRAŽENJE ZNANJA JE OBAVEZA

(5) Enes b. Malik, radijallahu anhu, prenosi da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Traženje znanja obaveza je svakom muslimanu."* [12]

(6) Ishak b. Mensur el-Kevsedž prenosi da je čuo Ishaka b. Rahoju kako kaže: "Traženje znanja je obaveza. Ništa vjerodostojno[13] ne prenosi se o tome, osim u značenju da je obavezno traženje onog obaveznog, potrebnog znanja, poput znanja o abdestu, namazu, zekatu, ukoliko se posjeduje nisab u imetku, hadždžu i ostalo. Za stjecanje obaveznog znanja nije potrebno tražiti dozvolu od svojih roditelja za odlazak u potragu za njim, ali neće ići u potragu za onim što mu je poželjno da nauči sve dok ne zatraži dozvolu od roditelja."

Ebu Omer[14] kaže: Ishak je želio reći, a Allah najbolje zna, da o pojedinim lancima hadisa o obaveznosti traženja znanja postoji govor učenjaka, međutim, iako postoji među njima približno razilaženje, značenje hadisa kod učenjaka je ispravno, kao što ćemo to ovdje spomenuti, ako Allah da.

12 Ovaj hadis je dobar. Od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, prenosi ga skupina ashaba od kojih su i Enes b. Malik, Abdullah b. Mesud, Ebu Seid el-Hudri, Ibn Abbas, Ibn Omer i drugi.

13 Naprotiv, postoji vjerodostojan haber po tom pitanju. Istina je da su se islamski učenjaci uveliko razišli po pitanju njegovog prihvatanja i odbacivanja. Jedna skupina učenjaka ocijenila ga je dobrim. Pojedini ga ocjenjuju čak i vjerodostojnim.

14 Ovo je autor Ebu Omer Jusuf b. Abdul-Berr el-Endelusi, rahmetullahi alejhi, i ovo ime će se ponavljati kroz cijelu knjigu, pa neka se zna.

(7) El-Hasan b. Er-Rebi'a[15] prenosi da je upitao Ibnul-Mubareka[16] o riječima Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem: *"Traženje znanja je obaveza svakom muslimanu."* Odgovorio je: "Obavezno znanje nije ono što vi tražite, već je obaveza onome koji nešto ne poznaje da pita o tome sve dok se ne pouči istom."

(8) Muhammed b. Muavija el-Hadremi prenosi da je, u njegovom prisustvu, Malik b. Enes upitan o hadisu u kojem se spominje da je traženje znanja obaveza svakom muslimanu, na što je odgovorio: "Kako li je lijepo tražiti znanje[17], ali da je obaveza –nije."

(9) Sufjan b. Ujejne[18] je rekao: "Traženje znanja i borba obaveza je pojedinih skupina muslimana. U tome su jedni dovoljni za druge." Zatim je proučio riječi Svevišnjeg Allaha: ***"Svi vjernici ne treba da idu u boj. Nek se po nekoliko njih iz svake zajednice njihove potrudi da se upoznaju s vjerskim naukama i neka opominju narod svoj kada mu se vrate..."***[19]

(10) Ebu Jusuf Jakub b. Sufjan el-Fisevi je rekao: "Čuo sam da je Alija b. el-Hasan b. Šekik upitao Ibnul-Mubareka: 'Šta je dovoljno vjerniku od znanja da se poduči, a šta obaveza?' Odgovorio je: 'Nije mu dozvoljeno da učini bilo šta osim sa znanjem, a znanje neće postići sve dok ne bude pitao.'"

---

15 On je Ibn Sulejman el-Bedželi, pobožnjak, povjerljiv, prijatelj Ibnul-Mubareka. On mu je i sklopio oči nakon smrti i ukopao ga. Umro je 220. ili 221. h.g.

16 On je imam, šejhul-islam, učenjak svoga vremena, predvodnik bogobojaznih u svome vremenu, Abdullah b. el-Mubarek b. Vadih, Ebu Abdur-Rahman el-Hanzali, hafiz, borac, jedan od islamskih velikana. Iza sebe je ostavio mnoga djela. Dovoljno mu je samo djelo "Ez-Zuhd". Rođen je 118. h.g., a umro je 181. h.g., rahmetullahi alejhi. Njegove riječi su: "Tražili smo znanje radi dunjaluka, pa nas je uputilo na ostavljanje dunjaluka."

17 Kažem: Naprotiv, ova stvar, općenito, je najljepša, jer je znanje svjetlo kojim se upućuje. Njegova suština je poimanje stvari, koliko je moguće, razmišljanje o njihovim značenjima, dokazivanje istim postojanje Stvoritelja, subhanehu ve te'ala, Kojim se čovjek treba najviše okupirati, Njegovom spoznajom, spoznajom Njegovih imena i svojstava, spoznajom onoga što mu je dozvoljeno i što mu je zabranjeno.

18 On je veliki imam, hafiz svoga vremena, šejhul-islam Ebu Muhammed el-Hilali el-Kufi, zatim el-Mekki. Rođen je u Kufi 107. h.g. Počeo je izučavati hadis još kao dječak, tako da su i njegovi učitelji, poput El-E'ameša, Ibn Džurejdža i Šu'beta, prenosili od njega. Čak su mnogi odlazili i na hadždž samo da se susretnu s njim. Umro je 198. h.g.

19 Prijevod značenja Et-Tevbe, 122.

Ebu Omer kaže: Islamski učenjaci su složni da postoji znanje koje je obavezno za svakog čovjeka ponaosob (farz ajn), tj. stroga obligatna dužnost svakog muslimana; zatim, znanje koje je obavezno za jednu skupinu (farz kifaje), tj. obligatna dužnost zajednice muslimana, ukoliko se neko iz te zajednice poduči tom znanju, obaveza spada sa svih ostalih na tom području." Razišli su se u pojedinostima toga. Ono što je stroga obaveza svima jeste ono čime se nijedan čovjek neće moći pravdati svojim neznanjem, poput:

- svjedočenja jezikom i potvrde srcem da je Allah Jedan i da nema sudruga, da Mu ništa nije slično i ništa se ne može poistovjetiti s Njim, nije rodio i rođen nije i niko Mu ravan nije, Stvoritelj je svega i Njemu će se sve vratiti, Onaj Koji sve oživljava, Onaj Koji usmrćuje, Poznavalac je vidljivog i nevidljivog, a koji su kod Njega podjednaki, nije Mu skriven ni najmanji atom na Zemlji kao ni na nebu, On je Prvi i Zadnji, Najuzvišeniji i Najbliži, i ono što smatra većina ehlisunneta vel-džemata, a to je da su Allahova imena i svojstva oduvijek, nema Mu početka niti kraja, i da se On uzvisio iznad Arša;

- i svjedočenja da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, Njegov rob i Njegov poslanik, s pravom pečat svih vjerovjesnika;

- i da je proživljenje poslije smrti radi nagrade za djela istina, i da je vječnost na drugom svijetu u Džennetu za srećne, one koji su vjerovali i bili pokorni, istina, kao što je i vječna patnja za nesrećne, one koji su poricali i nevjernici bili, istina;

- i da je Kur'an Allahov govor i ono što je u njemu istina od Allaha. Obaveza je vjerovati u sve spomenuto u njemu, kao što je obaveza i prakticiranje svih jasnih ajeta;

- i svjedočenje da je pet dnevnih namaza obaveza i da mu je obavezno poznavati sve ono bez čega oni ne bi bili ispravni, od čistoće i ostalih propisa vezanih za namaz;

- i da je post mjeseca ramazana obaveza i da je obaveza poznavati ono što kvari post i ono bez čega neće biti potpun;

- ukoliko posjeduje imetak, obaveza je da nauči propise zekata: na što se izdvaja zekat, kada se izdvaja i koliko se izdvaja;

- obaveza je da nauči da je dužnost obaviti hadždž, jednom u životu ako ima mogućnost;

- obaveza je da nauči druge stvari za koje se neće moći pravdati neznanjem, poput: stroge zabranjenosti bluda, alkohola, svinjskog mesa, strvine i drugih nečistoća, stroge zabranjenosti krade, kamate, bespravnog otuđivanja, podmićivanja u presudi, lažnog svjedočenja, uzimanja tuđeg imetka bespravno, bez njihove dozvole, osim ako bude u pitanju nešto oko čega se ne spori niti na što se ne podstiče, zabranjenost svake vrste nasilja koju je zabranio Allah, azze ve dželle, i Njegov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, stroge zabranjenosti ženidbe majki, kćerki i sestara i svih onih koje su spomenute s njima, stroge zabranjenosti bespravnog ubistva vjernika, i slično svemu ovome o čemu govori Kur'an i na čemu se složio ummet. Zatim, ostalo znanje, njegovo traženje i proučavanje, podučavanje drugih ljudi istom, davanjem adekvatnih rješenja za dobrobit njihove vjere i njihovog dunjaluka, suđenja među njima, što je potrebno svima.

Ukoliko pojedinci ispune ovu obavezu, ona spada sa svih ostalih i u tome nema razilaženja među učenjacima. Dokaz su riječi Allaha, subhanehu ve te'ala: ***"Svi vjernici ne treba da idu u boj. Nek se po nekoliko njih iz svake zajednice njihove potrudi da se upute u vjerske nauke i neka opominju narod svoj kada mu se vrate..."***[20] Obaveza se ne odnosi na sve, već na pojedince koji će, nakon svoje edukacije, podučavati i druge. *Et-taifa – skupina* u arapskom jeziku ima značenje jednog ili više ljudi.

Također, borba je obligatna dužnost zajednice muslimana zbog riječi Svevišnjeg Allaha: ***"Vjernici koji se ne bore – osim onih koji su za borbu nesposobni – nisu jednaki onima koji se na Allahovu putu bore imecima svojim i životima svojim. One koji se budu borili ulažući imetke svoje i živote svoje Allah će odlikovati čitavim stepenom nad onima koji se ne budu borili, i On svima obećava lijepu nagradu. Allah će borcima, a ne onima koji se ne bore, dati veliku nagradu."***[21] Allah, azze ve dželle, ovim je ajetom odlikovao borca, dok one koji su izostali iz bitke nije ukorio. Ajeti koji govore o obaveznosti borbe su mnogobrojni i

---

20 Prijevod značenja Et-Tevbe, 122.

21 Prijevod značenja En-Nisa', 95.

usklađuju se sa ajetom koji smo spomenuli onako kako je to zabilježeno kod većine islamskih učenjaka. Ukoliko neprijatelj napadne zemlju, tada borba postaje stroga obligatna dužnost svakog njenog stanovnika i svakog onog koji stanuje u njenoj blizini, ako se ispostavi da njeni stanovnici nisu dovoljni i da su drugi u stanju pomoći je i odbraniti.

Ebu Omer kaže: Uzvraćanje na selam naši drugovi također uvrštavaju u ovo poglavlje, tj. smatraju da je to obligatna dužnost zajednice. Iračani se razilaze s njima i smatraju da je uzvraćanje na selam obligatna dužnost svakog pojedinca iz skupine ukoliko budu pozdravljeni. Spomenuli smo dva mišljenja, dokaz učenjaka Hidžaza u knjizi "Et-Temhid" – komentaru "Muvette", i ajet koji govori o uzvraćanju na selam po konsenzusu islamskih učenjaka: ***"Kada pozdravom pozdravljeni budete, ljepšim od njega otpozdravite, ili ga uzvratite..."***[22]

Pod ovu obavezu, tj. farz kifaje, ulazi i umotavanje mrtvaca u kefine, njihovo kupanje, klanjanje dženaze, njihov ukop, svjedočenje kod vladara, pa ukoliko ne bude pored dva pravedna svjedoka nikakvog drugog svjedoka, tada im svjedočenje postaje stroga obligatna dužnost, tj. farz ajn.

Jedna skupina učenjaka smatra da je farz kifaje i ezan u naseljima, teravih-namaz, dok većina islamskih pravnika to smatra sunnetom i poželjnim djelom. Neki islamski učenjaci u obavezu farz kifaje ubrajaju i posjetu bolesniku kao i nazdravljanje dovom onome ko kihne, i kažu: "Sve ovo je obligatna dužnost zajednice", dok učenjaci zahirijske pravne škole kažu: "Naprotiv, sve to je obligatna dužnost pojedinca." Ovaj svoj stav dokazuju hadisom:

(11) El-Berra' b. Azib, radijallahu anhu, rekao je: "Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, naredio nam je sedam stvari, a zabranio sedam. Naredio nam je: posjetu bolesniku, ispraćanje dženaze, širenje selama, odazivanje na gozbu, nazdravljanje dovom onome ko kihne, pomaganje onome kome je učinjeno nasilje i ispunjavanje zakletve."[23]

Ovih sedam stvari, kao i druge sa njihovim različitim propisima kod islamskih učenjaka spomenuli smo u knjizi "Et-Temhid".

22 Prijevod značenja En-Nisa', 86.
23 Buharija (1239), Muslim (2066), Tirmizi (2809).

Većina islamskih učenjaka suprotstavlja se mišljenju zahirijske pravne škole i kažu: "Nazdravljanje dovom onome ko kihne nije obligatna dužnost pojedinca (farz ajn), kao ni posjeta bolesniku. To je, uistinu, samo pohvalno djelo, kao i lijep vid ophođenja koji je naređen s ciljem zbližavanja i jačanja bratskih veza. Onaj ko izostavi takva djela ne čini nikakav prijestup, osim što će time umanjiti svoje slijeđenje sunneta i njegovih adaba.

(12) El-Hasan b. Ebi el-Hasan el-Basri[24] je rekao: "Ukoliko jedna skupina ljudi izvrši šest stvari, obaveznost spada sa svih ostalih, ali ukoliko se svi slože na njihovom ostavljanju, bit će svi grješni za to. Te stvari su: borba na Allahovom putu, kupanje mrtvaca i umotavanje u ćefine, klanjanje dženaze, davanje šerijatskih rješenja ljudima, prisustvovanje džumanskoj hutbi i nije im dozvoljeno da ostave samog imama, obavljanje namaza u džematu."[25]

El-Hasan je rekao: "Kada neprijatelj napadne vjernike u njihovoj zemlji, svi oni treba da se bore."

Ibnul-Mubarek je rekao: "Ovog mišljenja sam i ja."

Od Ebu Derda'a, radijallahu anhu, prenosi se ono što potvrđuje El-Hasanove riječi.

(13) Ebu Derda' je rekao: "Da Allah ne podstiče one koji dolaze u džamije s neklanjačima i one koji se bore sa onima koji sjede, kazna bi im došla iz njihovog pravca."

Ebu Omer kaže: Spomenuli smo u knjizi "Et-Temhid" mišljenja onih koji kažu da je obavljanje namaza u džematu stroga obligatna

---

24 On je predvodnik tabiina, druge generacije, najučeniji od njih, najskromniji i čovjek s najvećim ibadetom. Otac mu je bio sluga Zejda b. Sabita el-Ensarija. Ebu Amr b. el-Ala je rekao: "Nisam vidio rječitijeg čovjeka od El-Hasana el-Basrija." Umro je 110. h.g.

25 El-Mihmisani u "Muhtesaru" (12-13) je rekao: "A zašto se u ovo poglavlje ne uvrsti i poziv u vjeru islam i njegovo širenje među ljudima koji ga ne ispoljavaju?! I zašto se to ne dokaže riječima Uzvišenog: ***'I neka među vama bude onih koji će na dobro pozivati i tražiti da se čini dobro, a od zla odvraćati – oni će šta žele postići'*** (prijevod značenja Ali Imran, 104)? Naročito kada postoji saglasnost kod većine komentatora Kur'ana da riječi **el-hajr – dobro** u ajetu imaju značenje islama. Ima li nešto jasnije od ovoga?!"

dužnost svakog pojedinca kao i mišljenja onih koji kažu da je to stroga obligatna dužnost zajednice, a i mišljenja onih koji kažu da je to samo sunnet, tako da nema potrebe da to ponavljamo, a u ovoj knjizi mi zastupamo mišljenje da je to sunnet. Zbog toga smo o njemu spomenuli kratak i jasan govor, a učvršćenje daje samo Allah.

Dakle, naše mišljenje kada je u pitanju prisustvovanje namazu u džematu jeste da je ono sunnet, dok je većina islamskih učenjaka i jedna skupina pravnika mišljenja da je prisustvovanje namazu u džematu stroga obligatna dužnost[26] svakog slobodnog punoljetnog čovjeka u mjestu boravka ili van tog mjesta ukoliko čuje ezan. Dokaz za ovo naći ćeš u knjizi "El-Istizkar", ako Allah da.

(14) Sufjan b. Ujejne je rekao: "Čuo sam Džafera b. Muhammeda da kaže: "Znanje ljudi sadržano je u četiri stvari: prva, da poznaješ svoga Gospodara[27]; druga, da poznaješ ono čime te je obdario tvoj Gospodar[28]; treća, da poznaješ šta tvoj Gospodar traži od tebe[29]; i četvrta, da poznaješ kako ćeš se očistiti od svojih grijeha[30], a neki kažu: 'da poznaješ ono što te može izvesti iz tvoje vjere[31].'"

---

26 El-Mihmisani u "Muhtesaru" (str. 13) kaže: "Nema sumnje da nam stroga napomena na prisustvovanje džuma-namazu i džematu ukazuje da postoje neka značenja koja moramo spoznati, a ona su: jaka međusobna veza muslimana jednih s drugima, međusobna sloga u svim njihovim poslovima, međusobno potpomaganje u dobročinstvu i svemu u čemu je za njih korist, a uz sve to međusobna osjećajnost i bratstvo bez kojih veza i ljubav ne mogu postojati. Na muslimanu je da njegovo srce bude svjesno ovih značenja, naročito pri svakom obavljanju džuma-namaza i prisustvovanja u džematu."

27 Sa ispoljavanjem čistog tevhida Allahu, azze ve dželle. Najbolje što može rob spoznati jeste kako da dođe pred svog Gospodara sa čistim tevhidom, bez ikakve primjese širka, da izabere put, kada je u pitanju Allahova, subhanehu ve te'ala, jednoća i vjerovanje u Njega, na kojem su bili ispravni prethodnici, naročito kada su u pitanju Allahova, subhanehu ve te'ala, svojstva, da pritvrdi Allahu ono što je i On, azze ve dželle, Sebi pritvrdio ili što Mu je pritvrdio Njegov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, bez *tahrifa* (iskrivljavanja), *ta'tila* (negiranja Allahovih svojstava u potpunosti ili djelimično), *temsila* (poređenja robova sa Gospodarom), *tešbiha* (poređenja Allahovih svojstava sa svojstvima stvorenja).

28 Da priznaš Allahove, subhanehu ve te'ala, blagodati koje ti je podario prije negoli te je i stvorio i koje ti je podario nakon tvog stvaranja, i da Mu zahvaljuješ na njima.

29 Od halala i harama, slijeđenja naredbi i klonjenja zabrana i drugoga od temelja vjere i njenih ogranaka.

30 Poput pokajanja, stalnog traženja oprosta, uspostavljanja granica i drugog.

31 Tj. stvarima koje izvode iz imana i islama.

Treće poglavlje

PODJELA POGLAVLJA O VRIJEDNOSTI ZNANJA I NJEGOVIH NOSILACA

(15) Ebu Hurejre, radijallahu anhu, prenosi da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Nema nijednog čovjeka koji će izabrati put traženja znanja a da mu Allah neće olakšati put do Dženneta. Onome čija djela budu nepotpuna, neće koristiti njegovo porijeklo."*[32]

(16) Ebu Hurejre, radijallahu anhu, prenosi da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Nikada se neće grupa ljudi sastati u nekoj od Allahovih kuća da uče Kur'an i da ga proučavaju a da ih ne okruže meleki, prekrije Allahova milost, spusti se na njih mir i spokoj, i da ih Allah ne spomene i ne pohvali među Svojim odabranicima. Nema nijednog čovjeka koji će izabrati put traženja znanja a da mu Allah neće olakšati put do Dženneta. Onome čija djela budu nepotpuna, neće koristiti njegovo porijeklo."*

(17) Ebu Hurejre, radijallahu anhu, prenosi da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Ko krene putem stjecanja znanja, Allah će mu olakšati put do Dženneta."*

---

32 Buharija (10), Muslim (2699).
Imam En-Nevevi, rahmetullahi alejhi, kaže: "U ovom hadisu je vrijednost putovanja u svrhu traženja znanja. Da bi se ta vrijednost postigla, mora se tragati za šerijatskim znanjem s ciljem da se postigne Allahovo zadovoljstvo, iako je ovo uvjet svakog ibadeta, međutim, islamski učenjaci su to posebno naglašavali kod traženja znanja, jer su ponekad neki ljudi nemarni prema ovome, naročito početnici... Značenje riječi: *'Onome čija djela budu nepotpuna, neće koristiti njegovo porijeklo'*, jeste: Čija djela budu nepotpuna neće svojim porijeklom dostići položaj onih koji ustrajavaju u dobrim djelima. Zbog toga se ne smije oslanjati na svoje porijeklo, ugled očeva, a zapostavljati i manjkati u djelima." (2699)
Hafiz Ibn Hadžer, rahmetullahi alejhi, u "Fethu" (1/160), kaže: "U riječima: *'Nema nijednog čovjeka koji će izabrati put...'*, "put" i "znanje" spomenuti su u neodređenom obliku kako bi se obuhvatili svi putevi koji vode do stjecanja vjerskih znanosti, kao i velika i mala količina. Riječi: *'...a da mu Allah neće olakšati put do Dženneta'*, tj. na ahiretu, ili na dunjaluku učvršćujući ga na dobrim djelima koja vode do Dženneta. U njemu je, također, lijepa vijest o olakšanom postizanju znanja za onog koji ga traži, jer njegovo stjecanje znanja je od puteva koji vode do Dženneta."

(18) Ibn Abbas, radijallahu anhuma, rekao je: "Nikada nije čovjek odabrao put traženja znanja a da mu Allah nije olakšao put do Dženneta."

(19) Ebu Musa, radijallahu anhu, prenosi da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Primjer onoga s čime me je poslao Allah, azze ve dželle, od upute i znanja, je poput primjera obilne kiše koja zadesi jedan predio zemlje. Na toj zemlji bude predjela koji upiju u sebe vodu, pa iz njih izraste mnoga trava i busenje. Bude i predjela koja zadrže vodu kojom Allah okoristi ljude: piju je, navodnjavaju njome svoje usjeve, koriste je u svojoj sjetvi. A bude i predjela koja niti zadržavaju vodu niti iz nje izrasta zelenilo. Primjer svega toga je poput primjera onoga koji proučava Allahovu vjeru, pa se okoristi onim s čime me je poslao Allah, sazna, radi po tome i druge poučava tome; i primjer onoga koji ne mari za tim i ne prihvata Allahovu uputu s kojom sam poslan."*[33]

---

33 Muttefekun alejhi.
Imam En-Nevevi, rahimehullahu te'ala, kaže: "Što se tiče značenja hadisa i njegove poruke, ona je pojašnjavanje primjera upute s kojom je došao Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, sa kišom. Hadisom se želi reći da postoje tri vrste zemlje kao što postoje i tri vrste ljudi:
prva vrsta, zemlja koja se okoristi kišom, pa oživi nakon što je bila zamrla. Iz nje niče trava i rastinje, ljudi se okorištavaju njome, životinje, usjevi i drugo. Također, takva je i prva vrsta ljudi. Dolazi im uputa i znanje. Prihvataju je i pamte, čime njihovo srce oživljava. Rade po tome i podučavaju druge istom. Korist pribavljaju sebi, a i drugima;
druga vrsta, zemlja koja ne koristi sama sebi, ali, pošto zadržava vodu, koristi drugima, ljudima i životinjama. Takva je i druga vrsta ljudi. Imaju sposobnost pamćenja, ali isto teško razumijevaju, nisu u stanju da iz naučenog izvedu propise i razna značenja. Ne trude se u pokornosti i radu po onome što pamte. Tako da naučeno samo pamte i čekaju da im dođe onaj kome je potrebno znanje koje oni posjeduju, onaj koji želi da sebe i druge okoristi. Takav uzima od njih i okorištava se. Dakle, oni okorištavaju druge onim što imaju kod sebe;
treća vrsta: neobrađena zemlja iz koje ne niče nikakvo rastinje. Njoj samoj ne koristi voda, niti, kao takva, zadržava vodu da bi njome okoristila druge. Takva je i treća vrsta ljudi. Niti pamte niti razumijevaju. Ukoliko čuju nešto od znanja, ne okoriste se njime, a niti ga pamte pa da njime okoriste druge. A Allah najbolje zna. U ovom hadisu nalazi se nekoliko vrsta znanja: navođenje primjera, vrijednost znanja i podučavanja, veliko podsticanje na njega, prezrenost okretanja od znanja. A Allah najbolje zna."

Četvrto poglavlje

RIJEČI ALLAHOVOG POSLANIKA, SALLALLAHU ALEJHI VE SELLEM: *"ČOVJEKOVA DJELA, NAKON NJEGOVE SMRTI, PRESTAJU, OSIM U TRI SITUACIJE"*

(20) Ebu Hurejre, radijallahu anhu, prenosi da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Kada čovjek umre, prestaju njegova djela, osim u tri slučaja: trajne sadake, znanja kojim se drugi nakon njegove smrti koristi i dobrog djeteta koje upućuje Allahu dovu za njega."*[34]

(21) Abdullah b. Ebu Katade prenosi od svoga oca, a on od Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, da je rekao: *"Tri stvari prate čovjeka nakon njegove smrti: sadaka koju je ostavio da teče nakon njega, čime mu teče i nagrada za nju, dobro dijete koje dovi za njega, znanje koje je proširio pa se po njemu radi i poslije njegove smrti."*

(22) Ebu Hurejre, radijallahu anhu, prenosi da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Muslimana će sustići ili koristit će muslimanu tri stvari: dobro dijete koje dovi za njega, znanje koje je raširio i trajna sadaka."*[35]

(23) Pametni ljudi su rekli: "Podučavanje djeteta znanju je vječnost."

---

34 Muslim (1631).

35 Ibn Madže (242), Ibn Huzejme (2490). Lanac prenosilaca je dobar, dok je hadis vjerodostojan.

Peto poglavlje

RIJEČI ALLAHOVOG POSLANIKA, SALLALLAHU ALEJHI VE SELLEM: *"KO UKAŽE NA DOBRO IMA NAGRADU KAO I ONAJ KO GA URADI"*

(24) Ebu Mes'ud el-Ensari, radijallahu anhu, rekao je: "Neki čovjek je došao do Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, i rekao mu: 'Allahov Poslaniče, daj mi jahalicu. Zaista je moja jahalica stradala.' Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, mu odgovori: *'Ja nemam jahalice da ti je dam, ali idi tom i tom čovjeku.'* Otišao je čovjeku na kojeg ga je uputio Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, i ovaj mu je dao jahalicu. Nakon toga došao je Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, i obavijestio ga o tome. Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, reče: *'Onaj koji ukaže na dobro ima nagradu kao i onaj ko to dobro uradi.'*"[36]

(25) Također se od njega prenosi da je rekao: "Neki čovjek je došao Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, i rekao: 'Allahov Poslaniče, jahalica mi je stradala, pa mi podari drugu.' Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, reče: *'Ja je nemam, ali otiđi do tog i tog čovjeka.'* Otišao mu je i taj mu je dao jahalicu. Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, reče: *'Ko uputi na dobro djelo, njemu pripada nagrada kao i onome koji ga učini!'*"[37]

---

36 Muslim (1893).
37 Imam En-Nevevi, rahmetullahi alejhi, kaže: "U ovom hadisu je vrijednost ukazivanja na dobro, podsticaj na njega i vrijednost pomaganja onome ko želi da uradi to dobro, kao i vrijednost podučavanja znanju, odrednice ibadeta, naročito za one koji rade po njima, obožavajući svoga Gospodara i drugo. Značenje iste nagrade kao i onoga koji učini dobro djelo jeste da onome koji ukaže na dobro pripada nagrada za to djelo kao i onome koji ga učini, a ne mora vrijednost te nagrade biti ista."

RIJEČI ALLAHOVOG POSLANIKA, SALLALLAHU ALEJHI VE SELLEM: *"NEMA ZAVISTI, OSIM DVOJICI!"*

(26) Abdullah b. Omer, radijallahu anhuma, prenosi da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Nema zavisti, osim dvojici: čovjeku kojeg je Allah podučio Kur'anu, pa radi po njemu i noću i danju, i čovjeku kojem je Allah podario imetak pa ga udjeljuje i noću i danju."*[38]

(27) Abdullah b. Mes'ud, radijallahu anhu, prenosi da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Nema zavisti, osim dvojici: čovjeku kojem je Allah podario imetak pa ga troši na istini i čovjeku kojem je Allah podario mudrost pa radi po njoj i druge podučava njoj."*[39]

(28) Katade es-Sedusi po pitanju Allahovih, azze ve dželle, riječi: ***"I pamtite Allahove ajete i mudrost, koja se kazuje u domovima vašim..."***[40], kaže da se misli na "Kur'an i sunnet".

(29) U drugom predanju on kaže: "Time se misli na sunnet, podstičući ih na njega."

---

38 Buharija (7529), Muslim (815).
39 Buharija (1409, 7141, 7316), Muslim (816).
Značenje spomenute zavisti u hadisu jeste *gibta*, tj. priželjkivanje iste blagodati koju posjeduje njegov brat, bez želje da ta blagodat prestane kod njegovog brata. Što se tiče pokuđene (zabranjene) zavisti, ona je priželjkivanje blagodati koju posjeduje njegov brat sa željom da tu istu blagodat izgubi njegov brat. Navedenim hadisom podstiče se na udjeljivanje imetka i stjecanje znanja. Ibnul-Kajjim, rahmetullahi alejhi, kaže: "Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, obavijestio je da ne bi trebalo zavidjeti nikome, priželjkujući ono što on ima kod sebe, bez da ta blagodat ode od njega, dakle *gibta*, osim u ovim dvjema osobinama: u iskazivanju dobročinstva prema ljudima sa znanjem i imetkom. Osim u ova dva slučaja, nije dozvoljeno zavidjeti i priželjkivati stanje drugih zbog male potrebe ljudi za istim." (Miftahu Dari es-Se'adeh, 1/251.)
40 Prijevod značenja El-Ahzab, 34.

(30) Ibn Vehb je rekao: "Obraćajući mi se, Malik mi je spomenuo riječi Allaha, azze ve dželle, o Jahjau, alejhis-selamu: ***'...a dadosmo mu mudrost još dok je dječak bio'[41];*** zatim, Allahove, azze ve dželle, riječi o Isau, alejhis-selam: ***'Donosim vam mudrost...'[42];*** i riječi: ***'I poučit će ga pismu i mudrosti...'[43];*** te riječi: **'I pamtite Allahove ajete i mudrost, koja se kazuje u domovima vašim...'[44]** Potom mi je Malik rekao: 'Mudrost u svemu ovome je pokornost Allahu, njeno slijeđenje, proučavanje Allahove vjere i rad po tome.'" Ibn Vehb kaže: "Drugi put čuo sam Malika da kaže: 'Ono što mi leži u srcu jeste da je mudrost proučavanje Allahove vjere, a ono što pojašnjava jeste to da ćeš naći inteligentnog čovjeka kada je u pitanju dunjaluk. Po pitanju dunjaluka je oštrouman i pronicljiv, ali ne posjeduje znanje o svojoj vjeri. Međutim, naći ćeš drugog koji je slabe inteligencije kada su u pitanju dunjalučke stvari, ali poznaje svoju vjeru, oštrouman je u njoj. Allah će dati njemu, a zabraniti onom drugom. Tako da je mudrost proučavanje Allahove vjere.'" Ibn Vehb kaže: "Čuo sam ga da kaže: 'Mudrost i znanje su svjetlo kojim Allah upućuje koga hoće, a nisu poznavanje mnogih pitanja.'"

(31) Pjesnik je rekao:

"Znanje uzdiže niskosti u visine,
dok neznanje spušta mladića na nizine."

41 Prijevod značenja Merjem, 12.
42 Prijevod značenja Ez-Zuhruf, 63.
43 Prijevod značenja Ali Imran, 48.
44 Prijevod značenja El-Ahzab, 34.

Sedmo poglavlje

RIJEČI ALLAHOVOG POSLANIKA, SALLALLAHU ALEJHI VE SELLEM: *"LJUDI SU POPUT METALA"*

(32) Džabir b. Abdullah, radijallahu anhuma, prenosi da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Ljudi su poput metala. Oni koji su bili najbolji u paganskom dobu, najbolji su i u islamu, ako se poduče njemu."*[45]

(33) Ebu Hurejre, radijallahu anhu, rekao je: "Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, upitan je: 'Ko je najplemenitiji čovjek?' Odgovorio je: *'Onaj koji je najbogobojazniji.'* Prisutni rekoše: 'Ne pitamo te o tome.' Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, reče: *'Najplemenitiji čovjek je Allahov vjerovjesnik, sin Allahovog vjerovjesnika, sin Allahovog vjerovjesnika, sin Allahovog prijatelja!'* – odnosno Jusuf, sin Jakuba, sin Ishaka, sin Ibrahima, neka je Allahov salavat na sve njih. Rekoše: 'Ne pitamo te o tome.' Reče: *'Pitate o plemenitim metalima Arabljana?' Doista, najbolji od vas u paganskom dobu, najbolji je i u islamu, ako se poduči njemu!'*"[46]

(34) Također se od njega prenosi da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Ljudi su poput metala. Najbolji od njih u paganskom dobu, najbolji su i u islamu, ako se poduče njemu."*[47]

(35) Ebu Hurejre, radijallahu anhu, rekao je, pripisujući riječi Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem: *"Ljudi su poput zlatnih ili srebrenih metala. Najbolji od njih u paganskom dobu, najbolji su i u islamu, ako se poduče njemu."*[48]

---

45 Muttefekun alejhi.

46 Imam En-Nevevi, rahmetullahi alejhi, kaže: "Tj. oni koji su još u paganskom dobu imali osobine ljudskosti, imali plemeniti moral, pa su primili islam. Oni su najbolji ljudi, nakon što su postali veliki pravnici, poznavaoci šerijatskopravnih propisa." (2378)

47 Buharija (3588), Muslim (2526).

48 Muslim (2638).

Osmo poglavlje

RIJEČI ALLAHOVOG POSLANIKA, SALLALLAHU ALEJHI VE SELLEM: *"KOME ALLAH ŽELI DOBRO, PODUČI GA PROPISIMA VJERE"*

(36) Omer b. el-Hattab, radijallahu anhu, prenosi da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Koga Allah želi uputiti, poduči ga vjeri."*

(37) Ebu Hurejre, radijallahu anhu, prenosi da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Kome Allah želi dobro, poduči ga vjeri."*

(38) Muavija b. Ebi Sufjan, radijallahu anhuma, jedne prilike dok je držao hutbu u Medini, rekao je: "'O ljudi, doista niko ne može uskratiti ono što Allah da, niti iko može dati ono što Allah uskrati! Doista, Njemu ništa ne koristi nečija požrtvovanost i spretnost. Kome Allah želi dobro, poduči ga propisima vjere!' Ove riječi sam čuo od Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, na ovom mjestu."

(39) Dok je jedne prilike Muavija držao hutbu, rekao je: "Čuo sam Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da kaže: *'Kome Allah želi dobro, poduči ga propisima vjere! Doista sam ja samo onaj koji dostavlja, a Allah je Taj Koji daje. Neće ovaj narod prestati biti u Allahovoj vjeri i neće mu naškoditi oni koji se raziđu s njim sve dok ne dođe Allahova odredba.'"*[49]

(40) Muavija, radijallahu anhu, prenosi da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Kada Allah želi nekom robu dobro, poduči ga propisima vjere."*

---

49 Buharija (71, 7312), Muslim (1037).
Hafiz Ibn Hadžer, rahmetullahi alejhi, u "Fethu" (1/164-165), kaže: "Ovaj hadis obuhvata tri propisa: vrijednost izučavanja vjere, onaj koji daje, u stvarnosti, jeste Allah, i uvijek će biti jedan dio naroda na istini... Značenje Allahove odredbe u hadisu jeste vjetar koji će uzeti dušu svakog onog u čijem srcu ima i najmanji trun vjere, a ostavit će najgore ljude da se nad njima dogodi Kijametski dan.

Deveto poglavlje

VRIJEDNOST ZNANJA NAD IBADETOM

(41) Amr b. Kajs el-Melai kaže da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Vrijednost znanja veća je od vrijednosti ibadeta,*[50] *a stub i vrhunac vjere jeste skromnost."*[51]

(42) Humejd b. Hilal prenosi da je čuo Mutarrifa kako kaže: "Vrijednost znanja veća je od vrijednosti ibadeta, a najbolji vid vaše vjere je skromnost."

U jednom predanju stoji: "Vrijednost znanja bolja je od vrijednosti dobrovoljnog ibadeta, a najbolji..."

Dok u drugom predanju stoji: "Vrijednost znanja me zadivljuje nad..."

(43) Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: *"Doista vi živite u vremenu kada je mnogo učenjaka, a malo govornika; malo onih koji traže, a mnogo onih koji daju. U njemu je djelo vrednije od znanja. A doći će vrijeme kada će biti malo učenjaka, a mnogo govornika, malo onih koji daju, a mnogo onih koji traže. Znanje u njemu bit će vrednije od djela."*[52]

---

50 Tj. dobrovoljnog ibadeta. Dakle, traženje znanja bolje je od dobrovoljnog namaza, dobrovoljnog posta i na ovoj činjenici je konsenzus islamskih učenjaka, jer znanje koristi i drugima, dok ibadet koristi samo onome koji ga čini, a Allah najbolje zna.

51 Ako je *ihsan* da obožavaš Allaha kao da Ga vidiš, jer ako ti Njega ne vidiš, On tebe vidi, onda je i *vere'* – skromnost, vršnjak *ihsana*, a on je ostavljanje onoga u što se sumnja i činjenje onoga za što ne postoji sumnja. Osnova toga je ono što bilježe dva šejha, Buharija i Muslim, od Nu'mana b. Beširа da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Dozvoljeno je jasno i zabranjeno je jasno, a između njih postoje sumnjive stvari. Ko ih se bude čuvao, sačuvat će svoju vjeru i svoju čast..."* Također hadis: *"Ostavi ono u što se sumnja, a uzmi ono za što ne postoji sumnja!"*

52 Ahmed (5/155), Malik (91), Buharija u "Edebul-mufredu" (789).
Kažem: "Možda je to naše današnje vrijeme, a Allah najbolje zna."

(44) Abdullah b. Mutarrif b. eš-Šehir rekao je: "Veliki udio u znanju draži mi je od velikog udjela u ibadetu. Da budem izliječen i na tome da zahvalim draže mi je nego da budem iskušan pa da se na tome strpim. Pogledao sam u dobro u kojem nema nimalo zla, pa nisam vido ništa slično opraštanju i zahvali."[53]

(45) Ishak b. Mensur kaže: "Spomenuo sam Ahmedu b. Hanbelu njegove riječi: 'Obnavljanje znanja u jednom dijelu noći draže mi je nego da taj dio noći provedem u noćnom namazu.' 'Na koje znanje misliš?', upitao sam ga. Rekao je: 'To je znanje koje koristi drugim ljudima u njihovoj vjeri.' 'U abdestu, namazu, postu, hadždžu, razvodu braka i sličnome?', upitao sam ga. Odgovorio je: 'Da.'"

Ishak b. Mensur kaže: "Ishak b. Rahoja je rekao: ' To je tako, kao što kaže Ahmed.'"

(46) Muhammed b. Muslim b. Šihab ez-Zuhri je rekao: "Uzvišeni Allah nije obožavan ničim boljim od proučavanja vjere." A u drugom predanju: "...znanja."

(47) Ibn Vehb je rekao: "Jedne prilike sjedio sam kod Malika b. Enesa. Nastupilo je vrijeme podne ili ikindija-namaza, a ja sam učio pred njim. Pogledao sam u znanje koje se nalazilo pred njim, a zatim sam pokupio svoje knjige i ustao da klanjam. Malik me upita: 'Šta je to?' 'Ustao sam da klanjam', odgovorih mu. 'Doista je to čudna stvar! Ono zbog čega si ti ustao nije vrednije od onog u čemu si bio, ako njegova namjera bude ispravna', reče mi Malik."

(48) Er-Rebi'a b. Sulejman je rekao: "Čuo sam Šafiju da kaže: 'Traženje znanja je vrednije od dobrovoljnog namaza.'"[54]

(49) Sufjan es-Sevri, rahmetullahi alejhi, rekao je: "Nema vrednijeg djela od traženja znanja, pod uvjetom da je nijjet ispravan."

---

53 Abdur-Rezzak (11/20468/253).

54 Prenosi se da je rekao i druge riječi: "Nakon ispunjavanja obaveznih stvari, nema ničeg vrednijeg od traženja znanja." Rečeno mu je: "Čak ni borba na Allahovom putu?!" Odgovorio je: "Čak ni borba na Allahovom putu!" U drugom predanju stoji da je rekao: "Čitanje hadisa bolje je od dobrovoljnog namaza."

Deseto poglavlje

RIJEČI ALLAHOVOG POSLANIKA, SALLALLAHU ALEJHI VE SELLEM: *"UČITELJ I UČENIK SU DVA ORTAKA"*

(50) Ebu Hurejre, radijallahu anhu, prenosi da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Dunjaluk je proklet i prokleto je sve što je na njemu, osim spominjanja Allaha i onoga što to podrazumijeva, učitelja i učenika."*[55]

(51) Od Hanzale se prenosi da mu je Avn b. Abdullah rekao: "Spomenuo sam Omeru b. Abdul-Azizu da se od njega prenose riječi: 'Ako možeš, budi učenjak, a ako ne možeš, onda budi učenik, pa ako ne možeš ni to, onda ih voli, a ako ni to ne možeš, onda ih nemoj mrziti.' Omer b. Abdul-Aziz mi je rekao: 'Ako prihvati, Allah, azze ve dželle, će mu naći izlaza.'"

(52) Abdullah b. Mes'ud, radijallahu anhu, rekao je: "Budi učenjak ili učenik, a nemoj biti oportunist, između toga dvoga."

Ebu Omer kaže: Islamski učenjaci kažu: 'Oportunisti su sljedbenici mišljenja.'

---

55 Ibnul-Kajjim, rahmetullahi alejhi, kaže: "Pošto je dunjaluk kod Uzvišenog Allaha prezren toliko da ne vrijedi ni koliko krilo komarca, dunjaluk i ono što je na njemu maksimalno se izbjegava. Ovo je prava suština prokletstva. Allah, subhanehu ve te'ala, stvorio je dunjaluk i učinio ga plantažom i putem kojim se postiže drugi svijet. Allahovi robovi potpomažu se dunjalukom u postizanju Allahovog zadovoljstva. Tako da ništa od tog dunjaluka ne približava Allahu, subhanehu ve te'ala, osim ono što podstiče na spominjanje Allaha, subhanehu ve te'ala, i ono što vodi do onoga što On Uzvišeni voli. A to je znanje putem kojeg se spoznaje Allah Svevišnji, obožava, spominje, putem kojeg se zahvaljuje Njemu, daje Mu se počasno mjesto koje Mu dolikuje, i zbog ovoga je stvorio dunjaluk i njegove stanovnike, kao što je i rekao: ***"Džinne i ljude sam stvorio samo zato da Mi se klanjaju"*** (prijevod značenja Ez-Zarijat, 56.); ***Allah je sedam nebesa i isto toliko zemalja stvorio; Njegovo naređenje na sve se njih odnosi, a nek znate da je Allah kadar sve i da Allah znanjem Svojim sve obuhvata!"*** (prijevod značenja Et-Talak, 12.). Ova dva ajeta ukazuju da je Svevišnji Allah stvorio nebesa i Zemlju i ono što je između njih kako bi se spoznala Njegova imena i svojstva i kako bi se On, subhanehu ve te'ala, obožavao." (Miftahu dari es-Se'adeh, 1/269-270)

(53) Ebu Sufjan el-Humejri je rekao: "Nema odgoja osim kod dvije skupine ljudi: čovjeka kojeg je odgojio režim i čovjeka kojeg je odgojilo znanje. Ostali ljudi su barbari."[56]

(54) Amr b. Bahr b. Dženah spjevao je o znanju:

"Traži znanje, ako već nisi od učenjaka,
a znanja nema osim kod onog koji se podučava.

Traži znanje, doista znanje je ukras onome ko ga bude nosio
i sigurno nećeš postići znanje ako ga ne budeš tražio.

Traži znanje, doista je znanje mladiću ukras veći
od najljepšeg ogrtača, kod njegovih riječi.

Nema dobra u onome koji ode a učenjak nije bio
dobri poznavatelj nadolazećeg, niti je to, da postigne, tražio."

---

56 Kažem: Od njih dvojice bolji je onaj kojeg je znanje odgojilo, znanje iz Kur'ana i sunneta na način kako su ih razumijevali prethodnici ovoga naroda, koji je ostavio novotarije u vjeri, i one koji ih prakticiraju. On je bolji od onoga kojeg je odgojio režim i vlast, prisilno a ne dobrovoljno. Što se tiče predanja: "Allah uspostavlja silom ono što ne uspostavi Kur'anom", ono nije ispravno. Zabilježio ga je Omer b. Šebbeh u "Ahbarul-Medine" preko Jahjaa b. Seida, a on od Osmana b. Affana. Između njih je prekid.

Jedanaesto poglavlje

VRIJEDNOST UČENJAKA NAD ŠEHIDIMA[57]

(55) Ebu Derda', radijallahu anhu, rekao je: "Onaj ko ne smatra ranjenje i kašnjenje radi znanja borbom, takvom je pomanjkalo razuma i inteligencije."[58]

57 Kažem: Po ovom pitanju ne prenosi se nijedan vjerodostojan hadis. Vjerodostojni hadisi došli su o vrijednosti svakog od učenjaka, šehida, pobožnjaka, zasebice.

58 Ibnul-Kajjim, rahmetullahi alejhi, kaže: "Traženje znanja učinjeno je jednom od vrsta borbe na Allahovom putu, jer se njime učvršćuje islam, kao što se učvršćuje i džihadom. Zbog toga postoje dvije vrste borbe: borba rukom i sabljom, u kojoj učestvuje većina, i borba dokazom i pojašnjenjem i ovo je posebna vrsta borbe sljedbenika poslanika, borba učenjaka. Ova vrsta borbe je bolja, zbog velike koristi, velike potrebe i velikog broja neprijatelja. Dakle, Allahov put jeste džihad i traženje znanja s ciljem pozivanja ljudi Allahu. Zbog toga ashabi, radijallahu anhum, riječi Svevišnjeg Allaha: ***"Pokoravajte se Allahu, i pokoravajte se Poslaniku i vašim pretpostavljenim..."*** (En-Nisa', 59.), tumače tako što kažu da se pod riječima '*pretpostavljenim*' misli na vođe i učenjake. Oni su borci na Allahovom putu. Jedni se bore svojim rukama, a drugi svojim jezicima. Znači, traženje znanja i podučavanje njemu jedan je od najvećih vidova borbe na Allahovom, azze ve dželle, putu. Ka'b el-Ahbar je rekao: "Onaj koji traži znanje poput je onoga koji odlazi rano i vraća se kasno iz borbe na Allahovom putu." Sufjan b. Ujejne je rekao: "Onaj koji bude tražio znanje već je Allahu čvrst zavjet dao." (Miftahu dari es-Seadeh, 1/270-272)

Dvanaesto poglavlje

SPOMINJANJE HADISA SAFVANA B. ASSALA O VRIJEDNOSTI ZNANJA

(56) Čovjek po imenu Safvan b. Assal, iz plemena Murad, prišao je Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, dok je bio u mesdžidu oslonjen na svoj ogrtač sa crvenim šarama koji je imao na sebi. Rekao mu je: "Allahov Poslaniče, ja sam došao u potrazi za znanjem." Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, odgovorio mu je: *"Dobrodošao, tragaoče znanja! Doista, onoga koji traži znanje, meleki okružuju čineći mu svojim krilima hlad. Tako, iz ljubavi prema onom što traži, oni ga jedan iznad drugog okružuju, sve dok ne dostignu dunjalučko nebo! Pa, šta si došao da tražiš?"* Safvan je rekao: "Allahov Poslaniče, mnogo putujem između Mekke i Medine, pa mi kaži o potiranju po mestvama." Zatim je spomenuo hadis.

(57) Zirr b. Hubejš došao je Safvanu b. Assalu, pa ga je ovaj upitao: "Zbog čega si došao?" Zirr je odgovorio: "Zbog traženja znanja." Safvan mu na to reče: "Čuo sam Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, kako kaže: *"Doista meleki svojim krilima okružuju onoga koji traži znanje iz zadovoljstvu prema onome što traži."*

(58) Zirr b. Hubejš je rekao: "Došao sam kod Safvana b. Assala el-Muradija pa me je upitao: 'Zbog čega si došao?' Odgovorio sam: 'Iz želje za znanjem.' Rekao mi je: 'Doista sam čuo Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, da kaže: *'Ko iz želje za znanjem izađe iz svoje kuće, meleki će ga okružiti svojim krilima iz zadovoljstva zbog onoga što on čini.'*"

(59) Asim b. Ebi en-Nedžud čuo je Zirra kako priča: "Došao sam Safvanu b. Assalu, pa me je upitao: 'Zbog čega si došao?' Rekao sam: 'Iz želje za znanjem.' Tada mi reče: 'Doista meleki svojim krilima okružuju onoga koji traži znanje, iz zadovoljstva zbog onoga što on traži.' Zatim sam se prisjetio hadisa o potiranju po mestvama." Nakon čega je spomenuo isti hadis podižući ga do Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem.

Trinaesto poglavlje

SPOMINJANJE HADISA EBU DERDA'A O VRIJEDNOSTI ZNANJA I ONOGA ŠTO JE SLIČNOG ZNAČENJA

(60) Jedan čovjek iz Medine došao je kod Ebu Derda'a u Damask. Upitao ga je za hadis. Ebu Derda' ga upita: "Kakva te potreba dovela? Nisi došao zbog trgovine ili nečega drugog, već zbog traženja hadisa?!" Čovjek mu odgovori: "Da." Na to mu Ebu Derda' reče: "Ja sam, uistinu, čuo Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, da kaže: *'Nema čovjeka koji izađe u potragu za znanjem a da ga meleki ne okruže svojim krilima i biva vođen putem koji vodi do Dženneta. Doista, sve što je na nebesima i što je na Zemlji traži oprosta za učenjaka, pa čak i ribe u moru. I zaista je vrijednost učenjaka nad pobožnjakom poput vrijednosti Mjeseca u punoj noći nad ostalim zvijezdama. Uistinu su učenjaci nasljednici vjerovjesnika, koji sigurno nisu ostavili iza sebe zlatnike i srebrenjake, već su ostavili znanje, pa ko ga uzme, uzeo je veliko dobro!'*"[59]

(61) Jedan čovjek iz Medine došao je kod Ebu Derda'a u Damask, pitajući ga o hadisu za koji je čuo da ga Ebu Derda' prenosi od Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem. Ebu Derda' ga je upitao: "Šta te je dovelo? Trgovina?" "Ne", odgovorio je. "Nisi došao zbog nekakve potrebe?!", ponovo ga upita Ebu Derda'. "Ne", odgovorio je. Ebu Derda' ga ponovo upita: "I nisi došao da tražiš ništa drugo osim ovaj hadis?!" Čovjek je odgovorio: "Da." Zatim mu Ebu Derda' reče: "Ako si iskren u svojim riječima, budi svjedok da sam čuo Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, kako kaže: *'Nema čovjeka koji izađe iz svoje kuće u potragu za znanjem a da ga meleki ne okruže svojim krilima.'*" A zatim je spomenuo hadis sličan prethodnom.

---

59 Najveće dobro je ono koje neprestano koristi čovjeku, a takvo je samo znanje i vjera. Oni su dobro koje ne prestaje jer vode do Vječnog Koji nikada neće umrijeti, i kao takvi nikada ne prestaju i ne prolaze. Što se tiče ostalih dobara, ona prestaju s prestajanjem i odlaskom onoga kome se ona čine. A Allah najbolje zna.

(62) Ibn Abbas, radijallahu anhuma, rekao je: "Za onoga koji poučava dobru svaka stvar traži oprosta – ili se zauzima za njega – pa, čak, i riba u moru."

(63) Također je rekao: "Sve životinje na Zemlji donose salavat na onoga koji poučava dobru, pa čak i riba u moru."

(64) Ebu Umame el-Bahili prenosi da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Doista Allah, Njegovi meleki, stanovnici nebesa i Zemlje, pa čak i mrav u svome mravinjaku, a i riba u moru, donose salavat na onoga koji ljude poučava dobru."*

Ebu Omer kaže: Značenje salavata ovdje jeste dova i traženje oprosta, pa, tako meleki okružuju svojim krilima, tj. čine dovu, a Allah najbolje zna.

Četrnaesto poglavlje

DOVA ALLAHOVOG POSLANIKA, SALLALLAHU ALEJHI VE SELLEM, ZA ONOGA KOJI SLUŠA ZNANJE, PAMTI GA I PRENOSI DRUGIMA

(65) Zejd b. Sabit, radijallahu anhu, prenosi da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Allah osvijetlio lice čovjeku koji čuje od mene govor, zapamti ga i prenese ga drugom, jer možda onaj koji posjeduje znanje ne razumijeva ga.*[60] *Tri su stvari koje sprečavaju mržnju u srcu svakog muslimana: iskreno djelo radi Allaha, savjetovanje vladara i pridržavanje za zajednicu. Doista ih njihova dova okružuje."*

I Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: *"Kome namjera bude drugi svijet, Allah će mu olakšati njegovo nastojanje, dat će mu bogatstvo pred njegovim očima i dunjaluk će mu doći ponizno. Ali, onome kome namjera bude dunjaluk, Allah će mu onemogućiti njegovo nastojanje, svoje siromaštvo gledat će svojim očima i od dunjaluka mu neće doći osim onoliko koliko mu je propisano."*

(66) Eban b. Osman prenosi od svoga oca da je rekao: "Zejd b. Sabit izašao je od Mervana oko podne, pa sam ustao prema njemu i upitao ga: 'O čemu te je pitao vladar?' Odgovorio mi je: 'Pitao me je o nekim stvarima koje sam čuo od Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem. Čuo sam kako Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kaže: *'Allah osvijetlio lice čovjeku koji čuje od mene govor, zapamti ga i prenese ga drugom. Ponekad onaj koji ima neko znanje ne razumije ga i ponekad ga prenese onome koji ga bolje razumije od njega."*

---

60 U ovome je upozorenje na korist prenošenja, jer ponekad onaj kome se prenese znanje bolje ga shvati nego onaj koji mu ga prenosi. Pa, kada čuje neke riječi, prenese ih na najljepši način, iz njih izvuče pouke i shvati njihova značenja. Imam En-Nevevi, rahmetullahi alejhi, kaže: "U ovom hadisu je obaveznost prenošenja znanja, što je obligatna dužnost zajednice. Dakle, obaveza ga je prenositi kako bi se proširilo..." (1679)

(67) Abdullah b. Mes'ud, radijallahu anhu, prenosi da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Allah osvijetlio lice čovjeku koji čuje moje riječi, shvati ih, zapamti i prenese. Ponekad onaj koji nosi znanje ne razumije ga i možda ga prenese onome koji ga bolje razumije. Tri su stvari koje sprečavaju mržnju u srcu muslimana: iskreno djelo radi Allaha, savjetovanje vladara i pridržavanje za zajednicu. Doista ih njihova dova okružuje."*

(68) Od njega se također prenosi da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Allah osvijetlio lice čovjeku koji čuje od mene hadis, zapamti ga i prenese drugom. Možda ga onaj kome se dostavi bolje shvati nego onaj koji ga je čuo."*

(69) Također, Ibn Mes'ud, radijallahu anhu, prenosi da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Allah osvijetlio lice čovjeku koji čuje moje riječi, zapamti ih i prenese drugome. Ponekad onaj koji posjeduje znanje ne razumijeva ga i ponekad ga prenese drugome koji bolje od njega razumijeva to znanje."*

(70) Od njega se također prenosi da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Allah osvijetlio lice čovjeku koji čuje moje riječi i zapamti ih. Doista, ponekad onaj koji nosi znanje ne razumijeva ga i ponekad ga prenese onome koji ga bolje razumijeva od njega. Tri su stvari koje sprečavaju mržnju u srcu svakog muslimana: iskreno djelo radi Allaha, savjetovanje vladara i pridržavanje za zajednicu muslimana. Doista ih njihova dova okružuje."*

(71) Ebu Bekrete, radijallahu anhu, rekao je: "Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, jedne prilike dok nam je držao hutbu, rekao je: *'Prisutni neka prenese odsutnom. Ponekad onaj kome je preneseno bolje razumije od onoga koji je čuo.'"*

(72) Muhammed b. Džubejr b. Mut'im prenosi od svoga oca da je rekao: "Čuo sam Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, na Hajfu na Mini kako kaže: *'Allah osvijetlio lice čovjeku koji čuje moje riječi i razumije ih, a zatim ih prenese onome koji ih nije čuo. Ponekad onaj koji nosi znanje ne razumijeva ga, a ponekad prenese i onome koji ga bolje razumijeva od njega. Tri su stvari koje sprečavaju mržnju u*

srcu svakog muslimana: iskreno djelo radi Allaha, pokoravanje vladaru i pridržavanje za zajednicu. Doista ih njihova dova okružuje."

(73) Enes b. Malik, radijallahu anhu, prenosi da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Allah osvijetlio lice čovjeku koji čuje moje riječi i razumije ih, a zatim ih prenese drugome. Ponekad onaj koji nosi znanje ne razumijeva ga, a ponekad prenese i onome koji ga bolje razumijeva od njega. Tri su stvari koje sprečavaju mržnju u prsima muslimana: iskreno djelo radi Allaha, savjetovanje vladara i pridržavanje za zajednicu. Doista ih njihova dova okružuje."*

(74) Također se od njega prenosi da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Allah osvijetlio lice onome koji čuje moje riječi i bez ikakvog dodavanja prenese ih onome koji ih nije čuo. Tri su stvari koje sprečavaju mržnju u srcu muslimana."* A zatim je spomenuo sličnu predaju.

(75) Ibn Abbas, radijallahu anhuma, prenosi da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Vi slušate, a i od vas će se slušati, i slušat će se i od onoga koji je od vas slušao."*

U ovom hadisu je dokaz o prenošenju znanja i njegovom širenju.

Petnaesto poglavlje

RIJEČI ALLAHOVOG POSLANIKA, SALLALLAHU ALEJHI VE SELLEM: *"KO PODUČI MOJ NAROD ČETRDESET HADISA"*[61]

61 Ništa se vjerodostojno u ovom poglavlju ne spominje.

Šesnaesto poglavlje

OPĆENITO O VRIJEDNOSTI ZNANJA

(76) Mutarrif je rekao: "Vrijednost znanja veća je od vrijednosti rada (djela), a najveći vid vaše vjere je skromnost."

(77) Es-Sevri je govorio: "Ne znam da ima nešto od ibadeta vrednije od toga da se ljudi podučavaju znanju."

(78) Zejd b. Eslem o Allahovim, subhanehu ve te'ala, riječima: ***"Mi smo jedne vjerovjesnike nad drugima odlikovali"***[62]**,** kaže da se misli na odlikovanje "u znanju".

(79) Mejmun b. Mihran je rekao: "U mojoj duši, učenjaci su mi upućivači na svakom mjestu. Ako ih ne nađem, žudim za njima. Popravljanje svoga srca našao sam u sjedenju sa učenima."

(80) Sabik el-Belvi, poznatiji kao El-Berberi, u svojoj kasidi je rekao:

"Znanje otklanja sljepilo srca svoga nosioca
kao što Mjesec otklanja mrkle tmine.

Nije isti pobožnjak koji ima znanje i onaj koji ga nema
kao što nije isti onaj koji vidi i onaj koji je slijep, koji vida nema."

(81) Ahmed b. Muhammed b. Jezid b. Muslim el-Ensari, poznatiji kao Ibn Ebi el-Hanadžir, rekao je: "Jedne prilike nalazili smo se (učenjaci hadisa) pred vratima Muhammeda b. Mus'aba el-Karkasanija. Među nama je bio i jedan Iračanin koji se isticao u poeziji. Priželjkivali smo da (Muhammed b. Mus'ab) izađe pred nas i da nam citira jedan ili dva hadisa. Izašao je pred nas i rekao nam: 'Prisjetio sam se jednog stiha, pa ko me obavijesti ko ga je izrekao, citirat ću mu tri hadisa!' Mladi Iračanin mu reče: 'Allah ti se smilovao, o kojem stihu je riječ?' Učenjak je rekao:

---

62 Prijevod značenja El-Isra', 55.

'Znanje je život za srca kao što je
i kiša koja oživljava zemlju kada je dotakne.'

Mladić je rekao: 'Taj stih je od Sabika el-Berberija.' Učenjak mu reče: 'Tačno. A kako stih ide dalje?' Mladić reče:

'Znanje otklanja sljepilo srca svoga nosioca
kao što Mjesec otklanja mrkle tmine.'

Učenjak reče: 'Tačno si rekao.' A zatim mu je citirao šest hadisa koje smo i mi zajedno s njim čuli."

(82) Ez-Zuhri je rekao: "Allah, subhanehu ve te'ala, nije obožavan boljim ibadetom od znanja!"

(83) El-Hasan za Allahove, subhanehu ve te'ala, riječi: ***"Gospodaru naš, podari nam na dunjaluku dobro"***[63], rekao je da se misli na "znanje i ibadet", a za riječi: ***"i dobro na drugom svijetu"***, rekao je da se misli na "Džennet".

(84) Ibn Vehb je rekao: "Čuo sam Sufjana es-Sevrija kako kaže: 'Dobro na dunjaluku je lijepa opskrba i znanje, a dobro na drugom svijetu je Džennet.'"

(85) El-Hasan je rekao: "Učenjak je bolji od skromnog pobožnjaka koji se trudi u svome ibadetu na dunjaluku. On širi Allahovu, subhanehu ve te'ala, mudrost. Ako se prihvati, zahvaljivat će se Allahu, a i ako se odbije, Njemu, subhanehu ve te'ala, će se zahvaljivati."

(86) Ibn Mes'ud, radijallahu anhu, rekao je: "Učenjak ne prekida svoju molitvu!" Upitaše ga: "Kakva je njegova molitva?" Reče: "Spominjanje Allaha, subhanehu ve te'ala, srcem i jezikom."

(87) Ebul-Hasan el-Medaini je rekao: "Jednog dana kada je Zijad držao hutbu u Kufi, rekao nam je: 'O ljudi, ovu večer proveo sam u razmišljanju o trojici: učenjaku, ugledniku i starcu. Smatram da je potrebno da vas posavjetujem kada su u pitanju ova trojica. Smatram da se ugledni treba uvažavati. Učenom se treba priznati njegov

63 Prijevod značenja El-Bekare, 201.

položaj. A stari se treba poštovati. Tako mi Allaha, neće mi se dovesti čovjek koji se suprotstavlja učenom, ponižavajući ga, a da ga neću kazniti. Niti će mi se dovesti čovjek koji se suprotstavlja uglednom čovjeku, umanjujući njegov ugled, a da ga neću kazniti. Kao što mi se neće dovesti čovjek koji se suprotstavlja starom, ne poštujući ga, a da ga neću kazniti. Doista, ljudi samo vrijede po svojim uglednicima, učenima i starima.'"

(88) Od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, prenosi se da je rekao: *"Nije od nas onaj koji nije milostiv prema našim mlađima, koji ne poštuje naše starije i koji ne priznaje pravo naših učenih."*

(89) Ebu 'Inebe el-Havlani je rekao: "Možda je jedna riječ bolja od udjeljivanja milostinje."

(90) Eban b. Sulejm je rekao: "Mudra riječ tvoga brata, upućena tebi, bolja ti je od imetka koji ti dâ, jer se imetkom siliš, a mudrom riječi upućuješ."

(91) Mejmun je rekao: "Primjer učenjaka u nekom mjestu je poput izvora pitke vode u tom mjestu."

(92) Abdullah b. el-Mubarek je rekao: "Sulejmanu, sinu Davudovom, stavljeno je na izbor da izabere vlast ili znanje. Izabrao je znanje, pa mu je Allah, subhanehu ve te'ala, zbog njegovog odabira znanja, dao i vlast i znanje."

(93) Također je rekao: "Sufjan es-Sevri mi je rekao: 'Allah, subhanehu ve te'ala, ne obožava se nečim boljim od traženja znanja i nije se znanje bolje tražilo u bilo kojem vremenu od današnjeg vremena.'"

(94) Abdur-Rezzak kaže: "Čuo sam Sufjana kako nekom Arabljaninu kaže: 'Teško vama! Tražite znanje! Doista se bojim da znanje ode od vas nekome drugom, pa da budete poniženi. Tražite znanje! Doista se njime postiže ugled i na dunjaluku i na drugom svijetu.'"

(95) Halid b. Hadaš je rekao: "Ispraćao sam Enesa b. Malika, pa sam mu rekao: 'O Ebu Abdullah, oporuči mi nešto!' Rekao mi je: 'Na tebi je da se bojiš Allaha i u tajnosti i javno, da savjetuješ svakog muslimana i da zapisuješ znanje od učenih.'"

(96) U Davudovoj, alejhis-selam, mudrosti stajalo je: "Znanje u prsima je poput svjetiljke u kući."

(97) Nekome od prvaka u mudrosti rečeno je: "Kojim se stvarima treba okititi učenjak?" Rekao je: "Onim stvarima kojima će, ukoliko mu se potopi lađa, isplivati – misleći na znanje."

(98) Drugi od njih je rekao: "Onaj koji znanje uzme za svoje povocc, ljudi ćc ga uzeti za svoga vodu, dok će onoga koji budc poznat po mudrosti ljudske oči pratiti s poštovanjem."

(99) Abdul-Melik b. Mervan rekao je svojim sinovima: "O sinovi moji, tražite znanje! Ako budete bogati i neovisni od drugih, znanje će vas samo upotpuniti, a ako budete siromašni, znanje će vam biti imetak."

(100) Ebu Derda', radijallahu anhu, rekao je: "Allah, subhanehu ve te'ala, opskrbljuje znanjem sretne, a uskraćuje ga nesretnima."

(101) Jedan od učenjaka je rekao: "Od vrijednosti i odlike znanja jeste da se svaki onaj kome se znanje pripisuje raduje zbog toga, pa makar on i ne bio od učenjaka. Međutim, svakog onog od koga se odagnava znanje i pripisuje mu se neznanje, to pogađa i teško mu pada, pa makar bio i neznalica."

(102) Veki'a je rekao: "Sufjan bi govorio: 'Kod mene nema lakše stvari od hadisa i nema bolje stvari od njega za onoga koji njime želi Allahovo zadovoljstvo.'"

Također, od njega se prenosi da je rekao: "Niko neće preteći čovjeka ako se posveti ovoj stvari", tj. fikhu i hadisu.

(103) Od Enesa, radijallahu anhu, prenosi se da su u vrijeme Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, bila dva brata. Jedan

je prisustvovao skupovima Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, dok se drugi bavio svojim poslom. Taj drugi rekao je Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem: "Moj brat mi ni u čemu ne pomaže." Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, mu je odgovorio: "Možda se ti opskrbljuješ zbog njega."

(104) Avn b. Abdullah je rekao: "Potpuna bogobojaznost jeste da tražiš i upotpuniš ono što si naučio onim što ne znaš." (...) Dodao je: "Znaj da je odstupanje od onoga što si naučio neupotpunjavanje naučenog, a do neupotpunjavanja naučenog dolazi zbog neokorištavanja onim što je naučeno."

(105) Džafer b. Muhammed je rekao: "Potpunost svake potpunosti jeste proučavanje vjere, strpljenje na nesreći i uređenje života."

(106) Također je rekao: "Ničija smrt nije draža Iblisu od smrti učenjaka."

(107) Neki mudraci su govorili: "Od dokaza koji govore o vrijednosti učenjaka jeste i to što ljudi vole njihovu pokornost."

(108) Rečeno je: "Znanje je najčasnije porijeklo, dok su lijep odgoj i ljudskost najveće porijeklo."

(109) Neki mudri ljudi su govorili: "Najveće i najpreče znanje jeste ono u kojem si se natjecao s drugima. A u to znanje ubraja se i znanje kojim si upotpunio svoju vjeru i svoju ljudskost."

(110) Ahnef b. Kajs je rekao: "Učenjaci gotovo da su bili uzeti za božanstva. Međutim, svaki ponos koji nije učvršćen znanjem, završetak mu je poniženje."

(111) Rečeno je: "Primjer učenjaka je poput primjera vode. Gdje god se zadese – koriste."

(112) Ebul-Esved ed-Dueli je rekao: "Vladari vladaju ljudima, a učeni vladaju vladarima."

(113) Bezredžemher je upitan: "Koji su bolji: bogati ili učeni?" Odgovorio je: "Učeni!" Rečeno mu je: "Pa zbog čega učenjaci dolaze na vrata bogatih?" Rekao je: "Zbog toga što učeni poznaju blagodat imetka, dok bogati ne poznaju blagodat znanja."

(114) Neka žena rekla je Ibrahimu en-Nehaiju: "O Ebu Imrane, vi učenjaci najoštriji ste ljudi i oni koji se najviše kore?!" Rekao joj je: "Što se tiče žestine koju si spomenula, doista je znanje s nama, a neznanje s našim protivnicima i oni ne žele ništa drugo do da svojim neznanjem potisnu naše znanje. Pa, ko može da se strpi na ovome? A što se tiče ukora, vi dobro znate kako je teško doći do dinara srebrenjaka koji je halal, a mi ne tražimo osim ono što je halal – dozvoljeno. Pa, ako ga postignemo, ne dajemo ga osim za ono za što se mora!"

(115) Rekli su: "Učenjaci na Zemlji su poput zvijezda na nebu. Učenjaci su prvaci islama. Učenjak je poput svjetiljke. Ko prođe pored njega, uzme nešto od njegovog svjetla. Da nema znanja, ljudi bi bili poput stoke."

(116) Mus'ab b. Abdullah je rekao: "Otac nam je rekao: 'Tražite znanje! Ako budete imali imetka, to će vam samo povećati ljepotu, a ako ne budete imali imetka, znanje će vas učiniti bogatim."

(117) El-Muberred je rekao: "Govorilo se: 'Učite znanje! Doista je znanje put do vjere, ugled za čovjeka, ljudskost u divljini, drug u samotnjaštvu, put do skupova, ono što vodi do bogatstva i prepreka poniženju do kojeg dolazi traganjem za svojim potrebama.'"

(118) Ibnul-Mukaffei je rekao: "Tražite znanje! Ako budete vladari, pobijedit ćete, a ako budete kočijaši, živjet ćete."

(119) Također je rekao: "Ako te ljudi počaste imetkom ili vlašću, nemoj se čuditi zbog toga, jer, doista, počast će prestati s njihovim prolaskom. Ali se čudi ako te počaste zbog znanja i vjere.

(120) Rečeno je: "Tri su stvari neophodne da se njima okiti čovjek: znanje, povjerenje i lijep odgoj."

(121) Rečeno je mudrom Lukmanu: "Koji su ljudi najbolji?" Odgovorio je: "Učeni vjernik. Ako se kod njega bude tražilo dobro, naći će se."

(122) El-Hadždžadž b. Jusuf upitao je Halida b. Safvana: "Ko je predstavnik stanovnika Basre?" Odgovorio je: "El-Hasan." "Kako je to postigao kad je on sluga?", ponovo ga je upitao. Halid je odgovorio: "Ljudima je zbog njihove vjere bio potreban, a on je bio neovisan od njihovog dunjaluka. Nisam vidio nijednog uglednika Basre a da ne žuri na njegove skupove, da sluša njegov govor i zapisuje njegovo znanje." El-Hadždžadž je rekao: "Tako mi Allaha, to je ugled!"

(123) Sufjan b. Ujejne je za riječi Uzvišenog: ***"...ili kakav ostatak znanja"***[64], rekao da se misli na "predanja od vjerovjesnika, neka je na njih mir i spas".

64 Prijevod značenja El-Ahkaf, 4.

Sedamnaesto poglavlje

SPOMINJANJE AVERZIJE PREMA ZAPISIVANJU ZNANJA I NJEGOVOM ČUVANJU U KNJIGAMA

(124) Ebu Seid el-Hudri, radijallahu anhu, prenosi da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Ne pišite od mene ništa osim Kur'ana! Ko je zapisao nešto od mene mimo Kur'ana, neka to izbriše."*

(125) Ebu Nadre je rekao: "Rečeno je Ebu Seidu: 'Kada bi nam izdiktirao hadis.' Rekao je: 'Nećemo vam diktirati. Naučite od nas kao što smo i mi naučili od Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem.'"

(126) Također se od njega prenosi da je upitao Ebu Seida el-Hudrija, radijallahu anhu: "Hoćemo li zapisati ono što čujemo od tebe?" Rekao je: "Zar želite da to učinite mushafima?! Doista je vaš Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, govorio nama, a mi smo pamtili. Zato i vi pamtite kao što smo i mi pamtili!"

(127) Od njega se također prenosi da je rekao Ebu Seidu el-Hudriju, radijallahu anhu: "Ti nam prenosiš od Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, čudan govor i mi se bojimo da mu šta ne dodamo ili oduzmemo." Rekao je: "Želite da ga učinite Kur'anom? Ne! Već, učite od nas kao što smo i mi učili od Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem."

(128) Malik, rahmetullahi alejhi, rekao je: "Ibn Šihab nije imao sa sobom knjige osim knjige u kojoj se nalazio rodoslov njegovog naroda."

Rekao je: "Ljudi nisu zapisivali nego su pamtili. Onaj koji bi zapisao nešto, zapisao bi to da nauči napamet, pa kada bi to naučio napamet, izbrisao bi."

(129) Omer b. el-Hattab, radijallahu anhu, htio je da zapiše sunnete, pa se posavjetovao oko toga sa ashabima Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem. Preporučili su mu da ih zapiše. Omer je ostao mjesec dana moleći Allaha da ga uputi na rješenje, da bi jednog dana osvanuo sa čvrstom odlukom od Allaha. Rekao je: "Doista sam htio da zapišem sunnete. Međutim, sjetio sam se naroda koji su bili prije vas. Pisali su knjige i njima se posvetili zapostavljajući Allahovu Knjigu. I ja, uistinu, tako mi Allaha, nikada ništa neću pomiješati sa Allahovom Knjigom."

(130) Ibn Abbas, radijallahu anhuma, rekao je: "Doista, mi ne pišemo znanje, niti ćemo ga diktirati drugima."

(131) Omer b. el-Hattab, radijallahu anhu, htio je da pobilježi sunnete da bi se kasnije predomislio i ostavio njihovo zapisivanje. Poslao je obavijest svim mjestima: "Kod koga ima nešto zapisano od sunneta, neka to izbriše."

(132) Sulejm b. Esved el-Meharibi je rekao: "Ibn Mes'ud, radijallahu anhu, prezirao je pisanje znanja."

(133) Ebu Burde je rekao: "Od oca sam zapisao jednu veliku knjigu, pa mi je rekao: 'Donesi mi svoju knjigu.' Donio sam mu je, a on izbrisa ono što je bilo u njoj."

(134) Ibn Sirin je rekao: "Doista su Izraelćani zalutali samo zbog knjiga koje su naslijedili od svojih očeva."

(135) Ša'bi prenosi da je Mervan pozvao Zejda b. Sabita. Narod je zapisivao njegov govor, a on nije znao da to oni rade, pa kada su ga upoznali s tim, rekao je: "Šta mislite, možda ono o čemu sam vam ja govorio nije tako?!"

(136) El-Esved b. Hilal je rekao: "Donesena je Abdullahu stranica na kojoj je bio zapisan hadis, pa je zatražio vode, izbrisao njome zapisani hadis, a zatim je saprao. Zatim je naredio da se izbaci, pa je to i učinjeno. Zatim je rekao: 'Allahom opominjem svakog čovjeka koji zna da se nalazi slična stvar kod nekoga, da me obavijestite o tome. Tako mi Allaha, da znam da slično postoji pa čak i na pješčanoj

obali Indije, otišao bih do nje. Zbog ovoga su propali sljedbenici Knjige prije vas kada su Allahovu Knjigu bacili za svoja leđa, kao da nisu znali."

(137) Ibn Abbas, radijallahu anhuma, zabranjivao je zapisivanje znanja, govoreći: "Doista su oni prije vas zalutali samo zbog knjiga."

(138) Seid b. Džubejr, rahmetullahi alejhi, rekao je: "Stanovnici Kufe napisali su mi neka pitanja da o njima pitam Ibn Omera, radijallahu anhuma. Sreo sam se s njim i pitao ga o onome što mi je napisano. Da je znao da je to o čemu ga pitam zapisano kod mene, to bi bio moj definitivni završetak s njim."

(139) Ejjub b. Ebi Temime je rekao: "Čuo sam Seida b. Džubejra da kaže: "Razišli smo se oko nekih stvari pa sam ih zapisao u knjigu, a zatim otišao do Ibn Omera, radijallahu anhuma, i tajno ga pitao o njima. Da je saznao nešto o knjizi, to bi bio moj definitivni završetak s njim."

(140) Ebu Burde je rekao: "Ebu Musa nam je citirao hadise pa smo htjeli da ih zapišemo. Upitao nas je: 'Zar pišete ono što ste čuli od mene?!' Rekli smo: 'Da.' Rekao je: 'Dajte mi to što ste zapisali.' Zatim je naredio da se donese voda kojom je saprao napisano, da bi nakon toga rekao: 'Pamtite od nas kao što smo i mi pamtili.'"

(141) Ebu Kesir je rekao: "Čuo sam Ebu Hurejru, radijallahu anhu, da je rekao: 'Mi ne pišemo, a nećemo ni drugima dopustiti da pišu."

(142) Od Abdur-Rahmana b. el-Esveda prenosi se da je njegov otac rekao: "Ja i Alkama našli smo list na kome je bio ispisan hadis, pa smo zajedno otišli do Ibn Mes'uda, radijallahu anhu. Sunce skoro da je bilo zašlo. Sjeli smo pred vrata. 'Pogledaj ko je pred vratima', rekao je Ibn Mes'ud, radijallahu anhu, sluškinji. Rekla je: 'Alkama i El-Esved.' Na to je Ibn Mes'ud, radijallahu anhu, rekao: 'Reci im neka udu.' Ušli smo. Rekao nam je: 'Dugo ste čekali?' Rekli smo: 'Da.' 'A šta vas je spriječilo da ranije zatražite dozvolu za ulazak?!', ponovo nas je upitao. 'Bojali smo se da ne spavaš', odgovorili smo. Rekao je: 'Ne volim da o meni mislite tako. Doista, ovo vrijeme (provedeno u traženju znanja) mi smo uporedivali sa noćnim namazom.' Rekli smo

mu: 'Ovo je list na kome se nalazi hadis Hasana.' Povikao je: 'Sluškinjo! Donesi mi tanjir i u njega nalij vode.' Stao je svojom rukom brisati napisano učeći riječi Uzvišenog: ***Mi tebi o najljepšim događajima kazujemo.***[65] Rekli smo mu: 'Pogledaj u list. Na njemu se nalazi čudan hadis.' On je i dalje brisao vodom ono što je bilo ispisano, govoreći: 'Doista, ova srca su posude, pa ih ispunite Kur'anom, a nemojte ih ispunjavati nečim drugim mimo njega.'"

Ebu Ubejd kaže: "Smatramo da je ovaj list preuzet od sljedbenika Knjige i zbog toga Abdullah nije želio ni da ga pogleda."

(143) Od Ibrahima se prenosi da je Mesruk rekao Alkami: "Napiši mi svoja mišljenja." "Zar ne znaš da je zapisivanje pokuđeno?", upitao ga je Alkama, na što mu je Mesruk rekao: "Svakako! Želim samo da ih zapamtim, pa kada ih zapamtim, zapalit ću ih."

(144) Muhammed b. Sirin prenosi: "Rekao sam Abidu: 'Hoću li pisati ono što čujem od tebe?' Rekao je: 'Ne.' 'A ako nađem nekakvu knjigu, mogu li da je čitam pred tobom?', ponovo upitah. A on ponovo odgovori: "Ne.'"

(145) Ibrahim je rekao: "Zapisivao sam kod Abida, pa mi je rekao: 'Ne čuvaj ono što čuješ od mene u knjizi.'"

(146) Ebu Jezid el-Muradi je rekao: "Kada se Abidu približila smrt, zatražio je svoje knjige, a zatim je izbrisao sve što je bilo u njima."

(147) Prenosi se da je Abid pred svoju smrt zatražio svoje knjige i izbrisao ono što je u njima. Upitan je zbog čega to radi. Rekao je: "Bojim se da ne dođe narod koji će ih staviti na mjesto koje im ne dolikuje."

(148) Prenosi se da El-Kasim[66] nije pisao hadise.

(149) Seid b. Abdul-Aziz je rekao: "Nikada nisam zapisao hadis."

---

65 Prijevod značenja Jusuf, 3.

66 On je sin Muhammeda, sina Ebu Bekra es-Siddika. Bio je učenjak svoga vremena u Medini zajedno sa Salimom i Ikrimom, Ebu Muhammedom el-Medinijem i El-Kurešijem. Rođen je za vrijeme Alijinog, radijallahu anhu, hilafeta. Odrastao je i odgajao se kod svoje tetke Aiše, radijallahu anha, majke vjernika. Umro je 106. h.g.

(150) Ša'bi je znao reći: "Nikada nisam zapisao hadis, niti sam ikada zatražio od jednog čovjeka da mi dva puta ponovi hadis."

(151) Također je rekao: "Nikada nisam zapisao crno na bijelo, niti sam ikada čuo od jednog čovjeka neki hadis pa zatražio da mi ga ponovi."

(152) Ishak b. Ismail et-Talikani upitao je Džerira b. Abdul-Hamida: "Je li Mensur b. el-Mu'temir prezirao pisanje hadisa?" Rekao je: "Da. Mensur, Mugire, El-E'ameš, svi su oni prezirali zapisivanje hadisa."

(153) El-Evza'i je govorio: "Ovo je znanje bilo časno dok se pamtilo i ponavljalo s ljudskih usta. Kada se zapisalo u knjige, izgubilo je svoje svjetlo i prešlo u ruke onih koji ga nisu dostojni."

(154) Jahja b. Seid je rekao: "Zapamtio sam ljude koji su podsticali i prenosili hadis sve dok nije do danas dospio taj hadis. A da smo zapisivali, mnogo bih zapisao od Seida i onoga što on prenosi."

(155) Ibrahim je rekao: "Ne pišite pa da se oslonite na zapisano."

(156) Fudajl b. Amr rekao je Ibrahimu: "Ja ti dolazim s mnogim pitanjima i vidim da to uzimaš od mene i isto mi ne vraćaš, a ti prezireš zapisivanje." Rekao je: "Ne brini se! Doista je malo onih koji su tražili znanje a da im Allah, subhanehu ve te'ala, nije dao ono što im je dovoljno. I rijedak je čovjek koji je nešto zapisao a da se nije oslonio na zapisano."

Ebu Omer kaže: Onaj ko je prezirao zapisivanje znanja, prezirao ga je zbog dvije stvari:

prva, kako se ne bi prihvatilo zajedno sa Kur'anom i suprotstavilo njemu;

druga, kako se ne bi oslonilo na zapisano i zapostavilo pamćenje usljed čega bi ono oslabilo.

(157) Kao što je i Halil rekao:

"Nije znanje ono što se u ormar zatvori
već je znanje ono što se u prsima čuva.

Nije znanje ono što se u ormar zatvori
već je znanje ono što se u prsima zapamti."

(158) Ebul-'Itahije je rekao:

"Kome se daruje pamćenje, zapamtit će,
a ko pronevjeri pamćenje, griješit će!"

(159) Jedan Arabljanin je rekao: "Jedno slovo u tvome srcu bolje je od deset slova u tvojoj knjizi."

(160) El-Asme'i prenosi da je Junus b. Habib čuo nekog čovjeka kako pjeva:

"Pohrani znanje na hartije i zapusti ga,
a najgore skladište znanja jesu hartije."

Junus je rekao: "Allah ga ubio! Kako se brine za znanje?! A gdje je njegova briga za pamćenje. Doista je tvoje znanje od tvoje duše, a tvoj imetak je od tvoga tijela. Zato svoje znanje popravi popravljanjem svoje duše, a svoj imetak popravi popravljanjem svoga tijela."

(161) Mensuru el-Fekihu pripisuje se da je rekao:

"Moje znanje je sa mnom, gdje god poželim nosim ga;
moj stomak posuda mu je, a stomak nema kovčega.

Ako budem u kući, znanje je sa mnom zajedno u njoj,
ili ako budem na pijaci, znanje je i na pijaci sa mnom."

Ebu Omer kaže: Oni čije smo riječi spomenuli u ovom poglavlju bili su na pravcu Arabljana, jer su oni bili skloni pamćenju. U tome su bili posebni. Oni koji su prezirali zapisivanje, poput: Ibn Abbasa, Eš-Ša'bija, Ibn Šihaba, En-Nehaija, Katade i drugih sličnih naravi, bili su

skloni pamćenju. Čak je nekima od njih bilo dovoljno samo da čuju nešto. Zar nisi čuo ono što se prenosi od Ibn Šihaba kada je rekao:

(162) "Stavljao sam ruke na svoje uši prolazeći pored Bekije bojeći se da ne čujem šta od besramnog govora. Jer, tako mi Allaha, nikada ništa nisam čuo a da sam to zaboravio."

(163) Od Eš-Ša'bija se slično prenosi, a svi su oni bili Arapi.

(164) Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: *"Mi smo nepismen narod. Niti pišemo, niti računamo."*

Općepoznato je da su Arapi posebni kada je u pitanju pamćenje. Naime, pojedini Arapi pamtili bi stihove kada bi ih samo jedanput čuli. Prenosi se da je Ibn Abbas, radijallahu anhuma, zapamtio *kasidu* Omera b. Ebi Rebi'e, a čuo ju je samo jedanput. Danas niko nije u stanju da to učini. I da nije zapisivanja, dosta bi se znanja zagubilo. Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, dao je olakšicu po pitanju zapisivanja znanja, kao i jedna skupina učenjaka koja je to zapisivanje i pohvalila. Spomenut ćemo to nakon ovog poglavlja, s Allahovom pomoći i ako Allah da.

Ibrahimu en-Nehaiju pomiješalo se nešto od znanja zbog njegovog ostavljanja zapisivanja.

(165) Od Mensura se prenosi da je rekao: "Ibrahim je brisao hadise, pa sam mu rekao: 'Doista Salim b. Ebi el-Dža'd upotpunjuje hadis.' Rekao mi je: 'Uistinu, Salim je zapisivao, a ja nisam.'"

Ebu Omer kaže: Vidimo da je En-Nehai, i pored svog preziranja zapisivanja znanja, priznao vrijednost zapisivanja, hvala Allahu.

Osamnaesto poglavlje

SPOMINJANJE DOZVOLE ZAPISIVANJA ZNANJA

(166) Ebu Hurejre, radijallahu anhu, prenosi da je, nakon što je oslobođena Mekka, Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, održao govor. Zatim je ustao čovjek iz Jemena, po imenu Ebu Šah, i rekao: "Allahov Poslaniče, napiši mi taj govor." Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: *"Napišite Ebu Šahu!"*, tj. govor.[67]

(167) Hemmam b. Munebbih čuo je Ebu Hurejru, radijallahu anhu, kako govori: "Niko od ashaba Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, nije više znao hadisa od mene, osim Abdullah b. Amr b. el-As, jer je on zapisivao, a ja nisam."[68]

(168) Od Amra b. Šuajba, od njegovog oca, od njegovog djeda, prenosi se da je rekao: "Rekao sam: 'Allahov Poslaniče, hoću li pisati sve što čujem od tebe?' Rekao je: 'Da.' Ponovo sam upitao: 'I kada si zadovoljan i kada si srdit?' Rekao je: 'Da. Doista ja u svakom stanju ne govorim ništa drugo osim istinu.'"

(169) Abdullah b. Amr je rekao: "Pisao sam sve što sam čuo od Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, želeći to naučiti napamet. Kurejšije su mi to zabranjivale, govoreći: 'Zar da pišeš sve što čuješ od Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, a on govori i kada je zadovoljan i kada je srdit?!' Ustegnuo sam se od pisanja, pa sam to spomenuo Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem. Svojim prstom pokazao je na svoja usta i rekao: *'Piši! Tako mi Onoga u Čijoj je ruci moja duša, iz njih ne izlazi osim istina!'*"

(170) Ebu Džuhajfe je rekao: "Rekao sam Aliji b. Ebi Talibu, radijallahu anhu: 'Da li posjedujete nešto kod sebe od Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, mimo Kur'ana?' Rekao je: 'Ne.

---

67 Buharija.
68 Buharija.

Tamo mi Onoga Koji je rascijepio zrno i Koji je stvorio čovjeka, osim da Allah dadne robu razumijevanje Svoje Knjige, i onoga što je na ovom papiru.' 'A šta je na tom papiru?', upitao sam ga. Odgovorio je: 'Razum, oslobađanje roba i da se musliman ne ubija zbog nevjernika.'"[69]

(171) Također, prenose se od Alije, radijallahu anhu, dvije predaje po pitanju ovog papira. Jedna: "...svetost Medine i prokletstvo onoga ko se pripiše rodu iz kojeg ne potječe", i u drugom hadisu: "...muslimani su međusobno ravnopravni kada je u pitanju njihova krv". Ovaj hadis od Alije, radijallahu anhu, prenose Jezid et-Tejmi i Halas.[70]

(172) Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, napisao je Amru b. Hazmu i drugima knjigu u kojoj je stajalo: milostinje, otkupnine, nasljedno pravo i sunneti.

(173) Ebu Džafer Muhammed b. Alija je rekao: "Kod čovjeka kojem je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, dao svoju sablju pronađena je stranica na kojoj je pisalo: "Proklet je onaj koji skrene slijepca s puta. Proklet je onaj koji ukrade granice zemljišta. Proklet je onaj koji preuzme vlast nad onim što nije njegovo – ili je rekao: Proklet je onaj koji porekne blagodat onome koji mu ju je ukazao."

(174) Enes b. Malik, radijallahu anhu, prenosi da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Sačuvajte znanje pisanjem!"*

(175) Omer b. el-Hattab, radijallahu anhu, govorio je: "Sačuvajte znanje pisanjem!"

(176) Ibn Abbas, radijallahu anhuma, rekao je: "Sačuvajte znanje pisanjem!"

(177) Ma'n je rekao: "Abdur-Rahman b. Abdullah b. Mes'ud mi je izvadio knjigu i zakleo mi se da je to originalni rukopis njegovog oca."

(178) Ibrahim je rekao: "Nema ništa loše u bilježenju *atrafa* – početaka hadisa."

---

69 Buharija.
70 Buharija (3172, 3179, 6755, 7300), Muslim (1370).

(179) Ebu Kibran je rekao: "Čuo sam Ed-Dahhaka da je rekao: 'Kada nešto čuješ, zapiši, pa makar na zidu.'"

(180) Husejn b. Akil je rekao: "Ed-Dahhak mi je izdiktirao propise hadždža."

(181) Bešir b. Nehik je rekao: "Zapisivao bih ono što sam slušao od Ebu Hurejre, radijallahu anhu, pa kada sam htio da ga napustim, došao sam mu s knjigom u koju sam zapisivao i upitao ga: 'Je li ovo što sam čuo od tebe?' Rekao je: 'Da.'"

(182) Ibn Sirin je rekao: "Dolazio sam Abidu sa *atrafima* – počecima hadisa, i pitao ga o njima."

(183) Prenosi se da se Seid b. Džubejr družio sa Ibn Abbasom i slušao od njega hadis. Zapisivao bi na sredinu svoga sjedala na jahalici, pa kada bi sišao, prepisao bi zapisano.

(184) Ebu Kilabe je rekao: "Zapisivanje mi je draže od zaborava."

(185) Ebu el-Melih je rekao: "Korite nas zbog pisanja, a zar nije Allah, subhanehu ve te'ala, rekao: ***'Znanje o njima je kod moga Gospodara u Knjizi.'***"[71]

(186) Abdullah b. Haneš je rekao: "Vidio sam ih kod El-Bera'a kako trstikom zapisuju po svojim rukama."

(187) Ibn Abbas, radijallahu anhu, prenosi da mu je dozvoljeno da zapisuje.

(188) Enes, radijallahu anhu, govorio je svojim sinovima: "O sinovi moji, sačuvajte znanje pisanjem!"

(189) Od Abdullaha b. Amra prenosi se predaja koju podiže do Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, u kojoj kaže: *"Sačuvajte znanje!"* Upitao sam: "A kako da ga sačuvam?" Rekao je: *"Pisanjem."*

---

71 Prijevod značenja Ta ha, 52.

(190) Od njega se također prenosi da je rekao: "O Allahov Poslaniče, hoću li čuvati znanje?" Rekao je: *"Čuvajte znanje."* Ata' je upitao: "A kako da se sačuva?" Abdullah je rekao: "Pisanjem."

(191) Abdur-Rahman b. Harmele je rekao: "Bio sam lošeg pamćenja pa mi je Seid b. el-Musejjeb dozvolio da zapisujem."

(192) Muavija b. Kurre je govorio: "Onoga koji ne zapisuje znanje ne smatrajte učenim."

(193) Halid b. Hidaš el-Bagdadi je rekao: "Opraštao sam se sa Malikom b. Enesom pa sam mu rekao: 'Oporuči mi nešto!' Rekao mi je: 'Na tebi je da se bojiš Allaha u tajnosti i javnosti, da savjetuješ svakog muslimana i da bilježiš znanje od učenih."

(194) Jahja b. Seid je govorio: "Da sam zapisao sve što sam čuo, bilo bi mi draže nego da imam isto toliko imetka."

(195) El-Hasan nije vidio ništa loše u zapisivanju znanja. Sam je izdiktirao tefsir pa je zapisan.

(196) Vehb b. Džerir je rekao: "Ja sam Šu'be u hadisu." Zatim je rekao: "Ovo sam našao zapisano kod sebe u spisima."

(197) Šu'be je znao reći: "Ako primijetite da ne zastajem pri citiranju hadisa, onda znajte da ih citiram iz knjige."

(198) El-Halil b. Ahmed je rekao: "Ono što zapišeš ostavi u državni trezor, a ono što se nalazi u tvojim prsima ostavi za udjeljivanje."

(199) Hišam b. Urve prenosi od svoga oca da su mu se knjige zapalile na dan Harre. Nakon toga znao je govoriti: "Više bih volio da su sa mnom moje knjige nego što su uz mene moja porodica i imetak."

(200) Amir eš-Ša'bi je rekao: "Bilježenje je čuvanje znanja."

(201) Sulejman b. Musa je rekao: "Trojica sjede sa učenjakom: čovjek koji prihvata sve što čuje i on je poput onoga koji noću sakuplja drva; čovjek koji niti zapisuje niti sluša i za njega se kaže da

je sabesjednik učenog; i čovjek koji izabire i taj je najbolji." A drugi put je rekao: "Taj je učenjak."

Ebu Omer kaže: Arapi za onoga koji prihvata sve što čuje, bez obzira da li se radilo o bezvrijednom ili vrijednom, dobrom ili lošem, istini ili laži, kažu da je poput onoga koji noću sakuplja drva, jer onaj koji noću sakuplja drva može vrlo lahko uzeti zmiju otrovnicu, misleći da je drvo, pa da ga ona tako ujede.

(202) Ebu Zur'a je čuo kako se pred Ebu Nuajmom spominju Hammad b. Zejd i Ibn Ulejje, a Hammad b. Zejd pamtio je od Ejjuba, dok je Ibn Ulejje pisao, pa je Ebu Nuajm rekao: "Garantujem ti da svaki onaj koji se ne vraća na knjigu nije siguran od greške."

(203) Također je rekao: "Čuo sam Ahmeda b. Hanbela i Jahjaa b. Me'ina da kažu: 'Svaki onaj koji ne zapisuje znanje nije siguran od greške."

(204) El-Evza'i je rekao: "Poduči se onome po čemu se ne radi kao što se podučavaš i onome po čemu se radi."

(205) Sufjan je rekao: "Pojedini vladari su rekli Ibn Šubrumi: 'Kakvi su ovo hadisi koje nam prenosiš od Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem?' Rekao je: 'Iz knjige koja je kod nas', tj. takvi su zapisani kod nas."

(206) Ez-Zuhri je rekao: "Prezirali smo zapisivanje znanja sve dok nas na to nisu primorali ovi vladari, pa smo vidjeli da nikome od muslimana ne zabranjujemo pisanje znanja."

(207) Ma'mer je rekao: "Spomenuo sam Jahjau b. Ebi Kesiru neke hadise, pa mi je rekao: 'Zapiši mi taj i taj hadis.' Rekao sam mu: 'Zar ne smatraš pokudenim pisanje znanja?!' Rekao mi je: 'Piši! Doista ćeš ga izgubiti ako ga ne budeš zapisao' – ili je rekao: 'oslabit ćeš.'"

(208) Salih b. Kejsan je rekao: "Ibn Šihab i ja tražili smo znanje, pa smo se dogovorili da zapisujemo hadise. Zabilježili smo sve što smo čuli da se prenosi od Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem. Nakon toga, rekao mi je: 'Zapiši nam što se prenosi od ashaba.' Rekao

sam: 'Ne. To se ne ubraja u sunnet.' A on mi je rekao: 'Naprotiv, to je sunnet.' On je pisao, a ja nisam, pa je on i uspio, a ja sam izgubio."

(209) Ez-Zuhri je rekao: "Vladari su zatražili od mene da im zapisujem znanje, pa sam to i uradio, a zatim me je bilo stid Allaha, subhanehu ve te'ala, da pišem vladarima a da ne pišem i drugima mimo njih."

(210) Ibnul-Mubarek prenosi da je Junus b. Jezid rekao: "Rekao sam Ez-Zuhriju: 'Izvadi mi svoje knjige!' Pa mi je izvadio knjige poezije."

(211) Halid b. Nezar je rekao: "Hišam b. Abdul-Melik odredio je dva pisara da pišu od Ez-Zuhrija, pa su ostali pišući godinu dana."

(212) El-Muberred prenosi da je Halil b. Ahmed rekao: "Nisam čuo nešto a da to nisam zapisao, niti sam zapisao a da nisam naučio napamet, a niti sam naučio a da mi nije koristilo."

Devetnaesto poglavlje

UPOREĐIVANJE ZAPISANOG[72]

(213) Jahja b. Ebi Kesir je rekao: "Onaj koji piše i ne upoređuje je poput onog koji ulazi u nužnik i ne čisti se."

(214) Ma'mer b. Rašid je govorio: "Kada bi se knjiga pregledavala stotinu puta, ne bi bila sigurna od nedostatka" – ili je rekao: "greške."

72 Upoređivanje je uvjet ispravnosti predanja za onoga koji prenosi iz knjige. Na njemu je ili da zapisano u svojoj knjizi izloži pred svog učitelja od kojeg je isto čuo, ili da uporedi ono što je zapisao sa primjercima svojih vršnjaka koji su zajedno s njim pisali na skupovima.

Dvadeseto poglavlje

NAREDBA ISPRAVLJANJA GREŠKI I NEPRAVILNOSTI U HADISU KAO I ISTRAŽIVANJE NJEGOVIH FRAZA I ZNAČENJA

(215) El-Velid b. Muslim prenosi da je čuo El-Evza'ija kako kaže: "Analizirajte hadis. Doista je narod prije vas potjecao od čistokrvnih Arapa."

(216) Također je rekao: "Čuo sam El-Evza'ija da kaže: 'Ne vidim ništa loše u ispravljanju nepravilnosti i greške u hadisu.'"

(217) Mekhul prenosi da je čuo Vasila b. el-Eska'a kako kaže: "Dovoljno vam je ako vam dođemo sa značenjem hadisa."

(218) Rebi'a b. Zejd prenosi da bi Ebu Derda', nakon što bi završio s prenošenjem hadisa od Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Gospodaru moj, ako ne bude ovako, onda je slično ovome."

(219) Muhammed b. Sirin prenosi da bi Enes b. Malik, radijallahu anhu, nakon što bi završio sa prenošenjem hadisa od Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Ili kao što kaže Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem."

(220) Prenosi se od Abdullaha da je jednog dana prenosio hadise Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, a zatim rekao: "Čuo sam Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem." Zatim je zadrhtao, usljed čega se i njegova odjeća zatresla. Rekao je: "Ili ovako ili slično ovome."

(221) Ibn Sirin je rekao: "Čuo sam jedan hadis od deseterice. Riječi su bile različite, a značenje isto."

(222) Abdullah b. Avf je govorio: "Zapamtio sam trojicu koji su bili strogi po pitanju citiranja hadisa doslovice, a i trojicu koji su dopuštali da se hadis prenosi u njegovom značenju. Od onih koji su po tom pitanju bili strogi su: El-Kasim, Redža', Ibn Sirin, a od onih koji su dozvoljavali prenošenje hadisa u značenju su: El-Hasan, Eš-Ša'bi i Ibrahim."

U drugom predanju stoji da je rekao: "Od onih koji su nastojali da citiraju hadis kao što su ga i čuli bili su: Muhammed b. Sirin, El-Kasim b. Muhammed i Redža' b. Hajve, dok su od onih koji to nisu nastojali bili: El-Hasan, Ibrahim i Eš-Ša'bi."

Ibn Avn je rekao: "Rekao sam Muhammedu: 'Zaista jedan čovjek ne nastoji da citira hadis kao što ga je čuo.' Odgovorio mi je: 'Bilo bi bolje da to nastoji.'"

(223) Eš'as prenosi da El-Hasan i Eš-Ša'bi nisu vidjeli ništa loše u parafraziranju hadisa, dok se Ibn Sirin trudio da ga citira doslovno, kao što ga je i čuo.

(224) Ešheb je rekao: "Upitao sam Malika, rahmetullahi alejhi, o parafraziranju hadisa pod uvjetom da značenje ostane isto. Rekao je: 'Što se tiče govora Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, smatram to pokudenim, prezirem da se dodaje ili oduzima nešto od njega. A ono što je mimo njegovog govora, ne vidim ništa loše u tome.' Rekao sam: 'Ako se u govoru Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, doda slovo *vav* ili *elif*, pod uvjetom da značenje ostane isto?' Rekao je: 'Volio bih da toga bude što manje.'"

(225) Alija b. el-Hasan rekao je Ibnul-Mubareku: "Hoću li ispraviti nepravilnost u hadisu?" Ibnul-Mubarek je rekao: "Da, jer narod prije nas nije činio nepravilnosti. Nepravilnost je od nas."

Ebu Omer kaže: Oni koji su odbijali da isprave nepravilnosti u onome što su prenosili bili su: Nafi'a, sluga Ibn Omera, radijallahu anhuma, Ebu Ma'mer Abdullah b. Sahbire el-Ezdi, Ebu Daha Muslim b. Sabih i Muhammed b. Sirin.

(226) Ismail b. Umejje je rekao: "Tražili smo od Nafi'a da zastanemo kod greške u hadisu, pa je odbio."

(227) Ebu Ma'mer je rekao: "Doista ja primijetim u hadisu nepravilnost, ali je istraživanje onoga što sam čuo veća nepravilnost."

(228) Prenosi se od Ajjaša b. el-Mugire b. Abdur-Rahmana el-Mahzumija, od njegovog oca, da mu je došao Ed-Draverdi Abdul-Aziz b. Muhammed i izložio pred njim hadise. Čitao je i pravio pogrdne nepravilnosti, pa mu je El-Mugire rekao: "Teško tebi, Ed-Draverdi! Bolje ti je bilo da si ispravio svoj jezik prije nego što si počeo izučavati hadis."

Mišljenje koje preteže u ovom poglavlju jeste mišljenje El-Hasana, Eš-Ša'bija, Ata'a i onih koji su ih slijedili. On je ispravan, a Allah daje učvršćenje.

Dvadeset i prvo poglavlje

BLAGODAT TRAŽENJA ZNANJA U MLADOSTI I PODSTICAJ NA ISTO

(229) El-Hasan je rekao: "Izučavanje hadisa u mladosti je poput klesanja u kamenu."

(230) Alkama je rekao: "Ono što sam zapamtio kao mladić svježe je u mom pamćenju, kao da sada gledam u to, isto kao da je zapisano u svesci ili na papiru."

(231) El-Hasan b. Alija rekao je svojim sinovima i sinovima svoga brata: "Tražite znanje! Danas ste mladići u ovom narodu, a sutra ćete biti njihovi starci. Pa, onaj koji ne može da pamti, neka zapiše."

(232) El-E'ameš je rekao: "Dok sam bio mladić, Ibrahim me je podučio jednom propisu i rekao: 'Zapamti ovo, možda ćeš biti pitan o ovome.'"

(233) Prenosi se od Urve b. Zubejra da je govorio svojim sinovima: "O sinovi moji, najskromniji ljudi kod učenjaka su njegova porodica. Zato mi priđite i učite od mene! Bojim se da ne budete predstavnici u svom narodu. Doista, ja sam bio mali i niko nije gledao u mene. Kada sam zašao u godine, ljudi su me počeli pitati. Nema teže stvari za čovjeka od toga da bude upitan o nekoj stvari iz svoje vjere pa da je ne zna!"

(234) Ibnul-Enbari je govorio: "Ko odgoji svoje dijete u mladosti, bit će sa njim zadovoljan u starosti."

(235) El-Hušeni, rahmetullahi alejhi, govorio je: "Ko odgoji svoje dijete, ponizio je svoga neprijatelja."

(236) Muhammed je rekao: "Budi plemenit prema svome djetetu i uljepšaj njegov odgoj."

(237) Jahja b. Ebi Kesir prenosi da je Sulejman b. Davud rekao svome sinu: "Ko želi da rasrdi svoga neprijatelja neka ne diže prut na svoje dijete."

(238) Jusuf b. Jakub b. el-Madžišun pripovijeda: "Ibn Šihab nam je rekao jedne prilike dok smo ga ispitivali: 'Ne potcjenjujte sebe zbog svoje mladosti. Doista bi Omer b. el-Hattab, radijallahu anhu, kada bi ga snašlo teško stanje, pozvao mladiće i savjetovao bi se s njima, tražeći njihovu inteligenciju."

(239) Ibn Abbas, radijallahu anhuma, rekao je: "Kada je preselio Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, ja sam bio mladić. Rekao sam jednom od ensarijskih mladića: 'O mladiću, hajdemo da pitamo ashabe Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, i da učimo od njih. Njih je, uistinu, mnogo.' Rekao mi je: 'Čudno li je to, o Ibn Abbase! Zar misliš da ćeš ljudima biti potreban a na Zemlji je toliko ashaba Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem?' Napustio sam ga i pristupio traženju znanja prateći ashabe Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem. Znao sam doći čovjeku za kojeg sam čuo da nešto prenosi od Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, pa bih ga našao da spava. Svoju odjeću bih smotao pod glavu i spustio se na njegov prag. Vjetar bi me zasipao prašinom po licu sve dok ovaj ne bi izašao. Kada bi izašao, rekao bi mi: 'Amidžiću Allahovog Poslanika, šta ti je?!' Odgovorio bih mu: 'Saznao sam da prenosiš hadis koji si čuo od Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, pa sam htio da ga čujem od tebe.' Rekao bi mi: 'Zašto nisi poslao po mene da ti dođem?!' Odgovorio bih mu: 'Preče je da ja dodem tebi.' Onaj mladić, nakon što su umrli ashabi Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, i nakon što su ljudi osjetili potrebu za mnom, gledao bi me i govorio mi: 'Bio si pametniji od mene!'"

(240) Omer, radijallahu anhu, rekao je: "Tražite znanje prije nego što postanete poglavarima."

(241) Abdullah b. Mes'ud, radijallahu anhu, rekao je: "Tražite znanje! Doista niko od vas ne zna kada će mu to zatrebati."

Dvadeset drugo poglavlje

POHVALNOST PITANJA, USTRAJNOSTI U TRAŽENJU ZNANJA I POKUĐENOST SVEGA ŠTO SPREČAVA ISTO

(243) Ummu Sulejm[73] je rekla: "O Allahov Poslaniče, doista se Allah, subhanehu ve te'ala, ne stidi[74] istine, pa da li se žena treba kupati...?"[75]

---

73 Ummu Sulejm je Er-Rumejsa, kćerka Milhana el-Buharijje, el-Ensarijje, el-Hazredžijje. Majka je Enesa b. Malika i supruga Ebu Talhe el-Ensarija nakon Malika b. en-Nadra koji je umro kao mnogobožac. Kada je Ebu Talha htio da je oženi, a tada je bio mnogobožac, rekla mu je: "O Ebu Talha, sličan tebi se ne odbija! Međutim, nije mi dozvoljeno da se udam za mnogobošca. Pa, ako primiš islam, to će biti moj mehr – vjenčani dar." Primio je islam i oženio je, a njen vjenčani dar bio je njegov islam. Zajedno s Allahovim Poslanikom, sallallahu alejhi ve sellem, učestvovala je na Hunejnu i Uhudu. Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, posebno bi je posjećivao u njenoj kući. Svoga sina Enesa poklonila je Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem, da ga služi. Ona je od stanovnika Dženneta. Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: *"Ušao sam u Džennet i ispred sebe čuo zvuk. Kad ono Er-Rumejsa, kćerka Milhana."* Umrla je u vrijeme hilafeta Osmana b. Affana, radijallahu anhuma.

74 El-Buharija je sačinio poglavlje u *Knjizi o znanju* pod nazivom "Poglavlje o stidu u znanju". Mudžahid je rekao: "Neće se podučiti stidljivi niti oholi." Zatim je spomenuo hadise Ummu Sulejm, Aiše i Alije, radijallahu anhum.

Hafiz Ibn Hadžer, rahmetullahi alejhi, kaže: "Uistinu je stid od vjere. To je vjerski stid koji se dešava usljed uvažavanja i poštivanja starijih i kao takav je pohvalan. Što se tiče stida zbog kojeg dolazi do ostavljanja nekih vjerskih dužnosti, takav stid je pokuđen i nije vjerski stid. To je samo slabost i prezrenost. I takvo je značenje Mudžahidovih riječi: 'Neće se podučiti stidljivi...' Kao da je ovime htio podstaknuti učenike na ostavljanje nemogućnosti i oholosti koje dovode do manjkavosti u traženju znanja."

Kažem: Neophodno je da se onaj koji traži znanje bori sa svojom dušom u sputavanju ovih slabosti ili stida na skupovima znanja. To ga ne smije spriječiti da pita učitelja ako nešto ne razumije, da zatraži od njega da mu ponovi ako nešto nije dobro čuo. Ako ga učitelj upita o njegovom razumijevanju i shvatanju, ne smije da krije svoju stvarnost. Ne smije ga ustezanje od odgovora na učiteljevo pitanje na tom skupu učiniti da nikada više ne dođe pred tog učitelja. Time će, uistinu, samo on biti gubitnik, a učitelju nimalo neće naškoditi."

75 Hadis bilježe Buharija (130, 282, 3328, 6091, 6121) i Muslim (313) preko Hišama

(244) Alija, radijallahu anhu, stidio se da pita Poslanika o mezijju[76] jer je Alijina supruga bila kćerka Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem. Naredio je El-Mikdadu i Ammaru pa su oni umjesto njega pitali Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, o tome.[77]

(245) Abdullah b. Mes'ud[78], radijallahu anhu, rekao je: "Povećanje znanja jeste žudnja i priželjkivanje istog, dok je uspinjanje u znanju – pitanje. Zato, poduči se onome što ne znaš i radi po onome što znaš."

---

b. Urve od njegova oca, od Zejnebe, kćerke Ebi Seleme, koja je rekla: "Ummu Sulejm je došla do Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, i upitala ga: 'Allahov Poslaniče, doista, Allah se ne stidi istine, pa da li se žena treba kupati ako polucira u snu?' Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, odgovorio je: *"Da, ako primijeti tekućinu.'* Ummu Seleme je upitala: 'Allahov Poslaniče, zar žena polucira?!' Odgovorio je: *'Osiromašila ti, pa po čemu joj njeno dijete sliči?!'"*

76 Tekućina koja izlazi iz polnog organa nakon razmišljanja o polnom odnosu.

77 Hadis bilježe Buharija (132, 178, 269) i Muslim (303) od Alije, radijallahu anhu, koji je rekao: "Bio sam od ljudi koji mnogo luče mezijju. Stidio sam se da o tome pitam Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, zbog toga što je njegova kćerka bila moja supruga, pa sam naredio El-Mikdadu b. el-Esvedu pa ga je i upitao. Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, odgovorio je: *"Abdesti se i poprskaj svoj polni organ."* I drugim riječima.

78 Abdullah b. Mes'ud, radijallahu anhu, vođa je i pravnik ummeta. Bio je od prvaka u islamu. Učinio je obje hidžre. Prisustvovao je Bedru. Na Jermuku je bio zadužen za plijen. Njegove vrijednosti su mnogobrojne, od kojih su i:

1. Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, dao mu je kunju – nadimak prije nego što mu se rodilo dijete.
2. Njegove riječi: "Mogao si me vidjeti šestog od šesterice. Na površini Zemlje nije bilo muslimana pored nas." Primio je islam prije nego što je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, ušao u kuću El-Erkama.
3. Čuvao je i brinuo se o tajni Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, njegovoj postelji, njegovom misvaku, papučama i njegovoj čistoći.
4. On i njegova majka imali su povlastice kada je bio u pitanju ulazak kod Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, tako da je većina ashaba smatrala da su oni od porodice Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem.
5. Najučeniji je ashab u Allahovoj Knjizi, zbog čega je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, i rekao: *"Koga raduje da uči Kur'an kao što je i objavljen, neka uči na način Ibn Ummi Abd."*
6. Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, učio je pred njim Kur'an i ovo je njegova posebna vrijednost.

Umro je u Medini 32. h.g. Ukopan je u Beki'i.

(246) Ibn Šihab je rekao: "Znanje je riznica, a ključ te riznice je pitanje!"

(247) Aiša, radijallahu anha, rekla je: "Predivne li su žene ensarijke! Stid ih nije spriječio da pitaju o svojoj vjeri i poduče se njoj."[79]

(248) Ata' b. Ebi Rebah je rekao: "Čuo sam Ibn Abbasa, radijallahu anhuma, kako priča o nekom čovjeku iz vremena Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, koji je zadobio ranu na glavi, a nakon toga snašao ga je dženabet. Naređeno mu je da se okupa, nakon čega je dobio groznicu i umro. Vijest o tome doprla je do Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, koji je rekao: *"Ubili su ga, Allah ih ubio! Zar lijek za neznanje nije pitanje!"*[80]

(249) Izrecitovao sam pojedinim prethodnicima:

"Ako budeš u nekoj zemlji neznalica
a znanje budeš tražio, upitaj.

Doista je pitanje lijek neznanju
kao što je rečeno u prvom primjeru."

(250) El-Ferzdek je rekao:

"Zašto me ne obavijestite ljudi, samo sam
pitao, a onaj koji o znanju pita i saznat će..."

(251) Umejje b. Ebi es-Salt[81] je rekao:

---

79 Muslim (332), Ebu Davud (316), Ibn Madže (642) u poglavlju "Način kupanja od hajza". Među ljudima su prisutne riječi: "Nema stida u vjeri", koje su u potpunosti netačne. Naprotiv, sva vjera je stid. Ispravno je da se kaže: "Nema stida u pitanju i proučavanju Allahove, subhanehu ve te'ala, vjere."

80 U drugom predanju stoji da se neki čovjek u zimskom periodu odžunupio te je pitao za propis, pa su mu naredili da se okupa. Nakon toga je umro. To je preneseno Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem, pa je rekao: *"Šta im je pa su ga ubili?! Ubio ih Allah"*, ponovivši to tri puta, *"Allah je učinio površinu zemlje – ili tejemmum – čistom."*

81 Umejje b. Ebi es-Salt je pjesnik iz paganskog perioda. Ime Ebu es-Salta je Abdullah b. Ebi Rebi'a b. Avf es-Sekafi. Umro je nakon Bitke na Hunejnu 9. h.g. i nije primio islam.

"Nemoj da te pretjerivanje odvrati od čekanja
velike strpljivosti, niti da te odvede požurivanje.

Ponekad pitanje čovjeku poveća iskustvo
i odmori ga od vijesti onoga koji ih donosi."

(252) Sabik je rekao:

"Nije isti onaj koji zna i ima bogobojaznost kao onaj koji je ne
poznaje, niti onaj koji vidi poput slijepca koji vida nema.

Zato upitaj ljude o onome što ne znaš,
ponekad vijest otklanja sljepilo."

(253) Abdullah b. Burejde prenosi da je Muavija b. Ebi Sufjan pozvao Dagfela[82] koji je dobro poznavao rodoslov ljudi. Pitao ga je o arapskom jeziku, o rodoslovu ljudi, o zvijezdama, a ovaj je to sve poznavao. Muavija ga je pitao: "Dagfele, kako si sve ovo zapamtio?!" Rekao je: "Sve ovo zapamtio sam s razumnim srcem i jezikom koji mnogo pita." Zatim je u potpunosti spomenuo predanje.

(254) Ibn Šihab je rekao: "Doista, znanje su riznice koje se otvaraju pitanjem."

(255) El-Halil je govorio: "Nauke su katanci, a pitanja su njihovi ključevi."

(256) Ebu Omer kaže: El-Asme'i bi citirao:

"Lijek sljepila je često zapitkivanje,
a potpuno sljepilo je duga šutnja na neznanju."

(257) Sabik el-Berberi je rekao:

"Znanje je lijek kada ga zatraži onaj koji ga ne poznaje,
s lijekom, makar i starim, savladava se bolest."

---

82 Dagfel je Ibn Hanzala b. Zejd eš-Šejbani. Razišli su se da li je on ashab ili ne, a prioritetnije mišljenje je da nije.

(258) Drugi je rekao:

"Ako ne budeš znao i ne budeš
pitao onoga ko zna, pa kako ćeš onda znati?"

(259) Prenosimo od El-Halila b. Ahmeda, rahmetullahi alejhi, da je rekao: "Ako ne budeš podučavao ljude zbog nagrade, podučavaj ih da bi njihovim podučavanjem proširio i učvrstio svoje znanje, i ne strahuj od postavljenih pitanja. Doista, ona te upozoravaju na znanje koje ti ne poznaješ."

(260) Ibn el-E'arabi[83] je izrecitovao:

"Pitaj pravnika, postat ćeš poput njega pravnik,
ko bude tražio pravo u znanju, darovan će biti.

Razmisli o znanju koje ti je potrebno
nema dobra u znanju bez razmišljanja."

(261) Vehb b. Munebbih i Sulejman b. Jesar rekli su: "Dobro pitanje je pola znanja, a blagost je pola života."

(262) Upitan je El-Asme'i: "Čime si postigao to što si postigao?" Odgovorio je: "Mnogobrojnim pitanjima i grabljenjem izgubljene mudrosti."

(263) Muhammed b. Ma'n prenosi da mu je Abdul-Aziz b. Omer b. Abdul-Aziz rekao: "Nema stvari o kojoj nisam upoznat, osim stvari za koje sam se stidio da pitam. Ostario sam i još uvijek ih ne poznajem."

(264) Ikrime prenosi da mu je Alija, radijallahu anhu, rekao: "Zapamtite pet stvari, da uzjašete deve i potražite ih, iscrpili biste se prije nego što biste ih pronašli: rob se ne boji osim za svoj grijeh i ne nada se nikome osim svome Gospodaru, neznalica se ne stidi da pita, niti se učeni stidi da, kada nešto ne bude znao, kaže: Allah najbolje zna, i strpljenje je na takvom stupnju vjerovanja kao i na kakvom je

83 Ibn el-E'arabi je Ahmed b. Muhammed b. Zijad b. Bišr b. Dirhem el-Basri. Imam, muhaddis, uzor. Umro je 340. h.g.

stupnju i glava u tijelu, pa kao što nema dobra u tijelu bez glave, tako nema ni vjere onaj koji nema strpljenja."

(265) Alija, radijallahu anhu, rekao je: "Spojeni su strah i neuspjeh kao i stid i zabrana."

(266) El-Hasan je rekao: "Ko se u traženju znanja zaodjene stidom, pribavio je odjeću neznanju. Zato udaljite odjeću svoga neznanja otklanjanjem stida iz znanja. Doista onaj koji se postidi, postidjet će se i njegovo znanje."

(267) El-Halil b. Ahmed je rekao: "Neznanje je stepenica između stida i gordosti."

(268) Rečeno je: "Ko se postidi kod pitanja, njegovo znanje će se postidjeti kod ljudi, a ko smatra da znanje ima krajnji cilj, već mu je umanjio njegovo pravo."

(269) Jahja b. Ebi Kesir je rekao: "Nasljedstvo znanja vrednije je od nasljedstva zlata i srebra. Dobra duša bolja je od bisera. A znanje se ne postiže uz rahatluk tijela."[84]

(270) Sličan govor prenosi se od Zejda b. Alije b. Husejna koji je rekao: "Znanje se ne postiže s rahatlukom tijela."

(271) Ebu Omer kaže: Ove riječi kod učenjaka postale su primjer. Ja sam ih ispjevao u stihovima kao i riječi El-Asmei'ja: "Ubraja se u učenjake, a od njih nema onih koji ono što je kod njega ubrajaju u znanje. On je onaj koji kada bude upitan o nekoj stvari kaže: To je kod mene u bunaru ili sanduku", zajedno sa riječima El-Hasana i El-Halila o stidu koje smo spomenuli u ovom poglavlju. U stihovima sam rekao:

---

84 Zabilježio ju je Muslim u svome "Sahihu" u "Knjizi o mesdžidima", poglavlju "Vremena pet dnevnih namaza", skraćeno riječima: "Znanje se ne može postići s rahatlukom tijela."
Zabilježio ju je također Ebu Nuajm u "El-Hilji" (3/66) u kojoj Jahja b. Ebi Kesir kaže: "Znanje neće doći s rahatlukom tijela." Drugim lancem zabilježio je predanje u kome se kaže: "Nasljedstvo znanja bolje je od nasljedstva zlata, a dobro ubjeđenje bolje je od bisera."

"O ti koji vidiš da je znanje u skupljanju imetka i knjiga,
tako mi Allaha, prevario si se, trud nije kao igra.

Teško se tebi! Znanje je ono što skupiš u prsima
pamćenjem, razumijevanjem, učvršćivanjem, otac te izgubio.

Nije ono što misli El-Abdi iz svoje gluposti
kada kaže: Ono što tražiš kod mene je u literaturi.

El-Hakim je rekao riječi koje ne odbacuje
pametan, bio on Arap ili ne..."

(272) El-Utbi Ahmed b. Seid izrecitovao je El-Hasanu b. Muhammedu:

"Tvoje znanje je ono što si zapamtio,
a ne ono za koje kažeš: Kod nas su knjige njegove."

(273) Ebu Omer kaže:

"Na tebi je da tražiš učenjake, okreni se njima
okoristit će te znanjem usljed čega ćeš postati poput alima

I svi ljudi će misliti da si i ti od njih
ako se budeš s upućenima družio.

Svaki čovjek za drugovima se povodi,
ovo su mnogi rekli već davno."

Dvadeset treće poglavlje

SPOMINJANJE PUTOVANJA U POTRAZI ZA ZNANJEM[85]

Na početku knjige naveden je hadis Safvana b. Assala i hadis Ebu Derda'a koji govore o ovom poglavlju i nema potrebe da ga ovdje ponavljamo.

(274) Eš-Ša'bi prenosi da mu je pričao Ebu Berde od svoga oca da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Svakom čovjeku koji bude imao robinju, pa je poduči i uljepša njenu poduku, odgoji i uljepša njen odgoj, zatim je oslobodi i oženi, pripadaju dvije nagrade. I svakom čovjeku od sljedbenika Knjige koji bude vjerovao u svoga vjerovjesnika i u mene pripadaju dvije nagrade. I svakom robu koji ispuni pravo svoga gazde i pravo svoga Gospodara pripadaju dvije nagrade."* Eš-Ša'bi je rekao: "Uzmi ove riječi bez ičega. Čovjek bi zbog manje stvari putovao u Medinu."

U drugom predanju Amir je rekao: "Uzeo si ove riječi od mene bez imalo napora, a čovjek bi zbog još manjih stvari znao putovati u Medinu."

---

85 El-Hatib el-Bagdadi, rahmetullahi alejhi, na ovu temu ima izuzetno vrijednu knjigu "Putovanje u potrazi za hadisom". U njoj spominje adabe putovanja i njegove osnove koje se moraju imati u vidu prilikom putovanja od kojih su i sljedeće:

- da dâ prednost učenjacima iz svoga mjesta nad putovanjem po drugim krajevima. Kada završi sa učenjacima svoga mjesta, onda se odlučuje na putovanje i odabira puteve;
- da vodi računa o brojnosti i veličini znanstvenog materijala koji prikuplja, o brojnosti slušanja o onome što on ne posjeduje kod sebe od lanaca prenosilaca i tekstova;
- da vodi računa o ponavljanju s velikim znalcima kako bi učvrstio i produbio znanje;
- poznavanje kako općih tako i posebnih adaba putovanja prilikom izlaska u potrazi za hadisom i druge stvari. Ko želi neka se vrati na spomenutu knjigu i pogleda. Uistinu, knjiga je mnogo korisna.

(275) Džabir b. Abdullah, radijallahu anhuma, rekao je: "Čuo sam za hadis koji prenose ashabi Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, pa sam pripremio devu, pričvrstio sedlo na nju, a zatim putovao mjesec dana sve dok nisam stigao do Šama, i saznao da hadis prenosi Abdullah b. Unejs el-Ensari. Došao sam pred njegovu kuću i poslao po njegovom sluzi vijest da je Džabir pred vratima. Sluga se vratio i upitao me: 'Džabir b. Abdullah?' Rekao sam: 'Da.' Abdullah b. Unejs izašao je pred mene te smo se izgrlili. Rekao sam mu: 'Saznao sam da si hadis o nepravdi čuo od Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, a ja ga nisam čuo od njega.' Rekao je: 'Čuo sam Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, da kaže: *Allah, tebareke ve te'ala, proživjet će robove* – ili je rekao: *ljude* – i pokazao rukom prema Šamu – *gole, neobrezane, strane*. Upitali smo: Kako strane? Odgovorio je: *Poput onih koji nemaju ništa sa sobom. Pozvat će ih glasom koji će čuti onaj koji je daleko isto kao što čuje i onaj koji je blizu: Ja sam Vladar! Ja sam Sudac! Niko od stanovnika Dženneta neće ući u Džennet sve dok ima neko od stanovnika Vatre da traži od njega za nepravdu koju mu je učinio, pa makar i šamar. I niko od stanovnika Vatre neće ući u Vatru sve dok ima neko od stanovnika Dženneta da traži od njega za nepravdu koju mu je učinio, pa makar i šamar.* Rekli smo mu: Kako kada ćemo doći Allahu, subhanehu ve te'ala, goli, bosi i neobrezani? Rekao je: *Od dobrih i loših djela.*"

(276) Ebu Ejjub otputovao je do Ukbe b. Amira. Kada je došao u Egipat, obavijestili su Ukbu b. Amira pa je on izašao pred Ebu Ejjuba. Ebu Ejjub mu je rekao: "Hadis koji si čuo od Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, o prekrivanju mahane muslimana niko osim mene i tebe nije čuo od Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem." Ukbe je rekao: "Čuo sam Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, da kaže: *'Ko prekrije sramotu vjernika, Allah će prekriti njegovu na Sudnjem danu.'*" Ebu Ejjub je prišao svojoj jahalici, uzjahao je, a potom se zaputio prema Medini. Nije je ni rasedlao.

(277) Ibn Abbas, radijallahu anhuma, rekao je: "Čuo bih da dotični hadis prenosi neko od ashaba Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, i da sam htio da pošaljem po njega da mi dođe i

prenese mi taj hadis, to bih i učinio. Medutim, ja sam išao njemu i spavao pred njegovim vratima sve dok ne bi izašao pred mene i iscitirao mi ga."[86]

(278) Seid b. el-Musejjeb je govorio: "Znao bih putovati danima i noćima kako bih čuo jedan hadis."

(279) Eš-Ša'bi je rekao: "Ne znam nekoga od ljudi da je više tražio znanje od Mesruka."

(280) Alija b. Salih prenosi od svoga oca da je rekao: "Eš-Ša'bi nam je citirao hadis, a zatim mi je rekao: 'Dat ću ti ga bez ičega, iako bi konjanik putovao u Medinu za manju stvar.'"

(281) Kajs b. Abbad je rekao: "Izašao sam do Medine tražeći znanje i ugled."[87]

(282) Busr b. Ubejdillah el-Hadremi je rekao: "Znao sam putovati u neko područje samo zbog jednog hadisa, da ga čujem."

---

86 Ovaj narod dobro je shvatio način kako da dođe do znanja. Ništa to nije čudno kada ih je tome podučio Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, a njihovim putem nastavili su i tabiini poslije njih.
Muhammed b. Sirin je rekao: "Vidio sam Abdur-Rahmana b. Ebi Lejlu i njegove drugove kako ga poštuju, stide ga se i iskazuju mu počast kao da im je vođa."
Ebu Abdullah el-Mevsili Jahja b. Abdul-Melik rekao je: "Vidio sam Malika b. Enesa nekoliko puta. Među svojim drugovima bio je poštovan i dostojanstven. Kada bi neko od njih podigao svoj glas, svi bi ga ušutkivali."
Imam Buharija je rekao: "Nisam nikoga od muhaddisa vidio dostojanstvenijeg kao Jahjaa b. Me'ina."
El-Mugire je rekao: "Poštovali smo Ibrahima en-Nehaija kao što smo poštovali vođu."
Ejjub es-Sihtijani je rekao: "Čovjek bi sjedio tri godine pred El-Hasanom el-Basrijem i ništa ga to vrijeme ne bi pitao iz poštovanja prema njemu."
Abdur-Rahman b. Harmele el-Eslemi je rekao: "Čovjek se ne bi usudivao da pita Seida b. el-Musejjeba sve dok ne bi zatražio dozvolu od njega kao što se zatraži dozvola od vođe."
87 Ebu Bekr b. Ebi Šejbe (8/544).

Dvadeset četvrto poglavlje

PODSTICAJ NA USTRAJNOST U TRAŽENJU ZNANJA I STRPLJENJE U NJEMU PRI TEŠKOĆAMA

(283) Malik b. Enes je govorio: "Ne priliči nikome koji ima znanje da ostavi dalje naukovanje."

(284) Ibn Abbas, radijallahu anhuma, rekao je: "Dva su čovjeka pohlepna, čija pohlepa nikako ne prestaje: čovjek koji traži znanje i čovjek koji traži dunjaluk."

(285) Ovaj hadis prenosi se od Enesa i drugih od samog Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem.

(286) Prenosi se da je Isau, alejhis-selam, rečeno: "Dokle da se traži znanje?" Rekao je: "Dokle god živiš."

(287) Rečeno je Ibnul-Mubareku: "Dokle ćeš tražiti znanje?" Odgovorio je: "Sve do smrti, ako Allah htjedne."

(288) Drugi put mu je slično rečeno, pa je odgovorio: "Možda još uvijek nisam zapisao riječ koja će mi koristiti."

(289) Ibn Munazir je rekao: "Upitao sam Ebu Amra b. el-Ala'a: 'Dokle da čovjek traži znanje?' Rekao je: 'Dokle god živi.'"

(290) Sufjan b. Ujejne je upitan: "Kome je od ljudi najpotrebnije da traži znanje?" Odgovorio je: "Onome koji je najučeniji od njih. Doista, njegova greška je najteža."[88]

(291) Mensur b. el-Mehdi rekao je El-Me'munu: "Da li je lijepo starijem čovjeku da traži znanje?" Rekao je: "Ako ga neznanje sramoti, onda ga sigurno traženje znanja uljepšava."

---

88 Ebu Nuajm u "El-Hilji" (7/281).

(292) Ubejd b. Muhammed el-Kišveri je rekao: "Čuo sam Ibn Ebi Gassana da je rekao: "Nećeš prestati biti učen sve dok budeš tražio znanje, a kada se budeš smatrao neovisnim i zadovoljnim zbog onoga što si postigao, tada ćeš postati neznalica."

(293) Ibn Abbas, radijallahu anhuma, rekao je: "Većinu znanja ashaba Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, našao sam u ovom naselju. Ponekad bih spavao pred vratima jednog od njih, a da sam htio, bilo bi mi dozvoljeno da uđem bez čekanja pred vratima. Međutim, time sam htio da njemu ugodim."

(294) Ebu Hurejre, radijallahu anhu, rekao je: "Doista ljudi govore: 'Ebu Hurejre mnogo priča.' Da nije dva ajeta u Allahovoj, azze ve dželle, Knjizi, ne bih prenio nijedan hadis." Zatim je proučio: ***'Doista, oni koji kriju ono što je Allah objavio od Knjige***[89]***; i: 'Doista, oni koji kriju ono što smo objavili od dokaza i upute.***[90] Zaista je našu braću muhadžire zadržalo sklapanje pogodbe na pijacama, a braću ensarije posao na njihovim posjedima. A Ebu Hurejre doista se pridržavao Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, da bi nahranio svoj stomak i prisustvovao je onome čemu oni nisu prisustvovali."[91]

Ebu Omer kaže: U ovom hadisu su mnoga značenja fikha od kojih su i: propis hadisa od Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, isti je kao propis Allahove, azze ve dželle, objavljene Knjige; ispoljavanje znanja, njegovo širenje i podučavanje njemu; neodvajanje od učenih i zadovoljstvo s malim zbog želje za znanjem; davanje prednosti znanju nad dunjalukom i njegovim prikupljanjem.

(295) Ibn Ebi ez-Zinad prenosi od svoga oca da je rekao: "Vidio sam Omera b. Abdul-Aziza kako prilazi Ubejdullahu b. Abdullahu i pita ga o znanju Ibn Abbasa, radijallahu anhuma. Ponekad bi ga ovaj podučavao, a ponekad bi ga vraćao."

(296) Malik je govorio: "Doista se znanje neće postići sve dok se pri njegovom stjecanju ne osjeti ukus siromaštva." I spomenuo je kakvo je siromaštvo snalazilo Rebi'u dok je tražio znanje. Čak je, da bi

---

89 Prijevod značenja El-Bekare, 174.

90 Prijevod značenja El-Bekare, 159.

91 Buharija (118), Muslim (16/53-54, Nevevi).

nastavio tražiti znanje, prodao dasku od stropa, tavanice. Znao je da jede grožđice i pekmez od hurmi koji bi stanovnici Medine bacali.

(297) Šu'be je rekao: "Ko bude izučavao hadis, bankrotirat će."

(298) Također, od njega se prenosi da je rekao: "Neka prisutni obavijesti odsutnog: ko bude ustrajavao u traženju znanja (ili je rekao: u traženju hadisa), snaći će ga siromaštvo."

(299) Ebu Jusuf znao je reći: "Tražili smo ovo znanje i zajedno s nama su bili mnogi. Međutim, njime se nije okoristio osim onaj koji je očistio talog sa svoga srca. Tako, kada se pročula vijest o Ebul-Abbasu i kada je stigao u Medinu, prišli su mu oni koji traže znanje, a i obični ljudi. Naše porodice bi nam pripremale hljeb i mazale ga mlijekom dok smo mi tražili znanje, da bismo se poslije vraćali i isto jeli. Onaj koji bi čekao dok mu se pripremi pecivo od brašna, maslaca i šećera ili kaša od brašna, masla i meda, propustio bi mnogo toga čemu smo mi prisustvovali."

(300) Sahnun je govorio: "Znanje nije za onoga koji jede sve dok se ne zasiti, niti za onoga koji se brine o pranju svoje odjeće."

(301) Muhammed b. Abdullah b. Abdul-Hakem el-Misri je rekao: "Čuo sam Šafiju, rahmetullahi alejhi, da je rekao: 'Muhammed b. el-Hasan je rekao: 'U stjecanju znanja neće uspjeti osim onaj koji zapali mulj svoga srca!''"[92]

(302) Muhammed b. Idris Šafija je rekao: "Bio sam jetim pod starateljstvom svoje majke. Poslala me je u predškolsko a nije imala čime da plati učitelju. Učitelj je bio zadovoljan da ga zamjenjujem kada bi on bio odsutan. Kada sam završio Kur'an, ušao sam u džamiju. Sjedio sam sa učenjacima. Slušao bih hadis ili neko fikhsko pitanje i pamtio bih ga. Majka nije imala novaca da mi dadne kako bih kupio svesku. Kada bih vidio veliku kost, sačinio bih od nje sebi tablu. Pisao bih na nju. Kada bih je popunio, ostavljao bih je u našem starom krčagu. Zatim, kada je upravnik došao u Jemen, pojedini Kurejševići su mu rekli za mene i pitali da budem u njegovoj pratnji. Moja majka

92 Ebu Nuajm u "Hiljetul-evlija" (9/119), El-Bejheki u "Menakibu eš-Šafi'i" (2/150) i El-Hatib u "El-Džami'u" (73).

nije imala novca kojim bih to mogao podnijeti, pa je založila svoju kuću za šesnaest zlatnika. S tim zlatnicima bio sam u stanju da pratim upravnika. Kada smo došli u Jemen, dao mi je posao, na čemu sam mu bio zahvalan. Povećao mi je posao, na čemu sam mu bio zahvalan. Zatim mi je opet povećao posao. Graditelji iz Mekke stigli su u mjesecu redžebu. Hvalili su me. Postao sam poznat po tome. Vratio sam se iz Jemena i sreo Ibn Ebi Jahjaa. Poselamio sam ga, a on me je stao ružiti i koriti. Rekao je: 'Sjedite, gradite i gradite. Kada vam se ponudi kakav posao, prihvatite ga.' Ili je rekao nešto slično tome. Ostavio sam ga. Nakon njega sreo sam Sufjana b. Ujejnu i nazvao mu selam. Izrazio mi je dobrodošlicu. Rekao mi je: 'Do nas je dospjela vijest o tvome upraviteljstvu. Lijepo li je to što se priča o tebi! Ne vraćaj se sve dok ne ispuniš ono što si dužan prema Allahu.' Sufjanov savjet više mi je koristio od kritike Ibn Ebi Jahje." Zatim je Šafija spomenuo dug govor u kojem se spominje kako je bio u Iraku, kako se družio sa Muhammedom b. el-Hasanom i raspravljao s njim. Nisam naveo taj govor jer nema veze s ovim poglavljem.

(303) Šafija je govorio: "Vidio sam kod Muhammeda b. el-Hasana, rahmetullahi alejhi, staloženost i strpljenje deve."

(304) Neki su rekli: "Ko ne može da izdrži jedan sat učenja, ostat će u neznanju vječno."

(305) Bilježe Ibn Aiša i drugi da je Alija, radijallahu anhu, rekao na hutbi: "Znajte da su ljudi poput djece u onome što poznaju. Vrijednost svakog čovjeka je shodno onome što poznaje. Govorite o znanju pa ćete saznati svoju vrijednost."

Rečeno je da riječi Alije b. Ebi Taliba: "Vrijednost svakog čovjeka je shodno onome što poznaje", nije rekao niko prije njega. I rekli su da nema riječi koje više podstiču na traženje znanja od tih riječi. Rekli su, također: "Nema riječi opasnijih po znanje i učenjake od riječi: 'Prvi drugome nije ostavio ništa.'"

(306) Ebu Omer kaže: Govor Alije, radijallahu anhu: "Vrijednost svakog čovjeka je shodno onome što poznaje", doista je više nego zadivljujući. Mnogi su prihvatili njegove riječi i spjevali ih u stihovima.

(307) Ejjub je rekao: "Doista, ti nećeš spoznati grešku svoga učitelja sve dok ne budeš učio i od drugog mimo njega."

(308) Katade je rekao: "Da se neko zadovoljio određenim znanjem, zadovoljio bi se Musa, alejhis-selam, ali je rekao: ***'Mogu li da te pratim, ali da me poučiš onome čemu si ti ispravno poučen?*** [93]'"

93 Prijevod značenja El-Kehf, 66.

Dvadeset peto poglavlje

POGLAVLJE: UOPĆENO O STANJU U KOJEM SE TRAŽI ZNANJE

(309) Abdullah je rekao: "Uistinu se čovjek nije rodio znan i uistinu se znanje postiže učenjem."

(310) Ebu Derda' je rekao: "Znanje se postiže učenjem."

(311) Ibn Šebib je znao reći: "Govorilo se: 'Narav se ne može postići osim odgojem, kao ni znanje osim učenjem.'"

(312) El-Berberi je rekao:

"Davno prije mene rečeno je:
Znanje sam stekao uz učenje."

(313) Kusejjir b. Abdur-Rahman b. el-Esved el-Huzai'i je rekao:

"U blagosti i islamu za čovjeka je inspiracija,
dok je u ostavljanju duševnih strasti zanos.

Znakovi punoljetstva kod mladića su vidljivi,
a iskreno ponašanje spoznaje se učenjem."

(314) Prenosi se da je Alija, radijallahu anhu, rekao: "Znanje je izgubljena stvar vjernika. Zato je uzmite, pa makar iz ruku mnogobožaca. Neka se niko od vas ne stidi da uzme mudrost od koga god da je čuje."[94]

---

94 Ovaj govor Alije, radijallahu anhu, nismo nigdje pronašli. Našli smo da su to rekli drugi. Tako Ibn Ebi Šejbe (14/51) kaže: Pričao nam je Veki'a od El-Mes'udija, a on od Seida b. Ebi Burde da je rekao: "Govorilo se: 'Mudrost je izgubljena stvar vjernika. Gdje god je pronađe, uzet će je.'" I druga slična predanja koja pojačavaju spomenuto, a koja bilježe Ibn Ebi Šejbe (14/60), Ebu Hajseme (157), Ebu Nuajm u "Hilji" (3/354).

(315) Od njega se takoder prenosi da je rekao: "Mudrost je izgubljena stvar vjernika. Traži je pa makar u rukama garde."

(316) Abdullah b. Burejde je rekao: "Alija mi je rekao: 'Posjećujte se i ponavljajte ovo znanje. Doista, ako to ne budete činili, vaše znanje će se izgubiti.'"

(317) Ebu Seid je rekao: "Citirajte jedni drugima hadise. Doista jedan hadis podsjeća na drugi."

(318) Alkame je govorio: "Ponavljajte hadise. Njihovo oživljavanje, uistinu, biva njihovim spominjanjem."

(319) Ibn Mes'ud je rekao: "Ponavljajte hadise. Doista jedni hadisi podsjećaju na druge."

(320) Od Ismaila b. Redža'a prenosi se da bi dolazio dječici predškolskog uzrasta i citirao im hadis kako ga ne bi zaboravio.

(321) Isa b. el-Musejjeb je rekao: "Čuo sam Ibrahima da kaže: 'Kada čuješ neki hadis, ispričaj ga drugome onako kako si ga čuo, pa makar i onome koji nema nikakve potrebe za njim. Doista, to će biti poput knjige u tvojim prsima.'"

(322) Jedan od mudraca je upitan: "Kojim stvarima se postiže znanje?" Odgovorio je: "Požrtvovanošću koja se slijedi, podstrekom koji se sluša i slobodnim vremenom koje se iskorištava."

(323) Abdul-Kerim el-Džezeri prenosi da je čuo Seida b. Džubejra kako kaže: "Ibn Abbas, radijallahu anhuma, mi je citirao hadise. Da mi je dozvolio da ustanem i poljubim ga u glavu, to bih i učinio."

(324) El-Halil b. Ahmed je rekao: "Trudi se da obnavljaš ono što je u tvojim prsima više od onoga što je u tvojim knjigama."

(325) Ibrahim je rekao: "Noć bi mi bila preduga da čekam da osvanem i susretnem se s nekim. Zato bih sam sebi citirao i pamtio ili bih to činio sa svojim ukućanima."

(326) Abdur-Rahman b. Ebi Lejla je rekao: "Oživljavanje hadisa je u njegovom ponavljanju." Abdullah b. Šeddad mu je rekao: "Allah ti se smilovao! Koliko li sam samo hadisa oživio u svojim prsima."

(327) Avn b. Abdullah b. Utbe je rekao: "Dolazili bismo kod Ummu Derda'a i ona bi nam citirala hadise. Govorili bismo joj: 'Zamorili smo te', a ona bi odgovarala: 'Niste me zamorili. Tragala sam za ibadetom u svakoj stvari i nisam našla potpunije stvari za svoju dušu od ponavljanja znanja' – ili je rekla: 'ponavljanja fikha.'"

(328) Er-Rejjaši je rekao: "Čuo sam da je El-Asme'iju rečeno: 'Ti si zapamtio, a tvoji prijatelji su zaboravili?!' El-Asme'i je rekao: 'Učio sam, a oni su napustili učenje.'"

(329) El-Ferra je rekao: "Nisam milostiv ni prema kome kao što sam milostiv prema dvojici ljudi: čovjeku koji traži znanje, a ne razumije ga, i čovjeku koji je inteligentan, a ne traži znanje. Čudim se onome koji je u mogućnosti da traži znanje pa ga ne traži."

(330) Pročitao sam u nekim stranim knjigama: "Upitan je Džalijunus: 'Kako si postao najučeniji u medicini među svojim drugovima?' Odgovorio je: 'Tako što sam potrošio na ulje za lampe kako bih čitao knjige onoliko koliko su oni potrošili na alkohol.'"

(331) Slično se prenosi od Platona, a Allah najbolje zna.

(332) Upitan je Berzedžemher: "Čime si postigao toliko znanje?" Odgovorio je: "Ranjenjem poput gavranovog ranjenja, strpljenjem poput magarčevog strpljenja i trudom poput svinjskog truda."

(333) Upitan je Ebu Osman Seid b. Muhammed el-Haddad o svome komšiji za koga se govorilo da je učen, a koji je bio porijeklom iz Afrike: "Kakav je njegov stupanj u znanju?" Ebu Osman je odgovorio: "Ne znam. Noću pije, danju jaše, pa otkud mu znanje?!"

(334) Obaviješteni smo da je Ibrahim b. el-Eš'as rekao: "Upitao sam Fudajla b. 'Ijjada, rahmetullahi alejhi, o strpljenju na nedaćama, pa mi je odgovorio: 'Da ne širiš i ne razglašavaš.' Upitao sam ga o skromnosti, pa mi je odgovorio: 'Skromnost je zadovoljstvo i to je

bogatstvo.' Upitao sam ga o pobožnosti, pa mi je rekao: 'Klonjenje zabranjenih stvari.' Upitao sam ga o poniznosti, pa mi je rekao: 'Da se pokoriš istini i prihvatiš je od koga god da je čuješ. Makar je čuo od najveće neznalice, obaveza ti je da je prihvatiš od njega.' Znao bi reći: 'Poduči svome znanju onoga koji ga ne poznaje, a ti se podučavaj kod onoga koji ima znanja. Ako tako postupiš, naučit ćeš ono što ne znaš i zapamtit ćeš ono što naučiš.'"

(335) Muhammed b. Munazir je rekao:

"Žrtvuj znanje i ne budi škrt u njemu
i u svome traženju znanja okoristi se..."

(336) Naš šejh Isa b. Seid el-Mukri'i prenosi od Ebu Bekra Muhammeda b. Saliha el-Ebherija da je spjevao:

"Ako čovjek ne bude naučeno obnavljao znanjem
i ne bude uvećavao svoje znanje, zaboravit će ga.

Koliko li je u svakom mezhebu onih koji su skupili mnogo znanja
čije znanje nakon nekog vremena zamijeni sljepilo."

(337) Drugi je rekao:

"Postići znanje neće osim onaj koji je okupiran
znanjem, čija je briga sveska i olovka."

(338) Neki čovjek je rekao Ebu Hurejri, radijallahu anhu: "Doista, ja želim da tražim znanje i bojim se da ga ne zaboravim!" Ebu Hurejre mu je rekao: "Njegovo ostavljanje ti je dovoljno da ga zaboraviš."

Dvadeset šesto poglavlje

KLASIFICIRANJE STJECANJA ZNANJA

(339) Junus b. Jezid prenosi da mu je Ibn Šihab rekao: "O Junuse, ne prikupljaj odjednom mnogo znanja. Doista je znanje poput dolina. Koju god dolinu znanja pređeš, otići će dio tebe prije negoli postigneš znanje. Zato ga uzimaj polahko u danima i noćima, ne uzimaj ga odjednom. Zaista, onaj ko ga prikupi odjednom, izgubit će ga odjednom. Zato dio po dio, u noćima i danima."

(340) Ez-Zuhri bi citirao hadise, a zatim bi govorio: "Dođite sa svojom poezijom! Dođite sa svojim hadisima! Doista, uši ne pamte sve što čuju, a duša je pohlepna."

(341) El-Asme'i je rekao: "Skupio sam znanje, a hranio sam se solju."

(342) I rekli su: "Ko se bude stidio, stidjet će se i njegovih djela."

(343) Ez-Zuhri je rekao: "Uši ne pamte sve što čuju, a duša je pohlepna, pa nas okoristite onim što ne poznajemo."

(344) Ebu Omer kaže: Lijepo li je rekao Ebul-Atahije kada je, govoreći o ovom poglavlju, rekao:

"Duša se neće popraviti ako bude raskošna
kada je u pitanju prelazak iz jednog stanja u drugo.

Ne dozvoli da se dunjaluk poigrava tobom a ti vidiš
ono što hoćeš od njegovih pouka i primjera."

(345) Amare b. Gazijje je rekao: "El-Kasim b. Muhammed bi govorio kada bi mu mnogo postavljali pitanja: 'Doista je hadis za Arape, a ponešto od toga pripada i novijim ljudima. Zato ne tražite od nas previše kada je ova stvar u pitanju."

(346) Ibn Šihab je govorio: "Odmorite svoja srca, s vremena na vrijeme."

(347) Ebu Halid el-Valibijj je rekao: "Okupljali smo se oko ashaba Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, pa su citirali poeziju i prisjećali se svojih dana u džahilijjetu."

(348) Ebu Vail Šekik b. Seleme je rekao: "Istupio je ispred nas Abdullah b. Mes'ud, radijallahu anhu, i rekao: 'Obavijestit ću vas o vašim skupovima. Ništa me ne sprečava da vam dođem osim bojazan da vam ne dosadim. Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, nas je savjetovao bojeći se da nam ne dosadi.'"

(349) Ebu Amr b. el-Ala je rekao: "Traženje znanja je poput čupanja dlaka." Dok u drugom predanju stoji: "Traženje istine je poput čupanja dlaka." Značenje je isto.

(350) Abdullah b. Abbas, radijallahu anhuma, rekao je: "Znanje je preveliko da se može obuhvatiti, pa uzmite od svake stvari ono što je najbolje."

(351) Od Eš-Ša'bija prenosi se slično.

(352) Muhammed b. Mus'ab spjevao je Ibn Agnesu:

"Kako li je mnogo znanja i kako li je ono prostrano,
ko je u stanju da ga svog obuhvati!

Ako već budeš morao da ga tražiš,
pokušaj da tražiš ono što je najkorisnije."

(353) Ljepše od ovoga rekao je Mensur el-Fekih:

"Rekli su: Uzmi iz svega što je vrijedno poput oka, a ja sam im rekao
u oku je blagodat, ali onaj koji njime gleda...

Dva slova među hiljadom svitak su crni
i možda ti među hiljadom ne pronađeš dva slova."

(354) Govorilo se: "Talentovani učenjak je onaj koji zapisuje najljepše što čuje, pamti najljepše što zapiše i govori najljepše što je zapamtio."

Dvadeset sedmo poglavlje

SPOMINJANJE RIJEČI MUDROG LUKMANA KOJIMA SAVJETUJE I PODSTIČE SVOGA SINA DA SE DRUŽI SA UČENJACIMA I DA SE TRUDI U STJECANJU ZNANJA

(355) Sulejman et-Tejmi je rekao: "Lukman je rekao svome sinu: 'Sinko moj, koliko si prikupio mudrosti?' Sin je odgovorio: 'Nisam koliko bih trebao.' Lukman mu je rekao: 'Sinko moj, doista ti nedostaje jedna druga stvar – druži se sa učenima. Žuri da sjedneš pred njih na koljena. Uistinu Allah oživljava mrtva srca mudrošću kao što mrtvu zemlju oživljava jakim pljuskom.'"

(356) Slično se prenosi od Malika i Sulejmana b. Habiba el-Meharibija.

(357) Od Lukmana se prenosi da je Isa, alejhis-selam, rekao: "Kao što su vam vladari prepustili mudrost i vi njima prepustite dunjaluk."

(358) Ibn Ebi Husejn pripovijeda da mu je došla vijest kako je Lukman rekao: "Sinko moj, ne traži znanje da bi se njime nadmetao s učenim i raspravljao s glupacima i kako bi bio viđen na skupovima. Ali i ne budi skroman prema znanju i ne priželjkuj neznanje... Sinko moj, sâm izaberi skupove. Ako vidiš da ljudi spominju Allaha, subhanehu ve te'ala, sjedi s njima. Ako budeš učen, okoristit ćeš ih, a ako ne budeš učen, oni će te podučiti. Možda Allah, subhanehu ve te'ala, spusti Svoju milost na njih, pa time spusti i na tebe. A ako vidiš narod koji ne spominje Allaha, subhanehu ve te'ala, ne sjedaj s njima. Ako budeš učen, s njima ti tvoje znanje neće koristiti, a ako budeš neznalica, oni će ti samo povećati neznanje. Možda Allah, subhanehu ve te'ala, spusti Svoju kaznu na njih, pa tako spusti i na tebe."

(359) Od Zejda b. Eslema prenosi se da je Lukman rekao svome sinu: "O sinko moj, ne traži znanje osim zbog tri stvari i ne ostavljaj

ga osim zbog tri stvari. Ne traži ga kako bi se raspravljao njime s drugima, niti kako bi se njime nadmetao pred drugima, ili kako bi bio ugledan zbog njega, i ne ostavljaj ga iz skromnosti, stida i zadovoljstva neznanjem."

(360) Od njegovih savjeta sinu također su i sljedeće riječi: "Ne raspravljaj se sa učenima i ne potcjenjuj ih kako te ne bi odbacili. I nemoj se raspravljati sa glupacima kako te ne bi u neznanje utjerivali i psovali te, a pokaži strpljenje prema onome koji je učeniji od tebe i prema onome koji je manje učen. Uistinu, učenima će se pridružiti samo onaj koji je bio strpljiv prema njima i ko se stalno družio s njima. I uzimaj s blagošću njihovo znanje."

(361) Es-Serijj prenosi da je Lukman rekao svome sinu: "O sinko moj, zaista je mudrost zadržala siromahe na skupovima vladara!"

Dvadeset osmo poglavlje

BOLESTI ZNANJA, NJEGOVO ZLO I ZAPOSTAVLJANJE, KAO I POKUĐENOST NJEGOVOG PRENOŠENJA ONOME KOJI GA NIJE DOSTOJAN

(362) Ez-Zuhri je rekao: "Doista znanje ima svoje zlo i nesreću. Njegova nesreća ogleda se u napuštanju učenog čovjeka, sve dok on ne ode sa svojim znanjem. Od nesreće znanja je i zaborav, kao i laž koja je najveća nesreća i najveće zlo znanja."

(363) Također je rekao: "Uistinu se znanje gubi samo zbog zaborava i neobnavljanja."

(364) Neko je rekao:

"Ako učenjak ne bude obnavljao svoje znanje
i ne bude se podsjećao na znanje, zaboravit će što je i naučio."

(365) Ibn Burejde prenosi da mu je Alija, radijallahu anhu, rekao: "Obnavljajte ovaj govor. Uistinu, ako to ne budete činili, nestat će ga."

(366) Abdullah b. Burejde prenosi da je Dagfel b. Hanzala rekao Muaviji: "Doista je nesreća znanja zaboravljanje."

(367) El-Hasan je rekao: "Nesreća znanja je zaborav i zapostavljanje njegovog obnavljanja."

(368) Abdullah je rekao: "Bolest znanja je zaborav."

(369) Alija b. Sabit je rekao:

"Bolest znanja je umišljenost i srdžba,
a bolest imetka je rasipništvo i pljačka."

(370) Abdullah b. el-Muhtar je rekao: "Pokudenost hadisa je prisutnost laži u njemu. Bolest mu je zaborav, a njegovo zapostavljanje je da ga citiraš onome koji nije za njega."

(371) Šu'be je rekao: "El-E'ameš me je vidio dok sam citirao hadise nekim ljudima, pa mi je rekao: 'Teško se tebi, Šu'be! Hoćeš da okačiš bisere na vratove svinja?!'"

(372) Salih b. Abdul-Kuddus spjevao je stihove:

"Ako budeš nastojao da urazumiš neznalicu
pa neznalica pomisli da bolje razumije od tebe.

Kada ćeš potpuno sagraditi tu građevinu
ako je ti budeš gradio, a drugi rušio..."

(373) Također, Salih b. Abdul-Kuddus ima i druge stihove od kojih ovdje spominjemo još i:

"Ne daji znanje osim čovjeku
koji će se svojim razumom potpomoći u svome naukovanju."

(374) Muavija b. Salih prenosi da mu je Ebu Fervete prenio kako je Isa, alejhis-selam, govorio: "Ne uskraćuj znanje onome koji ga je dostojan pa da budeš grješan, ali ga i ne prenosi ga onome koji nije za njega pa da postaneš neznalica. Budi blag ljekar koji će koristiti svoj lijek tamo gdje vidi da je najpotrebniji."

(375) El-Hasan je rekao: "Da nije zaborava, bilo bi mnogo znanja."

(376) Enes b. Ebi Šejh je rekao: "Ko bude jake inteligencije i čistog sluha, njegovo dobro neće zastati kod njegovog zla."

(377) Ikrime je rekao: "Doista ovo znanje ima svoju cijenu!" Rečeno mu je: "A šta je njegova cijena?" Odgovorio je: "Da ga preneseš onome koji će ga zapamtiti i neće ga upropastiti."

(378) Ru'be b. el-Adžadž pripovijeda kako je došao kod En-Nisaba el-Bekrija pa ga je ovaj upitao: "Ko si ti?" Odgovorio sam: "Ru'be b. el-Adžadž." Rekao mi je: "Skratio si i spoznao si, pa šta te dovelo?" Odgovorio sam: "Potraga za znanjem." Rekao mi je: "Možda si ti od ljudi među kojima se ja nalazim: ako šutim, neće me pitati, a ako govorim, ne razumiju me." Rekao sam: "Nadam se da nisam od njih." Upitao me je: "Znaš li šta je bolest ljudskosti?" Odgovorio sam: "Ne. Obavijesti me." Rekao mi je: "Loše komšije koje skriju dobro djelo kada ga vide, a ako primijete loše djelo, razglase ga." Zatim mi je rekao: "O Ru'be, zaista znanje ima svoju bolest, čudnovatost i svoju bezvrijednost! Bolest mu je zaborav! Čudnovatost mu je da ga preneseš na onoga koji nije za njega! I njegova bezvrijednost jeste prisutnost laži u njemu!"

(379) Pojedini učenjaci spomenuto značenje izrekli su u stihovima:

"Ko bude uskraćivao mudrost od onoga koji je dostojan nje,
postat će nepravedan među ljudima;

ili ako mudrošću podući nekoga drugog pored njih,
postat će kada je u pitanju ona tiranin.

Nema dobra u čovjeku koji ode
a nije tražio znanje niti je učen bio."

(380) Ebu Seid je rekao: "Obnavljajte hadise. Doista jedan hadis podsjeća na drugi."

(381) Kesir b. Murre el-Hadremi je rekao: "Doista tvoje znanje kod tebe ima svoje pravo kao što i tvoj imetak kod tebe ima svoje pravo. Ne govori znanje onome koji ga nije dostojan pa da i ti postaneš neznalica, i nemoj ga zabranjivati onome koji ga je zaslužan pa da budeš grješan. Mudrost ne spominji pred glupacima kako te ne bi u laž utjerivali, i ne pričaj neistinu pred pametnima kako ne bi postao omražen kod njih."

(382) Lijepo li je rekao Salih b. Abdul-Kuddus:

"Ako ponudiš mudrost glupaku
ponudio si mu robu koja se ne može platiti."

Ako bi neko rekao: "Pojedini mudraci bi podučavali svome znanju svoju dječicu i svoje porodice, a oni nisu bili dostojni tog znanja", reći će mu se: "Onaj koji bi to činio, činio bi samo da ne zaboravi."

(383) El-E'ameš prenosi da bi Ismail b. Redža' skupljao dječicu predškolskog uzrasta i citirao im hadise kako ih ne bi zaboravio.

(384) Seid b. Abdul-Aziz prenosi da bi Ata' el-Horosani dolazio siromasima, kada ne bi našao nikoga, i citirao im hadise želeći na taj način da ih zapamti.

(385) Također se od njega prenosi da bi Halid b. Jezid b. Muavija, kada ne bi našao nikoga, citirao hadise svojim sluškinjama, da bi im na kraju rekao: "Zaista ja znam da vi niste dostojne ovog znanja." Time je nastojao samo da zapamti.

Neki bi prezirali ponavljanje hadisa, dok bi neki, od njih je i Alkama, govorili: "Ponavljate ga kako se ne bi zaboravio." I nijedno mišljenje se ne odbacuje, a Allah daje učvršćenje.

Dvadeset deveto poglavlje

POŠTIVANJE UČITELJA OD STRANE UČENIKA

(386) Ibn Abbas, radijallahu anhuma, pripovijeda: "Čekao sam godinu dana – a dvoumio se dvije godine – želeći da pitam Omera b. el-Hattaba, radijallahu anhu, o dvjema ženama koje su se usprotivile Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem. Nisam našao priliku da ga pitam sve dok nije krenuo na hadždž. Bio sam u njegovom društvu. Kada je prolazio pored Ez-Zahrana htio je da obavi fiziološku potrebu. Rekao mi je: 'Donesi mi vode.' Kada je završio svoju potrebu i vratio se, prišao sam mu s vodom i posipao mu je. Tada sam iskoristio svoju priliku. Upitao sam ga: 'O vođo vjernika, koje su dvije žene koje su se usprotivile Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem?' Nisam ni završio svoje pitanje, a on mi je rekao: 'Aiša i Hafsa.'"

Ebu Omer kaže: Nije spriječilo Ibn Abbasa da pita Omera ništa drugo do njegovo poštivanje Omera, što je primjetno u Ibn Šihabovom predanju ovog hadisa.

(387) Od njega, radijallahu anhuma, prenosi se da je rekao: "Dvije godine sam čekao da pitam Omera b. el-Hattaba o jednom hadisu. Ništa me nije sprečavalo u tome osim poštivanje njegove ličnosti, sve dok nije na putovanju na hadždž ili 'umru izostao u Eraku, mjestu u dolini Ez-Zahrana, koje je bilo šumovito. Izostao je zbog obavljanja fiziološke potrebe. Kada se vratio, rekao sam mu: 'O vođo vjernika, već dvije godine želim da te pitam o jednom hadisu i ništa me nije sprečavalo od toga osim poštivanje tebe.' Rekao mi je: 'Ne čini to. Ako želiš da me pitaš, onda me pitaj, pa ako budem znao, odgovorit ću ti. U protivnom ću ti reći da ne znam, i pitat ću onoga koji zna.' Upitao sam ga: 'Koje su to dvije žene koje spominje Allah, subhanehu ve te'ala, da su se međusobno potpomogle i dogovorile protiv Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem?' Odgovorio mi je: 'Aiša i Hafsa.' A zatim je rekao: 'Ja sam imao brata, jednog od ensarija. Smjenjivali smo se u odlasku kod Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem.

Jedan dan bih ja išao, a drugi dan on. Kada bi čuo nekakav hadis ili nekakvu vijest, upoznao bi me s njom, a i ja bih to isto činio. Jednog dana je otišao on, a ja sam izostao, pa kada se vratio, došao mi je i ispričao ovaj hadis u potpunosti.'"

(388) Seid b. el-Musejjeb rekao je Sa'du b. Maliku: "Želim da te nešto pitam, ali se stidim da te pitam iz poštovanja prema tebi." Odgovorio je Sa'd: "Ne čini to! Ako znaš da ja imam znanje o tome, pitaj me." Seid je upitao: "Riječi Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, koje je uputio Aliji kada ga je opunomoćio u Bitki na Tebuku?" Sa'd je odgovorio: "Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: *'O Alija, zar nisi zadovoljan da budeš kod mene na istom stupnju na kojem je bio i Harun kod Musaa?'*"

(389) Ebu Omer kaže: Onaj koga je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, pobratimio s Omerom b. el-Hattabom jeste 'Itban b. Malik el-Ensari.

(390) Ibn Tavus prenosi od svoga oca da je rekao: "Od sunneta je poštivanje učenjaka."[95]

---

95 Hadis je vjerodostojan. Zabilježio ga je Abdur-Rezzak u "Musannefu" (11/137) od Ma'mera, od Ibn Tavusa, od njegova oca da je rekao: "Od sunneta je da se poštuju četverica: učenjak, starac, vladar i roditelj. A rečeno je da je neodgojenost da dijete svoga oca doziva po imenu."

Trideseto poglavlje

UČENJAK OTPOČINJE PODUČAVANJE SAGOVORNIKA SPOMINJUĆI IM KORISTI, A ZATIM KAŽE: "PITAJTE ME" NASTOJANJE DA SE OD UČENJAKA UZME ZNANJE KOJE POSJEDUJU

(391) Ubade b. es-Samit prenosi da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Uzmite od mene! Uzmite od mene! Allah im (ženama) je dao izlaz. Ako neoženjen učini zinaluk s neudatom – stotinu udaraca i protjerivanje od godinu dana, a oženjen s udatom – stotinu udaraca i kamenovanje!"*

(392) Džabir, radijallahu anhu, prenosi da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, bacajući kamenčiće na dan Hadžijskog bajrama na Velikom džemretu, dok je bio na jahalici rekao: *"Uzmite od mene vaše obrede hadždža! Ne znam, možda ja, poslije ovoga hadždža, neću više obavljati hadždž!"*

(393) Enes b. Malik, radijallahu anhu, prenosi da je zajedno sa Vjerovjesnikom, sallallahu alejhi ve sellem, na jednom putovanju bio i Muaz b. Džebel, radijallahu anhu. Sjedio je na jahalici iza Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem. Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, mu je rekao: *"O Muaze!"* "Odazivam ti se, Allahov Poslaniče!", rekao je Muaz. Tako tri puta. Nakon toga, Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: *"Nema nijednog čovjeka koji će iskreno iz srca posvjedočiti da nema boga osim Allaha i da je Muhammed Allahov poslanik a da ga Allah neće zabraniti Vatri."* Muaz je upitao: "Hoću li obavijestiti ljude pa da se tome raduju?!" Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, reče: *"Ako ih obavijestiš, onda će se osloniti na to."* I Muaz je obavijestio o ovome tek pred svoju smrt.

(394) Od Muaza b. Džebela prenosi se da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"O Muaze!"* On mu je odgovorio:

"Odazivam ti se, Allahov Poslaniče!" Tako tri puta. Nakon toga, Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, mu je rekao: *"Obraduj ljude da će onaj koji kaže la ilahe illallah ući u Džennet!"*

(395) Alija b. Ebi Talib, radijallahu anhu, govorio je: "Zašto da čovjek ne pita, pa da se on okoristi i da se okoriste oni koji sjede s njim?!"

(396) Seid b. el-Musejjeb je rekao: "Nije bilo nijednog čovjeka da je govorio: 'Pitajte me', osim Alije b. Ebi Taliba, radijallahu anhu."

(397) Ebu et-Tufejl pripovijeda: "Bio sam prisutan kada je Alija, radijallahu anhu, držao hutbu i rekao: 'Pitajte me! Tako mi Allaha, nećete me pitati o bilo kojoj stvari koja će se desiti do Sudnjeg dana a da vas ja neću obavijestiti o njoj! Pitajte me o Allahovoj Knjizi! Tako mi Allaha, nema ajeta u njoj a da ja ne znam kada je objavljen, noću ili danju, u dolini ili na uzvišici!' Ustao je Ibn el-Kevva', a ja sam se nalazio između njega i Alije, radijallahu anhu. Upitao je: 'Šta znače riječi: ***Tako mi onih koji pušu snažno, i onih koji teret nose, i onih koje plove lako, i onih koji naredbe sprovode***[96]?' Alija je odgovorio: 'Teško se tebi! Pitaj da bi razumio a ne da bi svoje pitanje postavio rimujući ga i zbunjujući i sebe i druge! ***Tako mi onih koji pušu snažno*** su vjetrovi. ***Oni koji teret nose*** su oblaci. ***Oni koji plove lako*** su lađe, a ***oni koji naredbe sprovode*** su meleki.' Ponovo je upitao: 'Šta kažeš za crnilo koje se nalazi u Mjesecu?' Odgovorio je: 'Slijepac pita o onome što se ne vidi! Zar nisi čuo šta Allah, subhanehu ve te'ala, kaže: ***I Mi smo noć i dan kao dva znamenja učinili: pa smo znamenje za noć uklonili...***[97] To znamenje je zaklonilo crnilo koje se nalazi u njemu.' Ponovo je upitao: 'Šta kažeš za Zul-Karnejna, je li bio vjerovjesnik ili kralj?' Alija je odgovorio: 'Nijedan od njih. On je bio dobar rob. Volio je Allaha, pa je i Allah njega volio. Savjetovao je radi Allaha, pa je i Allah njega savjetovao. Pozivao je svoj narod uputi, pa su ga udarili po jednom njegovom rogu. Zatim je ponovo svoj narod pozivao, pa su ga udarili i po drugom njegovom rogu. A on nije imao dva roga poput volovskih rogova.' Upitao je ponovo: 'Šta kažeš za ovaj luk, šta je on?' Alija je odgovorio: 'On je znak između Nuha i njegovog Gospodara i sigurnost od potopa.' 'Šta kažeš za El-Bejtu el-Ma'mur?',

96 Prijevod značenja Ez-Zarijat, 1-4.
97 Prijevod značenja El-Isra', 12.

ponovo je upitao. Alija je odgovorio: 'Velika kuća iznad sedam nebesa, a ispod Arša, u koju svaki dan ude sedamdeset.'"[98]

(398) Zadan[99] je rekao: "Pitao sam Ibn Mes'uda o stvarima o kojima mene niko nije upitao!"

(399) Ibn Ebi Mulejke je rekao: "Ušli smo kod Ibn Abbasa, radijallahu anhuma, pa je rekao: 'Pitajte me! Lijepo sam osvanuo i obaviješten sam da je zvijezda s repom izašla. Pobojao sam se da se ne pojavi Dim – ili je rekao: Deddžal. Pitajte me o suri El-Bekare i suri Jusuf.'"

(400) Šekik pripovijeda: "Ibn Abbas, radijallahu anhuma, nam je držao hutbu na hadžskim obredima. Učio je suru El-Bekare. Čitao ju je i tumačio. Nisam vidio niti čuo govor sličan njegovom. I ja, uistinu, kažem: Kada bi ga čuli Perzijanci, Rimljani i Turci, primili bi islam."

(401) Ibn Abbas, radijallahu anhuma, rekao je: "Nije me pitao nijedan čovjek bilo koje pitanje a da nisam znao je li on poznavalac šerijatskog prava ili ne!"

(402) Seid b. Džubejr prenosi da mu je Ibn Abbas, radijallahu anhuma, rekao: "Zar me nećeš pitati o ajetu u kojem se nalazi stotinu ajeta?!" Upitao sam: "Koji je to ajet?" Odgovorio je: "Riječi Allaha, subhanehu ve te'ala: ***'...i iz raznih nevolja te spasili.'***"[100] Svaka stvar koja je dana, dobro ili zlo, iskušenje je. Zatim je spomenuo kako je majka zanijela Musaa, alejhis-selam, kako ga je rodila, kako ga je prihvatila faraonova porodica, kako je dostigao to što je dostigao, da bi na kraju rekao: "Zar ne vidiš riječi Allaha Svevišnjeg: ***'Mi vas stavljamo na kušnju i u zlu i u dobru.'***"[101]

---

98 Ovdje riječ sedamdeset ustvari je sedamdeset hiljada i odnosi se na meleke, tj. u ovu kuću El-Bejtu el-Ma'mur svaki dan ude i klanja sedamdeset hiljada meleka. Imam Buharija bilježi u svome "Sahihu" u knjizi "Početak stvaranja" u poglavlju "Spomen meleka", pod br. 3607, hadis Malika b. Sa'sae da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"I podignut mi je El-Bejt el-Ma'mur pa sam upitao o njemu Džibrila. Odgovorio mi je: 'Ova kuća, El-Bejt el-Ma'mur, u njoj svaki dan klanja sedamdeset hiljada meleka. Kada izađu iz nje, više nikada neće doći na red...'"* (op. prev.)

99 On je Ebu Omer el-Kindi. Jedan od velikih povjerljivih učenjaka. Rođen je za života Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem.

100 Prijevod značenja Taha, 40.

101 Prijevod značenja El-Enbija', 35.

(403) Alija, radijallahu anhu, rekao je: "Pitajte, pa makar jedan od vas neka pita!" Ibn el-Kevva' pitao je o dvjema sestrama ropkinjama i o bratični i sestri po mlijeku. Alija mu je rekao: "Doista, ti ćeš skrenuti s Pravog puta i zalutati! Pitaj o onome što će ti koristiti ili što će ti pomoći." Ibn el-Kevva' je rekao: "Mi, doista, samo pitamo ono što ne znamo!" Alija, radijallahu anhu, je, vezano za bratičnu i sestru po mlijeku, odgovorio: "Predložio sam Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, Hamzinu kćerku, pa mi je rekao: *'Ona je kćerka moga brata po mlijeku!'*" Dok je o dvjema sestrama ropkinjama rekao: "Jedan ajet ih je dozvolio, a drugi ajet ih je zabranio. Ne naređujem niti zabranjujem. Ja to ne činim niti to čini neko iz moje porodice."

(404) Seid b. Džubejr je rekao: "Doista, ono što sam nastojao jeste da ljudi uzmu od mene znanje koje sam posjedovao."

(405) Prenijeli smo od El-Hasana da je otpočinjao ljudima držati govor o znanju riječima "pitajte me".

(406) Ibn Sirin i Ibrahim ne bi otpočinjali govor sve dok ne bi bili upitani.

(407) Katade je rekao: "Za života El-Hasana nastupilo je vrijeme u kojem se on čudio čovjeku koji poziva sebi. I nije umro sve dok nije pozivao sebi."

(408) Mudri Lukman je rekao: "Uistinu, učenjak poziva ljude svome znanju šutnjom i dostojanstvom."

(409) Urve je govorio: "Dođite i uzmite od mene znanje!"

(410) Ez-Zuhri je rekao: "Urve bi prijateljski pozivao ljude da slušaju njegov govor."

(411) Ikrime je rekao: "Šta vam je pa nas ne pitate?! Propali ste?!"

(412) Seid b. Džubejr je rekao: "Zar nema nikoga da me o nečemu pita?!"

(413) Hišam b. Urve prenosi da mu je otac rekao: "Doista sam, tako mi Allaha, zaboravio kada su me ljudi zadnji put pitali o nečemu!"

(414) Hišam priča da bi im otac Urve znao reći: "Mi smo, doista, bili najmlađi u narodu, a danas smo najstariji. Vi ste danas, uistinu, najmlađi u narodu, a bit ćete i stari. Zato tražite znanje i podučite svoj narod njemu. Vi ste im potrebni."

(415) Hišam je rekao: "Otac bi mene, Abdullaha b. Urveta, Osmana, Ismaila, moju braću – i ostale koje je Hišam spomenuo – pozivao i govorio bi nam: 'Nemojte me iznenađivati pred narodom! Kada se osamim, pitajte me.' Govorio bi nam o razvodu braka, o otkupnini od braka, o hadždžu, o kurbanu i drugom, a zatim bi nam govorio: 'Ponovite mi.' Bio je zadivljen mojim pamćenjem. Tako mi Allaha, nismo naučili od njega ni hiljaditi dio hadisa koje je on poznavao."

(416) Abdur-Rahman b. Mehdi je govorio: "Za'ide bi izlazio pred njih i govorio bi: 'Zapišite prije nego što zaboravim.'"

(417) Sufjan es-Sevri je govorio: "Tako mi Allaha, kada mi ne bi došli, ja bih njima u njihove kuće išao" – misleći na one koji su izučavali hadis.

(418) Er-Rebi'a b. Sulejman je pripovijedao: "Šafija, rahmetullahi alejhi, mi je rekao: 'O Er-Rebi'a, kada bih mogao da te nahranim znanjem, nahranio bih te!'"

(419) Ebu Omer kaže: To je El-Hakani preuzeo pa je rekao:

"Zar nećete zapamtiti ono što sam skratio za vas
kako bi ga spoznao od vas onaj koji nije znao.

Kada bi moje znanje bilo piće, napojio bih vas njime
i to znanje ne bih skrio od vas, pohranjujući ga."

(420) Er-Rebi'a b. Sulejman je rekao: "Šafija, rahmetullahi alejhi, diktirao bi nam u džamijskom dvorištu, pa bi ga sustiglo sunce. Neki od njegovih prijatelja bi prolazili i govorili mu: 'Ebu Abdullah, zar i na suncu?!' A on bi izrecitovao stihove:

'Svoju dušu ponižavam kako bih ih počastio njome
i duša koja se ne ponizi neće biti poštivana.'"

(421) Ibn Abbas, radijallahu anhuma, rekao je: "Kada sam tražio znanje, bio sam ponižen, a kada su drugi uzimali znanje od mene, bio sam ponosan."

(422) Sufjan es-Sevri je rekao: "Kada mi ne bi došli, ja bih njima išao." Bilo je rečeno Sufjanu: "Oni ga traže bez nijjeta." A on je odgovarao: "Samo njihovo traženje znanja je nijjet."

Trideset prvo poglavlje

KATEGORIJE UČENJAKA

(423) Ibn el-Mubarek je govorio: "Kod traženja znanja prvo je nijjet, zatim slušanje, zatim razumijevanje, zatim pamćenje, zatim rad, a zatim njegovo širenje."

(424) Muhammed b. en-Nadr el-Harisi je rekao: "Kod traženja znanja prvo je slušanje." Rečeno mu je: "A zatim?" Rekao je: "Pamćenje." Rečeno mu je: "A zatim?" Rekao je: "Rad." Rečeno mu je: "A zatim?" Rekao je: "Širenje."

(425) Sufjan je rekao: "Govorilo se: 'Prvo od znanja je slušanje, zatim prihvatanje toga, zatim pamćenje, zatim rad, a zatim širenje.'"

(426) Fudajl b. 'Ijjad, rahmetullahi alejhi, govorio je: "Prvo od znanja je odazivanje njemu, zatim slušanje, zatim pamćenje, zatim rad, a zatim širenje."

Trideset drugo poglavlje

POSTAVLJANJE PITANJA UČENIKU OD STRANE UČITELJA

(427) Muaz b. Džebel, radijallahu anhu, rekao je: "Jedne prilike sjedio sam iza Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, pa mi je rekao: *'Znaš li, Muaze, koje je Allahovo pravo kod ljudi?'* Rekao sam: 'Allah i Njegov Poslanik najbolje znaju.' Rekao je: *'Allahovo pravo kod ljudi je da Ga obožavaju i da Mu ni u čemu ne pripisuju druga! Znaš li, Muaze, koje je pravo ljudi kod Allaha ako tako postupe?'* Rekao sam: 'Allah i Njegov Poslanik najbolje znaju.' Rekao je: *'Doista, pravo ljudi kod Allaha, subhanehu ve te'ala, je da ih ne kazni!'* Rekao sam: 'Allahov Poslaniče, hoću li obavijestiti ljude o tome?!' Rekao je: *'Pusti ih neka rade!'*"

(428) Abdullah b. Omer, radijallahu anhuma, prenosi da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Među drvećem ima jedno drvo čiji listovi ne opadaju. Ono je poput čovjeka muslimana. Recite mi koje je to drvo?"* Abdullah je rekao: "Ljudi su mislili da se radi o nekom drvetu iz pustinje, a ja sam mislio da se radi o palmi, ali sam se stidio reći." Rekli su: "Allahov Poslaniče, koje je to drvo?" Odgovorio je: *"To je palma."* Abdullah b. Omer je rekao: "Ispričao sam Omeru b. el-Hattabu, radijallahu anhu, da sam mislio da je to palma. Rekao mi je: 'Da si je ti spomenuo bilo bi mi draže od toga i toga!'"

(429) En-Nu'man b. Murre prenosi da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Šta kažete za pijanicu, kradljivca i bludnika?"* A to je bilo prije nego što je došao propis o njima. Rekli su: "Allah i Njegov Poslanik najbolje znaju!" Rekao je: *"Oni su razvrat i za njih je predviđena kazna, a najgora od njih je krađa onoga koji krade od svoga namaza!"* Rekli su: "Allahov Poslaniče, kako da krade od svoga namaza?!" Odgovorio je: *"Ne upotpunjujući svoje ruku'e i sedžde!"*

(430) Seid b. el-Musejjeb je rekao: "Šta kažete za čovjeka koji ima odnos sa svojom suprugom dok je u ihramima (obredima hadždža ili 'umre)?" Ljudi mu nisu ništa odgovorili, pa je Seid rekao: "Čovjek koji je bio u ihramima imao je odnos sa svojom suprugom..." a zatim je spomenuo hadis.

(431) Seid b. el-Musejjeb je upitao: "Koji je to namaz na čijem se svakom rekatu sjedi?" Zatim je rekao: "To je akšam, ako ne stigneš na njegov prvi rekat. I takav je slučaj sa svakim namazom."

Ebu Omer kaže: Dakle, kada propustiš prvi rekat, sjedit ćeš sa imamom na drugom rekatu, a to će biti tvoj prvi rekat, i to je propis svakog namaza.

(432) Seid b. el-Musejjeb je rekao: "Šta kažete za onoga kojeg nadvlada krv iz njegova nosa i koja nikako ne prestaje?" Zatim je rekao: "Ja kažem da pomiče svojom glavom."

Trideset treće poglavlje

ODGOVOR MLAĐEG U PRISUSTVU STARIJEG UZ NJEGOVU DOZVOLU

(433) Salim b. Abdullah je rekao: "Abdul-Melik b. Mervan pisao je El-Hadždžadžu: 'Ne odvajaj se od Abdullaha b. Omera na hadždžu.' Kada je bio dan Arefata došao mu je Abdullah b. Omer, nakon što je sunce prešlo polovinu neba, a i ja sam bio s njim. Kada je došao do njegova šatora, povikao je: 'Gdje je ovaj?' El-Hadždžadž je izašao pred njega u žutom ogrtaču i rekao: 'Šta ti je, Ebu Abdur-Rahman?' Rekao je: 'Odlazi, ako želiš da danas postigneš sunnet!' Rekao je: 'U ovo vrijeme?!' Odgovorio je: 'Da.' El-Hadždžadž je rekao: 'Sačekaj da se istuširam pa ću ti doći.' Abdullah je sjedio sve dok ponovo El-Hadždžadž nije izašao pred njega. Bio je između mene i moga oca. Rekao sam mu: 'Ako želiš da postigneš sunnet, skrati hutbu i ubrzaj stajanje.' On je gledao u Abdullaha b. Omera kao da je to htio čuti od njega. Kada je to vidio Abdullah, rekao je: 'Istinu je rekao.'"

(434) Hadždžadž b. Amr b. Gazja sjedio je kod Zejda b. Sabita kada mu je došao Ibn Fehd – čovjek iz Jemena – i rekao: "O Ebu Seide, ja imam ropkinje i ne čini me zadovoljnim da svaka od njih ima dijete sa mnom, pa da li da ejakuliram?" Zejd je rekao: "Odgovori mu, Hadždžadže." Rekao sam: "Allah ti oprostio! Mi sjedimo kod tebe samo da bismo naučili od tebe!" Rekao je: "Odgovori mu." Rekao sam: "To je tvoj posjed, ako hoćeš natopi ga, a ako hoćeš možeš ga ostaviti suhog!" A to sam čuo (prije) i od Zejda b. Sabita, pa je Zejd rekao: "Istinu si rekao."

Trideset četvrto poglavlje

OPĆENITO O ŠIRENJU ZNANJA

(435) Sehl b. Sa'd prenosi da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao Aliji, radijallahu anhu: *"Da Allah tvojim sebebom uputi jednog čovjeka, bolje ti je od blaga crvenih deva."*

(436) U hadisu Ebu Rafi'a Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je Aliji, radijallahu anhu: *"O Alija, da Allah tvojim sebebom uputi jednog čovjeka, bolje ti je od onoga što sunce obasja!"*

(437) Ebu Hurejre, radijallahu anhu, prenosi da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Primjer onoga koji uči znanje pa ga ne prenosi je poput onoga koji sakuplja zlato i ne udjeljuje ga."*

U drugom predanju stoji: *"Primjer onoga koji uči znanje pa ga ne prenosi je poput onoga koga je Allah opskrbio imetkom pa ga ne udjeljuje."*

(438) Ebu Mezahim Musa b. Ubejdillah el-Hakani je rekao:

"Poduči znanju onoga koji ti dođe radi znanja
i iskoristi dovu koju si oživio kod njega.

I neka kod tebe siromah, kada ti dođe
da traži znanje, bude isti kao i bogataš."

(439) Ibn Omer, radijallahu anhuma, prenosi da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Znanje o kojem se ne priča je poput riznice iz koje se ne udjeljuje."*

(440) Selman el-Farisi, radijallahu anhu, rekao je: "Znanje o kojem se ne priča je poput riznice iz koje se ne udjeljuje."

(441) Alija, radijallahu anhu, rekao je: "Nije se uzeo zavjet od neznalice da će tražiti znanje sve dok se nije uzeo zavjet od učenjaka da će podučavati neznalice znanju, jer je znanje prije neznanja."

(442) Ibn el-Kasim je rekao: "Kada bismo se rastajali s Malikom, govorio bi nam: 'Bojte se Allaha i širite ovo znanje! Podučavajte njemu i nemojte ga skrivati!'"

(443) Ibn Šihab je pripovijedao: "Čuo sam Abdul-Melika b. Mervana, dok nam je držao hutbu na dan Hadžijskog bajrama, da je rekao: 'Doista znanje brzo skuplja svoju šaku, pa onaj koji bude bliže njemu i podučit će se njemu. Zato neka ga širi, neka ne bude škrt, ali i neka ne pretjeruje u tome.'"

(444) Sulejm b. Amir je rekao: "Ebu Umame nam je dugo držao govor, a zatim nas je na kraju upitao: 'Jeste li shvatili?' Odgovorili smo: 'Da.' Rekao nam je: 'Prenesite od nas kao što smo i mi prenijeli vama.' On je smatrao da mu je obaveza da prenese sve što čuje."

(445) Džafer b. Burkan je rekao: "Pisao nam je Omer b. Abdul-Aziz: 'A zatim, naredi učenjacima i pravnicima iz svoje vojske da podučavaju onome čemu ih je podučio Allah, subhanehu ve te'ala, na svojim skupovima i u svojim mesdžidima. Selam.'"

(446) Rečeno je: "Znanje se nije sačuvalo ničim boljim kao radom po njemu i dostavljanjem onome koji ga je dostojan."

(447) U hadisu Muaza el-Džuhenija Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: *"Ko poduči znanju, njemu pripada nagrada onoga koji bude radio po tom znanju, s tim da se nagrada onome koji bude radio po tome neće nimalo umanjiti."*

(448) Rekli su: "Vatru neće umanjiti ništa što će se uzeti od nje, ali će je smanjiti ako se u nju ne dodaju drva. Tako i znanje. Njega neće umanjiti što god se uzme od njega, već će ga umanjiti gubitak onih koji ga nose."

(449) Prenosi se da je Alija, radijallahu anhu, rekao: "Ko nauči, radi po tome i podučava druge, bit će prozvan u nebeskim svjetovima kao uglednik."

(450) Ovo se prenosi i od Mesiha, alejhis-selam.

(451) Bekr b. Hammad je to preuzeo i rekao:

"Kada čovječije ruke budu radile po njegovom znanju
na nebesima će prozvan biti kao veliki uglednik."

(452) Ibn Šihab je rekao: "Niko se na znanju nije strpio kao što sam se ja strpio, niti ga je iko prenosio drugima kao što sam ga ja prenosio."

(453) Ibn Abbas, radijallahu anhuma, rekao je: "Za onoga koji podučava dobru sve traži oprosta, pa čak i riba u moru."

(454) Ibn Mes'ud, radijallahu anhu, o riječima Allaha, subhanehu ve te'ala, u suri En-Nahl, 120:

إِنَّ إِبْرَاهِيمَ كَانَ أُمَّةً قَانِتًا لِلَّهِ

rekao je: "Značenje riječi **ummet** jeste onaj koji podučava dobru, dok je značenje riječi **kanit** onaj koji je poslušan."

Ebu Omer kaže: Već smo spomenuli riječi Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem: *"Neka Allah osvijetli lice čovjeku koji čuje moje riječi, ili čuje od mene hadis, a zatim ih prenese drugom."* I spomenuli smo vrijednost širenja znanja i pokuđenost njegova skrivanja na mnogim mjestima u ovoj knjizi, tako da nema potrebe da to ponavljamo.

(455) Ibn Vehb je rekao: "Čuo sam Sufjana b. Ujejnu da o riječima Allaha, subhanehu ve te'ala: ***'I učini me, gdje god budem, blagoslovljenim'***[102], kaže: 'Učini me onim koji će podučavati dobru.'"

(456) Jedan od mudraca pisao je svome bratu: "Znaj, brate moj, da je skrivanje znanja propast, dok je njegovo iznošenje spas."

(457) Sehl b. Abdullah et-Testuri, rahmetullahi alejhi, upitan je: "Kada je dozvoljeno učenjaku da podučava ljude?" Odgovorio je: "Kada spozna jasno od nejasnog."

102 Prijevod značenja Merjem, 31.

Trideset peto poglavlje

OPĆENITO O PONAŠANJU UČITELJA I UČENIKA

(458) Ebu Seid el-Hudri, radijallahu anhu, prenosi da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Učite znanje i podučavajte se njime smirenosti i dostojanstvenosti. Budite ponizni prema onome od koga učite i prema onome koga podučavate, a nemojte biti nadmeni učenjaci."*

(459) Ibn Abbas, radijallahu anhuma, prenosi da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Podučavajte i olakšavajte, a nemojte otežavati"* (tri puta).

(460) Ata' b. Jesar je rekao: "Ništa se ljepše neće pridodati nekoj stvari od milosti znanju."

(461) Redža' b. Hajve je rekao: "Kaže se: 'Nema ljepšeg islama od onog kojeg krasi iman, i nema ljepšeg imana od onog kojeg krasi bogobojaznost, i nema ljepše bogobojaznosti od one koju krasi znanje, i nema ljepšeg znanja od onog kojeg krasi milost, i nema ljepše milosti od one koju krasi blagost.'"

(462) Pojedini književnici su rekli:

"Znanje i blagost su dva ukrasa plemenitosti,
ukoliko se nađu kod jednog čovjeka..."

(463) Abdullah b. Abbas, radijallahu anhuma, rekao je: "Srž spoznaje je stjecanje znanja."

(464) Ebu Džuhajfe je rekao: "Govorilo se: 'Sjedi sa starima, prijateljuj sa učenima i miješaj se sa mudrima."

(465) Isa b. Merjem, alejhis-selam, rekao je: "Sjedite sa onima koji vas svojim izgledom podsjećaju na Allaha, svojim govorom povećavaju vaše znanje i svojim djelima podstiču na drugi svijet."

(466) Lijepo li je rekao Ibn el-Mubarek, rahmetullahi alejhi:

"O ti koji tražiš znanje,
idi do Hammada b. Zejda

pa uzmi od njegove blagosti i znanja,
zatim to sve zabilježi."

(467) Muhammed b. El-Hasan eš-Šejbani prenosi da je Ebu Hunejf rekao: "Prenošenje od učenih i sjedenje s njima draže mi je od mnoštva fikha, jer su ona ponašanja naroda i pokazatelji njihovih moralnih vrijednosti."

(468) Šerik b. Nehik el-Havelani prenosi da mu je Ebu Derda' rekao: "Od fikha nekog čovjeka je da njegovo hodanje, ulazak i izlazak bude s učenjacima."

(469) Šafija, rahmetullahi alejhi, govorio je: "Ko nauči napamet Kur'an, njegova će se svetost povećati! Ko bude učio fikh, njegov ugled će se izdići! Ko spozna hadis, njegovi dokazi bit će jači! Ko se bavi gramatikom, očistit će se od mahana! I ko ne popravi svoju dušu, njegovo ga znanje neće popraviti!"

(470) Omer, sluga Gafera, rekao je: "Učenjak neće prestati biti učenjak sve dok stvari ne bude rješavao po svome mišljenju (odnosno ispravnom i priznatom idžtihadu) i dok se ne bude stidio da ide kod učenijeg od sebe!"

(471) Ebu el-Esved ed-Dueli je rekao: "Ako želiš da te učitelj utjera u laž, uputi mu sugestiju, popravi ga." Katade i drugi ovo prenose od Ebu el-Esveda.

(472) El-Halil b. Ahmed je rekao: "Ako u tvome prisustvu pogriješi onaj koji prezire da ga ispraviš, ne ispravljaj njegovu grešku. Doista, ako mu ukažeš na grešku, požurit ćeš njegovu korist i sebi stvoriti neprijatelja."

(473) Eš-Ša'bi je rekao: "Zejd b. Sabit je klanjao nekome dženazu. Zatim mu je dovedena mazga kako bi je uzjahao. Ibn Abbas, radijallahu

anhuma, mu je prišao i prihvatio za uzengije. Zejd mu je rekao: "Pusti to, Ibn Abbase, amidžiću Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem." Na to mu je Ibn Abbas rekao: "Ovako se postupa prema učenjacima i starijim osobama." Pojedini prenose dodatak ovome predanju u kojem se spominje da je Zejd b. Sabit poljubio ruku Ibn Abbasa zbog toga što mu je pridržao uzengije, i rekao mu: "Ovako nam je naređeno da se ophodimo s familijom našeg Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem." Pojedini učenjaci ovaj dodatak smatraju neispravnim. Dženaza kojoj je prisustvovao Zejd bila je dženaza njegove majke. Klanjao joj je Zejd i donio četiri tekbira. Tada je Ibn Abbas, radijallahu anhuma, uzeo za njegove uzengije.

(474) Ez-Zuhri je rekao: "Prenijeti stijenu lakše je nego ponoviti hadis."

(475) Katade je rekao: "Ako ponoviš hadis u istom skupu, njegova blistavost odlazi."

(476) Šu'be je rekao: "Ja ću uslužiti svakoga od koga sam čuo hadis."

(477) El-Hasan je rekao: "Onaj koji traga za znanjem prepoznavao bi se po svome sluhu, vidu i bogobojaznosti."

(478) Ukbe b. Muslim je govorio: "Govor je s jednim, dvojicom ili trojicom ljudi, pa ako se poveća halka, ušuti."

(479) Ibrahim je rekao: "Išli bismo do Mesruka i učili od njega znanje i ponašanje."

(480) Mejmun b. Mihran je rekao: "Ne raspravljaj se sa učenim, a ni sa neznalicom. Ako se budeš raspravljao sa učenim, uskratit će ti se njegovo znanje, a ukoliko se budeš raspravljao s neznalicom, ogrubjet će ti prsa."

U drugom predanju stoji: "Ne raspravljaj se sa učenijim od sebe. Ako to budeš činio, uskratit će ti se njegovo znanje, a njemu ništa neće nauditi što ti kažeš."

Također u drugom predanju stoji: "Ne raspravljaj se sa učenijim od sebe. Ako se budeš raspravljao s njim, uskratit ćeš sebi njegovo znanje, a on se neće interesovati za ono što ti budeš činio."

(481) Ez-Zuhri prenosi da se Ebu Seleme raspravljao s Ibn Abbasom, pa mu je zbog toga bilo uskraćeno mnogo znanje."

(482) Jusuf b. Harun mi je izrecitovao stihove iz svoje kaside:

"Najpriznatije kod svakog oka je znanje
i to priznanje odaje mu svaki priznati.

Zbog toga su učenjaci poput vođa kod
ljudi po priznavanju i poštivanju."

(483) Ebu Omer kaže: Prenijeli smo više različitih predanja da je Ebu Seleme rekao: 'Da sam bio blaži prema Ibn Abbasu, uzeo bih od njega mnogo znanje."

(484) Mudri su rekli: "Kada sjediš sa učenjacima, nastoj da više čuješ nego da kažeš."

(485) El-Husejn b. Alija rekao je svome sinu: "O sinko moj, kada budeš sjedio sa učenjacima, trudi se da više čuješ nego da kažeš. Poduči se lijepom slušanju kao što se podučavaš i lijepoj šutnji. I ne prekidaj nikoga u govoru, pa makar i odužio, sve dok sam ne završi."

(486) Eš-Ša'bi je rekao: "Okupljajte se oko učenih! Doista, ako budete dobri, oni će vas pohvaliti; a ako ne budete dobri, protumačit će na drugi način i naći će vam opravdanja; ako pogriješite, neće vas ukoriti; ako ne budete znali, podučit će vas; a ako vam posvjedoče, to će vam koristiti."

ODJELJAK

(487) El-Halil b. Ahmed je rekao: "Nastoj da podučavanjem drugih i sam učiš. Učini da ti dijalog s učenim bude napomena za ono što ne znaš. Povećaj svoje znanje za poučavanje, a smanji ga za pamćenje od strane drugih."

(488) Prenosi se od njega da je rekao: "Skratite iz svojih knjiga za pamćenje, a povećajte za poučavanje."

(489) Rekao je: "Ako želiš da postaneš učenjak, onda se opredijeli za jednu oblast, a ako želiš da budeš odgojen, onda uzmi iz svake oblasti ono što je najbolje."

(490) Drugi je rekao: "Ko želi da bude hafiz, posvetit će se jednoj oblasti, a ko želi da bude učenjak, uzet će iz svake oblasti svoj udio."

(491) Ebu Ubejd el-Kasim b. Sellam je govorio: "Nikada se nije raspravljao sa mnom čovjek koji je bio upućen u sve discipline a da ga ja nisam savladao u raspravi. Međutim, kada bi se čovjek koji je bio dobro upućen u jednu oblast raspravljao sa mnom, savladao bi me u toj oblasti."

(492) Halid b. Jahja b. Bermek rekao je svome sinu: "O sinko moj, od svakog znanja uzmi po dio. Ako to ne učiniš, uistinu ćeš biti neznalica. Ako nešto od znanja ne budeš poznavao, suprotstavljat ćeš se tome, a draže mi je da se suprotstaviš nečemu od znanja."

(493) Abdullah b. Muhammed b. Jusuf mi je spjevao:

"Ne kori ih zbog onoga što oni negiraju,
oni su stvoreni neprijatelji onoga što ne poznaju."

(494) Mutar el-Verrak je rekao: "Primjer onoga koji prenosi od samo jednog učenjaka je kao primjer onoga koji ima samo jednu ženu, pa kada ona dobije mjesečno pranje, on se ustegne od nje."

(495) Sličan govor Mutarovom prenosimo od Ejjuba es-Sihtijanija: "Onaj koji u fikhu ima samo jednog učitelja je poput čovjeka koji ima samo jednu ženu."

(496) Bilal b. Ebi Berde je rekao: "Neka vas ne sprečava ono što znate loše o nama da uzmete kakvo dobro koje čujete od nas."

(497) El-Halil b. Ahmed je rekao:

"Radi po mome znanju iako ja budem činio propuste u tome,
koristit će ti moje znanje, a moji ti propusti neće štetu nanijeti."

ODJELJAK O UMJERENOSTI U ZNANJU

Ebu Omer kaže: Od bereketa znanja i njegovih pravila jeste i umjerenost u njemu. Onaj koji ne bude u znanju umjeren, neće ga shvatiti niti će ga prenijeti drugima na njima shvatljiv način.

(498) Jedan od učenjaka je rekao: "Nemam znanja osim onoliko koliko da znam da ja nisam najučeniji."

(499) Mahmud el-Verrak je rekao: "Najpotpuniji ljudi su oni koji najbolje poznaju svoje manjkavosti i bore se i trude protiv svojih strasti."

(500) Malik b. Enes je govorio: "U našem vremenu nema ničeg manje od umjerenosti."

(501) Sufjan b. Ujejne prenosi od Ibn Ebi Husejna da je rekao: "Ibn Abbas i Zejd b. Sabit razišli su se po pitanju završetka obreda hadždža i odlaska žene koja dobije mjesečno pranje. Zejd je rekao: 'Neće otići sve dok njen zadnji dodir s Kabom ne bude tavaf.' A Ibn Abbas je rekao: 'Ako obavi hadžski tavaf, može da ide i bez oprosnog tavafa.' Usprotivio mu se Zejd, pa mu je Ibn Abbas rekao: 'Upitaj svoje žene, Ummu Sulejm i njene prijateljice.' Zejd je otišao i upitao ih. Vratio se smiješeći se. Rekao je: 'Ispravno je kako si ti rekao.'"

(502) Ibn Hurmuz je rekao: "Ovo znanje nismo tražili u onoj mjeri koliko zaslužuje."

(503) Malik je rekao: "Zapamtio sam ljude koji su govorili: 'Tražili smo ga samo radi nas samih, a nismo ga tražili radi potreba drugih ljudi."

(504) Abdur-Rahman b. el-Kasim rekao je Maliku: "Ne znam da ima iko učeniji po pitanju kupoprodaje od Egipćana." Malik ga je upitao: "Po čemu to znaš?" Odgovorio je: "Po tebi." Na to mu je Malik rekao: "Ja ne poznajem kupoprodaju, pa kako da mi je vi pripisujete?!"

(505) Halid b. Jezid b. Muavija je rekao: "Veliku sam pažnju posvetio skupljanju knjiga, pa nisam ni učenjak, a nisam ni neznalica.

(506) Jezid b. el-Velid b. Abdul-Melik je rekao:

"Ako ne budem govorio u svome skupu,
moj govor je dostigao granicu onoga što znam.

Svome znanju neću pridodati nešto drugo,
pa ako dostignem svoju granicu, šutjet ću."

(507) Eš-Ša'bi je rekao: "Nisam vidio nikoga poput sebe! Da sam htio da sebe vidim najučenijim, ne bih ni od koga prenosio."

(508) Drugi je rekao: "Spoznali smo neke stvari, a neke nismo, pa nećemo poništiti ono što smo spoznali s onim što nismo spoznali."

(509) Hammad b. Zejd je rekao: "Upitan je Ejjub o nečemu pa je odgovorio: 'Nije mi došlo ništa o tome.' Rečeno mu je: 'Reci o tome po svome mišljenju.' Odgovorio je: 'Do toga moje mišljenje nije dospjelo.'"

(510) Abdur-Rahman b. Mehdi je rekao: "Podsjetio sam Ubejdullaha b. el-Hasana el-Kadija na jedan hadis, a on je tada bio kadija, pa mi se suprotstavio. Ušao sam kod njega, a kod njega su bili ljudi u redu, pa mi je rekao: 'Onaj hadis je onakav kako si ti rekao i ja se povlačim od svoga mišljenja ponizno.'"

(511) El-Halil b. Ahmed je rekao: "Moji dani su četiri dana: dan kada izlazim i susrećem se sa učenijim od sebe, tada učim od njega i taj dan je moja korist i moj plijen; dan kada izlazim i susrećem se sa onim od kojeg sam ja učeniji, tada ga podučavam i taj dan je moja nagrada; dan kada izlazim i susrećem se s onim koji je poput mene u znanju, tada ga podsjećam i taj dan je moje predavanje; i dan kada se susrećem s onim od kojeg sam ja učeniji, a on smatra da je on učeniji, tada šutim i taj dan je moj odmor."

(512) Govorilo se: "Kada pametnog podučiš znanju, on ti zahvaljuje, a ukoliko neznalicu podučiš, on te kori i suprotstavlja se. A nikada neće znanje steći onaj koji se stidi i koji se oholi."

(513) Prenosi se da je neka žena zaustavila Bezerdžemhera kad je izlazio od Kisre i upitala ga: "Obavijesti me o onome što ljudi postižu u svome životu, da li po svome radu ili po onome što im je odredio njihov Stvoritelj?" Odgovorio joj je: "Oni koji su bili prije nas razišli su se po ovom pitanju." Rekla mu je: "A ti i pored toga što mnogo uzimaš iz državnog trezora ne znaš odgovor na ovo pitanje?!" Odgovorio joj je: "Ja uzimam iz državnog trezora za ono što znam, a da uzimam za ono što ne znam, brzo bih ga ispraznio." Žena mu je rekla: "Ako ne znaš da odgovoriš na ovo pitanje, onda sigurno poznaješ način koji će ti održavati opskrbu."

(514) Jedan od mudraca je rekao: "Nisam tražio znanje kako bih dostigao njegovu krajnju granicu, već da bih spoznao stvari za koje se neću moći pravdati neznanjem."

(515) Pjesnik je rekao:

"Ako moje znanje ne prestane i ja ću ići s njim,
oduži li se, citirat ću, i završi li, skratit ću..."

(516) Mnogi su me obavijestili da je Ebu Muhammed Kasim b. Asbeg rekao: "Kada sam putovao na istok i odsjeo u Kajrevanu kod Bekra b. Hammada, uzeo sam hadis Museddeda. Zatim sam putovao u Bagdad i susreo se s ljudima. Kada sam izašao iz njega ponovo sam se vratio kod Bekra b. Hammada da upotpunim hadis Museddeda. Jednog dana čitao sam pred njim hadis Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, u kojem se spominje da su mu jednog dana došli neki ljudi iz plemena Mudar *mudžtabi en nimar* – otkupljivači ogrtača. On je rekao: 'Ta riječ je *mudžtabi es-simar* – otkupljivači plodova.' Rekao sam: 'Ne, već je *mudžtabi en-nimar*. Tako sam čitao pred svakim u Endelusu i Iraku.' Rekao mi je: 'Kako si došao u Irak počeli smo se suprotstavljati.' Počeo si se prsiti preda mnom i hvaliti ili nešto slično, a zatim mi je rekao: 'Hajde sa nama onom šejhu u mesdžidu. On ima znanje o ovome.' Ustali smo, otišli do šejha i upitali ga o tome. Rekao je: 'Ona je *mudžtabi en-nimar*' – kao što sam i ja rekao. 'To su bili ljudi koji su oblačili odjeću koja je imala proreze za džepove s prednje strane. A *en-nimar* je množina od *nemira*.' Bekr b. Hammad, uhvativši se za svoj nos, rekao je: 'Ponizan istini. Ponizan istini.' Zatim je otišao."

ODJELJAK

(517) Neka je žena rekla Eš-Ša'biju: "O učenjače, odgovori mi na pitanje." Rekao je: "Doista je učenjak samo onaj koji se boji Allaha, subhanehu ve te'ala."

(518) Malik, rahmetullahi alejhi, rekao je: "Raspravljanje otvrdňuje srce i dovodi do mržnje."

ODJELJAK

OBRAĆANJE LJUDIMA SHODNO STUPNJU NJIHOVA RAZUMA

(519) Ubejdullah b. Abdullah b. Utbe prenosi da je Ibn Mes'ud, radijallahu anhu, rekao: "Nećeš se obraćati nijednom narodu govorom koji oni ne mogu razumjeti a da tvoj govor nekima neće biti razlogom smutnje."

(520) Hišam b. Urve prenosi da mu je otac rekao: "Nikada nisam nekome držao govor koji on nije mogao shvatiti a da to nije bilo razlogom njegove zablude."

(521) Ebu Kilabe je rekao: "Ne govori nerazumnim i teško shvatljivim govorom. Doista će onome koji ga ne razumije tvoj govor samo štetiti i neće mu koristiti."

(522) Ibn Abbas, radijallahu anhuma, rekao je: "Govorite ljudima o onome što oni znaju. Zar želite da Allaha i Njegovog Poslanika utjeruju u laž!"

ODJELJAK

(523) Omer b. el-Hattab, radijallahu anhu, rekao je: "Stječite znanje i podučavajte druge njemu. Iz njega učite smirenost i dostojanstvo. Budite ponizni prema onima od kojih ste učili kao i prema onima koje podučavate. Nemojte biti gordi učenjaci i ne jačajte svoje neznanje znanjem."

(524) Ebu Muslim je pripovijedao kako je jedne prilike Sufjan, dok je bio na Mervi, vidio učenjake hadisa kako mu, kada su ga vidjeli, trče poput ludaka, pa je rekao: "Slični su golubarima. Pripada im slast u nečemu. Da time žele Allahovo zadovoljstvo, koračali bi sporije."

(525) Govorilo se: "Četiri stvari ne prezire častan čovjek: da svome ocu ustane sa svoga mjesta, da usluži gosta, da pospremi svoga konja iako bude imao sluge i usluživanje učenjaka kako bi uzeo od njega znanje."

(526) Rečeno je: "Smilujte se učenom i prema njemu postupajte kao prema neznalici."

(527) Prenosi se da bi pojedini velikodostojnici, kada bi se rasrdili na nekoga od učenjaka, da bi ga zatvorili zajedno sa neznalicom u jednu kuću."

(528) Ibn Vehb je rekao: Čuo sam Malika da kaže: "Neophodno je da se onaj koji traži znanje okiti dostojanstvom, smirenošću, bogobojaznošću i da slijedi ono na čemu su bili oni prije njega."

(529) Ebu Derda' je rekao: "Čije se znanje poveća, poveća se i njegova osjećajnost."

(530) Sufjan es-Sevri je rekao: "Kada neke stvari ne bih znao, manje bih se žalostio."

(531) Ismail b. Mensur el-Fekih, rahmetullahi alejhi, rekao je:

*"Život fakiha pomiješan je s njegovim znanjem
poput liječnika i tumača snova.*

*Što se tiče fakiha, njegov strah je od njegova Gospodara,
dok je strah druge dvojice od dunjaluka..."*

(532) Ebu Derda' je rekao: "Doista, znanje se postiže samo učenjem, kao što se i blagost postiže blagošću. Ko bude tražio dobro, dat će mu se, ko se bude čuvao zla, sačuvat će ga se. Tri stvari ko bude činio neće postići visoke stepene, ne kažem Džennet: onaj koji gata, onaj koji dijeli sa strelicama i onaj koji se vrati s puta zbog lošeg predznaka."

(533) Sabik je uzeo njegove riječi, a Allah najbolje zna, pa je rekao:

*"U davna vremena je rečeno:
Vidio sam da se znanje postiže samo uz učenje."*

(534) El-Hasan je rekao: "Onaj koji radi bez znanja je poput onoga koji ne hodi putem. Ko postupa po neznanju više će pokvariti nego popraviti. Zato tražite znanje, ali ne nauštrb ibadeta, i činite ibadet, ali ne nauštrb znanja. Doista, neki ljudi su prakticirali ibadet, a ostavili znanje sve dok nisu sa svojim sabljama izašli na Muhammedov, sallallahu alejhi ve sellem, narod. A da su tražili znanje, ono ih ne bi uputilo na ono što su činili."

(535) El-Hasan je rekao: "Od lijepog ponašanja vjernika je čvrstina u vjeri, postojanost u blagosti, vjera u ubjeđenje, ustrajnost u znanju, brižljivost u razumijevanju propisa, namjera u ibadetu, milost prema uloženom trudu, udjeljivanje onome koji traži, nije nepravedan prema onome koji ga mrzi, niti griješi prema onome koji ga voli, u teškoćama je dostojanstven, u blagostanju zahvalan, zadovoljan onim što mu pripada, govori da bi urazumio druge, šuti da bi se sačuvao i potvrđuje istinu kako bi svjedočio za nju."

(536) Ebu Hamza es-Sumali je rekao: "Ušao sam kod Alije b. el-Husejna b. Alije, radijallahu anhuma, pa mi je rekao: 'O Ebu Hamza, zar nećeš da te obavijestim o osobinama vjernika i osobinama

licemjera?!' Rekao sam: 'Svakako, Allah me žrtvovao za tebe!' Rekao je: 'Doista, vjernik je onaj kod koga je znanje pomiješano s blagošću. Pita za znanje, šuti da bi se sačuvao, ne govori tajne i povjerenja svojih prijatelja, ne skriva dugoročno svjedočenje, nije nepravedan prema neprijateljima, ništa od istine ne radi radi drugih pretvarajući se, niti je ostavlja iz stida. Ako bude spomenut po dobru, boji se za to što kažu o njemu i traži oprosta za ono što oni ne znaju o njemu. A licemjer, doista, neće prestati s onim što mu se zabranjuje, naređuje mu se, ali i dalje radi na svoju ruku. Kada ustane da klanja, klanja nevoljno. Kada ode na ruku'u, čučne. Kada ode na sedždu, na njoj se zadržava poput ptice kada kljuje. Kada zanoći, njegova briga je večera i ne posti. Kada je zdrav, briga mu je san, a ne bdijenje u ibadetu."

ODJELJAK

O VRIJEDNOSTI ŠUTNJE I NJENOJ POHVALJENOSTI

(537) Vjerodostojno se prenosi od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da je rekao: *"Ko bude šutio, spasit će se."*

(538) Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: *"Ko vjeruje u Allaha i Sudnji dan, neka govori dobro ili neka šuti."*

(539) Jezid b. Ebi Habib je govorio: "Doista, onaj koji priča očekuje smutnju i iskušenje, a onaj koji šuti očekuje milost."

(540) Rekli su: "Vrijednost razuma nad logikom je mudrost, a vrijednost logike nad razumom je nepravilnost."

(541) Rekli su: "Neće se upustiti u govor osim izvrsni govornik ili propalica."

(542) Abdul-Vehhab b. Nedžde el-Huti je rekao: "Čuo sam Ebu ez-Zejjala kako kaže: 'Podučavaj se šutnji kao što se podučavaš i govoru. Uistinu, ako te govor upućuje, šutnja te štiti. U šutnji imaš dvije koristi: njome ćeš uzeti znanje od onoga koji je učeniji od tebe i od sebe ćeš udaljiti onoga koji je revnosniji u raspravljanju od tebe.'"

El-Huti je rekao: "Ebu ez-Zejjal je govorio s mudrošću i od njega nisam ništa čuo po pitanju šutnje osim ovog njegovog govora."

(543) Omer b. Abdul-Aziz često je citirao ove stihove:

"Primijeti se blagi i pokorni koji zabavu prezire
i govor naroda koji ga ne zaokuplja.

Zaokupljen je znanjem od svog neznanja,
a onaj koji nešto zna nije isti kao onaj koji to ne zna..."

Ebu Omer kaže: Mnogi ljudi su spjevali stihove o vrijednostima šutnje, a najljepše što je rečeno o tome pripisuje se:

(544) Abdullahu b. Tahiru koji je rekao:

"Smanji svoj govor i utječi se od njegova zla;
doista je nesreća s dijelom govora povezana.

Čuvaj svoj jezik i čuvaj se njegove nesposobnosti,
učini ga sličnim zarobljeniku.

Svoje srce mjeri jezikom i reci mu:
Doista je govor vama odvagan.

Vagaj ih i neka ti mudrost bude u malome,
doista rječitost biva u kratkome."

Rečeno je da ovaj stih pripada Salihu b. Džunahu. Allah najbolje zna! Sličan je Salihovom pravcu i njegovim sklonostima.

(545) Ebu Omer kaže: Govor o dobru bolji je od šutnje, jer najviše što se može postići šutnjom jeste sigurnost, a govor o dobru je zarada i nagrada. Zato su i rekli: "Onaj koji govori o dobru – zaradit će, postići će nagradu, a ko bude šutio – spasit će se." Govor o znanju bolji je od djela, poput zikra – spominjanja Allaha, učenja Kur'ana, ako se njime želi otkloniti neznanje, postići Allahovo, subhanehu ve te'ala, zadovoljstvo i spoznati pravo značenje.

(546) Katade je rekao: "U mudrosti je zapisano: Blago li se učenjaku govorniku ili onome koji samo prenosi nakon što pomno sasluša."

(547) Ebu Derda', radijallahu anhu, govorio je: "Šutnja je mudrost, a malo je onih koji je imaju pri sebi."

(548) Ebu el-Atahije je rekao:

"U šutnji koja dolazi od tebe je mudrost
kao što i u govoru biva mudrost..."

(549) Također je rekao:

"Ko se bude pridržavao šutnje, spasit će se,
a onaj ko bude govorio dobro, zaradit će.

Ko bude iskren prema Allahu, uzvisit će se,
a onaj ko bude tražio znanje, naučit će.

Ko bude činio nepravdu ljudima, ogriješit će se,
a onome koji bude milostiv prema ljudima, smilovat će mu se.

Onaj koji bude tražio dobro u
onome gdje se ne može postići, okrivit će se.

Ko sačuva ugovor, ispunit će ga,
a onaj koji uljepša svoje slušanje, razumjet će."

ODJELJAK

O PODIZANJU GLASA U DŽAMIJI I PONAŠANJU PRILIKOM TRAŽENJA ZNANJA

Ebu Omer kaže: Pojedini ljudi su to dozvolili, a među njima je i Ebu Hanife, rahmetullahi alejhi.

(550) Sufjan b. Ujejne prenosi da je jednom prošao pored Ebu Hanife a on je bio sa svojim drugovima u džamiji. Podigli su svoje glasove, pa je Sufjan rekao Ebu Hanifi: "Ebu Hanife, ovo je džamija i ne priliči da se glas podiže u njoj!" Rekao je: "Pusti ih! Doista, oni ne mogu učiti fikh osim ovako."

(551) Obaviješten je Ebu Hanife, rahmetullahi alejhi, o halki u džamiji u kojoj se ljudi raspravljaju u fikhu. Upitao je: "Imaju li oni vodu?" Rekli su: "Ne." Odgovorio je: "Nikada oni neće naučiti fikh."

Ebu Omer kaže: Onaj koji dozvoljava podizanje glasa tokom rasprave o znanju i smatra da u tome nema ništa loše, svoj stav dokazuje hadisom:

(552) Abdullah b. Amr, radijallahu anhuma, rekao je: "Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, dok smo bili na jednom putovanju, izostao je iza nas. Na putovanju nas je zatekao namaz. Abdestili smo se i svoje noge potirali, pa je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, povikao jakim glasom: '*Teško li se petama od vatre' – dva ili ti puta.*" Spominju ga Buharija i drugi.

Obaveza je učenjaku, ukoliko se ono što kaže ne shvati, da ponovi svoj govor. Pojedini učenjaci su preporučivali da se ne ponavlja više od tri puta, jer se vjerodostojno prenosi od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem:

(553) "Kada bi izgovorio neku riječ, ponovio bi je tri puta."

(554) To je zbog toga kako bi njihov govor razumio svako ko bi sjedio s njima, bio on blizu ili daleko. Dakle, obaveza je onome ko

priča da ponovi svoj govor kako bi se on shvatio. Ako bi se on shvatio, onda nema potrebe za ponavljanjem.

(555) Katade je znao reći: "Nikada nikome nisam rekao: 'Ponovi mi.'"

Ponavljanjem hadisa u jednom skupu odlazi njegova svjetlost.

(556) Ibn Šihab je govorio: "Ponavljanje hadisa teže mi je od prenošenja kamenja." U drugom predanju: "...stijene."

(557) Katade je rekao: "Ako ponoviš hadis u jednom skupu, njegova svjetlost će otići."

(558) Sluškinja Ibn es-Simaka rekla je Ibn es-Simakovom savjetniku i opominjaču: "Kako li je lijep tvoj govor, samo da ga ne ponavljaš!" Rekao joj je: "Ponavljam kako bi ga razumio svako ko ga čuje." Odgovorila mu je: "Ponavljanje sve dok ga ne razumije svako ko ga čuje, dosadit će onome ko ga je razumio."

Nema smetnje da se znanje traži stojeći, hodajući, kada je u pitanju manja stvar zbog hadisa:

(559) Ibn Mes'ud, radijallahu anhu, kaže: "Jedne prilike dok sam išao s Allahovim Poslanikom, sallallahu alejhi ve sellem, kroz napušteni predio Medine, oslanjajući se na ogoljenu palminu granu, prošli smo pored skupine židova. Jedni drugima su rekli: 'Pitajte ga o duši!' Jedan od njih je ustao i rekao: 'O Ebu el-Kasime, šta je to duša?'" A zatim je spomenuo hadis. Buharija ga je zabilježio od Kajsa b. Hafsa, od Abdul-Vahida b. Zijada, od El-E'ameša, od Ibrahima, od Alkame, od Abdullaha.

ODJELJAK

(560) Izrecitovano je pojedinim učenjacima hadisa:

"Olakšaj ako hoćeš ili otežaj,
na dunjaluku mora biti brige.

Kada god povećaš imetak na njemu,
poveća se i ono što jača tvoju tugu.

Vidio sam ljude kako u svoje vrijeme
ne traže znanje da bi ga shvatili,

već da bi se natjecali sa svojim prijateljima
i da bi ga prikupili za protivnika i nasilnika."

(561) Alija b. Ebu Talib, radijallahu anhu, rekao je: "Tražite znanje! Kada ga budete tražili, strpite se na njemu. Ne miješajte ga sa smijehom i igrom, pa da ga srce odbaci. Doista, kada se učenjak nasmije, odbaci od sebe jedan dio znanja."

(562) Prenosi se od Alije b. Ebu Taliba, radijallahu anhu, da je rekao: "Tražite znanje! Uljepšajte ga blagošću i dostojanstvom. Budite skromni i poštujte one od kojih učite kao i one koje podučavate. Ne budite uobraženi, nemilosrdni učenjaci, pa da vaše zlo odagna istinu koja je s vama."

(563) Prenosimo od Muaza b. Džebela, radijallahu anhu, da je i on znao reći slično ovom govoru Alije, s tim što bi na kraju rekao: "I ne budite uobraženi, nemilosrdni učenjaci, pa da vaše neznanje nadvlada vaše znanje."

(564) Od Omera b. el-Hattaba, radijallahu anhu, također se tako prenosi. A sve to je prethodilo u ovoj knjizi.

ODJELJAK O POHVALJENOSTI SKROMNOSTI I PRIJEZIR UMIŠLJENOSTI I TRAŽENJA VLASTI

Od najvrednijih adaba u traženju znanja jeste skromnost, poniznost, ostavljanje samodopadanja svojim znanjem i odstranjivanje žudnje za vlašću.

(565) Ebu Hurejre, radijallahu anhu, prenosi da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Milostinja neće umanjiti imetak. Allah neće povećati oprost robu osim s ponosom. I niko se neće radi Allaha poniziti a da ga Allah neće uzvisiti."*

(566) Kažu: "Učenik koji je skroman i ponizan, ima najviše znanja, kao što i najniža mjesta na zemlji imaju najviše vode."[103]

(567) Prenijeli smo mnogim putevima od Omera b. el-Hattaba, radijallahu anhu, da je rekao: "Doista, kada se rob ponizi radi Allaha, Uzvišeni Allah ga iz Svoje mudrosti uzdigne i bude mu rečeno: 'Podigni glavu, Allah će te podići', a on sebe smatra beznačajnim, dok ga ljudi smatraju uglednim."[104]

(568) Govorilo se: "Ako je znanje o ljudima, prenosiocima hadisa, više od njegovog razumijevanja, onda je dostojan da se vidi."

(569) Enes b. Malik, radijallahu anhu, prenosi da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Doista mi je Allah Uzvišeni objavio da budete međusobno skromni i ponizni i da ne činite nepravdu jedni drugima."*

(570) Prenijeli smo od Ejjuba es-Sihtijanija da je rekao: "Neophodno ja da učenjak stavi na svoju glavu zemlju iz poniznosti prema Allahu, subhanehu ve te'ala."

(571) Rečeno je Bezerdžemheru: "Koja je to blagodat na kojoj se njenom posjedovatelju neće pozavidjeti?" Odgovorio je: "Skromnost,

103 El-Hatib u "El-Džami'u" (345) od riječi Abdullaha b. el-Mu'tezza.
104 Ibn Ebi ed-Dunja u "Et-Tevadu'u vel-humul" (78) i Ibn Hibban u "Revdatu el-ukala'" (59-60).

poniznost." Ponovo je upitan: "A koja je to nedaća na koju se neće smilovati njenom počinitelju?" Odgovorio je: "Samodopadanje, umišljenost."

(572) Rečeno je: "Skromnost uz slaboumnost i škrtost bolja je od oholosti uz darežljivost i lijepo ponašanje. Zato pojačaj jedno dobro djelo, obrisat ćeš dva loša, a dovedi nekoga u nepriliku zbog mahane, pokvarit ćeš kod njenog vlasnika dva dobra djela."

(573) Lijepo li je rekao El-Muradi:

"I uljepšaj dvije zajedničke stvari u očima drugih:
veliku vrijednost u odjeći skromnosti."

(574) Ibn Abdus je rekao. "Što god je učenjak dostojanstveniji, to je njegov ugled veći. Samodopadanje brzo prilazi čovjeku i njega biva sačuvan samo onaj koga Allah, subhanehu ve te'ala, zaštiti i odstrani iz njegovih prsa želju za vlašću."

(575) Od Ka'ba se prenosi da je rekao jednom čovjeku, kada je primijetio da on prati i provjerava hadise nastojeći da nađe nepravilnosti u njima: "Boj se Allaha! I udalji se od skupova. Ne uznemiravaj nikoga. Doista, kada bi tvoje znanje ispunilo prostor između nebesa i Zemlje zajedno sa samodopadanjem, Allah ti time ne bi povećao ništa osim prezrenost i manjkavost."

(576) Enes b. Malik, radijallahu anhu, prenosi da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Tri stvari upropaštavaju i tri stvari spašavaju! Što se tiče onih koje upropaštavaju, to su: požuda onoga kome se pokorava, strast onoga koji se slijedi i umišljenost, zadivljenost čovjeka samim sobom. Dok su stvari koje spašavaju: bogobojaznost u tajnosti i javnosti, riječ istine u zadovoljstvu i srdžbi i umjerenost u bogatstvu i siromaštvu."*[105]

(577) Mesruk je rekao: "Dosta je čovjeku znanja da se boji Allaha, subhanehu ve te'ala, i dosta mu je neznanja da se divi svome djelu."

Ebu Omer kaže: Doista ga prepoznajem po njegovu djelu.

---

105 Pogledaj: "Zbirka vjerodostojnih hadisa", Albani (1802).

(578) Ebu Derda' je rekao: "Tri su znaka neznanja: samodopadanje, mnoštvo govora o onome što ga se ne tiče i da zabranjuje neku stvar a sam je čini."

(579) Ibrahim b. el-Eš'as upitao je Fudajla b. 'Ijjada, rahmetullahi alejhi, o skromnosti, pa mu je odgovorio: "Da se poniziš pred istinom i da je prihvatiš ma od koga je čuo, pa makar bio i najveći neznalica, obaveza ti je da prihvatiš istinu od njega."

(580) Rekli su: "Samodopadanje ruši dobra djela."

(581) Alija, radijallahu anhu, rekao je: "Samodopadanja su bolesti umova."

(582) Drugi je rekao: "Divljenje čovjeka samom sebi dokaz je slabosti njegova uma."

(583) Lijepo li je rekao Alija b. Sabit:

"Bolest imetka je škrtarenje i rasipanje,
dok je bolest znanja srdžba i samodopadanje."

(584) Rekli su: "Ko se bude divio svome mišljenju, bit će ponižen. Ko se zadovolji svojim razumijevanjem, pogriješit će. Ko se bude oholio nad ljudima, bit će ponižen. Ko se bude miješao sa prezrenima i sam će biti prezren, a ko se bude okupljao oko učenih, bit će dostojanstven."

(585) Rekli su: "Nećeš vidjeti onoga koji se divi samom sebi osim da žudi za vlašću."

(586) Fudajl b. 'Ijjad, rahmetullahi alejhi, rekao je: "Nema nijednog koji žudi za vlašću a da ne zavidi i čini nasilje, da ne istražuje mahane drugih ljudi i da ne prezire da se bilo ko drugi spominje po dobru."

(587) Ebu Nuajm je rekao: "Tako mi Allaha, onaj koji je propao, propao je samo zbog žudnje za vlašću."

(588) Ebul-Atahije je rekao:

"Zar ne strahuješ, brate, od onoga koji žudi za vlašću
da čini nasilje i uvede novinu i zabludu."

(589)Također je rekao:

"Želja za vlašću najveće je nasilje na Zemlji
jer zbog nje jedni drugima čine nasilje."

(590) Ja imam slično značenje:

"Želja za vlašću bolest je koja razara dunjaluk
i ljubav prema voljenima pretvara u rat..."

(591) Ibn Ebi el-Havari je rekao: "Čuo sam Ishaka b. Halefa da kaže: 'Tako mi Allaha pored Kojeg drugog boga nema! Uklanjanje velikih planina lakše je od odstranjivanja želje za vlašću."

(592) Bišr b. el-Mu'temir el-Basri je rekao:

"Ako razumiješ ono što ja kažem,
onda svoje riječi bolje razumiješ.

A ako si neznalica moga i svoga,
onda se pridržavaj učenoga.

Onima koji su na vlasti, ko im se suprotstavlja
u njihovoj vlasti, nasilnik je.

Ne traži vlast neznanjem
a ti joj se suprotstavljaš.

Da nije njihova položaja, našao bi
vjeru nečvrstih temelja."

Ovo značenje odnosi se na one koji su s pravom i ispravnim znanjem zadobili vlast. Takvima se ne zavidi i ne čini nasilje.

(593) El-Halil b. Ahmed je rekao:

"Kada bi razumio ono što ja kažem, našao bi mi opravdanja
ili kada bi razumio ono što sam kažeš, kritikovao bih te.

Ali ti nisi razumio moje riječi pa si kritikovao,
pa sam shvatio da si neznalica, i našao sam ti opravdanje."

(594) Bekr b. Hammad je rekao:

"Razlikovanje ljudi u onome što im ne koristi
i razilaženje među njima, mišljenja su i strasti."

(595) Drugi je rekao:

"Želja za vlašću bolest je koja nema lijeka
i malo ćeš naći onih koji su zadovoljni sa dobijenim."

(596) Es-Sevri je rekao: "Ko bude volio vlast neka svoju glavu pripremi za borbu."[106]

(597) Također, Sufjan es-Sevri je govorio: "Dok sam bio mladić priželjkivao sam vlast, gledao sam čovjeka pored stuba kako daje odgovore i zavidio mu na tome. Međutim, kada sam postigao vlast, shvatio sam je."

(598) El-Me'mun je rekao: "Ko bude priželjkivao vlast sa znanjem dok je još mali, proći će ga mnogo znanje."

(599) Mensur b. Ismail el-Fekih je rekao:

"Bolje se družiti sa psom koji je do krajnje granice nečist
nego sa onim ko žudi za vlašću prije svoje zrelosti za vlast."

(600) Prenosi se da je Alija, radijallahu anhu, jednog dana izašao iz džamije a ljudi su ga pratili. Okrenuo im se i upitao: "Koje srce može da izdrži ovo?" Zatim je rekao: "Klaparanje sandala propast je za srca najglupljih ljudi."

(601) Malik b. Dinar je govorio: "Ko bude tražio znanje radi rada, slomit će ga, a ko ga ne bude tražio radi rada, povećat će mu hvalisanje."

---

106 Sahih, El-Hatib u "El-Džami'u" (707).

ODJELJAK

Ebu Omer kaže: Od adaba učenjaka je da ne pripisuje sebi ono što ne poznaje i da se ne hvali onim što poznaje, osim da na to bude prisiljen kao što je bio i Jusuf, alejhis-selam, kada je rekao: ***"Postavi me da vodim brigu o stovarištima u zemlji, ja sam, zaista, čuvaran i znan."***[107] To je rekao zbog toga što ga niko od prisutnih nije poznavao, niko ga nije mogao ni pohvaliti zbog osobina koje su bile pri njemu, kako bi mu se dalo ono što zaslužuje, a on je znao da na taj položaj ne bi došao niko mimo njega a da ne bi bio manjkav u ispunjavanju obaveze prema Allahu. Zbog toga nije imao drugog izbora osim da na ovakav način iskaže svoje pravo. Pa, ukoliko se neko od učenih nađe u sličnoj situaciji, tada mu je dozvoljeno da se sam pohvali naglašavajući svoju stručnost. U tom slučaju radilo bi se o iskazivanju blagodati svoga Gospodara, zahvaljujući Mu na tome.

(602) Omer b. el-Hattab, radijallahu anhu, u hadisu u kojem se spominje da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, poslao da se od ljudi uzme sadaka, pa su se tome suprotstavili El-Abbas i Alija, rekao je: "Tako mi Allaha, prema njoj sam bio dobar, slijedio sam istinu. Bio sam iskren." I ovim nije namjeravao da hvali samog sebe.[108]

Najgore što može razotkriti stanje nekog čovjeka jeste njegov poziv na ono što i on sam ne čini. To su prezirali raniji i pozni učenjaci. Pisali su o tome i spjevali stihove, kao što je:

(603) Govor Ebu el-Abbasa en-Naši'a:

"Ko se kiti onime što nije pri njemu
to što priziva upropastit će i ono što posjeduje..."

(604) Ljepše od njega o ovome drugi je rekao:

"Ko se kiti onime što nije pri njemu
razotkrit će ga svjedoci na ispitu..."

---

107 Prijevod značenja Jusuf, 55.
108 Muttefekun alejhi.

ODJELJAK

(605) Zabilježili smo od Ebu Haruna el-Abdija i Šehra b. Havšeba da su rekli: "Kada bismo dolazili Ebu Seidu el-Hudriju, radijallahu anhu, govorio bi nam: 'Dobrodošli oporuci Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem. Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: *'Otvorit će vam se zemlja pa će vam dolaziti narod' – ili je rekao: mladići – 'koji će tražiti znanje, proučavati vjeru i učiti od vas. Kada vam dođu, podučite ih, budite blagi prema njima, napravite im mjesto na vašim skupovima i pomozite im da razumiju i shvate hadis.'*'"

Ebu Seid bi nam govorio: "Dobrodošli oporuci Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem. Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, nam je naredio da vam napravimo mjesto na skupovima i da vam pomognemo da razumijete znanje."

(606) Rekli su: "Od potpunih osobina učenjaka jeste da posjeduje ugled i dostojanstvo, da se polahko okreće, da malo pokazuje, ne podvikuje niti grdi, ne izigrava se, niti je suhoparan." Također je rečeno: "Doista za ovim nema potrebe ako se ispune obaveze prema Allahu, subhanehu ve te'ala."

(607) Saznao sam da je Ismailu b. Ishaku rečeno: "Kada bi napisao knjigu o ponašanju kadije – sudije!" Rekao je: "A zar kadija ima neko drugo ponašanje mimo islamskog ponašanja?!" Zatim je rekao: "Kada kadija bude sudio po istini, neka u svome skupu sjedi kako hoće, pa ako hoće i noge neka ispruži."

(608) Rekli su: "Obaveza je učenjaku da se ne raspravlja s neznalicom i tvrdoglavim, jer će time, doista, svoju raspravu učiniti razlogom koji vodi do podučavanja na kojem se neće biti zahvalno."

(609) Ejjub b. el-Kirrija je rekao: "Tri su kategorije ljudi najpreče da se poštuju: učenjaci, braća i vođe. Ko učenjake bude omalovažavao, uništit će svoju vjeru. Ko braću bude potcjenjivao, svoju ljudskost će uništiti. I ko vođe bude smatrao glupim, bude ih omalovažavao i smatrao nevažnim, uništit će svoj dunjaluk. Razuman nikoga ne

omalovažava i ne potcjenjuje. Razumnom je vjera zakonodavstvo, blagost njegova narav i lijepo mišljenje je njegova sklonost."

Ebu Omer kaže: Adabi rasprave bi uvećali i odužili ovu knjigu, a o njima su već neki i pisali knjige, i ko ih bude iščitavao naći će ono što je potrebno. Ono što smo spomenuli od predaja naših prethodnika o adabima rasprave smatramo dovoljnim. Zapravo, dovoljno je slijeđenje njihovog pravca i njihove upute, a oni su znanje i odgoj za onoga ko bude počašćen da ih shvati.

(610) Naljepše što sam vidio o adabima učenja i proučavanja vjere jesu stihovi koji se pripisuju El-Lu'luijju iz Er-Redžeza, a neki ih pripisuju El-Me'munu. Smatram da ih trebam spomenuti zbog njihove ljepote i zbog moje nade da će se njima okoristiti onaj koji bude iščitavao ovu moju knjigu. Allah nas, a i njega okoristio ovim:

"Znaj da se znanje postiže učenjem,
pamćenjem, učvršćivanjem i razumijevanjem.

Znanjem ponekad bude počašćen i mladi
u svojim godinama, a biva ga uskraćen odrasli.

Doista, čovjekova mladost
ne prepoznaje se po svojim nogama ili rukama.

Njegov jezik i njegovo srce su povezani
u njegovim prsima. Čudno li je to stvorenje.

Znanje se postiže razumijevanjem i ponavljanjem,
učenjem, razmišljanjem i diskutovanjem..."

(611) Rečeno je: "Ako znanje zajedno s tobom ne prelazi dolinu, nećeš doživjeti Glasnika. Ako se umnože odgovori, istina se skrije. Buka i vika se javljaju usljed greške. Kada bi ušutio onaj koji ne zna, nestalo bi razilaženja."

(612) El-Halil b. Ahmed, rahmetullahi alejhi, rekao je: "Ništa nisam čuo a da nisam zapisao. Ništa nisam zapisao a da nisam zapamtio. I ništa nisam zapamtio a da se nisam okoristio time."

(613) Jahja b. Halid oporučio je svom sinu Džaferu, rekavši mu: "Ne žuri sa odgovorom bilo kome sve dok ne shvatiš njegov govor, jer će te to udaljiti od odgovora njemu prema nekome drugom i potvrditi tvoje nepoznavanje istog. Zato nastoj da ga shvatiš, pa kada ga shvatiš, odgovori mu. Ne žuri s odgovorom prije pitanja. Ne stidi se da zatražiš pojašnjenje za nešto ako ga ne shvatiš, jer je odgovor prije razumijevanja glupost. Ako ne budeš poznavao, pitaj prije nego što budeš pitan, pa ćeš spoznati, i tvoje pitanje i traženje pojašnjenja bit će ti draži i bolji od šutnje na neznanju."

Trideset šesto poglavlje

PREDAJE O NESTANKU ZNANJA I UČENJAKA

(614) Ebu Hurejre, radijallahu anhu, prenosi da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Smutnje će se pojaviti i učestat će bune!"* Upitali su: "A šta su bune?" Odgovorio je: *"Ubistvo, ubistvo! I nestat će znanja."* Omer je čuo od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da je rekao: *"Doista, nestanak znanja ne biva njegovim čupanjem iz ljudskih prsa, već umiranjem učenih ljudi."*[109]

(615) Abdullah b. Amr b. el-As, radijallahu anhu, čuo je Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, da kaže: *"Doista, Allah neće uzdignuti znanje čupajući ga iz ljudi, već će uzdignuti znanje uzimanjem učenjaka. Pa kada nestane učenih, ljudi će za svoje vode uzeti neznalice. Pitat će ih, a oni će im odgovarati po neznanju, pa će i sebe i druge odvesti u zabludu."*

(616) Ebu Hurejre, radijallahu anhu, prenosi da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Sudnji dan neće nastupiti sve dok se iz moga naroda ne pojavi trideset lažljivaca. Svaki od njih će tvrditi da je Allahov poslanik.[110] Sve dok se ne uzdigne imetak i dok*

---

109 Ovo ukazuje da se smrt znanja odnosi na smrt njegovog nosioca, da je odlazak znanja sa odlaskom njegovog nosioca. To biva samo u onolikom omjeru koliki su bili ti učenjaci, međutim znanje neće otići potpuno iz naroda. Zemlja neće ostati bez učenjaka koji poziva Allahu s Njegovim dokazima. Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: *"Neće prestati biti skupina iz moga ummeta jasno na istini i neće im naštetiti oni koji ih prevare ili im se budu suprotstavljali, sve dok ne dođe Allahova odredba, a oni će biti na tome."* Zabilježili su ga Buharija i Muslim. A Allah najbolje zna.

110 U predanju kod imama Ahmeda stoji dodatak s dobrim lancem: *"...dvadeset sedam od kojih će biti četiri žene. Svaki od njih će tvrditi da je Allahov poslanik, a ja sam pečat svih vjerovjesnika i poslije mene nema vjerovjesnika."* Također je dodao: *"Zadnji od njih će biti slijepi Dedždžal."*
Ibn Hadžer, rahmetullahi alejhi, kaže: "Moguće je da će onih koji će pozivati u vjerovjesništvo biti oko 30, a oni koji pređu preko ovog spomenutog broja bit će samo lažljivci koji će pozivati u zabludu, ali ne i u vjerovjesništvo, poput rafidijskih vođa, vođa batinijja, sljedbenika vihdetul-vudžuda, el-hululijja i drugih skupina koje

se ne uzdigne znanje, pojave smutnje i učestaju bune!" Upitali su: "A šta su bune?" Odgovorio je: *"Ubistvo, ubistvo!"*

(617) Enes b. Malik, radijallahu anhu, prenosi da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Od predznaka Sudnjeg dana jeste uzdizanje znanja, širenje neznanja, pijenje alkohola, rasprostranjenost bluda."*

(618) Enes, radijallahu anhu, rekao je: "Ispričat ću vam hadis koji vam neće niko drugi osim mene ispričati. Čuo sam Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, kako kaže: *'Doista, od predznaka Sudnjeg dana je pomanjkanje znanja, rasprostranjenost neznanja, rasprostranjenost bluda, brojnost žena, a malobrojnost muškaraca, sve dok jedan muškarac ne bude izdržavao pedeset žena."*[111]

---

pozivaju u ono što je općepoznato da se razilazi s onim čemu je pozivao Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem. Ovo potvrđuje hadis Alije, radijallahu anhu, koji bilježi Ahmed, u kojem je Alija, radijallahu anhu, rekao Abdullahu b. el-Kevva'i: 'Uistinu, ti si od njih!' A Ibn el-Kevva' nije prizivao vjerovjesništvo, ali je pretjerivao u rafidluku." Kažem: Broj onih koji su prizivali vjerovjesništvo prešao je stotinu. Naprotiv, oni koji su prizivali sebi božanstvo. Možda se spomenuti broj od trideset u tekstovima koji se odnosi na vođe lažljivaca i njihove predvodnike o kojima su se vijesti proširile, njihovo zlo se proširilo, smutnja uvećala zbog čega i kaže En-Nevevi, rahmetullahi alejhi: "Na mnogim mjestima pronađen je veliki broj ovih. Allah ih je uništio, kao i njihove ostatke. Ovako se postupa sa svakim od njih koji ostane."

111 El-Hafiz u "Fethu" (1/179) kaže: "Posebno su spomenute ove stvari jer se njima uništava ono što ukoliko se sačuva, sačuvat će se život i opskrba. Te stvari su: vjera, jer odlazak znanja uništava vjeru; razum, jer konzumiranje alkohola uništava razum; porijeklo, jer blud uništava porijeklo; život i imetak, jer ih velike smutnje uništavaju."

El-Kermani je rekao: "Pojava ovih stvari rezultirala je pokvarenošću učenjaka, jer stvorenja neće tek tako biti prepuštena sebi, a poslije Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, više nema vjerovjesnika."

El-Kurtubi u "El-Mufhimu" kaže: "U ovome hadisu jedan je od znakova vjerovjesništva, jer obavještava o stvarima koje će se desiti i koje su se i desile, naročito u ovom vremenu." Također, u "Et-Tezkiri" kaže: "Moguće je da se ovdje radi o čovjeku koji će se brinuti o svima njima, svejedno da li to bile njegove žene ili ne, a moguće je da se misli na vrijeme u kojem neće imati ko izgovarati riječi: 'Allah! Allah!' Pa će se jedan od njih iz neznanja o šerijatskom propisu ženiti neograničenim brojem žena." Hafiz Ibn Hadžer kaže: "To se već dogodilo kod nekih turkumanskih vođa i drugih u ovom našem vremenu iako su se pripisivali islamu. Neka je Allah na pomoći!"

(619) Salim prenosi da je čuo od Ebu Hurejre, radijallahu anhu, a on od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, kako kaže: *"Znanje će se uzdignuti, neznanje će se proširiti i učestat će bune."* Upitali su: "Allahov Poslaniče, šta su bune?" Pokazao je rukom na ubistvo.

(620) Ibn Mes'ud, radijallahu anhu, rekao je: "Tražite znanje prije nego što se uzdigne, a uzdignut će se odlaskom učenih."[112]

(621) Ibn Šihab je rekao: "Došla nam je vijest da su neki učenjaci rekli: 'Pridržavanje za sunnet je spas. Znanje će se brzo uzdignuti. Sigurnost vjere i dunjaluka je u životu sa znanjem. I sve će to otići sa odlaskom znanja."

(622) Avf b. Malik el-Ešdže'i, radijallahu anhu, rekao je: "Jednog dana dok smo sjedili kod Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, pogledao je prema nebu i rekao: *'Došlo je vrijeme da se uzdigne znanje.'* Jedan ensarija po imenu Zijad b. Lebid upitao je: 'Allahov Poslaniče, zar će se uzdignuti znanje a među nama je Allahova Knjiga?! Svoje sinove i svoje žene smo podučili njoj.' Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, mu je odgovorio: *'Smatrao sam te najučenijim od stanovnika Medine.'"* Zatim mu je spomenuo zabludu sljedbenika Knjige koji su imali kod sebe Allahovu Knjigu. Džubejr b. Nufejr sreo je Šeddada b. Evsa na musalli i citirao mu ovaj hadis od Avfa b. Malika, na što mu je Šeddad rekao: "Avf b. Malik je rekao istinu." Zatim je upitao: "Znaš li kako će se uzdignuti znanje?" Džubejr je odgovorio: "Ne znam." Rekao je: "Odlaskom njegovih nosilaca. Znaš li koje će se znanje prvo uzdignuti?" Džubejr je rekao: "Ne." Odgovorio mu je: "Bogobojaznost, sve dok ne budeš mogao vidjeti bogobojazna čovjeka."

(623) El-Hasan je rekao: "Smrt učenjaka je praznina u islamu koju neće zatvoriti ništa što odagna dan i noć."

(624) Ibn Sirin je rekao: "Znanje je otišlo. Ostalo je ponešto od njega u lošim posudama."

---

112 Abdur-Rezzak (11/252) i Ed-Darimi (1/54) sa dodatkom: "...Na vama je da tražite znanje. Doista, niko od vas ne zna kada će nekome od ljudi zatrebati vaše znanje. Na vama je da tražite znanje. Čuvajte se pretjerivanja i dubokog zalaženja u stvari. Vi treba da budete u dobrom stanju! Doista, doći će narod koji će učiti Knjigu, ali neće po njoj postupati."

(625) Hilal b. Habbab Ebu el-Ala je rekao: "Upitao sam Seida b. Džubejra: 'Koji je znak Sudnjeg dana i ljudske propasti?' Odgovorio mi je: 'Odlazak učenih.'"

(626) Ata' b. Ebi Rebbah je u vezi s Allahovim, subhanehu ve te'ala, riječima: ***"Zar oni ne vide da im Mi zemlju sužavamo umanjujući im pogranične oblasti?!"***[113] – rekao: "Odlaskom njihovih učenih i najboljih."

(627) Senid je sa svojim lancem prenosilaca spomenuo slično od Veki'a.

(628) Ikrime i Eš-Ša'bi su rekli: "To je pomanjkanje, usmrćivanje ljudi." Ovo su rekla obojica. "Kada bi se zemlja smanjivala", jedan od njih je rekao, "postalo bi ti tijesno, čak toliko da nemaš gdje svoju potrebu da obaviš", dok je drugi rekao: "Postalo bi ti tijesno mjesto gdje obavljaš nuždu."

(629) Mudžahid je rekao: "Njeno smanjivanje je njeno kvarenje i smrt njenih učenjaka."

(630) El-Hasan je rekao: "To je prevlast muslimana nad mnogobošcima."

Katade spominje u svome "Tefsiru" riječi Ikrime i El-Hasana koje smo i mi spomenuli, bez ikakva dodatka sa svoje strane. Prelijepe su riječi Ata'a u tumačenju ovoga ajeta. Učenjaci su ih prihvatili. A i riječi El-Hasana su lijepog značenja.

(631) Ibn Abbas, radijallahu anhuma, kada je umro Zejd b. Sabit, rekao je: "Ko želi da zna kako odlazi znanje, neka zna da ovako odlazi."

(632) Ebu Derda', radijallahu anhu, znao je reći: "Tražite znanje prije nego što se ono uzdigne, a njegovo uzdizanje biva odlaskom njegovog nosilaca. Učitelj i učenik su saučesnici u dobru, dok pri drugim ljudima nema dobra. Doista, najbogatiji čovjek je učen čovjek čije je znanje potrebno drugima i kojim se okorištava onaj kome je

113 Prijevod značenja Er-Ra'd, 41.

znanje potrebno. Ako ne bude bilo potrebe za njegovim znanjem, on će se sam okoristiti znanjem koje mu je podario Uzvišeni Allah. Ja vidim kako vaši učeni umiru, a neznalice se ne podučavaju! Bojim se da ne ode prvi, a drugi se ne poduči! Kada bi učen tražio znanje, time bi samo povećao svoje znanje, a ništa mu ne bi bilo uskraćeno. Kada bi neznalica tražio znanje, našao bi ga dostojanstvenim. Vidim da ste se vi zasitili hranom, a znanja ste gladni."

(633) Hallad b. Sulejman el-Hadremi pripovijedao je: "Čuo sam Deradža Ebu es-Semha da kaže: 'Ljudima će doći vrijeme kada će jedan od njih hraniti svoju jahalicu toliko dok ne postane samo salo, zatim će njome putovati kroz mjesta sve dok je ne uništi. Tražit će ko će mu dati odgovor za postupak koji je učinio, pa neće naći osim one koji će mu odgovoriti po svome mišljenju."

(634) Ibn Abbas, radijallahu anhuma, znao je reći: "Neće prestati učenjaci umirati i zatirati se tragovi istine sve dok se ne umnože neznalice i potpuno odu učenjaci, pa će raditi po neznanju i ispoljavati vjeru na neispravan način. Odvraćat će od Pravog puta."

(635) Ebu Hurejre, radijallahu anhu, prenosi da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Doći će vrijeme mome narodu kada će se umnožiti učači, a smanjiti fakihi, uzdignuti znanje i učestati bune."* Upitali su: "Allahov Poslaniče, šta su bune?" Rekao je: *"Međusobna ubistva. Zatim će nakon toga doći vrijeme kada će ljudi iz moga naroda učiti Kur'an, ali njihovo učenje neće prelaziti njihova grla. Zatim, nakon toga će doći vrijeme kada će se licemjer raspravljati s nevjernikom i mnogobošcem o istom što kaže."*

(636) Ebu Derda', radijallahu anhu, rekao je: "Šta vam je?! Vidim kako vaši učeni odlaze, a neznalice se ne podučavaju! Podučavajte se znanju prije nego što se ono uzdigne! Uistinu, ono će se uzdignuti s odlaskom učenih! Šta vam je?! Vidim kako se trudite u onome što vam je već određeno, a zapostavljate ono čime ste zaduženi. Bolje poznajem vaše zle od potkivača koji poznaje konje: oni neće dolaziti na namaz osim na kraju i neće slušati Kur'an osim glasno."

(637) Temam b. Ebu Nudžejh je rekao: "Sjedio sam kod Muhammeda b. Sirina kada mu je došao neki čovjek i rekao: 'Sinoć sam usnio pticu kako se spustila s nebesa na jasmin, iščupala nešto od njega, a zatim se ponovo vratila u nebesa.' Ibn Sirin je rekao: 'To je uzdizanje učenjaka!'" Temam kaže: "I nije prošla ta godina a El-Hasan je umro, i Ibn Sirin, i Mekhul. Šesterica velikih učenjaka umrla su te godine."

Trideset sedmo poglavlje

STANJE ZNANJA KADA BUDE PRI GRJEŠNICIMA I PREZRENIMA

(638) Ebu Umejje el-Džumehi, radijallahu anhu, prenosi da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Doista su od predznaka Sudnjeg dana tri stvari. Jedna od njih je traženje znanja od mladih."*

Nuajm je rekao: "Upitan je Ibnul-Mubarek: 'Ko su mladi?' Odgovorio je: 'Oni koji govore po svome mišljenju. Što se tiče mladog koji prenosi od starog, on nije od takvih.'"

Ebu Ubejd, komentarišući ove riječi Ibnul-Mubareka, spominje da je on pod mladima mislio na sljedbenike novotarija u vjeri, a ne mlade ljude po godinama.

Ebu Ubejd kaže: "Ovo ima osnova."

Ebu Ubejd kaže: "Ono što ja smatram pod mladima jeste da se znanje uzme od onih koji su došli poslije ashaba Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem. Takav je uzeo znanje od mladih."

(639) Ibn Abbas, radijallahu anhuma, prenosi da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Bereket je s vašim starijim."*

(640) Omer, radijallahu anhu, govorio je: "Zar nije najistinitiji govor – Allahov govor, najbolja uputa – uputa Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, a najgore stvari su novotarije u vjeri. Uistinu, ljudi neće prestati biti na dobru sve dok im znanje dolazi od njihovih starijih."

(641) Omer b. el-Hattab, radijallahu anhu, rekao je: "Saznao sam kada će ljudi biti na dobru, a kada na zlu: ako fikh dođe od mladih, usprotivit će im se stari, a ako dođe od starih, slijedit će ih mladi i svi će biti na ispravnom."

(642) Abdullah b. Mes'ud, radijallahu anhu, rekao je: "Ljudi neće prestati biti na dobru sve dok budu uzimali znanje od starijih. Kada uzmu znanje od svojih mlađih i najgorih, propast će."

(643) Abdullah je rekao: "Doista, vi nećete prestati biti na dobru sve dok znanje bude kod vaših starijih. Kada znanje bude kod vaših mlađih, mladi će izbezumiti starog."

(644) Abdullah b. Mes'ud, radijallahu anhu, rekao je: "Ljudi neće prestati biti na dobru sve dok im znanje bude dolazilo od ashaba Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, i od njihovih starijih. Kada im znanje dođe od njihovih mlađih, propast će."

Ebu Omer kaže: Prethodilo je Ibnul-Mubarekovo i Ebu Ubejdovo tumačenje riječi *mlađih* u ovom poglavlju. Pojedini učenjaci kažu: "Pod spomenutim *mladim* u hadisu Omera, radijallahu anhu, i drugim sličnim hadisima misli se na onoga koji bude upitan za odgovor a on ne bude posjedovao znanje, dok je stari, učenjak u bilo kojoj stvari."

(645) Rekli su: "Neznalica je mlad pa makar bio i starac, dok je učenjak star pa makar bio i mlad."

(646) Kao dokaz ovome mogu se spomenuti riječi:

"Uči! Čovjek se ne rađa učen
i onaj koji posjeduje znanje nije kao neznalica.

Najstariji u narodu ako nema znanja
mlad je, ako se oko njega iskupi društvo."

(647) Pojedini dokazuju i time da su Abdullahu b. Abbasu, radijallahu anhuma, postavljali šerijatska pitanja, a bio je mlad. Također, Muaz b. Džebel i Uttab b. Usejd odgovarali su na pitanja iako su bili mladi, a Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, učinio ih je namjesnicima određenih pokrajina i pored njihove mladosti. Mnogo je sličnih učenjaka.

(648) Moguće je i da značenje hadisa bude kao što kaže Ibn el-Mu'tezz: "Učenjak koji poučava mladiće je beznačajan, a neznalici od njih se traži opravdanje." Allah najbolje zna šta je ovim namjeravao da kaže.

(649) Drugi su rekli: "Uistinu, značenje hadisa Ibn Omera i Ibn Mes'uda, radijallahu anhum, o ovome jeste da znanje koje ne bude od ashaba, kao što je došlo u hadisu Ibn Mes'uda, niti ima osnove u Kur'anu, sunnetu i idžma'u, to je znanje koje će upropastiti svoga nosioca i njegov nosilac neće biti imam – voda, neće biti povjerljiv, niti će ljudi biti zadovoljni njime, kao što je rekao Ibn Mes'ud, radijallahu anhu. Ebu Ubejd bio je naklonjen ovakvom značenju.

(650) Slično se prenosi od Eš-Ša'bija, rahmetullahi alejhi: "Ono što ti budu prenosili od ashaba Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, čvrsto to prihvati objeručke, a na ono što ti budu govorili po svome mišljenju, pomokri se."

(651) Sličan je govor i El-Evza'ija, rahmetullahi alejhi: "Znanje je ono što je došlo od ashaba Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, a ono što nije došlo pa makar od jednog od njih i ne smatra se znanjem."

Riječi Eš-Ša'bija i El-Evza'ija s njihovim lancima spomenuli smo, hvala Allahu, u ovoj knjizi u poglavlju "Spoznaja onoga što se istinski smatra znanjem".

Moguće ja da se govor o ovom poglavlju odnosi na značenje da ljudi od ugleda, vjere i položaja trebaju izučavati vjersko znanje, jer, uistinu, ako oni budu vjerski obrazovani, duše neće prezirati da sjede kod njih, međutim, ako vjersko znanje bude kod drugih, šejtan može naći puta do njihovog omalovažavanja i ubacivanja u duše drugih zadovoljstvo s neznanjem, namjerno se razilazeći s onim koji nema porijekla i vjere. To će biti od predznaka Sudnjeg dana i od predznaka podizanja znanja. Allah najbolje zna šta je Omer, radijallahu anhu, namjeravao svojim govorom. U ranijim vremenima i mladi i stari znanjem su postizali ugled i Allah, subhanehu ve te'ala, znanjem je podizao stepene onome kome je htio.

(652) Malik bilježi od Zejda b. Eslema da je o riječima Allaha, subhanehu ve te'ala: *"Stepene podižemo kome hoćemo"*[114], rekao: "Sa znanjem."

I ono što ukazuje na to da su *mladi* oni koji nemaju znanja jeste i ono što spominju:

(653) Abdur-Rezzak i drugi od Ma'mera, od Ez-Zuhrija, da je rekao: "Omerov skup bio je prepun učača mladića i sredovječnih ljudi. Ponekad bi se savjetovao s njima i govorio: 'Neka nikoga od vas njegova mladost ne spriječi da kaže svoje mišljenje, jer, znanje, uistinu, ne zavisi od mladosti niti starosti, već ga Allah daje kome On hoće.'"

(654) El-Firjabi je rekao: "Kada bi Sufjan vidio ove prostake kako pišu znanje, lice bi mu se promijenilo. Rekao sam: 'Ebu Abdullah, primjećujem da se tvoje stanje pogorša kada vidiš ove kako zapisuju znanje?!' Odgovorio je: 'Znanje se nalazilo kod Arapa i uglednih ljudi. Kada je otišlo od njih i došlo do ovih ološa i prostaka, vjera se izmijenila.'"[115]

---

114 Prijevod značenja Jusuf, 76.

115 El-Hatib u "El-Džami'u" (371) na drugi način od Sufjana es-Sevrija. Recenzent ove El-Hatibove knjige kaže: "Značenje Sufjanovih riječi, a Allah najbolje zna, jeste da je šerijatsko znanje – u što se ubraja i časni hadis Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, kada se nađe pri ljudima koji u osnovi nemaju plemenitosti niti plemenitih sklonosti, možda neće spoznati veličinu ovog znanja, pa će ga poniziti zbog svojih poniženih duša. Približavat će se njime pojedinim vladarima, sljedbenicima strasti, mijenjajući ga i tumačeći ga na način koji njima odgovara. Dok nije značenje da je šerijatsko znanje posebno za Arape pored svih drugih, jer je bilo onih koji su nosili ovo šerijatsko znanje i čuvali njegovu veličinu i obavezu nošenja a nisu bili Arapi, kako u generaciji ashaba i poslije njih, tako i sve do ovih naših dana. Vjera islam došla je za sve ljude."

Trideset osmo poglavlje

UTJECANJE VJEROVJESNIKA, SALLALLAHU ALEJHI VE SELLEM, OD ZNANJA KOJE NE KORISTI I NJEGOVO TRAŽENJE KORISNOG ZNANJA

(655) Enes, radijallahu anhu, prenosi da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, znao reći: *"Allahu moj, ja Ti se utječem od znanja koje ne koristi*[116]*, od dove koja se ne uslišava, od srca koje*

116 Istaknuti učenjak Salih el-Fevzan, Allah ga sačuvao, pojašnjava vrste znanja, propis njihova izučavanja, njihove osnove, kao i način postizanja korisnog znanja, pa kaže:

Vrste znanja i propis njihovog izučavanja

Postoje dvije vrste znanja: korisno znanje i štetno znanje.
Korisno znanje dijeli se na dvije vrste:

1. znanje čija korist prelazi na druge i nastavlja se i na dunjaluku i na ahiretu, i to je šerijatsko znanje;
2. znanje čija je korist djelimična i ograničava se samo na dunjalučki život, poput znanja o proizvodnji i privredi, i to je dunjalučko znanje.

Šerijatsko znanje dijeli se na dvije vrste:

1. znanje o tevhidu – Allahovoj, subhanehu ve te'ala, jednoći i ono je temelj;
2. znanje o sporednijim stvarima, poput fikha i onoga što je u vezi s njim.

Što se tiče štetnog znanja, to je poput znanja o sihru, znanja o zvijezdama, a to je ustvari znanje o djelovanju i utjecaju.
Šejhul-islam Ibn Tejmijje, rahmetullahi alejhi, prenosi od Jahjaa b. Ammara da je rekao: 'Pet je vrsta znanja:

1. znanje u kojem je život vjere. To je znanje o tevhidu – Allahovoj, subhanehu ve te'ala, jednoći;
2. znanje koje je hrana vjeri. To je znanje o značenjima Kur'ana i hadisa;
3. znanje koje je lijek vjeri. To je znanje o fetvi – šerijatskopravnom odgovoru, kada se čovjek nađe u nezgodnoj situaciji, tada mu je potreban onaj ko će ga izliječiti i spasiti nje, kao što kaže Ibn Mes'ud, radijallahu anhu;
4. znanje koje je bolest za vjeru. To su nove uvedene riječi;
5. i znanje koje je propast za vjeru. To je znanje o sihru i sličnome.'

Propis izučavanja ovih vrsta znanja:

1. Izučavanje šerijatskog znanja dijeli se na dvije vrste: ono koje je stroga obligatna dužnost svakog pojedinca i ono što je obligatna dužnost zajednice. Tako, znanje koje je stroga obligatna dužnost svakog pojedinca jeste znanje koje mora poznavati svaki čovjek i bez kojeg ne može opstati vjera čovjeka. To je poput znanja o tevhidu – Allahovoj, subhanehu ve te'ala, jednoći, koje obuhvata

spoznaju Allahovog prava kod Njegovih robova: od upućivanja ibadeta samo Njemu, subhanehu ve te'ala, Koji nema sudruga, obaveznog pritvrđivanja imena i svojstava, obaveznog negiranja svake manjkavosti i mahane. Također, poput ovoga je i izučavanje propisa ibadeta bez kojih ibadet nije ispravan: propisi namaza, zekata, posta i hadždža. Znanje čije je izučavanje obligatna dužnost zajednice jeste dodatno znanje na prethodno spomenuto: propisi kupoprodajnih ugovora, nasljedno pravo, brak, kazneno pravo i dr. Ako se neko poduči ovoj vrsti znanja, grijeh spada sa svih ostalih, a njegovo izučavanje biva od najboljih dobrovoljnih djela. Vjerskom znanju se pripisuje i sve ono čime se pomaže u njegovom izučavanju, poput znanja o gramatici, jeziku, historiji, računanju.

2. Što se tiče dunjalučkog znanja, poput znanja o proizvodnji i privredi, ono postaje propisano ako muslimanima bude bilo potrebno, ali ako ne budu imali potrebe za njim, ono biva dozvoljeno, pod uvjetom da ono ne bude nauštrb šerijatskog znanja i da se ne radi o znanju zabranjenih proizvodnji, poput proizvodnje muzičkih i zabavnih instrumenata, zabranjenih slikarskih sredstava, znanja o muzici.

3. Što se tiče štetnog znanja, njegovo izučavanje je strogo zabranjeno. Štaviše, nekada njegovo izučavanje biva nevjerstvo, poput podučavanja sihru. Uzvišeni je rekao: ***"Šejtani su bili nevjernici učeći ljude vradžbini i onome što je bilo nadahnuto dvojici meleka, Harutu i Marutu, u Babilonu. A njih dvojica nisu nikoga učili dok mu ne bi rekli: 'Mi samo iskušavamo, i ti ne budi nevjernik!' I ljudi su od njih dvojice učili kako će muža od žene rastaviti, ali nisu mogli time nikome bez Allahove volje nauditi. Učili su ono što će im nauditi i od čega nikakve koristi neće imati iako su znali da onaj koji tom vještinom vlada neće nikakve sreće na onom svijetu imati. A doista je jadno ono za što su se prodali, kada bi samo znali!"*** (Prijevod značenja El-Bekare, 102.)

Iz čega proizilazi korisno znanje?

Korisno znanje proizilazi iz Kur'ana i sunneta, razmišljajući i razumijevajući, potpomažući se u tome knjigama tevhida, tefsira, komentarima hadisa, knjigama fikha, knjigama iz gramatike i jezika, jer je, uistinu, čitanje ovih knjiga put za razumijevanje Kur'ana i sunneta. Međutim, neophodno je ukazati na prljave spletke koje su se pojavile kod većine mladića preko pojedinih egoista koji se nazivaju upućivačima, usmjerivačima ili misliocima. Svojim spletkama odvratili su mnoge mladiće od korisnih knjiga. Od tih njihovih spletki jesu i njihove riječi o knjigama tevhida koje sadrže pojašnjenje pravca ispravnih prethodnika i njihovih sljedbenika po pitanju Allahovih, subhanehu ve te'ala, imena i svojstava, odgovora onima koji negiraju Allahova imena i svojstva od džehmijja, mu'tezila i njihovih izdanaka, koje sadrže pojašnjenje tevhida – Allahove jednoće u ibadetu i onoga što ga poništava ili umanjuje od širka, za ovakve knjige kažu: 'Uistinu su ove knjige stare. Govore o narodu koji je već otišao. Obrađuju nejasnoće koje se više ne ponavljaju. Zbog toga ih treba napustiti i pozabaviti se odgovorom na nove iskvarene pravce poput sekularista ili onih koji govore o renesansi, tzv. preporoditeljima i dr.' Za knjige fikha kažu: 'Doista su to složene i nejasne knjige.

Govore o pretpostavkama koje se teško mogu desiti. Ostavimo ih i pronađimo odgovor za naše probleme u Kur'anu i sunnetu', i drugo.

Može se na nekoliko načina odgovoriti na spomenuto:

1. Kada bismo ostavili ove knjige, ne bismo mogli odgovoriti novim pokretima i pravcima, jer nas ove knjige podučavaju kako da odgovorimo, kako da dokažemo tvrdnje. Kada bismo ostavili ove knjige, bili bismo poput onoga koji ostavi svoje oružje i susretne neprijatelja bez naoružanja, pa kakav bi ishod takvog postupka bio?! Uistinu, samo poraz, ubistvo ili zarobljenje.
2. Uistinu, skupine kojima knjige tevhida upućuju odgovor još uvijek nisu u potpunosti nestale. Naprotiv, one imaju svoje pristalice koji se pridržavaju postulata tih skupina, od negiranja Allahovih imena i svojstava, njihovog neispravnog tumačenja, pripisivanja Allahu sudruga u ibadetu. Govore o tome, pozivaju istom u svojim knjigama i komentarima na druge štampane knjige. Pa kako da se kaže da su ove skupine izumrle i nestale?!
3. Ako bismo i pretpostavili da su ove zabludjele skupine izumrle i da danas nemaju svojih sljedbenika, onda, sigurno, nejasnoće i iskvarena tumačenja koja su bila razlog njihove zablude postoje još uvijek u njihovim knjigama koje su naslijeđene od njih i za koje postoji bojazan da mogu dospjeti u ruke onih koji ne poznaju njihovu stvarnost i suštinu, usljed čega i oni mogu zalutati; ili mogu dospjeti u ruke zalutalih pa da i putem njih odvode ljude u zabludu. Zbog toga je neophodno da se u knjigama ehli-sunneta i džemata izučava ono što je suprotno njima i što pojašnjava njihovu neispravnost i ništavnost.
4. Doista, novi iskvareni pravci uglavnom potječu od starih pokvarenih pokreta i pravaca kojima su ispravni prethodnici – učenjaci uputili odgovore, pa kada saznamo ništavnost i neispravnost starih pravaca, saznat ćemo i neispravnost novih koji potječu od njih.
5. Ako bismo i pretpostavili da ovi novi iskvareni pokreti i pravci nemaju utemeljenja u starim pravcima i pokretima, nema razlike između odgovora na stare neispravnosti i ništavnosti i odgovora na nove neispravnosti i ništavnosti, kako se ne bi obmanulo njima. Na neispravnost je obavezno ukazati ma kada se ona dogodila, nekada davno ili u novije vrijeme. Allah, subhanehu ve te'ala, u Kur'anu spominje ono na čemu su bili raniji nevjernici i ono na čemu su bili potonji, i odgovara i jednima i drugima.
6. Što se tiče njihovih riječi o knjigama fikha da je njihov način težak i složen, nejasan i da se u njima nalaze čudne pretpostavke – ovo ako i jeste istina, onda je to slučaj samo sa pojedinim *metnovima* – kratkim tekstovima, usljed čega je zbog njihovog skraćivanja i došlo do nejasnoća, a koje su pojašnjene u komentarima tih kratkih tekstova i na taj način njihove nejasnoće i složenosti su otklonjene. A što se tiče pretpostavki, to su ustvari rješenja problema za koje se pretpostavlja da se mogu desiti i to je veliko blago ovoga ummeta izvedeno iz Kur'ana i sunneta i ono se ne potcjenjuje.

Dakle, knjige naših prethodnika su naše bogatstvo, naša ušteđevina i hrana koju

trebamo čuvati i kojom se trebamo okorištavati. Ne smijemo potpasti pod spletke ovih neprijatelja koji nisu zadovoljni istinom u našim knjigama i odgovorom na ništavnosti i neispravnosti koje su oni naslijedili od svojih prethodnika, džehmijja i mu'tezila, već su krenuli da traže smutnje i nejasnoće izvan ovih knjiga, ostavljajući ih po strani: ***"Oni žele da ustima svojim utrnu Allahovo svjetlo..."*** (prijevod značenja Et-Tevbe, 32.). Ali, Allahu hvala, neće prestati skupina iskrenih ispravnih učenjaka da im odgovara na ove iskrivljene tvrdnje, njihovo naslijeđe."

Zatim je šejh Salih el-Fevzan, Allah ga sačuvao, govorio o načinu postizanja korisnog znanja i njegove dvije vrste (znanja koje je obaveza svakog pojedinca i znanja koje je obavezno za zajednicu), pa je rekao: "Traženje znanja, obaveznog za svakog pojedinca i obaveznog za zajednicu, biva pred pouzdanim učenjacima koji su to znanje ponijeli s emanetom. Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: *'Ovo znanje će u svakoj potonjoj generaciji imati svoga nosioca.'* I rekao je: *'Učenjaci su nasljednici vjerovjesnika...'* Pa, kao što se znanje za vrijeme vjerovjesnika uzimalo od njih, također, poslije njihove smrti, ono se uzima od njihovih nasljednika, a oni su učenjaci. Allahu hvala, neće prestati na Zemlji u svakom vremenu biti nasljednika Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, koji će pozivati Allahu, subhanehu ve te'ala. Zbog toga je neophodno da muslimani uzmu znanje od njih i da postupaju po njihovim smjernicama. Međutim, posljednjih godina, nažalost, vidimo većinu onih koji se podstiču na znanje – naročito mladiće – da su se okrenuli od ovakvog načina traženja znanja, pouzdane i provjerene učenjake zamijenili su sa onima koji su neuki, koji ne poznaju propise, područja dozvoljenog i zabranjenog ili onima koji su nepoznati kada je u pitanju njihova pouzdanost i čvrstina na ispravnom vjerovanju. Nema sumnje da će ovakav postupak dovesti do nezahvalnog završetka. Pojedini ispravni prethodnici rekli su: 'Uistinu je ovo znanje vjera, pa gledajte od koga uzimate svoju vjeru.' Ibn Mes'ud, radijallahu anhu, rekao je: 'Ljudi neće prestati biti na dobru sve dok im znanje bude dolazilo od njihovih učenih, predvodnika i starijih. Pa, kada im dođe od njihovih mlađih i uobraženih, propast će.'

O islamska omladino! O vi koji tražite znanje! Priključite se vašim učenim! Vežite se za njih! Uzmite znanje od njih! Vežite se za pouzdane učenjake, one čija je ispravnost vjerovanja i usmjerenja poznata. Uzmite znanje od njih i uspostavite vezu s vašim Vjerovjesnikom, sallallahu alejhi ve sellem, kao što su to činili i vaši prethodnici. Muslimani nisu prestali uzimati znanje od svoga Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, putem svojih učenjaka, generacija za generacijom.

Ovo su jedni o kojima smo govorili. Ima i drugih koji uzimaju znanje iz knjiga i ne vežu se za učene, misleći da je uz te knjige neovisan od učenjaka. Ovo je velika greška koja može prouzrokovati veliku opasnost, jer sve knjige, pored Allahove Knjige i sunneta Njegovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, sadrže u sebi i lošeg i dobrog, i grešaka, a i ispravnih stvari. Štaviše, u nekima se mogu naći spletke i laži na islam, kao i pokušaj sijanja smutnji. Učenik početnik nije u stanju da razluči ono što je u njoj ispravno od neispravnog, već se počesto ono neispravno i uvriježi u njegovom mozgu. Zbog toga je neophodno da pored sebe ima znanog učitelja koji će pregledati knjige i ukazati mu na ono što je korisno u njima, a šta zlo, šta je ispravno, a šta ne. I upravo zbog toga, u ranijim vremenima, učenici bi putovali u daleke predjele kako bi

se susreli s učenim ljudima i uzeli od njih korisno znanje. Nisu se zadovoljavali samo čitanjem knjiga. Tako je imam Ahmed, rahmetullahi alejhi, putovao u Hidžaz, Jemen i druga mjesta. Imam Buharija, rahmetullahi alejhi, odlazio je na duga putovanja samo radi prenošenja jednog hadisa. Imam Muhammed b. Abdul-Vehhab, rahmetullahi alejhi, putovao je iz Nedžda u Hidžaz, zatim Ihsa, zatim u Basru, sve u cilju uzimanja znanja od učenjaka. I tako i mnogi drugi. Kazivanja o njima bi potrajala. Da su knjige bile dovoljne, oni su mogli bez ikakvih poteškoća da dođu do njihovih primjeraka, ne bi se izlagali troškovima i tegobama putovanja u vremenu kada nije bilo automobila niti aviona. Zaključak rečenog: *Knjige su, uistinu, samo sredstva koja ne čine učenika neovisnim od učitelja.*

Postoji i druga vrsta onih koji traže znanje u ovom našem vremenu. Kao takva pojavila se zadnja, poslije svih. Njihov govor početnicima je: 'Ne vraćajte se knjigama, a ni učenima, već čitajte Kur'an i hadise i izvlačite propise iz njihovih tekstova.' Ovo govore dok većina njih ne zna da prouči makar jedan ajet, kako treba, na ispravan način, a kamoli da znaju njegovo značenje. Ova vrsta je itekako opasnija od prethodno spomenute, jer ona ne poznaje propise dokazivanja nečega. Poznato je da među propisima ima onih koji su jasni, ali i onih koji su nejasni ili manje jasni, ima onih koji su uopćeni kao i onih koji su pojašnjeni, ima općih i posebnih, neograničenih i ograničenih. Također, ima hadisa koji su vjerodostojni, ali i dobri, slabi, pa i izmišljeni. Povrh svega toga ima i dokaza pored ova dva temelja. Postoji *idžma'* – konsenzus i *kijas* – analogija. Također postoje dokazi oko kojih su se učenjaci *usula* razišli, nisu jedinstveni u pogledu njih.

I ove načine izvlačenja propisa ne poznaju osim dobro upućeni u vjeru. Ne poznaju ih ni svi učenjaci, pa kako da ih poznaju učenici početnici nasumice postupajući prema tekstovima i navaljujući na propise bez ikakvog znanja. Neophodno je da se takvi zaustave, kako ne bi sebe, a ni druge upropastili. Nemaju dokaza za ovakve svoje postupke, osim bježanja od slijepog slijeđenja. Za takve je slijepo slijeđenje obavezno, jer od njega obavezno mora bježati učenjak koji je u mogućnosti da sam izvlači propise. Što se tiče onoga koji nije na takvom stupnju, njemu je slijepo slijeđenje obaveza. Uzvišeni je rekao: ***"Pitajte učene ako vi ne budete znali."*** Bojte se Allaha, skupino učenika! Bojte se Allaha, učenjaci muslimana! Uzmite ove za ruke i izvedite na Pravi put. Usmjerite ih na ispravnu stranu! Odvojite za njih od svoga vremena i od svoga znanja koje će ih očistiti od njihove bolesti i popraviti njihovu grešku, usljed čega će, zbog njih, zajednica u kojoj žive postati sretna i ummet se popraviti. Da nas Allah sve pomogne na korisnom znanju i dobrom djelu! Neka je salavat i selam na našeg vjerovjesnika Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, na njegovu porodicu i sve ashabe. I neka je svaka zahvala Allahu, Gospodaru svih svjetova!"

El-Asfehani, rahmetullahi alejhi, u "Ez-Zeri'a" (239) kaže: "Stanja ljudi kada je u pitanju okorištavanje znanjem sebe i drugog. Kao što postoje četiri stanja čovjeka kada su u pitanju njegove potrebe, tj. stanje okorištavanja – zarađivanja, stanje skladištenja zarađenog – čime biva neovisan od traženja kod drugih, stanje trošenja na sebe – čime se koristi zarađenim i stanje korištenja drugome – čime biva dobročinitelj; tako isto i znanje ima četiri stanja: stanje korištenja sebi, stanje postizanja, stanje razumijevanja i stanje podučavanja i urazumijevanja. Ko postigne imetak, okoristi se njime, a zatim

se ne boji, od duše koja se ne može zasititi i od gladi, uistinu, to je najgora glad." (Drugi dodaju u ovome hadisu nakon riječi: *Uistinu, to je najgora glad: "I utječem Ti se od prevare. Doista je ona najgora niskost."*

(656) Ibn Abbas, radijallahu anhuma, govorio je: "Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, bi govorio: *'Allahu moj, utječem Ti se od znanja koje ne koristi, od dove koja se ne prima, od srca koje se ne boji, od duše koja se ne može zasititi! Allahu moj, utječem Ti se od ovoga četveroga.'"*

(657) Abbad b. Ebu Seid čuo je Ebu Hurejru, radijallahu anhu, da kaže: "Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, govorio je: *'Allahu moj, utječem Ti se od četiri stvari: od znanja koje ne koristi, od srca koje se ne boji, od duše koja se ne može zasititi i od dove koja se ne prima!'"*

(658) Džabir, radijallahu anhu, prenosi da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Tražite od Allaha korisno znanje i utječite Mu se od znanja koje ne koristi."*

(659) Ummu Selema, radijallahu anha, prenosi da bi Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kada bi osvanuo, znao reći. *"Allahu moj, molim Te za korisno znanje, lijepu opskrbu i djelo koje se prima!"*

(660) Prenijeli smo od Selmana el-Farisija, radijallahu anhu, da je rekao: "Doista se znanje neće iscrpiti, pa traži od njega ono što ti koristi."[117]

---

okoristi i drugog, takav je poput sunca koje svijetli drugom, a i samo svijetli, ili poput mirisa kojim se drugi miriše, a i on sam je miris. I ovo je najveći stupanj. Zatim, nakon toga dolazi onaj koji se okoristi znanjem i razumije ga. Što se tiče onoga koji svojim znanjem okoristi drugog, ali se on sam ne okoristi svojim znanjem, on je poput sveske čija mudrost i svrha koriste drugome, a ne njemu samom, ili poput noža koji oštri druge noževe, a on sam ne siječe, ili poput predionice u kojoj se priprema odjeća za druge, a ona sama nije odjevena, ili poput svijeće koja svijetli drugome, a sama se topi."

117 Ebu Hajseme je zabilježio ovu predaju u "El-'Ilmu" (58), Ibnul-Mubarek u "Ez-Zuhdu" (822), Ebu Nuajm u "El-Hilji" (1/189, 199) preko Amra b. Murre koji je rekao: "Ebul-Buhturi mi je pričao: 'Neki čovjek iz plemena Abese družio se sa Selmanom, radijallahu anhu, pa je jedne prilike popio jedan gutljaj vode iz posude.

(661) Ebu Hurejre, radijallahu anhu, rekao je: "Primjer znanja koje ne koristi je poput primjera riznice iz koje se ne udjeljuje na Allahovom, subhanehu ve te'ala, putu."

(662) Ibnul-Mubarek, rahmetullahi alejhi, rekao je:

"Dovoljno mi je moje znanje ako je korisno,
i poniženje ne biva osim u pohlepi.

Ko bude svjestan Allaha vratit će se
od zla kojeg je činio.

Ništa nije uzletjelo i podiglo se
a da to što je uzletjelo nije palo."

(663) Od Malika i drugih prenosi se da je Abdullah b. Selam upitao Ka'ba: "Šta uništava znanje u prsima učenjaka nakon što ga saznaju?" Odgovorio je: "Pohlepa!"

(664) Mekhul je govorio: "Gospodaru naš, okoristi nas znanjem! Okiti nas blagošću! Uljepšaj nas praštanjem!"

(665) Sufjan b. Ujejne, rahmetullahi alejhi, rekao je: "Nema ništa korisnije od znanja koje koristi, a nema ništa štetnije od znanja koje ne koristi."

(666) Alija b. Ebu Talib, radijallahu anhu, rekao je: "Skromnost ljudi kada je u pitanju traženje znanja jeste slabo okorištavanje onoga koji zna s onim što zna."

Selman, radijallahu anhu, mu je rekao: -Vrati se, pa se još napij. Čovjek je rekao: - Napio sam se. Selman mu je odgovorio: - Misliš li da je tvoj gutljaj koji si popio umanjio nešto od vode? Čovjek je rekao: -A šta bi moj gutljaj mogao da umanji! Na to mu je Selman, radijallahu anhu, rekao: - Takav slučaj je i sa znanjem. Ono što se uzme od njega neće ga nimalo umanjiti. Zato uzmi od njega ono što će ti koristiti...'" (Lanac prenosilaca je vjerodostojan)

(667) Ebu Abdullah Ibrahim b. Arefe Neftavejh izrecitovao je Mahmudu b. el-Hasanu el-Verraku:

"Ako se ti ne okoristiš svojim znanjem, nećeš naći
ljudskog stvorenja koje će tvoje znanje prihvatiti.

A ako te tvoje znanje koje nosiš uljepša,
naći ćeš onoga koji će ga prihvatiti i nositi."

Trideset deveto poglavlje

POKUĐENOST ODLASKA UČENJAKA KOD VLADARA NASILNIKA

(668) Ibn Abbas, radijallahu anhuma, prenosi da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Ko bude stanovao u pustinji, postat će grub! Ko se bude zanimao lovom, postat će nemaran! I ko bude ulazio kod vladara, bit će iskušan!"*[118]

---

118 Značenje riječi: *"Ko bude stanovao u pustinji, postat će grub!"*, tj. ko bude stanovao u pustinji, izvan grada, poprimit će gruboću Arabljana, zbog svoje izolacije i odvajanja. Njegova narav postat će gruba zbog udaljenosti od lijepih sklonosti i naravi i plemenitog morala. Proći će ga lijep odgoj. Razum će mu otupjeti. Neće spoznati tačna značenja i lijepo pojašnjenje, a sve to zbog njegove udaljenosti od znanja i njegovih nosilaca, njegove udaljenosti od odgoja i odgojenih. U vezi s ovim vjerodostojno se prenosi od Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem da je rekao: *"Onaj koji stanuje među nevjernicima je poput onoga koji stanuje među kaburima."*
Značenje riječi: *"Ko se bude zanimao lovom, postat će nemaran!"*, tj. čije srce zabavi lov, postat će nemaran prema spominjanju Allaha, subhanehu ve te'ala, i ibadetu Njemu Uzvišenom. Ovo jasno govori da je bavljenje lovom manje vrednije od ostalih dozvoljenih poslova i traženja opskrbe.
Značenje riječi: *"I ko bude ulazio kod vladara, bit će iskušan!"* Zbog toga što onaj koji bude odlazio njima okrenut će se prema njihovim blagodatima koje mu nude i zaboravit će na Allahovu blagodat, ili će usljed toga zapostaviti negiranje zla pri njima i pored svoje obaveze na to i tako postati grješan. Njihova prsa postat će tijesna ispoljavanjem nasilja i svojih ružnih djela. Ili će, pak, pribjeći njihovom dunjaluku, što će biti ubistvo za njega. Ovako je to ukratko prokomentarisao El-Munavi u "Fejdul-Kadiru". U drugom predanju stoji dodatak: *"Neće čovjek prestati približavati se vladaru a da ga to neće sve više udaljavati od Allaha."*
Kažem: Slavljen neka je Allah! Zar ima veće smutnje od smutnje vladara kada potčini pod svoju vlast učenjake, ili kada se približe njemu ili njegovom dunjaluku pa ponize ono čime ih je Allah počastio od znanja, sve do te mjere dok jedan od njih ne bude odgovarao na neko pitanje samo onako kako to odgovara vladaru i čini ga zadovoljnim. Nema ničeg ljepšeg od onog na čemu su bili naši ispravni prethodnici! Prenosi se od Ibnul-Mubareka, rahmetullahi alejhi, da mu je došao sin upravitelja Horosana i zatražio od njega da ga poduči, pa je Ibnul-Mubarek to odbio. Nije ga podučavao. Kada je ovaj htio da izađe, Ibnul-Mubarek ga je ispratio do vrata, pa mu je sin upravitelja rekao: "Ebu Abdur-Rahman, tražio sam od tebe da me podučiš pa si to odbio, a sada si me ispratio do vrata kuće?!" Ibnul-Mubarek je rekao: "Što se tiče moje duše, spustio sam je pred tobom, ali što se tiče hadisa Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, ja ga, uistinu, uzvisujem od tebe!"

(669) Ummu Seleme, radijallahu anha, prenosi da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Među vama će biti vladara čija ćete loša djela poznavati i negirati. Pa, ko ih bude negirao, očistit će se! Ko ih bude prezirao, spasit će se! Ali ko bude zadovoljan i bude ih slijedio u njihovim djelima, Allah će ga udaljiti.!"* Rečeno je: "Allahov Poslaniče, zar se nećemo boriti protiv njih?!" Odgovorio je: *"Ne! Sve dok budu klanjali!"*

(670) Ebu Hazim je rekao: "Vidio sam da dunjaluk predstavljaju dvije stvari..." Zatim je spomenuo dugačak govor koji je prenio Ibn Ebi ed-Dunja. Sufjan prenosi od Ez-Zuhrija da je rekao: "On (Ebu Hazim) mi je bio komšija, a nisam znao da to on ima pri sebi!" Na to mu je Ebu Hazim rekao: "Da sam bio bogataš, znao bi me. Uistinu su učenjaci bježali od vladara, a oni su ih tražili, dok danas, uistinu, oni dolaze pred vrata vladara, a vladari bježe od njih."

(671) Muhammed b. Davud el-Basri prenosi da je Ismail b. Ulejje, nakon što je preuzeo ovlast nad ušurom ili sadakom, pisao Ibnul-Mubareku da mu pošalje učenjake karije koji će ga potpomoći u tome. Ibnul-Mubarek mu je napisao:

"O ti koji potčinjavaš znanje
kako bi skupljao imetak siromašnih,

pribjegavaš da dođeš do dunjaluka i njegovih slasti
načinom kojim ćeš vjeru uništiti.

Time si ludak postao,
nakon što si liječnik za lude bio.

Gdje su tvoja predanja o onome što je prethodilo
od Ibn Avna i Ibn Sirina,

Rečeno je Fudajlu b. 'Ijjadu: "Zašto ne podučavaš Džafera b. Jahjaa?" Odgovorio je: "Ja uzvisujem hadis Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, od toga da ga kazujem Džaferu b. Jahjau."
I mnogo je sličnih primjera iz generacija naših prethodnika.

i tvoji naučni dersovi i njihovi tragovi
i tvoje ostavljanje vladarevih vrata?

Kažeš da si prisiljen, pa zbog čega?
Tako griješi magarac sa znanjem na zemlji."

(672) Ebu Muslim el-Mustemli je rekao: "Nakon što je Ismail b. Ulejje preuzeo ovlasti nad sadakom u Basri, Ibnul-Mubarek mu je napisao:

'O ti koji potčinjavaš znanje
kako bi skupljao imetak siromašnih...'"

(673) Ibnul-Mubarek je izrecitovao:

"Vidio sam da grijesi umrtvljuju srca
i ustrajnost u njima vodi te do poniženja.

Ostavljanje grijeha život je za srca
i najbolje za tvoju dušu nepokornost je prema njoj.

A da li su promijenili vjeru osim vladari,
zli učenjaci i zli pobožnjaci?

Prodali su duše i nisu profitirali
i nisu podigli cijenu svojih duša u trgovini..."

(674) Mahmud el-Verrak, rahmetullahi alejhi, rekao je:

"Skupili su se u povorke i približili
tako u skupinama halifinim vratima.

Klanjali su od jutra do noći pred njegovim vratima
kako bi postigli kod njega počasno mjesto..."

(675) Stihovi slična značenja prenose se i od Ebu el-Atahije.

(676) Huzejfe je rekao: "Dobro se čuvajte mjesta smutnje!" Neko je upitao: "Ebu Abdullah, a koja su to mjesta smutnje?" Odgovorio je:

"Vrata vladara! Jedan od vas ode vladaru pa mu posvjedoči laž i kaže mu ono što nije pri njemu."

(677) Ibn Mes'ud, radijallahu anhu, rekao je: "Uistinu, pred vratima vladara je smutnja kao što je i u torovima deva. Tako mi Onoga u Čijoj je ruci moja duša, nećete dobiti nešto od njihovog dunjaluka a da vam oni isto toliko – ili dva puta više – neće uzeti od vaše vjere."

(678) Vehb b. Munebbih, rahmetullahi alejhi, rekao je: "Uistinu, skupljanje imetka i posjećivanje vladara uništavaju ljudska dobra djela kao što dva gladna vuka unište stado ovaca kada zanoće među njima u toru. Cijelu noć, sve dok ne osvanu, pretražuju to stado."

(679) Ovo značenje prenosi i Ebu Musa el-Eš'ari, radijallahu anhu, od Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem: *"Žudnja za imetkom i ugledom nije ništa manje štetna za vjeru čovjeka od dva gladna vuka koji se nađu u toru ovaca."*[119]

(680) Sufjan es-Sevri je govorio: "Najbolji i najugledniji ljudi, oni u čiju se vjeru gledalo, odlazili bi vladarima i savjetovali ih, dok su se drugi pridržavali njihovih kuća i to nisu činili, nisu se okoristili od njih, niti su ih podsjećali. Zatim smo živjeli sve dok oni koji su savjetovali vladare nisu postali najgori ljudi, kao i oni koji su se pridržavali njihovih kuća, a najbolji im nisu dolazili."

(681) Ebu Omer kaže: Zbog ovoga, a Allah najbolje zna, Fudajl b. 'Ijjad, rahmetullahi alejhi, rekao je: "Kada bih imao dovu koja mi se prima, uputio bih je za vladara."[120]

---

119 Nisam ga pronašao od Ebu Musaa el-Eš'arija, radijallahu anhu. Hadis je vjerodostojan i prenosi ga veliki broj ashaba, radijallahu anhum, od kojih su i Ka'b b. Malik el-Ensari, Ibn Omer, Ibn Abbas, Ebu Hurejre, Usama b. Zejd, Džabir el-Ensari, Ebu Seid el-Hudri i drugi. Hafiz Ibn Redžeb el-Hanbeli, rahmetullahi alejhi, ima izuzetno vrijedan komentar na ovaj hadis.

120 Ebu Nuajm je zabilježio ovu predaju u "El-Hilji" (8/91-92) i ona je vjerodostojna. Nakon što je Fudajl b. 'Ijjad rekao ove riječi, upitan je: "Ebu Alija, kako to?" Odgovorio je: "Ako svoju dovu uputim za sebe, neću se žalostiti, ali ako je uputim za vladara, pa u tome je popravak vladara, a i popravak ljudi i država..."

(682) Katade je rekao: "Učenjaci su poput soli. Kada se nešto pokvari može se popraviti sa soli, ali kada se so pokvari, nju ništa ne može popraviti."[121]

(683) Rečeno je El-E'amešu: "Ebu Muhammede, oživio si znanje zbog mnoštva onih koji ga uzimaju od tebe." Odgovorio je: "Nemojte se diviti tim ljudima. Uistinu, trećina od njih će umrijeti prije nego što ga shvate. Druga trećina će se okrenuti vladarima i oni su gori od mrtvih. A od treće trećine je malo onih koji će uspjeti."

(684) Rekli su: "Najgori vladari su oni koji su najudaljeniji od učenjaka, dok su najgori učenjaci oni koji su najbliži vladarima."

(685) Muhammed b. Sahnun je rekao: "Jedan od učenjaka imao je brata koji bi odlazio noću do vladara i sudije i selamio se s njima, pa je vijest o tome stigla do njegovog brata, ovog učenjaka. Kada je saznao za to, napisao mu je: 'A zatim! Onaj Koji te vidi danju, uistinu te vidi i noću, i ovo je zadnje pismo koje sam ti napisao.'" Muhammed kaže: "Pročitao sam ga Sahnunu, pa ga je pismo zadivilo. Rekao je: 'Zaista nema ništa odvratnije od učenjaka kome se dođe na skup, pa se on ne zatekne na njemu. Kada se pita za njega gdje je, biva rečeno: On je kod vladara.'"

(686) Sahnun je rekao: "Kada čovjek dolazi tri dana uzastopno bez ikakve potrebe na sudijin skup, s pravom se može odbiti njegovo svjedočenje."

Ebu Omer kaže: Značenje ovog poglavlja odnosi se na vladara grješnika, tiranina. Što se tiče pravednog vladara, odlazak kod njega, viđenje s njim i njegovo pomaganje na dobru jedno je od najvećih vidova dobročinstva. Zar ne vidiš da je Omer b. Abdul-Aziz oko sebe imao skupinu učenjaka poput Urve b. ez-Zubejra i drugih iz njegove generacije, Ibn Šihaba i drugih iz njegove generacije. Ibn Šihab je ulazio kod vladara Abdul-Melika, a i njegovih sinova poslije njega. Također, od onih koji su ulazili kod vladara bili su i Eš-Ša'bi, Kabis b. Zuejb, El-Hasan, Ebu ez-Zinad, Malik, El-Evza'i, Eš-Šafi, radijallahu anhum, i drugi. Kada učenjak s vremena na vrijeme dođe vladaru

121 Ovu predaju nisam našao od Katade, već sam je našao u govoru Jahjaa b. Ebi Kesira kod Ebu Nuajma u "El-Hilji" (3/67).

zbog svoje potrebe i kaže dobro, progovori sa znanjem, u tome je dobro i zadovoljstvo Allaha do Dana kada će Ga sresti. Međutim, takvi skupovi uglavnom su iskušenje i smutnja i u njihovom ostavljanju je spas. Čovjeku su dovoljne riječi Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, koje smo naveli u ovom poglavlju: *'Ko ih bude negirao, očistit će se! Ali ko bude zadovoljan i bude ih slijedio u njihovim djelima, Allah, subhanehu ve te'ala, će ga udaljiti!'"*

(687) El-Mugire b. Abdur-Rahman b. el-Haris b. Hišam je rekao: "Znanje je za jednog od trojice: za onoga koji je ugledna porijekla, što ga još više uljepšava i čini uglednim, ili za onoga koji ima vjeru pa to znanje odgovara njegovoj vjeri, ili za onoga koji se miješa sa vladarom, ulazi kod njega, savjetuje ga i okorištava svojim znanjem."

Ez-Zubejr je rekao: "Ne znam da je iko skupio ove osobine osim Urve b. ez-Zubejra i Omera b. Abdul-Aziza. Obojica su imali porijeklo, vjeru i družili su se s vladarima."

(688) Ebu Omer kaže: Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: *"Sedam je kategorija ljudi koje će Allah staviti u Svoj hlad na Sudnjem danu kada ne bude drugog hlada osim Njegova: pravedni vladar...*[122]", i kao prvu kategoriju ljudi spomenuo je pravednog vladara.

(689) I rekao je: *"Pravedni će biti na Sudnjem danu na minberima od svjetlosti!"*[123]

(690) Jahja b. Ebi Kesir je rekao: "Omer b. Abdul-Aziz pisao je svojim namjesnicima: 'Da obezbijede opskrbu onima koji traže znanje i da im omoguće da traže znanje.'"

Ovo i slično ovome jeste primjer pravednog vladara, a uspjeh daje samo Allah.

---

122 Buharija (660, 1423, 6479, 6806), Muslim (1031) i drugi od Ebu Hurejre, radijallahu anhu.

123 Muslim (1837) i drugi u hadisu Abdullaha b. Amra riječima: *"Uistinu, pravedni će biti kod Allaha na minberima od svjetlosti desno od Milostivog, subhanehu ve te'ala,* (a obje Njegove ruke su desne) *oni koji su bili pravedni u svome vladanju, svojoj porodici i onim nad čim su imali ovlast."*

(691) Abdul-Mute'al Ebu Salih, jedan od drugova Malika, prenosi da je rečeno Maliku: "Ti ulaziš kod vladara a oni su nepravedni i nasilni!" Odgovorio je: "Allah ti se smilovao! A gdje je govor o istini?"

(692) El-Husejn b. Alija je rekao: "Kada je Harun otišao na hadždž, svratio je u Medinu i poslao Maliku vrećicu u kojoj se nalazilo pet stotina dinara. Nakon što je obavio obrede, ponovo je navratio u Medinu. Poslao je glasnika Maliku da ga obavijesti kako vođa pravovjernih želi da se Malik s njim premjesti u grad Selam. Malik je rekao glasniku: 'Reci mu: Uistinu je vrećica s njegovim pečatom. A Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: *'Medina im je bolja, kada bi samo znali.*[124]'"

124 Hadis je muttefekun alejhi: Buharija (1875) i Muslim (1388).

Četrdeseto poglavlje

POKUĐENOST UČENJAKA VELIKOG GRJEŠNIKA I POKUĐENOST TRAŽENJA ZNANJA RADI HVALISANJA I DUNJALUKA[125]

(693) Džabir, radijallahu anhu, prenosi da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Ne tražite znanje da biste se njime nadmetali s učenjacima, niti da biste se njime raspravljali s*

125 U ovom značenju Ibn Džema', rahmetullahi alejhi, kaže: "Na učenjaku je da svoje znanje ne uzima stepenicama do nekakvih dunjalučkih ciljeva: položaja, imetka, ugleda, slave, služenja od strane drugih ili superiornosti nad svojim istovremenicima. On, također, treba da se kloni priželjkivanja imetka od strane svojih učenika koji se druže s njim, ili njihovog služenja ili nečega drugog, kakav je bio i Mensur b. el-Mu'temir, koji, kada bi mu bilo potrebno nešto, ne bi to tražio od ljudi. Sufjan b. Ujejne je rekao: "Bio sam počašćen razumijevanjem Kur'ana, pa kada sam od Ebu Džafera dobio svežanj, uskraćeno mi je to razumijevanje. Allaha Svevišnjeg molim za oprost. Također, učenjak treba da se kloni niskih prohtjeva, onih koji su pokuđeni i Šerijatom i običajima. Također, da se kloni mjesta potvore, makar ona bila i daleka, da ne čini ništa što bi njegovu ljudskost narušilo ili ono što mnogi preziru, makar to bilo i dozvoljeno, jer bi time svoju dušu i čast izložio potvori..." (Et-Tezkira, 19.-20.)
Naši prethodnici ukazivali su na krajnje klonjenje od traženja dunjaluka znanjem i vjerom. Tako El-Hatib u "El-Džami'u" (1/356-357) prenosi da je Omer b. el-Hattab, radijallahu anhu, rekao: "O učenjaci i karije – učači Kur'ana! Ne uzimajte za znanje i Kur'an neku naknadu, pa da vas niskosti preteknu do Dženneta!" El-Abbas b. Musa, namjesnik Kufe, poslao je El-E'amešu hiljadu dirhema i list papira. Poručio mu je: "Napiši na ovaj list papira ono što prenosiš od hadisa." El-E'ameš je uzeo hiljadu dirhema i na listu papira napisao El-Fatihu i poslao je s hiljadu dinara El-Abbasu. Nakon toga, El-Abbas mu je poručio: "Da li si ti to čuo da mi ne znamo učiti kako treba Kur'an!" A El-E'ameš mu je poručio: "A da li si ti čuo da mi prodajemo znanje!" Zbog toga je i Isa b. Junus rekao: "Nisam vidio da su bogataši i vođe prezreniji kod nekoga kao što su to bili kod El-E'ameša i pored njegovog siromaštva i potrebe." Sufjan b. Ujejne govorio je Džeriru: "Nisam te prestao voljeti otkako sam čuo Ibn Šubruma da ti kaže: 'Izdvojio sam ti stotinu za svaki mjesec.' A ti si ga upitao: 'Iz svoga imetka ili iz imetka muslimana?!' Odgovorio je: 'Iz imetka muslimana.' Ti si tada rekao: 'Ja nemam potrebe za njima.'" Učenici koji su tragali za hadisom dali su El-Evza'iju poklon. Kada su se iskupili, rekao im je: "Izaberite šta želite: ili da prihvatim vaš poklon, a da vas ne podučavam hadisu, ili da vas podučavam hadisu, ali pod uvjetom da vam vaš poklon vratim!"

neznalicama, niti da biste njime postigli glavnu riječ na skupu[126]*. Ko to bude činio – pa Vatra, Vatra!"*

Ovo je prijetnja onome koji svojim znanjem ne želi postići nikakvo dobro, nego želi ovo što smo naveli, a Allah, subhanehu ve te'ala, oprašta kome hoće i kažnjava koga hoće!

(694) Abdullah b. Mes'ud, radijallahu anhu, rekao je: "Da su učenjaci popravili svoje znanje i dali ga onome ko ga zaslužuje, daleko bi otišli ispred drugih u svome vremenu, medutim, ponudili su ga dunjalučarima kako bi postigli nešto od njihovog dunjaluka, pa su prevarili one koji zaslužuju to što oni imaju kod sebe. Čuo sam vašeg Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, kako kaže: *'Ko brige učini jednom brigom, Allah, subhanehu ve te'ala, će ga spasiti brige na ahiretu, a ko svoje brige razgrana u pogledu dunjaluka, Allaha, subhanehu ve te'ala, ne brine u kojem je dijelu tog dunjaluka on zastao.'"*[127]

(695) Aizullah je rekao: "Ko bude tražio znanje – ili je rekao: hadise – i ne bude ih tražio osim s ciljem da ih govori, neće osjetiti miris Dženneta."

(696) Mekhul je rekao: "Ko bude tražio znanje da se njime raspravlja s neznalicama, ili da se nadmeće s učenjacima, ili da bi pozornost ljudi svratio na sebe, takav je u Vatri."

---

126 Tj. ne nastojite da zadobijete srca ljudi kako biste sjedili na počasnom mjestu u sijelima, imali glavnu riječ, što je jedan od najopasnijih dunjalučkih ciljeva, ili, kao što stoji u drugim predanjima, ne tražite znanje kako biste njime odabirali posebne, ugledne skupove u kojima ćete imati glavnu riječ.

127 Na drugi način, značenje istog spominje se u vjerodostojnom hadisu koji je Ibn Madže zabilježio u "Knjizi o skromnosti" (4105) u kojem Eban b. Osman b. Affan kaže: "Zejd b. Sabit je oko podne izašao od Mervana. Rekao sam: 'Nije ga pozvao u ovo vrijeme osim da ga pita o nečemu.' Upitao sam ga, pa mi je odgovorio: 'Upitao nas je o onome što smo čuli od Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem. Čuo sam Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, da kaže: - *Čija briga bude dunjaluk, Allah će mu ga otežati, dat će mu siromaštvo pred njegovim očima i od dunjaluka mu neće doći osim onoliko koliko mu je odredeno. Ali, čija namjera bude ahiret, Allah će ga potpomoći, dat će mu bogatstvo u srcu i dunjaluk će mu doći ponizno.*'" El-Busajrije rekao: "Lanac prenosilaca je ispravan i njegovi prenosioci su povjerljivi." Istina je kako i kaže.

(697) Jezid b. Kudir je rekao: "Bojim se da ćeš vidjeti ljude kako traže znanje i kako žude za njim kao što nemoralni ljudi žude za nemoralnom ženom i to je njihov udio u znanju."

(698) Abdullah b. Mes'ud, radijallahu anhu, rekao je: "Šta će tek biti s vama kada nastupe smutnje od kojih će dijete sazreti, stariji oronuti, kada će novotarija postati sunnet kojeg će se ljudi pridržavati. Kada se nešto od nje izmijeni, reći će: 'Sunnet se izmijenio!'" Rečeno je: "Ebu Abdur-Rahman, kada će to biti?" Odgovorio je: "Kada se poveća broj vaših učača (Kur'ana), a smanji broj vaših pravnika! Kada bude mnogo namjesnika, a malo povjerljivih! Kada se dunjaluk bude tražio ahiretom i kada se bude učilo radi nečeg drugog, a ne radi vjere!"

(699) Govoreno je: "Najugledniji učenjaci su oni koji sa svojom vjerom pobjegnu od dunjaluka i strastima iskažu nepokornost."

(700) Ka'b je rekao: "Doista sam u nekim knjigama nalazio opise naroda koji su tražili znanje radi nečeg drugog a ne da bi radili po njemu, i koji su ga proučavali, ali ne radi ibadeta."

(701) Ebul-Alije je rekao: "Kod njih je u prvoj knjizi zapisano: 'O sine Ademov, podučavaj besplatno kao što si i ti podučen besplatno!'"

Ebu Omer kaže: Značenje toga kod njih je: "Kao što ništa nisi dao, nemoj ništa ni uzimati. Velikan je kod njih onaj koji za svoje znanje ne uzima ništa."

(702) Ebu Hurejre, radijallahu anhu, prenosi da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Ko znanje, kojim se želi samo Allahovo zadovoljstvo, bude tražio da bi postigao neki od dunjalučkih ciljeva, neće osjetiti na Sudnjem danu miris Dženneta."*

(703) Hasan b. Salih je govorio: "Ti nećeš postići znanje sve dok ne budeš nemaran prema onome koji ima dunjaluk."

(704) Sufjan es-Sevri je govorio: "Uistinu, hadis se traži samo da bi se njime bojalo Allaha, subhanehu ve te'ala, i zbog toga je njegova vrijednost veća od drugih disciplina. Da nije toga, bio bi poput ostalih stvari."

(705) Hammad b. Seleme je govorio: "Ko bude tražio hadis radi nekoga drugog mimo Allaha, njime će biti obmanjen."

(706) Mis'ar je rekao: "Ko bude tražio hadis radi ljudi, neka se pripremi. Doista su njihove tegobe teške. Međutim, onaj koji bude tražio hadis za sebe, već se zadovoljio." Šu'be je bio prisutan kada su izrečene ove riječi, pa je rekao: "Tako mi Allaha, ovo treba zapisati!"

(707) Lejs prenosi da mu je Tavus rekao: "Ono što budeš tražio, traži radi sebe, uistinu su povjerenje i istinoljubivost nestali kod ljudi."

(708) Ibrahim et-Tejmi je rekao: "Ko bude tražio znanje radi Allaha, Allah će mu dati od znanja ono što mu je dovoljno."

(709) Sufjan es-Sevri je rekao: "Uljepšajte znanje, a nemojte se vi uljepšavati njime!" U drugom predanju stoji: "Uljepšajte hadis svojim dušama, a nemojte se vi uljepšavati hadisom."

(710) Također je rekao: "Uistinu, znanje se traži samo da bi se njime bojalo Allaha, subhanehu ve te'ala, i uistinu je znanje vrednovano nad ostalim samo zbog toga što se njime boji Allaha, azze ve dželle."

(711) Sufjan je rekao: "Uljepšaj svoje znanje svojom dušom, a nemoj svoju dušu uljepšavati svojim znanjem."

(712) Ibnul-Mubarek je rekao: "Govorilo se: 'Tražite utočište kod Allaha od uobraženog učenjaka, pobožnjaka neznalice. Uistinu je njihova smutnja opasna za svakog."

(713) Prenijeli smo od Evza'ija, rahmetullahi alejhi, da je rekao: "Kršćanska groblja požalila su se Allahu, subhanehu ve te'ala, na ružan miris nevjerničkih tijela koji ih ezijeti, pa im je Allah, subhanehu ve te'ala, objavio: 'Stomaci uobraženih, zlih učenjaka nečistiji su od onoga što se nalazi u vama.'"

(714) Prenijeli smo od Fudajla b. 'Ijjada i Eseda b. el-Furata da su rekli: "Saznali smo da će se na Sudnjem danu otpočeti s uobraženim i razvratnim učenjacima i poznavaocima Kur'ana prije onih koji su

obožavali kumire!" Fudajl b. 'Ijjad je rekao: "Jer onaj koji zna nije isti kao onaj koji ne zna."

(715) El-Hasan je rekao: "Kažnjavanje učenjaka jeste mrtvilo njegova srca." Rečeno mu je: "A šta je mrtvilo srca?" Odgovorio je: "Traženje dunjaluka s djelima ahireta!"

(716) Muhammed b. Ibrahim b. Mus'ab izrecitovao je Ahmedu b. Bišru b. Agbesu:

"Najljepše što je rečeno za učenjaka
nema ljepšeg čovjeka niti skromnijeg.

A najgore što mu se može pripisati
da ga vidiš pokorna dunjaluku zbog njegovih potreba za njim."

(717) Jedan od dobrih ljudi je rekao: "Gospodaru moj, žalim Ti se na rasprostranjenost nemorala i nereda na Zemlji i rasprostranjenost strasti koje se isprečavaju između istine i njenih nosilaca."

(718) Ibnul-Mubarek, rahmetullahi alejhi, izrecitovao je:

"O ti koji tražiš znanje, požuri s bogobojaznošću,
odbaci spavanje i odbaci sitost..."

(719) El-Hasan, rahmetullahi alejhi, rekao je: "Ko pretjera u ljubavi prema dunjaluku, strah od ahireta nestat će iz njegova srca. Ko poveća znanje, a zatim, tim znanjem poveća i nastojanje za dunjalukom, doista, time će samo povećati Allahovu, subhanehu ve te'ala, srdžbu i udaljiti se od dunjaluka."

(720) Ibn Omer, radijallahu anhuma, rekao je slično: "Privređuj i ne obmanjuj se."

(721) Džafer b. Muhammed je rekao: "Kada vidite učenjaka da voli ono što ima od dunjaluka, posumnjajte u njegovu vjeru. Uistinu, onaj koji nešto voli o njemu se i brine."

(722) Eš-Ša'bi je rekao: "Neki od stanovnika Dženneta pogledat će u neke od stanovnika Vatre, pa će ih upitati: 'Šta vas je uvelo u Vatru? Uistinu, mi smo uvedeni u Džennet zbog vašeg odgajanja i podučavanja!' Odgovorit će: 'Mi smo vam, uistinu, naređivali dobro, ali ga nismo činili.'"[128]

Ebu Omer kaže: Allah, subhanehu ve te'ala, ukorio je ljude koji su drugima naređivali dobra djela ali ih i sami nisu činili. Taj ukor će se čitati sve do Sudnjega dana. Uzvišeni je rekao: ***"Zar da od drugih tražite da dobra djela čine, a da pri tome sebe zaboravljate, vi koji Knjigu učite? Zar se opametiti nećete?!"***[129] (prijevod značenja El-Bekare, 44.).

(723) Ebul-Atahije je rekao:

"Opisao si bogobojaznog kao da si i sam bogobojazan,
a vjetar grijeha tvoju odjeću diže."

(724) Selm b. Amr, poznatiji kao El-Hasir, rekao je:

"Nema ružnije skromnosti od vaiza koji
oporučuje ljudima skromnost, a i sam nije skroman..."

---

128 Kažem: Slično ovome ne govori se po svome mišljenju, već mora da postoji vijest o tome od Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem. Vjerodostojno se prenosi od Usame b. Zejda da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Doći će se s čovjekom na Sudnji dan, pa će biti bačen u Vatru. Crijeva iz njegovog stomaka izaći će u vatru, a on će kružiti oko njih kao što magarac kruži oko stuba (poput žrvnja). Stanovnici Vatre će se skupljati oko njega i govoriti mu: 'O čovječe, šta se to desilo s tobom?! Zar nam nisi naređivao dobro i zabranjivao zlo?!' Odgovorit će: 'Naređivao sam vam dobro, ali ga sam nisam činio i zabranjivao sam vam zlo, a činio sam ga i sam.'"* (Buharija i Muslim)

129 Slične su i riječi Allaha, subhanehu ve te'ala: ***"O vjernici! Zašto jedno govorite a drugo radite?! O, kako je Allahu mrsko kada govorite riječi koje djela ne prate!"*** (Prijevod značenja Es-Saff, 2.-3.)

Neophodno je da ponašanje svakog muslimana – a posebno učenjaka – bude onakvo kakvo je bilo i kod vjerovjesnika i poslanika. Šuajb, alejhis-selam, rekao je svome narodu: ***"Ja ne želim da činim ono što vama zabranjujem; jedino želim da učinim dobro koliko mogu, a uspjeh moj zavisi samo od Allaha; u Njega se uzdam i Njemu se obraćam."*** (Prijevod značenja Hud, 88.)

(725) Ebul-Atahije je rekao:

"O ti koji savjetuješ ljude, potvoren si
kada si ljudima negirao određene stvari, a sam si ih činio..."

(726) Abdullah b. Urve b. ez-Zubejr je rekao: "Allahu se žalim na svoje mahane kojih se ne prolazim i svojih osobina s kojima dolazim." I rekao je: "Mi, uistinu, plačemo za vjerom samo radi dunjaluka."

(727) Slično je i Abdullah b. Urve izrecitovao:

"Plaču u vjeri zbog dunjaluka i njegovih ljepota..."

(728) I rekao je:

"O čovječe koji podučavaš druge,
zašto sebe nisi podučio?

Vidim da naše razume savjetuješ pravednošću,
a sam si ti bez te pravednosti."

(729) Ebul-Atahije u ovom značenju također ima stihove:

"O ti koji čitaš u svojim knjigama
ono što je Allah naredio, a sam ga ne radiš!

Milostivi je pojasnio propast onoga
koji naređuje istinu, a sam ne radi po njoj..."

(730) Džundub b. Abdullah el-Bedželi, radijallahu anhu, govorio je: "Primjer onoga koji savjetuje druge ljude, a zaboravlja svoju dušu, je poput svijeće koja, dok drugima svijetli, sebe topi!"

(731) Ebu Omer kaže: Pojedini mudraci uzeli su ove riječi pa su ispjevali:

"Ukorio si drugoga zbog sljepila i okoristio ga
vidom, a svoje sljepilo si ukrasio.

Poput si svijećinog fitilja koji sam sebe sagorijeva
osvjetljavajući onoga koji ga pali."

(732) Abbas b. el-Ahnef preuzeo je ove riječi u drugom značenju i spjevao:

"Trpio sam kao da sam fitilj
koji koristi drugima, a šteti sebi."

(733) Lijepo li je rekao Ebul-Esved ed-Dueli, a slično se prenosi i od El-Arzemija:

"O čovječe koji podučavaš druge,
zašto svoju dušu nisi podučio?

Vidimo da naše razume savjetuješ pravednošću
a sam si ti bez te pravednosti..."

(734) Ebul-Atahije je rekao:

"Svaka zahvala neka je Allahu vječna,
ponekad se kaže govor koji nije umjeren."

(735) Muhammed b. Isa b. Talha b. Ubejdillah je rekao:

"Ne kori čovjeka za njegovo djelo
dok se tebi pripisuje slično njegovom.

Ko kori nešto a slično čini,
uistinu time samo kori svoj razum."

Ovo smo spjevali od njega Ez-Zubejru.

(736) Mensur el-Fekihi je rekao:

"Uistinu, neki ljudi nam naređuju
nešto od vjere što i sami ne čine..."

(737) Drugi je rekao:

"Ako ne znaš vrijednost starijih kod tebe
ne preziri neposlušnost mlađih."

(738) Prenosi se od Ebu Džafera Muhammeda b. Alije, radijallahu anhuma, da je rekao o riječima Uzvišenog ***"Pa će i oni i oni koji su ih u zabludu doveli u njega biti bačeni"***[130]: "Ljudi koji su svojim jezicima opisivali istinu i pravednost, a djelima su se razlikovali od istog."

(739) Ja posjedujem kasidu čiji je početak:

"Knjiga je iznijela jasan propis
da se bogobojazni razlikuje od grješnika.

Nije poistovjetila čestite i grješnike. Ne,
nečistoća nije isto što i čistoća.

Onda kada narediš ono čemu se svojim djelom suprotstavljaš
znaj da si time pružio ruku propalici..."

(740) Od Ebu Umame, radijallahu anhu, prenosi se da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Čuvajte se vjerničke pronicljivosti! Uistinu on gleda Allahovim svjetlom!"*[131] Ove riječi se odnose na uvaženog učenjaka, a Allah najbolje zna.

(741) Ebul-Atahije je rekao:

"Islam je zaplakao iz zabrinutosti za svojim učenjacima
kada se nisu zabrinuli što ga vide plačna.

Većina njih prezire istinu kod drugih
koji im se suprotstavljaju, a odobrava njihovu grešku..."

(742) Također, Ebul-Atahije Abdullah b. Muhammed en-Naši rekao je:

"Najispravnija mišljenja su ona
koja neznalice smatraju neispravnim."

---

130 Prijevod značenja Eš-Šu'ara, 94.

131 Et-Taberani u "El-Kebiru" (8/7497/121). El-Hejsemi je rekao u "El-Medžme'i" (10/268): "Bilježi ga Et-Taberani s dobrim lancem prenosilaca."

Četrdeset prvo poglavlje

PREDANJA O ALLAHOVOM ISPITIVANJU UČENIH NA SUDNJEM DANU ZA ONO ŠTA SU RADILI S ONIM ŠTO SU ZNALI

(743) Abdullah b. Ukejm je rekao: Čuo sam Ibn Mes'uda, radijallahu anhu, da počinje zakletvom prije govora, pa je rekao: "Tako mi Allaha, nema nijednog od vas da se njegov Gospodar neće osamiti s njim, kao što se neko od vas osami s Mjesecom u noći uštapa - ili je rekao: u njegovoj noći – a zatim će mu reći: 'O sine Ademov, šta te obmanulo i odvratilo od Mene? Sine Ademov, šta te obmanulo i odvratilo od Mene? Sine Ademov, šta te obmanulo i odvratilo od Mene? Šta si uradio s onim što si znao? Sine Ademov, kako si odgovorio poslanicima?'"

(744) Ebu Derda', radijallahu anhu, rekao je: "Uistinu, najviše čega se bojim jeste da mi se, kada stanem na Danu obračuna, kaže: 'Znao si, pa šta si radio s onim što si znao?!'"

(745) Sulejman b. Jesar je rekao: Ljudi su se okupili oko Ebu Hurejre, radijallahu anhu, te mu je jedan šamski plemić rekao: "O šejhu, ispričaj nam hadis koji si čuo od Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem." Rekao je: "Čuo sam Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, kako kaže: *'Prvi kojima će se presuditi na Sudnjem danu su trojica. Prvi je čovjek koji je preselio na Allahovom putu. Allah će ga dovesti i upoznati ga s njegovom blagodati, a zatim ga upitati: Šta si učinio s njom? Odgovorit će: Borio sam se sve dok nisam poginuo! Allah će reći: Lažeš! Borio si se da se kaže kako si hrabar, pa je i rečeno! Zatim će narediti pa će ovaj na svome licu biti odvučen i bačen u Vatru. Drugi je čovjek koji je tražio znanje, podučavao druge njemu i učio Kur'an. Allah će ga dovesti i upoznati s njegovom blagodati, a zatim upitati: Šta si radio s njom? Odgovorit će: Radi Tebe sam tražio znanje i druge njemu podučavao i učio Kur'an! Allah će mu reći: Lažeš! Učio si da se kaže: On je učač! Pa, to se i reklo. Zatim će narediti pa*

će ovaj na svome licu biti odvučen i bačen u Vatru. I treći je čovjek koga je Allah opskrbio, podario mu raznovrsno bogatstvo. Dovest će ga i upoznati s njegovom blagodati, a zatim će ga Allah upitati: Šta si uradio s ovom blagodati? Odgovorit će: Nisam ostavio put za koji Ti voliš da se udjeljuje na njemu a da nisam udijelio. Allah će mu reći: Lažeš! To si činio da se kaže: On je plemenit!, pa, to se i reklo. Zatim će narediti i ovaj će biti odvučen na licu sve dok se ne baci u Vatru.'"

Ovaj hadis govori o onome koji svojim znanjem i djelom ne želi Allahovo, subhanehu ve te'ala, lice. O rijau – pretvaranju, rečeno je da je to mali širk i uz njega nisu vrednovali djela. Allaha molimo da nas sačuva Svojom milošću.

(746) Mahmud b. er-Rebi', radijallahu anhu, rekao je: "Kada je došao smrtni čas Šeddadu b. Evsu, rekao je: 'Najviše čega se bojim za ovaj narod jeste rija i skrivene strasti.'"

Za skrivene strasti je rečeno: "Onaj koji voli da ga drugi zbog dobra hvale."

(747) Ebu Derda', radijallahu anhu, rekao je: "Ne bojim se da mi se na Sudnjem danu kaže: 'O Ebu Derda', šta si radio s onim što nisi znao?', već se bojim da mi se kaže: 'O Uvejmire, šta si radio s onim što si znao?'"

(748) U hadisu Ata'a od Ibn Omera, radijallahu anhu, prenosi se da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Neće se pomjeriti stope čovjeka na Sudnjem danu sve dok ne bude upitan o pet stvari: mladosti – kako ju je iskoristio, životu – u čemu ga je proveo, imetku – kako ga je stekao i u šta ga je potrošio i o znanju – šta je uradio s njim!"*

(749) U hadisu Ibn Mes'uda, radijallahu anhu, od Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, spominje se slično.

(750) Od Muaza, radijallahu anhu, prenosi se da je rekao: "Neće se pomjeriti stope čovjeka na Sudnjem danu sve dok ne bude upitan o četiri stvari: o tijelu – kako ga je iskoristio, životu – u čemu ga je proveo, imetku – kako ga je stekao i u šta ga je utrošio i o svome znanju – kako je postupao po njemu."

(751) Es-Sevri, rahmetullahi alejhi, govorio je: "Volio bih da sam učio Kur'an", zatim je ušutio, pa je ponovo rekao: "Volio bih da ne budem pitan za ovu stvar, pa, niti da se nagradim, niti da budem kažnjen." Sufjan je rekao: "Nisam sreo nijednog a da ga nije činilo zadovoljnim da kaže ove riječi."

(752) Ebu Zahirijje je rekao: "Saznao sam da je Allah, subhanehu ve te'ala, u pojedinim knjigama rekao: 'Dat ću znanje na kraju ovog vremena, pa će ga znati i muškarac i žena, i slobodan i rob, i mladi i stari, pa, kada to učinim, s pravom ću ih obračunavati."

Četrdeset drugo poglavlje

SVEOBUHVATNE RIJEČI O RADU PO ZNANJU[132]

(753) Neki mudraci su rekli: "Da nema pameti, ne bi bilo ni znanja, a da nema znanja, ne bi bilo ni djela. Da se istina ostavi iz neznanja bolje je nego da se ostavi iz skromnosti prema njoj."

(754) Rekli su: "Kome Allah uskrati znanje, kaznio ga je neznanjem. Međutim, teže je kaznio onoga koji je pristupio znanju pa se okrenuo od njega, kao i onoga koji je stekao znanje pa ne radi po njemu."

---

132 Šejh Salih el-Fevzan rekao je o znanju i radu po njemu: "Korisno znanje i dobro djelo međusobno su povezani i jedno bez drugoga ne vrijedi. Uzvišeni je rekao: ***'On po Svome Poslaniku šalje uputu i vjeru istinitu...'*** (Prijevod značenja Es-Saff, 9.) **Uputa** je korisno znanje, dok je **vjera istinita** dobro djelo. S obzirom na znanje i rad po njemu, ljudi se mogu podijeliti na više vrsta.
Prva vrsta su oni koji su prikupili zajedno korisno znanje i dobra djela. To su oni koje je Allah uputio na put po kojem je prosuo Svoje blagodati: od vjerovjesnika, iskrenih, šehida i dobrih, a predivno su oni društvo.
Druga vrsta su oni koji su se podučili korisnom znanju, međutim nisu radili po njemu. Uz njih je znanje, ali djela nisu. Oni su na putu onih na koje se Uzvišeni rasrdio.
Treća vrsta su oni koji rade bez znanja. To su oni koji su zalutali, tj. kršćani."
Dakle, tri vrste ljudi su: oni koji imaju i znanje i djela, oni koji imaju znanje ali nemaju djela, i oni koji imaju djela ali nemaju znanja. Sve ove tri vrste obuhvataju riječi Uzvišenog: ***"Uputi nas na Pravi put, na put onih kojima si milost Svoju darovao, a ne onih koji su protiv sebe srdžbu izazvali, niti onih koji su zalutali!"*** (prijevod značenja El-Fatiha, 6.-7.).
Šejhul-islam Muhammed b. Abdul-Vehhab, rahmetullahi alejhi, rekao je: "Što se tiče riječi Uzvišenog: ***...a ne onih koji su protiv sebe srdžbu izazvali, niti onih koji su zalutali!*** – oni koji su protiv sebe srdžbu izazvali jesu učenjaci koji nisu radili po svome znanju, a oni koji su zalutali jesu oni koji su radili bez znanja. Prva je osobina židova, dok je druga osobina kršćana. Većina ljudi kada pogleda u komentar i vidi da su židovi oni koji su protiv sebe srdžbu izazvali, a kršćani oni koji su zalutali, tj. neznalica misli da je to svojstveno samo njima, a čita da mu je njegov Gospodar propisao da Mu se obraća ovom dovom, tražeći zaštitu od puta koji vodi do ovih osobina. Subhanallah! Kako da ga poučava! Odabire ga! Propisuje mu da Mu se stalno obraća ovom dovom, a nimalo ne strahuje od sličnog, i razmišlja da je ovakav njegov postupak od lošeg mišljenja o Allahu, subhanehu ve te'ala!"

(755) I rekli su: "Mudrost kaže: 'Sine Ademov, ako Me budeš tražio, naći ćeš Me u dvije riječi: postupaj po dobru koje si naučio i kloni se zla koje si se upoznao.'"

(756) Sevr b. Jezid prenosi od Abdul-Aziza b. Zubejana da je rekao: "Isa, alejhis-selam, rekao je: 'Ko nauči, radi po tome i podučava druge bit će prozvan među stanovnicima nebesa velikodostojnikom.'"

(757) Bekr b. Hammad preuzeo je ove riječi i izrecitovao:

"Kada čovjekove ruke budu postupale po naučenom
sigurno će biti prozvan velikodostojnikom na nebesima."

Ovaj stih se nalazi u njegovoj kasidi koju prenosi Ahmed b. Hanbel, rahmetullahi alejhi.

(758) Rečeno je: "U Indžilu je, uistinu, zapisano: 'Ne tražite znanje koje ne poznajete sve dok ne budete radili po onome što znate.'"

(759) Isa, alejhis-selam, rekao je svojim učenicima: "Dostojno je da vam kažem da su isti onaj koji izgovori mudrost i onaj koji je čuje, a bolji od njih je onaj koji je potvrdi svojim djelom. O Izraelćani, šta slijepom koristi sunčeva svjetlost kada je ne vidi, i šta učenjaku koristi mnogo znanje kada ne radi po njemu!"

(760) Neki čovjek je rekao Ibrahimu b. Edhemu,[133] rahmetullahi alejhi: "Uzvišeni Allah je rekao: ***'Pozovite Me, Ja ću vam se***

133 On je imam, uzor, veliki znalac, predvodnik skromnih, Ebu Ishak el-'Idžli. Rođen je u Mekki oko 100. h.g. Družio se sa Sufjanom es-Sevrijem i El-Fudajlom b. 'Ijjadom. Es-Sevri je rekao za njega: "Bio je mnogo sličan Ibrahimu, alejhis-selam, Allahovom prijatelju. Da je bio među ashabima, bio bi ugledan čovjek."
Od njegovih izreka su i sljedeće:
1) "Nije istinit prema Allahu onaj koji voli isticanje."
2) "Vladar koji nije pravedan i lopov su isti; i svaki učenjak koji nije bogobojazan i vuk su isti; i svaki onaj ko se ponizi radi nekog drugog pored Allaha, on i pas su isti."
3) "Kakva li je ova vjera, samo kad bi imala svoje nosioce! Onaj ko bude tražio znanje radi Allaha, skromnost će mu biti draža od isticanja. Tako mi Allaha! Život nije sa sigurnošću pa da se traži odmor, niti strasti imaju opravdanje pa da zbog tog opravdanja budemo sigurni. Pa, zbog čega onda popuštanje, umanjivanje, lijenost i sporost?! Zadovoljili smo se našim djelima sa značenjem, stalnim traženjem oprosta i vječnim životom nad prolaznim."Umro je 162. h.g.

odazvati!"[134] Kakvo je naše stanje kada dovimo, ali nam se dove ne uslišavaju?!" Ibrahim mu je odgovorio: "Zbog pet stvari." Čovjek je upitao: "Kojih?" Odgovorio je: "Spoznali ste Allaha, ali ne izvršavate Njegovo pravo! Čitate Kur'an, ali ne radite po onome što je u njemu! Govorite: 'Mi volimo Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem', a ostavljate njegov sunnet! I govorite: 'Proklinjemo Iblisa', a pokoravate mu se! I peta stvar – ne razmišljate o svojim mahanama, nego ste se zabavili mahanama drugih ljudi."

(761) Sufjan b. Ujejne je rekao: "Ibn Munebbih napisao je Mekhulu: 'Uistinu si ti čovjek koji je postigao ugled zbog općepoznatog islamskog znanja. Potraži ono što je skriveno od islama kod Allaha, subhanehu ve te'ala, iz ljubavi i približavanja, i znaj da će te jedna od dvije ljubavi odvratiti od druge.'"

(762) El-Hasan el-Basri, rahmetullahi alejhi, rekao je: "Allah, subhanehu ve te'ala, poslat će ovom znanju ljude koji će ga tražiti ne želeći njime položaj na dunjaluku. Oni o njemu neće ni razmišljati. Allah će ih poslati kako bi učili ovo znanje, kako se znanje ne bi zagubilo i kako ne bi bilo dokaza protiv njih."

(763) Ubejj b. Ka'b[135], radijallahu anhu, rekao je: "Tražite znanje i radite po njemu. Nemojte ga tražiti kako biste se njime uljepšavali. Bojati se da će vam doći vrijeme kada će se ljudi kititi i uljepšavati znanjem kao što se kite i uljepšavaju odjećom!"

---

134 Prijevod značenja El-Mu'min, 60.

135 On je Ebul-Munzir el-Ensari. Prisustvovao je Akabi, Bedru, skupljanju Kur'ana u vrijeme Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, učio je Kur'an Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem, i naučio je od njega blagoslovljeno znanje. Bio je vođa u znanju i djelu. Neki čovjek mu je rekao: "Oporuči mi nešto!" Rekao mu je: "Allahovu Knjigu uzmi za vodiča. Budi zadovoljan njime kao sudijom i zakonodavcem. Uistinu, ono što vam je ostavio vaš Poslanik, zagovarač je kojem se pokorava, svjedok koji se ne potvara, u njemu je vaš spomen i spomen onih prije vas, sudija među vama, i vijest o vama i onima koji će doći poslije vas."
Prvobitno se bio posvetio ibadetu i izolovao se od ljudi. Međutim, kada se pojavila kod ljudi potreba za njim, napustio je ibadet i sjeo među ljude. On je najveći učitelj Ibn Abbasa, radijallahu anhuma, poslije Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem. Pred njim je učio veliki broj ashaba. Omer b. el-Hattab ga je mnogo poštovao i lijepo se ophodio s njim. U sporovima se vraćao njemu. Kada je Ubejj umro, Ibn Omer je rekao: "Danas je umro vođa muslimana!" Umro je 30. h.g., za vrijeme Osmanovog hilafeta.

(764) Prenijeli smo od Ibrahima b. Edhema, rahmetullahi alejhi, da je rekao: "Prošao sam pored kamena na kojem je nešto bilo napisano. Prevrnuo sam ga, pa sam vidio da na njemu piše: 'Ti po onome što znaš ne radiš, pa kako onda da tražiš znanje koje ne znaš?!'"

(765) Mekhul je rekao: "Neki je čovjek ispitivao Ebu Derda'a, pa ga je Ebu Derda' upitao: 'Da li postupaš po svemu onome o čemu pitaš?' Ovaj je odgovorio: 'Ne.' Ebu Derda' reče: 'Pa, šta ćeš učiniti s brojnim Allahovim dokazima protiv tebe?!'"

(766) Abdullah b. Mes'ud, radijallahu anhu, rekao je: "Svi ljudi uljepšavaju svoj govor. Pa onaj čije djelo potvrdi govor, taj je postigao veliko dobro, ali onaj čije se djelo bude razlikovalo od riječi, taj je upropastio svoju dušu."

(767) El-Hasan je rekao: "Ljude ocjenjujte prema njihovim djelima, a ostavite njihove riječi. Uistinu, Allah nije spustio govor a da nije spustio i djelo kao dokaz za njega, koji ga ili potvrđuje ili u laž utjeruje. Pa, ukoliko čuješ lijep govor, polahko s njegovim govornikom. Ako djelo poprati njegove riječi, onda je to očita blagodat."[136]

(768) Malik spominje da je El-Kasim b. Muhammed rekao: "Zapamtio sam ljude koje riječi nisu interesovale, već su ih interesovala djela."

(769) El-Me'mun je rekao: "Nama je potrebnije da se posavjetujemo djelima nego da se posavjetujemo riječima."

(770) Ibn Mes'ud, radijallahu anhu, rekao je: "Budite oni koji će prihvatati znanje, a ne oni koji će ga prenositi. Uistinu se znanje ponekad sačuva i pamti, a ne prenosi, kao što se ponekad i prenosi, a ne čuva i ne pamti."

(771) Ebu Derda', radijallahu anhu, rekao je: "Nemoj da budeš bogobojazan sve dok ne budeš učen i nemoj da se uljepšavaš znanjem sve dok ne budeš radio po njemu."

---

136 Ibnul-Mubarek zabilježio je ovu predaju u "Ez-Zuhdu" (77) s dodatkom u kojem, između ostalog, stoji i: "...Ti imaš i djelo i riječi, i tvoje djelo preče ti je od tvojih riječi. Imaš svoju tajnost i javnost, i tvoja tajnost ti je preča od tvoje javnosti. Imaš svoju prethodnicu i završnicu, i tvoja završnica preča ti je od tvoje prethodnice."

(772) Ebu Omer kaže: Ove riječi Ebu Derda'a, a Allah najbolje zna, preuzeo je učenjak koji kaže: "Kako da on bude bogobojazan a ne zna čega da se boji?!"

(773) El-Hasan je rekao: "Učenjak je onaj čije riječi prati djelo, ali onaj čije riječi djela ne prate, taj je samo prenosilac riječi. Nešto je čuo i to prenio."

(774) Prenosi se da je Sufjan es-Sevri, rahmetullahi alejhi, slično recitovao, a što je zabilježio Sabik el-Berberi:

"Znanje po kojem ne radiš dokaz će
protiv tebe biti i nećeš imati opravdanja zbog njegova nepoznavanja.

Pa, ako ti bude znanje darovano, uistinu, samo je
istinit govor čovjeka koji radi po njemu."

(775) Prenosi se da je El-Hasan b. Ebi Hasan el-Basri spominjao ovo, a Allah najbolje zna.

(776) Er-Rijaši, rahmetullahi alejhi, izrecitovao je:

"Nema nijednog da prenosi lijepo ponašanje a ne radi po njemu
i uščuva se stranputice strasti svojim odgojem,

sve dok ne bude radio po onome što je naučio
od dobra, pa bude bez mahana..."

(777) Mensur, rahmetullahi alejhi, rekao je:

"Nije odgojeni brat prenosiocu
čudnih i iznimnih stvari

ili stihovima šejha učenjaka hadisa
Ebu Nevvasa voljeni,

već onaj koji posjeduje ugled i ljudskost
i čednost – taj je odgojeni."

(778) Sufjan je rekao: "Volio sam da mi je glava presječena ovdje nego što sam prenio hadis."

(779) Prenosi se od Mekhula da je u vezi s Allahovim, subhanehu ve te'ala, riječima: ***"I učini nas vođama bogobojaznih!"***[137] – rekao: "*Vođe u bogobojaznosti*: da se za nama povode bogobojazni."

(780) Es-Sevri je rekao: "Kada učenjaci nešto nauče, rade po tome. Kada rade, zaokupiraju se. Kada se zaokupiraju, izgube se. Kada se izgube, traže se, a kada budu traženi, bježe."

(781) Bišr ibn el-Haris[138] je rekao: "Uistinu, ti se samo naslađuješ, slušaš i prenosiš. Ali, doista, od znanja se ne traži ništa drugo osim rada. Slušaj, uči, radi, podučavaj i bježi. Zar ne znaš kako je Sufjan tražio znanje? Učio je, podučavao, radio i bježao. Takvo je znanje. Zaista ono ukazuje samo na bježanje od dunjaluka, a ne na njegovo traženje."

(782) El-Hasan je rekao: "Neće se okoristiti savjetom onaj kroz čije uši on glatko prođe, kao što neobrađena zemlja i poslije kiše ne uzbuja."

(783) Ibn Aiša je izrecitovao:

"Kada srce postane grubo, savjet mu ne koristi
kao što neobradivu zemlju kiša ne može oživjeti..."

(784) Malik b. Dinar je rekao: "Čovjek nije kažnjen težom kaznom od tvrdoće srca."

(785) El-Asme'i je rekao: "Čuo sam jednog pustinjaka kako kaže: 'Kada savjet uđe na jedno uho neznalice, izađe na drugo uho.'"

---

137 Prijevod značenja El-Furkan, 74.

138 On je Ibn Abdur-Rahman b. Ata', imam, učenjak, veliki poznavalac hadisa, asketa, pobožnjak, uzor, šejhul-islam, Ebu Nasr el-Mirvezi, poznat kao El-Hafi. Rođen je 152. h.g. Bio je vođa u pobožnosti i iskrenosti. Govorio je: "Ne znam da ima nešto vrednije od traženja hadisa za onoga koji se boji Allaha u njima i ko ispravi svoju namjeru. Međutim, neće uspjeti onaj koji se bude pridržavao ženskih stegana." Također je rekao: "Kada budeš zadivljen govorom – ušuti, a kada budeš zadivljen šutnjom – progovori." Kada je umro, Ahmed b. Hanbel je rekao: "Umro je, tako mi Allaha, a iza sebe nije ostavio nikoga sličnom sebi. Da se oženio, upotpunio bi svoju ličnost." Umro je 227. h.g., u 75. godini svoga života.

(786) Malik b. Dinar je rekao: "Savjet učenjaka koji ne radi po znanju iščeznut će iz srca kao što kap sklizne niz oštru stijenu."

(787) Sevvar[139] je govorio: "Govor srca kuca na srce, dok govor jezika glatko prelazi preko srca."

(788) Zijad b. Ebi Sufjan je rekao: "Govor koji je iz srca – ulazi u srca drugih, dok govor koji izađe s jezika ne dopire dalje od ušiju."

(789) Redža' b. Sehl je izrecitovao:

"Savjet čovjeka kod kojeg su udaljeni
govor i djela biva samo blebetanje."

(790) Jedan od mudraca je rekao: "Ukoliko moj život bude život ludaka, a moja smrt smrt neznalice, pa šta će mi onda koristiti velike mudrosti koje sam sakupio!"

(791) El-Hasan je rekao: "Sine Ademov, šta ti vrijede mudrosti koje si sakupio od mudrih kada su tvoja djela – djela ludaka!"

(792) Ebu Abdur-Rahman el-Atvi je rekao: "O ti koji poznaješ Allaha, šta si ostavio onima koji sumnjaju i koji ne znaju?!"

(793) Mensur el-Fekihi je rekao:

"O ti vrijedni tragaoče za znanjem, zar ne znaš
da istina ima svoj pravac koji si ti izgubio..."

(794) Abdul-Melik b. Idris je rekao:

"Znanje ne koristi svome nosiocu
sve dok ne rezultira djelom i lijepim viđenjem..."

(795) Abdullah b. Mes'ud, radijallahu anhu, rekao je: "Tražite znanje pa ćete znati, a kada saznate, onda radite po tome."

---

139 On je Sevvar b. Abdullah b. Sevvar b. Kudame, imam, autoritet, kadija, Ebu Abdullah et-Temimi. Bio je od poznatih pjesnika. Na kraju svog života je oslijepio. Umro je 245. h.g.

(796) Ahmed b. Muhammed b. Mesruk je izrecitovao:

"Ako ne sumnjaš da si od smrtnika
i da poslije smrti nećeš živjeti i raditi,

tvoje znanje koje podstiče dok si ti nemaran,
tvoj je spomen medu mrtvima prisutan i ubrojan."

(797) Mensur b. Ismail el-Fekihi je rekao:

"Ako budeš smatrao da je rastanak
rastanak s dunjalukom blizu, blizu

i da je sredstvo za putovanje pripremljeno
za dan putovanja koji će doći, doći..."

(798) El-Hasan je rekao: "Preče je da čovjek nadmaši druge ljude u djelima nego da ih nadmaši u znanju."

(799) Fudajl b. 'Ijjad[140], rahmetullahi alejhi, rekao je: "Ibnul-Mubarek mi je rekao: 'Neophodno je da najučeniji od vas bude i najbogobojazniji."

(800) Jedan od mudraca je rekao: "Kakva li je ovo obmana po pitanju onoga koji se uvažava."

(801) El-Hasan je u vezi s riječima Uzvišenog: ***"I saznali ste ono što ni vi ni vaši očevi niste znali"***[141] – rekao: "Podučeni ste i saznali ste, ali niste radili. Tako mi Allaha, vaše poniženje nije u znanju!"

(802) Sufjan es-Sevri je rekao: "Znanje uspostavlja vezu sa radom, pa ako mu se ne odazove, otići će."

(803) Abdullah je govorio: "Niko nije osjetio potrebu za Allahom a da ljudi nisu osjetili potrebu za njim. I niko nije postupio po onome

140 On je Fudajl b. 'Ijjad b. Mes'ud b. Bišr, imam, uzor, pouzdan, šejhul-islam, Ebu Alija et-Temimi. Roden je u Semerkandu, a poslije pokajanja nastanio se u blizini Harema. Ibnul-Mubarek je rekao: "Za mene na licu Zemlje ne postoji niko bolji od Fudajla b. 'Ijjada." Umro je 187. h.g.

141 Prijevod značenja El-En'am, 91.

čemu ga je podučio Allah, azze ve dželle, a da ljudima nije bilo potrebno ono što on ima kod sebe."

(804) Ibrahim je rekao: "Ko bude tražio znanje samo radi Allaha, subhanehu ve te'ala, i drugoga svijeta, Allah će mu dati znanje koje mu je potrebno."

(805) Prenosi se da je Isa, alejhis-selam, rekao svojim pomoćnicima: "Ne podučavam vas da biste se umislili, već vas podučavam da biste po tome radili. Mudrost nije govor o njoj, već je mudrost rad po njoj."

(806) Jedan od mudraca je govorio: "Allah nas i vas okoristio znanjem i ne dao da u njemu bude išta od umišljenosti i želje za čuvenjem."

(807) Ejjub es-Sihtijani, rahmetullahi alejhi, rekao je: "Ebu Kilabe mi je rekao: 'O Ejjube, ako ti Allah dâ znanje, ti Njemu daj ibadet i nemoj da ti želja bude samo da to znanje prepričavaš."

(808) Alija b. el-Hasan je rekao: "Na prstenu Husejna b. Alije bilo je ugravirano: 'Saznao si, pa radi po tome.'"

(809) Prenosi se od Malika b. Mugavvela da je u vezi s riječima Uzvišenog: ***"...pa su je (Knjigu) bacili za svoja leđa"***[142], rekao: "Ostavili su rad po njoj."

(810) El-Hasan je rekao: "Dva su čovjeka koja će se najviše kajati na Sudnjem danu: čovjek koji će pogledati u svoj imetak na tuđoj vagi, pa će se taj na čijoj je vagi obradovati, a on ražalostititi; i čovjek koji će pogledati u svoje znanje na vagi drugog, pa će se taj drugi radovati, a on žalostiti."

---

142 Prijevod značenja Ali Imran, 187.

(811) Veki'a b. el-Džerrah[143] je govorio: "U pamćenju hadisa pomagali bismo se radom po njemu i u traženju znanja iz hadisa pomagali bismo se postom."

(812) Ibn Vehb prenosi da je čuo Malika kako kaže: "Istina je da se na onome koji traži znanje primijeti dostojanstvo, smiraj, strahopoštovanje i da slijedi ostavštinu onih koji su bili prije njega."

(813) I rekao je da mu je Malik rekao: "Uistinu je od gubljenja znanja da učenjak odgovori na sve o čemu bude pitan."

---

143 On je imam, hafiz, učenjak hadisa u Iraku, Ebu Sufjan. Rođen je 129. h.g. Es-Sevri nije ostavio iza sebe u Kufi učenijeg od Veki'e. Kada je umro Sufjan, njegovo mjesto zamijenio je Veki'a. Ahmed ga je mnogo poštovao. Ibn Me'in je rekao: "Veki'a u svome vremenu je poput El-Evza'ija u svome vremenu." Bio je jedan od El-E'amešovih učenika. Umro je 196. h.g.

Dio iz ovog poglavlja

O ZARADI IMETKA OD STRANE ONOGA KOJI TRAŽI ZNANJE I ŠTA MU JE DOVOLJNO OD TOGA[144]

(814) Sufjan es-Sevri je govorio: "Znanje je liječnik ovoga naroda, a imetak je njegova bolest, pa ukoliko liječnik sam sebi bude privlačio bolest, kako da liječi druge?!"

(815) Preneseno je u hadisu: *"Svaki narod ima svoje iskušenje, a iskušenje moga naroda je imetak."*

Ebu Omer kaže: Pokuđeni imetak kod učenjaka je onaj za kojim nema potrebe i koji nije stečen na dozvoljen način. Neka od predanja koja govore o pokuđenosti imetka su i sljedeća:

(816) Riječi Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem: *"Dva gladna vuka poslana u tor ovaca nisu ništa manje opasnija od žudnje čovjeka za imetkom i ugledom."* Hadis je vjerodostojan kako je i prethodno navedeno.

Ono što je slično ovom hadisu Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, jesu i:

(817) Riječi Omera b. el-Hattaba, radijallahu anhu: "Nijednom narodu Allah nije dao dinare i dirheme, zlato i srebro, a da nisu prolijevali svoju krv i prekidali svoje rodbinske veze." Ovo značenje prenosi se od brojnih prethodnika.

144 El-Asfahani je rekao u "Ez-Zeri'i" (380-381): "Zarađivanje dunjaluka, ma koliki on bio, od dozvoljenih je stvari, s jedne strane, dok je, s druge strane, i od obaveznih stvari. To je zbog toga što se čovjek ne bi mogao posvetiti ibadetu sve dok ne podmiri svoje životne potrebe koje su obavezne, a sve ono bez čega se ne može ispuniti neka obaveza i samo postaje obavezom."
El-Hatib u "El-Džami'u" (97-99) je rekao: "Ako onaj koji traži znanje bude imao porodicu koja mimo njega nema nikoga drugog ko bi im privređivao, njemu bi bilo pokuđeno da ih prestane opskrbljivati i da se zabavi hadisom, a zapostavi privređivanje za njih. Osnova toga je u hadisu Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem: *"Dosta je čovjeku grijeha da upropasti one za koje je odgovoran."*

Značenje svega toga kod islamskih učenjaka i razumijevanje jeste zaradivanje imetka na načine koje je Allah, subhanehu ve te'ala, strogo zabranio i nije ih dozvolio, svaki imetak u kojem nije pokornost Allahu, svaki imetak koji da bi se stekao mora se pogriješiti prema Allahu, subhanehu ve te'ala, ili kojim se pomaže u griješenju prema Allahu i kojim se izaziva Njegova, subhanehu ve te'ala, srdžba, imetak koji ne vodi do ispunjavanja Allahovog prava i obaveza prema Njemu. Zbog svega toga taj imetak je pokuden i takav način privredivanja je zlokoban. Medutim, ako imetak bude zaraden na način koji je Allah, subhanehu ve te'ala, dozvolio, imetak iz kojeg su izdvojena prava Allaha, imetak kojim će se približavati Njemu, subhanehu ve te'ala, i Njegovom zadovoljstvu udjeljujući na Njegovom putu, takav imetak je pohvalan. Onaj ko takav imetak stječe ili ga udjeljuje na pohvalnom je putu. U tome nema razilaženja medu islamskim učenjacima. Po ovom pitanju ne razilazi se osim onaj koji ne poznaje Allahove, subhanehu ve te'ala, naredbe. Svevišnji Allah pohvalio je udjeljivanje imetka u brojnim ajetima Svoje Knjige, a nemoguće je da udjeljuje onaj koji ne privreduje.

Allah Uzvišeni je rekao: ***"One koji troše imetke svoje na Allahovu putu, a onda ono što potroše ne poprate prigovaranjem i uvredama..."***[145]

I rekao je: ***"Oni koji udjeljuju imanja svoja i noću i danju, tajno i javno..."***[146]

I rekao je: ***"Nisu jednaki medu vama koji su davali priloge prije pobjede i lično se borili..."***[147]

I rekao je: ***"Oni koji vjeruju, i iseljavaju se, i u borbi na Allahovom putu zalažu imetke svoje i živote svoje..."***[148]

---

145 Prijevod značenja El-Bekare, 262.
146 Prijevod značenja El-Bekare, 274.
147 Prijevod značenja El-Hadid, 10.
148 Prijevod značenja El-Enfal, 72.

I rekao je: ***"Nećete zaslužiti nagradu sve dok ne udijelite dio od onoga što vam je najdraže..."***[149]

I rekao je: ***"Allah uništava kamatu, a unapređuje milosrđa..."***[150]

I rekao je: ***"Ko je taj koji će Allahu drage volje zajam dati, pa da mu ga On mnogostruko vrati?"***[151], a ajeti sličnog značenja su mnogobrojni.

Također, vjerodostojni hadisi govore o sličnom značenju, kao što je to potvrđeno i kod ashaba, tabiina i islamskih pravnika.

(818) Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: *"Svako dobročinstvo je milostinja."*

(819) I rekao je: *"Gornja ruka bolja je od donje ruke. Gornja ruka daje, a donja traži."*

(820) Rekao je Sa'du b. Ebi Vekkasu, radijallahu anhu: *"Da ostaviš svoje nasljednike bogate, bolje ti je nego da ih ostaviš siromašne pa da ih drugi ljudi izdržavaju, i doista ti nećeš udijeliti milostinju a da nećeš biti nagrađen za nju."*

(821) Također, Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: *"Najbolji dirhem je dirhem koji potrošiš na svoju porodicu."*[152]

Predanja o ovome dostižu stupanj kategoričnosti (mutevatira).

(822) Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je Amru b. el-Asu, radijallahu anhu: *"Šta misliš da te pošaljem s vojskom u kojoj*

---

149 Prijevod značenja Ali Imran, 92.
150 Prijevod značenja El-Bekare, 276.
151 Prijevod značenja El-Bekare, 245.
152 Ovaj hadis zabilježili su Muslim (994) i drugi od Sevbana, radijallahu anhu, sa dodatkom: *"...i dinar koji čovjek potroši na svoju jahalicu na Allahovom putu i dinar koji potroši na svoje prijatelje na Allahovom putu."* En-Nevevi, rahmetullahi alejhi, kaže: "Na svoju porodicu – tj. na onoga koga je obavezan izdržavati poput: supruge, sluškinje, djeteta. Ebu Kilabe, rahmetullahi alejhi, jedan od prenosilaca ovog hadisa, kaže: "Otpočeo je s porodicom, pa ima li čovjeka s većom nagradom od čovjeka koji potroši na svoju porodicu, malenu čeljad, opskrbljujući ih i čineći ih neovisnim od drugih.

će te Allah opskrbiti i sačuvati i da te lijepo podstaknem na imetak? Velika li je blagodat dobar imetak pri dobrom čovjeku!"[153]

(823) Ebu Bekr es-Siddik, radijallahu anhu, rekao je Aiši, radijallahu anha: "Nema nijednog od Allahovih stvorenja da mi je draže da poslije mene bude neovisno od tebe, a niti bi mi teže palo nečije siromaštvo od tvog."

(824) Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, štedio bi od onoga čime bi ga Allah, subhanehu ve te'ala, opskrbljivao, čisteći pamuk i drugo, od godišnjih žitarica za sebe i svoju porodicu. Ostalo bi ulagao na jahalice i oružje na Allahovom, subhanehu ve te'ala, putu.

(825) Hakim b. Kajs b. Asim prenosi da je njegov otac rekao: "O sinovi moji, na vama je da privređujete, stječete imetak! Uistinu on ukazuje na nečiju plemenitost i čini neovisnim od onoga koji prigovara."

(826) Od Mudžahida se prenosi da je jedna od žena Abdur-Rahmana b. Avfa naslijedila od njega oko osamdeset i nekoliko hiljada kao četvrti dio jedne osmine.

A u drugom predanju stoji: "Kao treći dio jedne osmine."

U drugom predanju od Saliha b. Ibrahima stoji da je rekao: "S nama je sklopila ugovor žena koju je Abdur-Rahman b. Avf razveo u svojoj bolesti, a koja je kao četvrtinu jedne osmine od njegove zaostavštine dobila osamdeset tri hiljade."

(827) Ibn Sirin je rekao: "Od onih koji su ostavili zlato i srebro[154] iza sebe bili su Abdur-Rahman b. Avf i Zejd, a od onih koji nisu iza sebe ostavili zlato i srebro bili su Ebu Bekr i Omer."

---

153 Hadis je vjerodostojan po uvjetima Muslima. Zabilježio ga je Ahmed u svome "Musnedu" (4/197, 202-203) na dva načina od Musaa b. Ulejje b. Rebbaha el-Lahmija, od njegova oca, da je čuo Amra b. el-Asa kako kaže: "Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, mi je rekao: *'O Amre, pritegni svoje oružje i svoju odjeću, pa mi dođi!'* Učinio sam to i došao mu, a on je abdestio, pa je podigao pogled prema meni i rekao mi: *'O Amre, uistinu ja želim da te pošaljem...'"* Zatim je spomenuo ostatak hadisa.

154 Kao što to pojašnjava Ibnul-Esir u djelu "En-Nihaje" (3/52), što i odgovara ovome poglavlju, a Allah najbolje zna.

(828) Ka'b je rekao: "Ez-Zubejr je imao hiljadu robova koji su izdvajali porez od kojeg nijedan dirhem nije ulazio u njegovu kuću."

(829) Od Nafi'a se prenosi da je jedan od Omerovih, radijallahu anhu, sinova prodao svoje nasljedstvo od Ibn Omera za stotinu hiljada dirhema.

(830) Kurre b. Halid je rekao: "Upitali smo El-Hasana el-Basrija: 'Je li istina da je Omer b. el-Hattab oporučio kao trećinu svoga imetka četrdeset hiljada?' Odgovorio je: 'Ne. Tako mi Allaha, njegov imetak bio je manji od toga da bi njegova trećina iznosila četrdeset hiljada, ali možda je oporučio četrdeset hiljada, pa su to dozvolili.'"

(831) Seid b. el-Musejjeb, rahmetullahi alejhi, rekao je: "Nema dobra u onome koji ne stječe imetak kojim će sačuvati svoju čast i ispuniti svoje emanete."

(832) Prenosi se da je Seid b. el-Musejjeb ostavio iza sebe četiri stotine dinara (zlatnika) rekavši: "Tako mi Allaha, nisam ih ostavio ni zbog čega drugog osim da se njima sačuva moja čast – ili moje lice."

(833) Ebu Kilabe je rekao: "Dunjaluk vam neće naškoditi ako budete zahvalni Allahu, subhanehu ve te'ala, na njemu."

(834) Ejjub, rahmetullahi alejhi, rekao je: "Ebu Kilabe bi mi govorio: 'O Ejjube, drži se pijace! Doista je neovisnost spas!'"

U drugom predanju od Ejjuba es-Sihtijanija, rahmetullahi alejhi, prenosi se da mu je Ebu Kilabe rekao: "O Ejjube, drži se pijace! Uistinu je u njoj neovisnost od ljudi i popravak za vjeru."

(835) Abdur-Rahman b. Ebza je govorio: "Bogatstvo je predivna pomoć u vjeri."

(836) Ebu Zubejan el-Ezdi prenosi da mu je Omer b. el-Hattab, radijallahu anhu, rekao: "Kakav je tvoj imetak, o Ebu Zubejan?" Odgovorio sam: "Dvije hiljade i pet stotina." Rekao mi je: "Uloži ga u stoku. Bojati se da ne dođu kurejšijski mladići i zabrane ovu opskrbu."

(837) Junus prenosi da mu je Ibn Šihab rekao: "Obavijestio me je Sulejman b. Abdul-Melik da mu je Abdur-Rahman b. Hubejre rekao kako je jedne prilike Abdullah b. Omer krenuo u šumu, pa je prošao pored kuće Ibn Hubejre dok se on nalazio u njoj. Povikao je: 'Zar nećeš poći s nama?' Pa sam se popeo s njim na magarca i krenuli smo. Šutio sam. Razgovarao sam sâm sa sobom. Abdullah b. Omer je rekao: 'Šta ti je?' Odgovorio sam: 'Šutim i razmišljam.' Ibn Omer je rekao: 'Kada bih imao zlata koliko je brdo Uhud i znao njegov broj, ne bih prezirao izdvajanje zekata iz njega niti bih se bojao da će mi to šta nauditi.'"

(838) Jusuf b. Esbat je rekao: "Sufjan es-Sevri mi je rekao: 'Da ostavim iza sebe deset hiljada dirhema (srebrenjaka) za koje će me Allah, subhanehu ve te'ala, pitati, draže mi je nego da tražim od ljudi.'"

Seid b. el-Džehm el-Džizi pripovijedao je: "Abdur-Rahman b. Šurejh i Amr b. el-Haris jedne prilike su zajedno klanjali u jednom saffu u mesdžidu. Kada je imam predao selam, Ibn Šurejh je upitao Amra b. el-Harisa: 'O Ebu Umejje, šta kažeš za čovjeka koji je naslijedio halal imetak pa je poželio da ga cijelog podijeli na Allahovom putu iz skromnosti prema dunjaluku i želje za onim što Allah, subhanehu ve te'ala, ima kod Sebe?' Odgovorio je: 'Neka to ne čini.' Ibn Šurejh je rekao: 'Subhanallah! Kako da to ne čini?! Kako da ne bude skroman na dunjaluku?!' Amr b. el-Haris je rekao: 'Allah, azze ve dželle, uputio je Svoga Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, na najbolje u pogledu toga kada je rekao: ***Ne drži ruku svoju stisnutu, a ni posve otvorenu – da ne bi prijekor zaslužio i bez ičega ostao***[155]***,*** tj. neka nešto od toga udijeli, a nešto zadrži.'"

Ebu Omer kaže: Sva ova predanja spomenuli smo ovdje da ne bi neko pomislio o onome što nade u ovom poglavlju o stjecanju imetka, kako bi se sačuvalo traženja i ovisnosti od drugih, da se radi o pokudenom i zabranjenom stjecanju imetka, a to, uistinu, nije tako.

(839) Allah se smilovao Ebu Derda'u koji je rekao: "Od fikha jednog čovjeka je popravljanje njegovog života."

155 Prijevod značenja El-Isra', 29.

(840) Također je rekao: "Popravak života postiže se popravkom vjere, a popravak vjere postiže se popravkom razuma."

(841) Mudri pjesnik je rekao:

"Zar čovjek ne traži utočište kod Allaha od prevelika bogatstva
i žudnje jednog dana za onim za čim se ne žudi."

(842) Alija b. Ebu Džemle je rekao: "Kada su se ljudi vraćali iz Konstantinopola, sreo sam Jahjaa b. Rašida Ebu Hašima et-Tavila koji mi je rekao: 'Našao sam vjeru u hljebu.'"

(843) Alija b. Ebu Džemle je rekao: "I vidio sam Bilala b. Ebu Derda'a da je bio namjesnik Damaska."

(844) Ebu Derda' je rekao: "Tvoja ljubav za dunjalukom ne ogleda se u stjecanju onoga što ti koristi od njega."

(845) Također je govorio: "O Uvejmire, od tvoga fikha je i popravljanje tvog načina života!"

(846) Omer b. el-Hattab, radijallahu anhu, rekao je: "O skupino učača, požurite sa dobrim djelima! Tražite Allahovu blagodat! Nemojte tražiti od ljudi!"

(847) Mensur el-Fekihi prelijepo je rekao, iako se ovo pripisuje i drugom:

"Bolji je jutarnji odlazak u potrazi za opskrbom
i povratak s njega s pregrštom hrane

od dva rekata noćnog namaza
i velikog dobra koje se postiže šutnjom

i ljudi koji su sagradili tvrđave
da bi ih štitile u njihovim kućama."

ODJELJAK O SUŠTINI ZUHDA[156]

(848) Zatim je rekao (tj. Mensur el-Fekihi): "Skromnost u dozvoljenom i ostavljanje dunjaluka s mogućnošću njegova postizanja uistinu je bolje od priželjkivanja dozvoljenog, i u pogledu ovoga islamski učenjaci, raniji i sadašnji, se ne razilaze. Ljudi su se u mišljenju razišli kada je u pitanju granica skromnosti i njeno izražavanje, o čemu bi se govor odužio, a najbolje što je rečeno o tome su:

(849) Riječi Ibn Šihaba: "Skromnost na dunjaluku je da zabranjeno ne nadvlada tvoje strpljenje, niti dozvoljeno tvoju zahvalnost."

(850) Sufjan es-Sevri je govorio: "Skromnost na dunjaluku je kratkoća nade."

(851) Veki'a prenosi da je čuo Sufjana es-Sevrija da, kada je upitan o skromnosti na dunjaluku, kaže: "Kratkoća nade."

---

156 Ovo poglavlje u osnovi ne postoji, već sam ga ja naslovio tako.
Islamski učenjaci su se razišli u mišljenju kada je u pitanju granica skromnosti na dunjaluku o čemu je hafiz Ibn Abdul-Berr govorio u ovom poglavlju.
Ibn Džema'a u "Et-Tezkiri" (71-72) kaže: "Na onome koji traži znanje jeste da nauči ono što mu je lahko, pa makar to bilo i malo, također, od odjeće ono što prekriva njegovo tijelo, pa makar ta odjeća bila i pohabana. A pomoću strpljenja na maloj opskrbi postiže se ogromno znanje i prikuplja razjedinjeno srce usljed brojnih briga, nakon čega iz njega izbijaju izvori mudrosti.
Šafija, rahmetullahi alejhi, rekao je: 'Niko neće tražiti ovo znanje imetkom i nadmenošću a da će ga postići. Međutim, ko ga bude tražio poniznošću, malom opskrbom i služenjem učenjaka – uspjet će.'
Rekao je također: 'Ne dolikuje da traži znanje osim gubitnik!' Rečeno mu je: 'Ne dolikuje neovisnom bogatašu?!' Odgovorio je: 'Ne dolikuje neovisnom bogatašu!'
Malik, rahmetullahi alejhi, rekao je: 'Niko neće postići od ovoga znanja ono što je naumio sve dok ne bude iskušan siromaštvom i dok ta oskudica ne ostavi traga na svemu.'
Ebu Hanife, rahmetullahi alejhi, rekao je: 'U fikhu se potpomaže prikupljanjem velikih ambicija, u brisanju veza potpomaže se malobrojnim bavljenjem dunjalučkim stvarima i onim za što se čovjekovo srce veže, osim s uzimanjem onoga kako bi se zadovoljila potreba i preko toga se ne prelazi.'
Ovo su riječi velikih imama, koji su u svemu imali vodeću riječ bez ikakve prisile, a takvo je bilo i njihovo stanje."

(852) Ibrahim b. el-Eš'as je rekao: "Upitao sam Fudajla b. 'Ijjada o skromnosti pa mi je rekao: 'Skromnost je zadovoljstvo, a u njemu je i bogatstvo.' Upitao sam ga o pobožnosti, pa mi je rekao: 'Udaljavanje od zabranjenog.'"

Predanja iz prethodnih generacija, ashaba, tabiina i islamskih učenjaka koji su došli poslije njih o vrijednosti strpljenja na dunjaluku, skromnosti u njemu, vrijednosti zadovoljstva s osnovnim, ograničavanja na dovoljno bez gomilanja onoga što dovodi do razonode, opuštanja i uzdizanja nad drugima, mnogobrojna su i teško ih je sve spomenuti u jednoj knjizi ili jednom poglavlju. Mnogo je više onih ashaba kojima je Allah, azze ve dželle, uskratio od dunjaluka nego onih kojima je Allah, dž.š., dao od dunjaluka.

(853) Prenijeli smo od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da je rekao: *"Uistinu Allah, subhanehu ve te'ala, čuva Svoga roba od dunjaluka kao što vi čuvate svoga bolesnika od hrane za kojom on žudi."*[157]

Sve ovo je, a Allah najbolje zna, Allahovo prosudivanje nekog Njegovog roba, jer ponekad bogatstvo nekog čovjeka može biti razlogom njegovog griješenja prema njegovom Gospodaru, subhanehu ve te'ala, i prelaženja Njegovih granica, a ponekad čovjekovo siromaštvo može biti razlogom svega ovoga, pa čak može biti razlogom njegovog nevjerstva i zapostavljanja osnovnih dužnosti. S obzirom na to islamski učenjaci bogatstvo i siromaštvo smatraju dvjema pokudenim suprotnostima.

(854) Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, govorio je: *"Allahu moj, utječem Ti se od gladi. Uistinu je ona ružan saputnik! I utječem Ti se od prevare. Uistinu je ona loša pratnja!"*

(855) Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, tražio je utočište kod Allaha, subhanehu ve te'ala, od siromaštva, bijede, poniženja, od toga da on nekom učini nasilje ili da neko njemu učini nasilje.[158]

---

157 Hadis je dobar. Zabilježili su ga: Tirmizi (2036) i El-Hakim (4/207) od Katade b. en-Nu'mana da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Uistinu kada Allah zavoli nekog roba, čuva ga od dunjaluka kao što neko od vas neprestano čuva svoga bolesnika od vode."*

158 Hadis je vjerodostojan. Zabilježio ga je Ebu Davud (1544), Nesai (8/261), Ahmed

(856) Također od njegovih, sallallahu alejhi ve sellem, dova bila je i: *"Allahu moj, ja Te molim za uputu, bogobojaznost, zdravlje i neovisnost od drugih!"*

Dokaz da su skromnost na dunjaluku, ograničavanje s malo od njega, zadovoljstvo onim što je dovoljno i što čovjeka čini neovisnim od drugih ljudi bolji od njegovog gomilanja i žudnje za njim i da je to bliže spasu, jeste i sljedeće:

(857) Usama b. Zejd[159] prenosi da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Stao sam na džennetska vrata pa sam vidio da su većina njegovih stanovnika siromasi, a oni koji su se trudili i umarali, zadržani su, osim stanovnika Vatre, koji su odvedeni u Vatru. Pa sam stao na džehennemska vrata i vidio da su većina njegovih stanovnika žene."*

"Oni koji su se trudili i umarali" su bogataši i u tome nema razilaženja, jer je u drugom predanju tačno spomenuto:

(858) Usama b. Zejd prenosi da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Stao sam na džennetska vrata pa sam vidio da su većina njegovih stanovnika siromasi, a oni koji su se trudili i umarali, tj. bogataši, zadržani su, osim stanovnika Vatre za koje je naređeno da se odvedu u Vatru. Pa sam stao na džehennemska vrata i vidio da su većina njegovih stanovnika žene."*

(2/305, 325, 354), Buharija u "Edebul-mufredu" (678), Ibn Hibban (1030) u hadisu od Ebu Hurejre, radijallahu anhu.

159 Ibn Harise b. Šurahil, miljenik Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, i sin njegovog miljenika. Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, postavio ga je za zapovjednika vojske za Šam, a tada je imao osamnaest godina i u toj vojsci nalazio se Omer b. el-Hattab i mnogi drugi veliki ashabi. Nakon toga nije bilo situacije da ga je Omer sreo a da mu nije rekao: "O vođo, neka je na tebe Allahov mir i spas i Allahova milost. Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, je preselio a ti si bio moj vođa." Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, uzimao bi njega i El-Hasana i govorio: *"Allahu moj, uistinu ih ja volim, pa ih i Ti zavoli!"* (Buharija) Aiša, radijallahu anha, rekla je: "Ne dolikuje nikome da prezire Usamu nakon što sam čula riječi Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem: *'Onaj koji voli Allaha i Njegovog Poslanika, neka voli Usamu!'*" Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, ga je oženio Fatimom bint Kajs. Usama je umro u Džurfu, tri milje od Medine prema Šamu, na kraju Muavijinog hilafeta.

(859) Ebu Hurejre, radijallahu anhu, prenosi da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Veličina bića jednog od vas u Džennetu bolja je od dunjaluka i svega što je na njemu."* Učite ako hoćete: ***"...i ko bude od Vatre udaljen i u Džennet uveden – taj je postigao šta je želio; a život na ovom svijetu samo je varljivo naslađivanje."***[160]

(860) Prenijeli smo od Abdur-Rahmana b. Avfa, radijallahu anhu, da je, kada mu se približila smrt, snažno zaplakao. Rečeno mu je: "Šta te rasplakalo, o Ebu Muhammede?" Odgovorio je: "Mus'ab b. Umejr bio je bolji od mene! Preselio je a nije ostavio iza sebe ni ono u šta bi se zamotao. Kod njega su našli samo grubi jemenski ogrtač, da se u njega zamota. Ako bi se pokrila njegova glava, otkrile bi se njegove noge i ako bi se pokrile njegove noge, otkrila bi se njegova glava. Nakon njega ostao sam da živim sve dok nisam postigao ovo od dunjaluka i dok dunjaluk nije uzeo od mene. I vjerujem da ću biti pitan za ovo što me je odvojilo od mojih drugova i što mi je Allah, subhanehu ve te'ala, dao od dunjaluka." Plakao je sve dok nije ispustio dušu i napustio dunjaluk, Allah mu se smilovao.

(861) Od Usame b. Zejda, od Ibn Ebi Lebiba, od Sa'da, prenosi se da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Najbolja opskrba je ona koja je dovoljna, a najbolji zikr je skriveni zikr."*[161]

(862) Ebu Hurejre, radijallahu anhu, prenosi da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Allahu moj, učini opskrbu Muhammedove porodice u hrani."* U drugom predanju: *"dovoljnom."*

---

160 Prijevod značenja Ali Imran, 185.

161 Hadis ima druge hadise kao potporu. Što se tiče hadisa koji podupire prvi dio spomenutog hadisa, to su riječi Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem: *"Allahu moj, učini opskrbu Muhammedove porodice dovoljnom!"* – dok u drugom predanju stoji: *"...u hrani."* A što se tiče hadisa koji podupire drugi dio jeste ono što bilježe Buharija i Muslim i drugi u hadisu Ebu Musaa el-Eš'arija, radijallahu anhu, koji je rekao: "Nakon što je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, izvršio pohod na Hajber – ili je rekao: Nakon što se Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, zaputio prema Hajberu – ljudi su se približili dolini i podigli svoje glasove izgovarajući tekbire: *Allahu ekber, la ilahe illallah,* pa je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Stišajte svoje glasove. Vi, uistinu, ne dozivate gluhog niti odsutnog, već dozivate Onoga Koji sve čuje i Koji je blizu..."*

(863) Ibn Omer, radijallahu anhuma, prenosi da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "*Hoćete li da vas obradujem nečim, o skupino siromaha? Uistinu će siromašni vjernici ući u Džennet prije bogatih na pola dana, dana koji traje pet stotina godina.*"

(864) Ebu Hurejre, radijallahu anhu, prenosi da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "*Siromašni vjernici ući će u Džennet prije bogatih na pola dana koji traje pet stotina godina.*"

Ova predanja podupiru jedna druge ukazujući na vrijednost zadovoljstva dovoljnim.

(865) Havla bint Hakim[162], radijallahu anha, prenosi da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "*Uistinu je dunjaluk zelen i sladak. Ko ga uzme s pravom, bit će mu blagoslovljen. Možda onaj koji se upusti u Allahov imetak i imetak Njegovog Poslanika zasluži Vatru na Danu kada Ga sretne.*"

(866) Šekik je rekao: "Muavija je ušao kod svoga daidže Ebu Hašima b. Utbe da ga obiđe, pa je Ebu Hašim zaplakao. Muavija ga je upitao: 'O daidža, šta te rasplakalo? Je li te rasplakao bol koji osjećaš ili želja za dunjalukom?' Odgovorio je: 'Nijedno od toga, već nam je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, došao i rekao: - *O Ebu Hašime, možda će te dostići imetak koji će se davati mnogim narodima. A dovoljno ti je od imetka sluga i jahalica na Allahovom putu.* A vidi me šta sam skupio.'"

(867) Burejde el-Eslemi[163], radijallahu anhu, prenosi da je

162 Ona je Havla bint Hakim b. Umejje es-Sulemijje, supruga Osmana b. Maz'una, koja je imala nadimak Ummu Šurejk. To je bila jedna od žena koja je htjela da se uda za Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, pa ju je Allahov Poslanik odbio i preporučio drugome. Bila je dobra vjernica, ugledna i bogobojazna.

163 On je Burejde b. el-Husajb b. Abdullah b. el-Haris el-Eslemi. Prihvatio je islam u godini Hidžre. Prisustvovao je Hajberu i osvojenju Mekke kada je nosio barjak. Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, postavio ga je za prikupljača zekata u svome narodu. Također je nosio barjak u Usaminoj vojsci kada je poduzeo pohod na Belkau u Šamu. Smrt Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, mnogo ga je pogodila. Spustio se u Merv i tamo širio znanje. Stanovao je u Basri, a zatim, u vrijeme Osmanove, radijallahu anhu, vladavine učestvovao u pohodu na Horosan. Bio je od Omerovih namjesnika u Nevbetu Sergi (mjestu na izlazu iz Šama i ulazu u Hidžaz gdje odsjedaju hadžije Šama). Umro je 62. h.g.

Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Dovoljno vam je od dunjaluka sluga i jahalica."*

(868) Seid b. el-Musejjeb prenosi da su Ibn Mes'ud i Sa'd b. Malik posjetili Selmana, pa je Selman zaplakao. "Šta te rasplakalo?", upitaše ga. Reče: "Rasplakala me oporuka Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, koju nam je dao, a koje se niko nije pridržavao. Rekao je: 'Neka udio vašeg dunjaluka bude onoliko koliko je potrebno jahaču od putne opskrbe.'"

(869) Ebu Omer kaže: Preuzeo ih je Ebul-Atahije i lijepo rekao:

"Ako budeš po pitanju dunjaluka pronicljiv, uistinu
tvoj udio u njemu bit će poput putnikove opskrbe."

(870) Ebu Hatim je rekao: "Ako te ne učini neovisnim od ljudi ono što ti je dovoljno, onda nema ničega na dunjaluku što će te učiniti neovisnim od drugih."

(871) Također ih je preuzeo Ebul-Atahije i lijepo spjevao:

"Ako te ne učini neovisnim ono što ti je dovoljno,
pa sve što je na dunjaluku neće te učiniti neovisnim."

(872) Također je rekao:

"Dovoljno ti je što priželjkuješ od hrane,
mnoga hrana nije potrebna onome koji će umrijeti."

(873) Od Ibrahima b. Sa'da b. Ibrahima, od njegovog oca, od njegovog djeda, prenosi se da je rekao: "Donesena je hrana Abdur-Rahmanu b. Avfu, pa je rekao: 'Ubijen je Mus'ab b. Umejr a bio je bolji od mene. Nisu kod njega našli ništa osim grubog ogrtača u koji je umotan. Ubijen je Hamza ili neki drugi čovjek (Ibrahim je rekao: Sumnja je od mene) a bio je bolji od mene, pa nije ostalo iza njega ništa osim grubog ogrtača u koji je umotan. Mislim da su nam ljepote date na ovom svijetu.' Zatim je počeo plakati."

Ako neznalica pomisli da u gomilanju dunjaluka nema ništa loše i da je to bolje od zadovoljavanja osnovnih potreba i ne shvati ispravno riječi Allaha, subhanehu ve te'ala: ***"I siromah si bio, pa te***

je imućnim učinio!"[164] – riječi koje govore o onome što je Uzvišeni Allah podario Svome Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem, od Svojih blagodati, to nije tako kako on misli. U predanjima koja su prethodila pojašnjeno je da bogatstvo nije ono što čovjek misli da jeste, već je bogatstvo – bogatstvo srca. Onaj kome Allah, subhanehu ve te'ala, podari bogatstvo srca, uistinu ga je učinio bogatim. Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, bio je najbogatiji Allahov rob u srcu. U tom smislu od njega se prenose brojna predanja, predanja koja potvrđuju ono što smo rekli.

(874) Ebu Hurejre, radijallahu anhu, prenosi da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Nije bogatstvo u mnoštvu ovodunjalučkih užitaka, nego je bogatstvo u bogatstvu duše."*[165]

(875) Enes, radijallahu anhu, prenosi da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Nije bogatstvo u mnoštvu ovodunjalučkih užitaka, nego je bogatstvo u bogatstvu duše."*

(876) Lijepo li je izrecitovao Osman b. Sa'dan stihove o ovom značenju:

"Budi zadovoljan onim što ti je dovoljno, upotrijebi zadovoljstvo
jer ti, uistinu, ne znaš hoćeš li osvanuti ili zanoćiti.

Nije bogatstvo u mnoštvu imetka, uistinu,
bogatstvo i siromaštvo bivaju samo u duši."

(877) Ovo je stihove preuzeo i El-Halil b. Ahmed spominjući ih u odgovoru Sulejmanu b. Habibu b. el-Mihlebu:

"Je li dospjela vijest Sulejmanu da sam ja za razliku od njega u
prostranstvu i bogatstvu, iako ja nemam imetka...

---

164 Prijevod značenja Ed-Duha, 8.

165 Ibn Betal je rekao: "Suština bogatstva nije u mnoštvu imetka, jer većina onih kojima je Allah podario imetak nije zadovoljna onim što im je dato. Oni nastoje da ga uvećaju i ne brinu na koji način da dođu do njega. Oni su poput siromaha s velikim nastojanjima. Uistinu, suština bogatstva je u bogatstvu duše. Onaj koji bude zadovoljan onim što mu se dâ i ne bude žudio za njegovim povećanjem, ne ide u potragu za njim, on je poput bogataša."

I siromaštvo je u duši, a ne u imetku, znaj to!
Tako je i bogatstvo u duši, a ne u imetku."

(878) Abdullah b. Muhammed b. Jusuf spjevao je stihove:

"Budi zadovoljan onim što te je prošlo
i ne žalosti se za prošlim

i ne obmanjuj se dunjalukom,
zar se ne sjećaš svojih mrtvih!"

(879) Bekr b. Ebi Uzejne je rekao:

"Koliko poznaješ siromaha koji su bogati u duši
i koliko li je bogataša siromašnih u srcu siromašno!"

(880) Ebu Omer kaže: Fudajl b. 'Ijjad je govorio: "Uistinu je siromaštvo i bogatstvo samo nakon polaganja računa pred Allahom, subhanehu ve te'ala", tj. tada će biti istinsko siromaštvo.

(881) Mahmud el-Verrak je rekao:

"Siromaštvo je u duši, a također i bogatstvo,
a bogatstvo duše je najveće bogatstvo...".

(882) Mahmud el-Verrak također je rekao:

"Bogatstvo duše će te obogatiti ako budeš zadovoljan,
dok te neće obogatiti mnoštvo s velikim trudom."

(883) Ebu Feras el-Hamedani je rekao:

"Bogatstvo duše za pametnoga
bolje je od bogatstva imetka.

Ljudi se vrednuju po dušama,
a ne vrednuju se po svojim stanjima."

(884) Od Ebu Bekra b. Ebi Šejbe, od Ebu Muavije, od El-E'ameša, od Hajseme, prenosi se da je Sulejman b. Davud, alejhimes-selam, rekao: "Probali smo svakakav život, i u izobilju i u tegobi, pa smo vidjeli da je od njega dovoljno ono najmanje."

(885) Od Sufjana b. Ujejne, od Ibn Ebi Nudžejha, prenosi se da je Sulejman b. Davud, alejhimes-selam, rekao: "Dato nam je ono što je dato i drugim ljudima, kao i ono što im nije dato! Saznali smo ono što znaju i drugi ljudi, kao i ono što oni ne znaju! Pa nismo našli ništa vrednije od bogobojaznosti u tajnosti i javnosti, i riječi pravde u srdžbi i zadovoljstvu, i umjerenosti u bogatstvu i siromaštvu."

Sufjan je rekao: "I dodao mi je u njemu, osim što je Ibn Ebi Nudžejh rekao: 'Sulejman je rekao: - ...i vlast uz ovo neće škoditi.'"

Nema potrebe više govoriti o ovome poglavlju i spominjati riječi i predanja, jer bismo se time udaljili od naše namjere. Izložili smo samo značenja i opise koje smo morali. A Allah daje uspjeh!

Četrdeset treće poglavlje

VIJEST DA ZNANJE VODI ALLAHU SVEVIŠNJEM U SVAKOJ SITUACIJI

(886) Ma'mer je govorio: "Govorilo se: 'Ko bude tražio znanje radi nečega drugog a ne radi Allaha, neće postići znanje sve dok njegovo traženje ne bude radi Allaha.'"

U drugom predanju stoji: "Uistinu čovjek traži znanje radi nečega drugog, mimo Allaha, pa znanje mu ne prilazi sve dok ne bude radi Allaha."

(887) Habib b. Ebi Sabit[166] je rekao: "Tražili smo znanje a nismo imali ispravnu namjeru, pa je namjera došla poslije."

(888) Sufjan es-Sevri je govorio: "Tražili smo ovo znanje radi dunjaluka, pa nas je ono usmjerilo prema ahiretu."

(889) Ebul-Velid et-Tajalisi[167] je govorio: "Čuo sam Ibn Ujejnu prije šezdeset godina da je rekao: 'Tražili smo hadis radi nečega drugog mimo Allaha, pa nas je Allah uputio na ovo što vidite.'"[168]

---

166 On je imam, hafiz, pravnik Kufe, Ebu Jahja el-Kureši. Bio je veliki učenjak, muftija Kufe prije Hammada b. Ebi Sulejmana. Također je bio veliki pobožnjak. Ebu Bekr b. Ajjaš je rekao: "Vidio sam Habiba b. Ebu Sabita na sedždi, da si ga ti vidio rekao bi da je mrtav, zbog duge sedžde." Govorio je: "Ko spusti svoje čelo Allahu, sačuvao se oholosti." Umro je 122. h.g.

167 On je imam, hafiz, šejhul-islam, vođa hadiskih učenjaka, Hišam b. Abdul-Melik el-Bahili. Rođen je 133. h.g. Svi se slažu u mišljenju o njegovoj velikoj vrijednosti, preciznosti, dosljednosti i imamstvu. Umro je 227. h.g.

168 Slično je zabilježio Er-Ramehurmuzi u "El-Muhaddisu el-fasil" (38) od Hafsa b. Mahana da je rekao: "Bili smo na skupu Sufjana b. Ujejne, pa je ustao neki čovjek i rekao: 'Zaklinjem te Allahom, kada si tražio ovo znanje, jesi li ga tražio radi Allaha?' Sufjan je tri puta odbijao da odgovori. Na kraju je rekao: 'Allahu moj! Ne. Tražili smo ga samo kako bismo se odgojili i kako bismo bili pametni, elegantni i otmjeni, pa je Allah odbio osim da bude samo radi Njega.'"

(890) El-Hasan je rekao: "Mnogi narodi su tražili ovo znanje, a njime nisu željeli Allahovo zadovoljstvo i ono što On ima kod Sebe, pa je bilo neprestano uz njih dok njime nisu poželjeli Allaha i ono što On ima kod Sebe."

Četrdeset četvrto poglavlje

SPOZNAJA OSNOVA ZNANJA I NJEGOVE SUŠTINE I ONOGA ŠTO SE OPĆENITO NAZIVA *FIKH* I *ILM*

(891) Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: *"Ostavio sam među vama dvije stvari, sve dok ih se budete držali nećete zalutati: Allahovu Knjigu i sunnet Njegovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem."*

(892) Također je rekao: *"Molio sam svoga Gospodara da se moj narod ne složi na zabludi, pa mi je udovoljio."*

(893) U knjizi Omera b. Abdul-Aziza, koju je uputio Urvetu, stojalo je: "Pisao si mi i pitao me o sudstvu među ljudima. Uistinu je osnova svakog sudstva slijeđenje onoga što je u Allahovoj Knjizi, zatim suđenje po sunnetu Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, zatim po propisu velikih učenjaka, zatim savjetovanje s učenim i pametnim."

(894) Ibn Šubrume spjevao je sljedeće stihove:

"U kadiluku nema zagovorništva za protivnika
kod razumnog, kao i pravnika i učenjaka.

Blago li se tebi ako presudiš po sunnetu
ili Knjizi, a prezren bio neposlušni..."

(895) Malik, rahmetullahi alejhi, rekao je: "Postoje dva propisa: propis s kojim je došla Allahova Knjiga i propis koji je propisao sunnet." Rekao je: "I mišljenje mudžtehida, nadati se da bude ispravno." I rekao je: "A usiljeni i uobraženi...", a zatim ga je osudio.

U drugom njegovom predanju stoji da je rekao: "Sud kojim se sudi među ljudima jeste dvojak: onaj koji je u Allahovoj Knjizi i onaj kojim je presudio sunnet. Taj sud je obavezan i on je ispravan, dok

onaj propis u kojem se trudi mudžtehid, to je njegovo mišljenje i nadati se da bude ispravno. A treći sud je usiljeni i on je najpreči da ne bude tačan."

I rekao je: "Znanje i mudrost su svjetlo kojim Allah upućuje koga hoće, a nisu poznavanje mnoštva pitanja."

Također u drugom predanju od njega se spominje: "Nije fikh u poznavanju mnoštva pitanja, već je fikh ono što Allah, subhanehu ve te'ala, daje kome hoće od Svojih stvorenja."

(896) Ibn Veddah, rahmetullahi alejhi, rekao je: "Upitan je Sahnun: 'Je li dozvoljeno učenjaku da kaže *ne znam* za ono što zna?' Odgovorio je: 'Što se tiče onoga što postoji u Allahovoj Knjizi i što se vjerodostojno prenosi u sunnetu, u tome mu nije dozvoljeno da to kaže. Međutim, što se tiče mišljenja, u tome mu je dozvoljeno jer on ne zna da li će pogoditi ili će pogriješiti.'"

(897) Šafija, rahmetullahi alejhi, rekao je: "Nikome nije dozvoljeno da za neku stvar kaže da je halal ili haram, osim sa znanjem, a znanje je ono o čemu govori Kur'an, ili sunnet ili idžma'. Pa, ako se ne pronađe odgovarajući propis u spomenutim izvorima, onda analogno ovim temeljima u njihovom značenju."

Ebu Omer kaže: Što se tiče Allahove Knjige, nije potrebno donositi dokaze za nju. Dovoljne su riječi Allaha, subhanehu ve te'ala: ***"Slijedite ono što vam se objavljuje od vašega Gospodara."***[169] Također, za sunnet su dovoljne riječi Uzvišenog: ***"Pokoravajte se Allahu i pokoravajte se Poslaniku"***[170], i riječi: ***"Ono što vam Poslanik dâ, to uzmite a ono što vam zabrani, prestanite s tim."***[171] A što se tiče idžma'a – konsenzusa islamskih učenjaka, dokaz za njega može se uzeti iz riječi Allaha, subhanehu ve te'ala: ***'...i koji pođe putem koji nije put vjernika..."***[172]

169 Prijevod značenja El-E'araf, 3.
170 Prijevod značenja En-Nisa', 59.
171 Prijevod značenja El-Hašr, 7.
172 Prijevod značenja En-Nisa', 115.

(898) *"Moj narod se neće okupiti oko zablude."*

Moje mišljenje je da se nije dozvoljeno suprotstaviti idžma'u – konsenzusu ashaba, jer nije dozvoljeno da se kaže da niko od njih nije poznavao tumačenje, a i riječi Allaha Uzvišenog: ***"I tako smo vas Mi učinili središnjom zajednicom da budete svjedoci protiv ljudi"***[173], dokaz su da je jednoglasno mišljenje ashaba po nečemu dokaz protiv svakog ko im se suprotstavi, kao što je i Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, dokaz protiv svih njih. Dokazi iz Kur'ana i sunneta koji govore o idžma'u su mnogobrojni i ova knjiga nije mjesto za njihovo cjelokupno spominjanje.

(899) Muhammed b. el-Hasan je rekao: "Znanje je četverostruko: ono što je spomenuto u Allahovoj Knjizi i slično njoj; ono što se spominje u sunnetu Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, i slično njemu; ono na čemu su se složili ashabi i slično tome, kao i ono u čemu su se razišli ne izlazi iz svega toga, pa ukoliko se desi razilaženje među njima, onda se odabire jedno od mišljenja i analogno tome se rješavaju druga slična pitanja; i ono što je preporučila većina islamskih učenjaka i ono što je slično tome, kao i njegova suprotnost." Rekao je: "I znanje ne izlazi iz ova četiri okvira."

Ebu Omer kaže: Riječi Muhammeda b. el-Hasana "i slično tome" odnose se na ono što je slično Kur'anu i takvo je značenje i kod govora o sunnetu i idžma'u ashaba, tj. ono što je slično svemu tome jeste analogija u kojoj se razilaze po pitanju propisa. Također, riječi Šafije, rahmetullahi alejhi: "Ili što bude u značenju Kur'ana i sunneta", slične su riječima Muhammeda b. el-Hasana. Značenje toga jeste: analogno ovim dvama temeljima, i ovo nije mjesto za govor o kijasu – analogiji. Izdvojit ćemo posebno poglavlje, koje će biti dovoljno, u ovoj našoj knjizi za to, ako Allah dadne. Učenjaci su više negirali *istihsan* od *kijasa*, ali sada nije prilika za pojašnjavanje toga.

---

173 Prijevod značenja El-Bekare, 143.

(900) Ebu Hurejre, radijallahu anhu, upitao je Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem: "O Allahov Poslaniče, ko će od ljudi biti najsretniji tvojim zauzimanjem?" Odgovorio je: *"Pretpostavljao sam, o Ebu Hurejre, da me o ovome prije tebe neće niko pitati, zbog toga što sam kod tebe primijetio veliku želju za hadisom. Uistinu, najsretniji mojim zauzimanjem na Sudnjem danu bit će onaj koji iskreno, iz dubine svoje duše, kaže la ilahe illallah."*

(901) Slično navedenom su i riječi Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem: *"Allah osvijetlio lice čovjeku koji čuje moje riječi, shvati ih, a zatim prenese drugome. Ponekad onaj koji nosi fikh ne razumijeva ga i ponekad ga prenese onome koji ga bolje od njega razumijeva."*

Nazvao je hadis uopćeno fikhom i znanjem. Također:

(902) Riječi Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, Abdullahu b. Amru b. el-Asu, radijallahu anhuma, kada mu je dozvolio da piše njegov govor: *"Zadrži znanje."* Upitao je: "Allahov Poslaniče, kako se znanje zadržava?" Odgovorio je: *"Pisanjem."*

Svoj govor općenito je nazvao znanje za onoga koji razmišlja i razumijeva.

(903) Ubejj b. Ka'b, radijallahu anhu, prenosi da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Ebul-Munzire, koji je kod tebe najuzvišeniji ajet iz Allahove Knjige?"* (dva puta) Odgovorio sam: ***"Allah je, nema drugog istinskog boga pored Njega, On je Živi i Vječni."***[174] Udario je po mojim prsima i rekao: *"Blago li se tebi sa znanjem!"* Zatim je spomenuo hadis u potpunosti.

(904) Ebu Seleme b. Abdur-Rahman je rekao: "Dok smo Ebu Hurejre i ja bili kod Ibn Abbasa, radijallahu anhuma, došla mu je neka žena i rekla da joj je umro muž, a ona je ostala u drugom stanju. Porodila se prije isteka četiri mjeseca od smrti svog muža. Ibn Abbas

---

174 Prijevod značenja El-Bekare, 255.

je rekao: 'Tvoj rok je drugi od dva roka.' Pa sam rekao: 'Ja o ovome imam znanje."' A zatim je spomenuo hadis Subej'e el-Eslemijje.[175]

(905) Od Ibn Abbasa, radijallahu anhuma, prenosi se da je Omer b. el-Hattab, radijallahu anhu, nakon što je izašao do Šama, obaviješten o kugi koja je snašla Šam, pa su se u pogledu toga razišli ashabi Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem. Abdur-Rahman b. Avf, radijallahu anhu, došao je i rekao: "Ja imam znanje o ovome. Čuo sam Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, da je rekao: *'Kada čujete da je u nekoj zemlji zavladala kuga...'"* A zatim je spomenuo hadis.[176]

(906) Od Ata'a b. Ebi Rebbaha prenosi se da je u vezi s Allahovim riječima: ***"Pa, ako se u nečemu razidete, vi to vratite Allahu i Poslaniku"***[177], rekao: "***Allahu,*** tj. Allahovoj Knjizi; i ***Poslaniku,*** tj. sunnetu Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem."

(907) Od Mejmuna b. Mihrana prenosi se da je u vezi s Allahovim riječima: ***"Pa, ako se u nečemu razidete, vi to vratite Allahu i Poslaniku"***, rekao: "***Allahu,*** tj. Allahovoj Knjizi; i ***Poslaniku,*** tj. Poslaniku dok je živ, a poslije njegove smrti njegovom sunnetu."

---

175 Nesai je zabilježio hadis (6/194) u kojem stoji da je Ebu Seleme, radijallahu anhu, rekao: "Jedan od Vjerovjesnikovih, sallallahu alejhi ve sellem, ashaba obavijestio me je da je Subej'a el-Eslemijje došla Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, i obavijestila ga da joj je umro muž, a ona je ostala noseća, nakon čega se porodila za manje od četiri mjeseca, pa joj je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, naredio da se uda. Ebu Hurejre, radijallahu anhu, rekao je: "Ja sam bio svjedok toga."
Kažem: U ovome je pojašnjenje razilaženja Ebu Hurejre i Ebu Seleme sa Ibn Abbasom, radijallahu anhuma, i u ovom slučaju uzima se u obzir prvi od dva roka, dakle bliži, a ne onaj koji je dalji. Imam Buharija u svome "Sahihu" u "Knjizi o razvodu braka" spomenuo je dotični hadis u poglavlju **"Trudne žene čekaju sve dok ne rode"**, pod brojem 5318, 5319. Također, imam Nevevi ga je spomenuo u svome komentaru Muslimova "Sahiha" u "Knjizi o razvodu braka" u poglavlju "Prekid pričeka ženi kojoj muž umre" i drugima kao i prekid pričeka porođajem (1484). Dakle, pod ovim brojevima spomenuli su hadis Subej'e el-Eslemijje, radijallahu anha.
176 Hadis je vjerodostojan. Zabilježio ga je imam Malik u "Muvetti", "Knjizi o Medini", poglavlju "O onome što je došlo o kugi" (22). Također, istim putem zabilježili su ga i Buharija (5729), Muslim (2219), Ahmed b. Hanbel (1/194). U hadisu se spominje duga priča i na njenom kraju riječi Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem: *"Kada čujete da je u nekoj zemlji zavladala kuga, ne približavajte joj se, a ako se vi zadesite u toj zemlji u kojoj je zavladala kuga, ne izlazite bježeći od nje."* Nakon toga, Omer se zahvalio Allahu i otišao.
177 Prijevod značenja En-Nisa', 59.

(908) Jahja b. Eksem je govorio: "Nema nijedne znanosti da je preča i obaveznija za učenjake, one koji traže znanje, kao i sve muslimane, od znanosti "o dokinutim i dokidajućim kur'anskim ajetima", jer je obaveza prihvatiti se ajeta kojim se dokida (neki propis), znanje o njemu obavezno je zbog vjere, dok se po dokinutom ajetu ne radi. Zbog toga je obaveza svakom učenjaku da ima znanje o ovome, kako ne bi sebi ili Allahovim robovima stavio u obavezu nešto što Allah, subhanehu ve te'ala, nije propisao ili ostavi jedan od farzova – obaveznih radnji koje je Allah, azze ve dželle, propisao."

(909) Od Ata'a se u vezi s Allahovim riječima: ***"Pokoravajte se Allahu i pokoravajte se Poslaniku"***[178], prenosi da je rekao: "Pokoravanje Allahu i Njegovom Poslaniku jeste slijeđenje Kur'ana i sunneta", dok je za riječi: ***"i vašim pretpostavljenim"***, rekao: "Onima koji imaju znanje i koji poznaju pravo."

(910) Mudžahid, rahmetullahi alejhi, rekao je: "Oni koji poznaju pravo."

(911) Džabir b. Abdullah je rekao: "Oni koji čine dobro."

(912) Bekijje b. el-Velid prenosi da mu je El-Evza'i rekao: "O Bekijje, znanje je ono što je došlo od ashaba Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem. Ono što nije došlo od ashaba Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, i nije znanje. O Bekijje, ne spominji nijednog od ashaba Muhammeda, tvoga Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, osim po dobru, niti bilo koga iz tvoga naroda! Ako čuješ nekoga da napada drugog, znaj da on samo time kaže: 'Ja sam bolji od njega!'"

(913) Katade je u vezi s Allahovim, subhanehu ve te'ala, riječima: ***"A oni kojima je dato znanje dobro znaju da je ono što ti se objavljuje od tvoga Gospodara istina"***[179], rekao: "To su ashabi Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem."

(914) El-Evza'i je pripovijedao da je Ibnul-Musejjeb nešto upitan pa je odgovorio: "Ashabi Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, razišli su se po tom pitanju i ja pored njih ne mogu imati svoje mišljenje."

---

178 Prijevod značenja En-Nisa', 59.
179 Prijevod značenja Sebe', 6.

Ibn Veddah je rekao: "Ovo je istina."

Ebu Omer kaže: Značenje njegovog govora jeste da on ne treba reći nešto čime će se razići (u mišljenju) sa svima.

(915) Mudžahid je rekao: "Učenjaci su ashabi Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem."

(916) Seid b. Džubejr, rahmetullahi alejhi, rekao je: "Ono što nisu poznavali učesnici Bedra, to i nije vjera."

(917) Ibn Abbas, radijallahu anhuma, je za riječi Allaha, subhanehu ve te'ala: ***"Vi ste najbolji narod koji se ikada pojavio među ljudima"***[180], rekao: "To su oni koji su učinili hidžru sa Muhammedom, sallallahu alejhi ve sellem."

(918) Abdullah b. ez-Zubejr pripovijeda: "Tako mi Allaha, bio sam sa Osmanom, radijallahu anhu, u mjestu El-Džuhfa dok je uz njega stajala skupina ljudi iz Šama među kojima se nalazio i Habib b. Mesleme el-Fihri. Kada je spomenuo Osmanu, radijallahu anhu, da svoje hadždžove promijene u 'umre, on je rekao da nastave s hadždžom i da ga završe u mjesecima hadždža. Bolje bi bilo da 'umru odgode pa da Kabu posjete dva puta. Allah, subhanehu ve te'ala, otvorio je puteve dobra. Alija, radijallahu anhu, mu je rekao: "Je li se to suprotstavljaš sunnetu Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, i olakšici kojom je Allah, subhanehu ve te'ala, olakšao Svojim robovima u Svojoj Knjizi. Otežavaš im i zabranjuješ, a među njima ima i onih koji imaju potrebu i koji se moraju vratiti kući?!' Nakon toga, Osman, radijallahu anhu, obratio se ljudima i rekao: 'Jesam li vam zabranio?! Ja to nisam zabranio, već je to bilo moje mišljenje koje sam iznio, pa ko hoće neka ga prihvati, a ko neće neka ga odbaci.' Neću zaboraviti riječi čovjeka koji je bio sa Habibom b. Meslemom: 'Pogledaj ovoga kako se suprotstavlja vodi pravovjernih! Tako mi Allaha, da mi naredi, glavu bih mu odsjekao!' Habib je podigao svoju ruku i udario ovoga po prsima, rekavši mu: 'Umukni! Allah ti začepio usta! Uistinu ashabi Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, najbolje poznaju ono u čemu se razilaze!'"

180 Prijevod značenja Ali Imran, 110.

(919) Ibn Džurejdž prenosi da je Ata' upitan o mustehazi (ženi koja ima istihazu, nekontroliran odljev krvi iz maternice), pa je odgovorio: "Klanjat će, postiti, učiti Kur'an, zaštititi se odjećom, a zatim tavafiti." Sulejman b. Musa ga je upitao: "Je li dozvoljeno njenom mužu da joj prilazi?" Odgovorio je: "Da." Sulejman je ponovo upitao: "Je li to mišljenje ili znanje?!" Ata' je odgovorio: "Štaviše, čuli smo da ona ako klanja i posti, da joj može prilaziti i njen muž."

(920) Ibn Džurejdž kaže: "Upitao sam Ata'a o strancu koji dođe da obavi 'umru u mjesecima koji nisu mjeseci hadždža, a zatim odluči da obavi i hadždž u mjesecima hadždža, da li će tada on biti mutemetti' (to je jedna od tri vrste obreda hadždža u kojem se prvo obavi 'umra pa hadždž i također se kolje kurban). Odgovorio je: "Neće biti mutemetti' sve dok ne dođe takav sa svoga mikata u mjesecima hadždža." Upitao sam ga: "Je li to mišljenje ili znanje?" Odgovorio je: "Naprotiv, znanje."

(921) Ibn Sirin je upitan o pretvaranju 'umre u hadždž, pa je odgovorio: "To su Omer b. el-Hattab i Osman b. Affan, radijallahu anhuma, prezirali, pa ako je to bilo znanje, oni su bili učeniji od mene, a ako je to bilo njihovo mišljenje, pa njihovo mišljenje je bolje od moga."

(922) El-E'ameš je rekao: "Čuo sam Ebu Vaila Šekika b. Seleme kako kaže: 'Kada je bio dan Siffina (jedna od bitaka) i kada su dvije strane donijele sud, čuo sam Sehla b. Hunejfa da kaže: - O ljudi, prezirite svoja mišljenja! Bili smo sa Allahovim Poslanikom, sallallahu alejhi ve sellem, na dan Ebi Džendela. Da smo mogli odbiti naredbu Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, odbili bismo je.'" A zatim je spomenuo hadis.[181]

(923) Talk b. Gannam[182] je rekao: "Hafs b. Gijas odložio je govor o jednom pitanju, pa sam mu ukazao na to, a on je rekao: "To je bilo

---

181 Hadis je vjerodostojan. Zabilježili su ga Buharija (2181, 3182, 4189, 4844, 7308) i Muslim (1785) od Ebu Vaila koji u skraćenoj verziji glasi: "...Tako mi Allaha, nikada nismo objesili svoje sablje na vratove a da nam to nije olakšalo postizanje određene stvari koju smo poznavali, osim ove vaše stvari." Na ovakav se način spominje kod Muslima.

182 Ibn Talk b. Muavija, muhaddis, hafiz, amidžić kadije Hafsa b. Gijasa en-Nehaija. Bio je zapisničar kod kadije Šurejka. Umro je 211. h.g.

samo moje mišljenje! Ne nalazi se u Kur'anu niti u sunnetu, i to me raskida. Zato nemoj da me požurуješ!"

(924) Ahmed b. Muhammed b. Hani Ebu Bekr el-Esrem[183] čuo je Ebu Abdullaha, odnosno Ahmeda b. Hanbela, rahmetullahi alejhi, da je, nakon što ga je neki čovjek pitao o deset dinara i stotinu dirhema, rekao: "Ja imam svoje mišljenje o njima i kažem ti da po tom pitanju postoji razilaženje. Neki ljudi kažu: 'Daje se zekat na svaku od vrsta posebno', dok drugi kažu zajedno. Ti mi se obraćaš i pitaš me: 'Šta ti kažeš o tome? Šta ti kažeš o tome?' A šta ja mogu reći o tome?! Ja zadržavam svoje mišljenje. Svako se po pitanju ovoga potrudio." Neki čovjek je dodao: "Neophodno je da znamo tvoje mišljenje po ovom pitanju. Imamo potrebu za tim." Ahmed se naljutio i rekao: "Šta se to mora? Ako čovjek strahuje da nešto kaže? I ako kažem, to je samo moje mišljenje, a znanje je samo ono što je došlo od prijašnjih. Mi ponekad kažemo jedno mišljenje, a zatim vidimo da je drugo mišljenje bolje." Zatim je spomenuo hadis Amra b. Dinara, od Džabira b. Zejda, da mu je rečeno: "Zapisuju tvoje mišljenje!" Odgovorio je: "Zar da zapisuju ono o čemu ću možda sutra promijeniti mišljenje!" Ebu Bekr el-Esrem je rekao: "Čovjek ga je neprestano pitao sve dok se Ahmed nije priklonio mišljenju onih koji ne vide spoj između dinara i dirhema, a i ja kao da sam ocijenio da je njegov mezheb da se daje zekat na svaku vrstu posebno."

(925) Ismail el-Kadi spominje da je Muhammed b. Mesleme rekao: "Kadija treba da idžtihadi samo u onome gdje je dozvoljeno da koristi mišljenje i niko ne može biti siguran da je njegovo mišljenje istina, već da je to samo njegov idžtihad."

(926) Ma'n b. Isa prenosi da je čuo Malika b. Enesa kako kaže: Uistinu, ja sam samo čovjek. Pogriješim i pogodim, pa gledajte u moje mišljenje: sve ono što se bude slagalo s Kur'anom i sunnetom uzmite i prihvatite se toga, a ostavite sve ono što se ne bude slagalo s Kur'anom i sunnetom."

183 On je imam, hafiz, autoritet. Napisao je "Es-Sunen", knjigu "Ilelul-hadis", mnoga pitanja od Ahmeda b. Hanbela čiji je i učenik bio. Od njega je prenosio imam Nesai u svome "Sunenu". Družio se sa Ibn Ebi Šejbom dugo vremena dok nije pokupio sve njegovo znanje i zapamtio sve hadise koje on prenosi i djela koja je napisao. Govorilo se da je bio većeg pamćenja i preciznosti od Ebu Zur'e er-Razija. Umro je 260. h.g.

(927) Ibn Hurmuz je rekao: "Ne pripisuj mi ništa od ovih mišljenja koja si čuo od mene. Uistinu smo se Rebi'a i ja raspravljali, i ne drži se toga."

(928) Ibn Ebdžer spominje da mu je Eš-Ša'bi rekao: "Prihvati se onoga što ti budu prenosili od ashaba Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, a pomokri se na ono što ti oni budu govorili po svojim mišljenjima."

(929) Ebu Sufjan el-Humejri je rekao: "Upitao sam Hešima o komentaru Kur'ana, kako je došlo do razilaženja u njemu." Odgovorio mi je: 'Govorili su po svojim mišljenjima i razišli se.'"

(930) Asim el-Ahvel prenosi da bi Ibn Sirin, kada bi bio upitan o nečemu, odgovarao: "Kod mene po tom pitanju ne postoji ništa osim moga mišljenja koje prezirem." Bilo bi mu rečeno: "Reci o njemu po svome mišljenju." On bi odgovarao: "Kada bih znao da je moje mišljenje čvrsto i postojano, ja bih rekao po njemu. Međutim, bojim se da danas kažem jedno mišljenje, a sutra vidim da je drugo bolje, pa bih morao tražiti ljude po njihovim kućama."

(931) Salim b. Abdullah b. Omer prenosi da ga je neki čovjek pitao o nečemu pa mu je odgovorio: "O ovome nisam čuo ništa." Čovjek mu je rekao: "Ja ću biti zadovoljan tvojim mišljenjem." Na to mu je Salim rekao: "Možda ti kažem svoje mišljenje, a zatim kada ti odeš, ja vidim da je neko drugo mišljenje bolje pa te ne budem mogao naći."

(932) Od Abdullaha b. Omera prenosi se da, kada bi ga upitali o nečemu o čemu prije ništa nije čuo, odgovarao bi: "Ako želite, obavijestit ću vas po mišljenju."

(933) Ebu Semh, rahmetullahi alejhi, govorio je: "Ljudima će doći vrijeme kada će čovjek uhraniti svoju jahalicu, a zatim putovati s njom sve dok jahalica ne smrša. Tražit će ko će mu odgovoriti po sunnetu, pa neće naći osim one koji govore po svome mišljenju."

(934) Prenosi se od Malika, rahmetullahi alejhi, da je govorio: **"Mi samo mislimo i mi nismo ubijeđeni."**[184]

184 Prijevod značenja El-Džasije, 32.

(935) Prenosi se da je Ubejdullah b. el-Hasan el-Anberi, kadija i muftija Basre, rekao da otac nije dužan da opskrbljuje i udjeljuje na punoljetno dijete. Rečeno mu je: "Hoće li im otac izdvojiti zekat iz svoga imetka?" Odgovorio je: "Uistinu, moje riječi da on nije obavezan da ih opskrbljuje i udjeljuje na njih, samo su mišljenje. Ja ne znam, možda je pogrešno ili mrzim da ga zavedem pa da svoj zekat dadne punoljetnom djetetu, a on, bez sumnje, može naći put do opskrbe."

(936) Ata' je rekao: "I najslabije znanje takoder je i mišljenje. Da čovjek kaže: 'Vidio sam čovjeka da postupa ovako, a možda to čini iz neznanja.'"

(937) U jednom poglavlju knjige "El-Jetima" Ibnul-Mukaffe'a stoji da je rekao: "Doista, njihove riječi: 'U vjeri nema rasprave', su ispravne. Istinu su rekli. U vjeri nema raspravljanja. Kada bi u vjeri bilo dozvoljeno raspravljanje, onda bi bilo prepušteno ljudima da svojim mišljenjima i pretpostavkama dokazuju vjeru, a sve što je prepušteno ljudima slabo je i osuđeno na propast. Novotarima se ne prigovara ništa drugo osim to što su mišljenje uzeli za svoju vjeru, a mišljenje nije čvrsto i stabilno, i blizu je sumnje i pretpostavke. Ne može dostići stepen ubjedenja i povjerljivosti. Vi nećete čuti nikoga ko ima ubjeđenje i znanje da kaže o nekoj stvari: 'Mislim da je tako i tako.' I niko ne omalovažava vjeru više od onih koji su svoje mišljenje i mišljenje drugih ljudi uzeli za propisanu vjeru."

(938) Ebu Omer kaže: Na ovo značenje, a Allah opet najbolje zna, aludira Mus'ab ez-Zubejri u svojim riječima:

"Pa da ostavim svoje znanje zbog mišljenja drugog,
a mišljenje nije poput istinskog znanja."

Riječ je o brojnim stihovima koje je izrecitovao Mus'ab, zatim je spomenuo da je to stih Ibn Ebi Hajseme. Spomenut ćemo sve stihove u poglavlju "U čemu je pokudena diskusija i raspravljanje" u ovoj knjizi, ako Allah da. Ne poznajem da izmedu prethodnika ovoga ummeta i njegovih potonjih generacija ima razilaženja da mišljenje nije od suštinskog znanja. Najljepše što je rečeno o mišljenju jeste i:

(939) "Najljepši ministar znanja jeste lijepo mišljenje."

(940) I rekli su: "Kur'an je ostavio prostora sunnetu, a sunnet je ostavio prostora lijepom mišljenju."

Ebu Omer kaže: 'Što se tiče osnova znanja, to su Kur'an i sunnet. Sunnet se dijeli na dvije vrste. Jedna od njih je ono što svi prenose od svih i to je jasan dokaz protiv opravdanja, jer u tome nema razilaženja. Onaj koji odbije jednoglasno mišljenje kao da je odbio jedan od tekstova objavljenih od Allaha, subhanehu ve te'ala. Neophodno je tražiti od njega da se pokaje, pa ako to ne učini, onda se ubija zbog svoga suprotstavljanja onome na čemu su se jednoglasno složili muslimani i zbog toga što je odabrao put na kojim se oni nisu složili. I druga vrsta sunneta jesu hadisi koji se prenose putem jedne osobe u svakoj generaciji, a koje su sve povjerljive i pouzdane. Ovakav hadis koji je vjerodostojan, čiji je lanac prenosilaca spojen, kod većine učenjaka, koji su uzor i dokaz protiv drugih, obavezuje da se radi po njemu. Zbog toga je Salimov mursel povjerljiv, pouzdan i obavezuje na djelo, također. S druge strane, neki kažu da hadis ahad (predaje koje nisu mutevatir) obavezuje i na znanje i na djelo. O ovome će biti govora na drugom mjestu.

(941) Omer b. el-Hattab, radijallahu anhu, rekao je: "Učite feraid (nauka o nasljednom pravu) i sunnet kao što učite i Kur'an."

(942) Ubejdillah b. Amr prenosi da mu je Ishak b. Rašid rekao: "Ez-Zuhri je smatrao slabim znanje stanovnika Iraka." Ja sam mu rekao: "U Kufi se nalazi El-E'ameš koji prenosi četiri hiljade hadisa." Začuđeno je rekao: "Četiri hiljade hadisa?!" Rekao sam: "Da. Ako hoćeš, doći ću ti i donijeti neke od hadisa koje on prenosi – ili je rekao: nešto od njegova znanja." Rekao je: "Dođi." Donio sam mu, pa nakon što je pročitao, rekao je: "Tako mi Allaha, ovo je uistinu znanje! Mislio sam da u Iraku nema nikoga ko ovo poznaje!"

(943) Šurejh je rekao: "Ja se ograničavam samo na predanja, pa ako nađem neka predanja, prenijet ću vam ih."

(944) Prenosi se da je Omer b. Abdul-Aziz pisao ljudima da nema mišljenja pored sunneta koji je uspostavio Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem.

(945) Ibnul-Mubarek je govorio: "Neka vam stvar na koju se oslanjate bude ovo predanje, a od mišljenja uzmite samo ono što vam pojašnjava hadis."

(946) Sufjan je rekao: "Uistinu vjeru sačinjavaju samo predanja."

(947) Ebu Abdur-Rahman Abdullah b. Ahmed b. Hanbel izrecitovao je od svoga oca:

"Vjera vjerovjesnika Muhammeda su predanja,
najveća nastojanja mladića jesu predanja..."

(948) Bišr b. es-Sirij es-Sakti je rekao: "Pogledao sam u znanje i vidio da je ono ili hadis ili mišljenje. U hadisu sam našao spomen o vjerovjesnicima i poslanicima, spomen o smrti, spomen o gospodarstvu Gospodara, Njegovoj uzvišenosti i veličini, spomen o Džennetu i Vatri, o halalu i haramu, našao sam podsticaj na održavanje rodbinskih veza i na svako dobro. Pogledao sam u mišljenje, pa sam našao u njemu samo spletku, prevaru, pohlepu, umanjivanje prava, svadu u vjeri, upotrebu dvosmislenih izraza, težnju za prekidanjem rodbinskih veza i činjenje harama."

(949) Sličan govor prenosi se od Junusa b. Eslema.

(950) Muhammed b. Sirin je rekao: "Smatrali su da su na Pravom putu sve dok se drže predanja."

(951) Ebu Omer kaže: Pojasnili smo ovo značenje u poglavlju o mišljenju, a ja sam rekao:

"Riječi pune savjeta i koristi
ako ih pametni poslušaju,

na vama je da slijedite Vjerovjesnikova predanja,
uistinu su ona najbolja djela za slijeđenje."

(952) Ez-Zuhri je rekao Ebu Bekru el-Huzeliju: "O Huzeli, zadivljuje li te hadis?" Odgovorio je: "Da." Ez-Zuhri je rekao: "On zadivljuje muškarce, dok ga žene preziru."

(953) Ebu Džafer el-Mensur rekao je El-Mehdiju: 'O Ebu Abdullah, nemoj sjediti a da pored tebe nema nekoga od učenih ljudi da ti kazuje hadis. Uistinu je Muhammed b. Šihab ez-Zuhri rekao: 'Hadis je muško i vole ga samo muškarci.' Istinu je rekao brat Ez-Zuhri."

(954) Ejjub es-Sihtijani rekao je Osmanu el-Bettiju: "Uputi me na jedna od vrata fikha." Odgovorio mu je: "Slušaj razilaženje."

(955) Sufjan es-Sevri je govorio: "Uistinu je znanje kod nas samo olakšanje od povjerljivog, dok strog zna biti svako."[185]

(956) Ma'mer je rekao: "Uistinu je znanje da slušaš s lahkoćom od povjerljivog, a što se tiče strogosti, poznaje je svako."

(957) Ebul-Fejd Zun-Nun b. Ibrahim znao je reći: "Od znakova pronicljivosti u vjeri jeste i poznavanje osnova kako bi se sačuvao

185 Postoji više vrsta ljudi kada je u pitanju njihov odnos prema Allahovoj vjeri.
Prva vrsta: Oni koji popuštaju i oduzimaju, ostavljaju obavezne i preporučene stvari, farzove i sunnete, oslanjajući se na širinu milosti Gospodara svih svjetova. Ako ovi ne budu najgore murdžije, onda sigurno poslije njih nema murdžija. Možda čak ostave i obavezu oko koje se razilazi da li je njen ostavljač nevjernik ili ne, npr. namaz.
Druga vrsta: Narod koji obožava Allaha samo olakšicama. Zalaze duboko u knjige tražeći olakšice učenjaka na mjestima strogosti, čak i greške i propuste. Ustrajavaju u tome misleći da je to fikh nekoga učenjaka ili imama i da oni samo slijede, a ništa ne izmišljaju, i pored jedinstvenog stava ummeta da je prikupio kod sebe sve zlo onaj koji obožava Allaha, subhanehu ve te'ala, samo olakšicama.
Treća vrsta: Narod koji obožava Allaha, subhanehu ve te'ala, samo strogoćom, strogim mišljenjima. Otežavaju sebi toliko da sunnete smatraju farzovima. Ostavljaju ono što im je Allah dozvolio poput ostavljanja braka. Poste cijelo vrijeme i ostavljaju hranu. Ostavljaju spavanje. Žive u osami. Ostavljaju hladovinu i sjede na suncu i drugo slično ovome. O njima je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Propali su mutenetti'un! Propali su mutenetti'un! Propali su mutenetti'un!" El-mutenetti'un* su oni koji pretjeruju, prelaze granice u svojim riječima i svojim postupcima. Ovo je u stanju da čini svako.
Četvrta vrsta: Sljedbenici ustrajnosti i umjerenosti. Koriste olakšice na njihovim mjestima, a strogost i čvrstinu na njihovom mjestu. Ne pretjeruju i ne otežavaju sebi, kao što i ne popuštaju ni u jednom ogranku svoje vjere radeći po riječima Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem: *"Allah, subhanehu ve te'ala, doista voli da se slijede Njegove olakšice kao što voli da se slijede i Njegovi strogi propisi."* Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, kada god bi mogao da bira između dvije stvari, uvijek bi birao onu lakšu, ako ona ne bi bila grijeh. Najbolje djelo kod Allaha, azze ve dželle, jeste djelo u kojem se ustrajava, pa makar ono bilo i malo. Najbolje stvari su one koje su čovjeku najlakše. Ovu umjerenost ne poznaje niko osim povjerljivi učenjak, fakih. Takvog traži i čvrsto ga se drži. A samo Allah daje uspjeh!

novotarija i grešaka, kao i prihvatanje najčvršćeg od ogranaka iz predostrožnosti, kako bi bio siguran."

(958) Ebul-Kasim Ubejdullah b. Omer b. Ahmed je rekao: "Od istinskog istraživanja i razmatranja jeste okretanje od govora u manje bitnijim stvarima sve dok se ne saznaju osnove, bitne stvari, ostavljanje traženja plodova bez prethodno zasađenog stabla i ostavljanje traženja rezultata bez prethodno urađenih uvodnih stvari."

(959) Ebu Omer kaže: Lijepo li je rekao pjesnik:

"Svako visoko znanje
na zabranjenom je stepenu,

ne dostiže se osim sa stepenicama
ispod kojih su more, vjetrovi i valovi.

Visoke ciljeve ne postiže
osim poznavalac uvodnih stvari."

(960) Salih b. Abdul-Kuddus je rekao:

"Nećeš postići ogranak koji si odbacio
sve dok ne potražiš njegovu osnovu."

(961) El-Asme'i je rekao: "Čuo sam jednog pustinjaka da kaže: 'Kada se osnove u srcu učvrste, jezici progovore o ograncima. Allah zna da je moje srce Njemu zahvalno. Zna da Ga moj jezik spominje. A daleko je to da se pojavi ispravna ljubav u bolesnom srcu."

Četrdeset peto poglavlje

GRANICE VJERSKOG ZNANJA I OSTALIH ZNANOSTI KOD SVIH UČENJAKA

Ebu Omer kaže: Definicija znanja kod učenjaka i filozofa jeste ono u što si ubijeđen i ono što si spoznao. Svaki onaj koji postane u nešto ubijeđen i spozna ga, to je i naučio. Nasuprot tome, onaj koji nije ubijeđen u nešto, već to govori radi slijeđenja nekoga, takva osoba to i ne poznaje."

Et-taklid – slijepo slijeđenje učenjaci razlikuju od slijeđenja, jer je slijeđenje ustvari slijeđenje nekoga koji je rekao nešto, a što je kod tebe postalo najbolje i najispravnije.

A slijepo slijeđenje je da slijediš mišljenje nekoga a da pri tome ne poznaješ razlog njegovog mišljenja, niti njegovo značenje i da druga mišljenja odbacuješ. Ili da spoznaš njegovu grešku ali da ga i dalje slijediš bojeći se razilaženja s njim, a jasna ti je neispravnost njegovog govora. U ovom slučaju, govor po njemu o Allahovoj, subhanehu ve te'ala, vjeri strogo je zabranjen.

El-'ilm – znanje, lingvističari nearapi dozvoljavaju da se prevede na arapski jezik i kao *znanje*, i kao *spoznaja*, i kao *razumijevanje*.

Znanje se dijeli na dvije vrste: urođeno i stečeno.

Definicija urođenog znanja jeste sve ono u što jedan učenjak ne smije da sumnja, ono po pitanju čega ne smije dozvoliti da se u njegovoj duši pojave nejasnoće. Znanje o tome on posjeduje prije razmišljanja i razmatranja. Postiže ga osjećajem i razumom, poput znanja o nemogućnosti istovremenog kretanja i mirovanja, stojanja i sjedenja, bolesti i zdravlja.

Od neophodnog, urođenog znanja, jeste, također, i znanje koje nastaje na drugi način, putem pet osjetila, poput okusa neke stvari

čime se raspoznaje gorko od slatkog, ukoliko čulo okusa bude ispravno; ili poput viđenja neke stvari čime se saznaju boje i veličine; i također čulo sluha, čime se razabiru glasovi.

Od neophodnog znanja jeste i znanje ljudi da na dunjaluku postoje Mekka, Indija, Egipat, Kina i druge zemlje koje poznaju, kao i narodi koji su bili i nestali.

Što se tiče stečenog znanja, to je ono znanje koje se postiže dokazivanjem i razmatranjem. Nešto od takvog znanja je skriveno, a nešto i jasno. Ono što je bliže urođenom znanju to je i jasnije, a ono što je dalje biva skrivenijim.

Informacije su dvojake: prisutne i odsutne.

Prisutne su one koje su nužno poznate, dok su odsutne one koje se poznaju putem prisutnih.

Znanosti kod svih vjerskih zajednica su trojake: visoko znanje, nisko znanje i srednje znanje.

Nisko znanje je treniranje organa u djelima i pokornosti, poput konjaništva, plivanja, šivenja i slična djela koja je teško obuhvatiti u jednoj knjizi ili ih opisati.

Visoko znanje kod njih je znanje o vjeri o čemu nikome nije dozvoljeno da govori osim po onome što je objavio Allah, subhanehu ve te'ala, u Svojim knjigama na jezicima Svojih vjerovjesnika, neka je Allahov salavat na sve njih, tekstom i značenjem. Mi smo čvrstog ubjeđenja u ono s čime je došao naš Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, od svoga Gospodara, azze ve dželle, i učinio ga sunnetom svome ummetu iz svoje mudrosti. Ono s čime je došao jeste Kur'an, uputa svim ljudima, pojašnjenje, uputa i razlikovanje, lijek i milost vjernicima. Allah mu je dao mudrost i vjerovjesništvo i to se učilo u njegovim kućama. Allah, subhanehu ve te'ala, rekao je: ***"I pamtite Allahove ajete i mudrost koja se kazuje u domovima vašim..."***[186], tj. Kur'an i sunnet. Nismo ubijeđeni u ono na što se pozivaju židovi i kršćani u Tevratu i Indžilu, jer nas je Allah obavijestio u Svojoj Knjizi

186 Prijevod značenja El-Ahzab, 34.

o njima da oni *"svojim rukama pišu Knjigu a zatim kažu: 'Ovo je od Allaha', kako bi time postigli nešto bezvrijedno"; "I govore: 'Ovo je od Allaha', a to nije od Allaha i iznose na Allaha laži, a oni dobro znaju".* Pa kako da se vjeruje onome koji je prevario Allaha, laž iznio na Njega, porekao i uzoholio se?! Uzvišeni Allah kaže: *"Zar im nije dovoljno to što ti Mi objavljujemo Knjigu koja im se čita."*[187] Dovoljno nam je, Allahu hvala, ono što je Allah objavio našem Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem, od Kur'ana i ono što nam je on, sallallahu alejhi ve sellem, učinio svojim sunnetom.

Ebu Omer kaže: Onome koji ne poznaje jezik na kojem je objavljen Kur'an, jezik Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, obaveza je da nauči koliko mu je dovoljno, a ne smije se zadovoljiti sve dok ne bude poznavao promjenu riječi, njihov smisao, spoljašnost, značenje, i to je osobina onoga koji voli znanje i traga za njim. To će mu pomoći u vjerskom znanju, koje je najuzvišenije znanje. Njime se pokorava Allahu, subhanehu ve te'ala, njime se On obožava, njime Mu se zahvaljuje, njime se On Uzvišeni hvali. Ko nauči od Kur'ana ono što je potrebno, od sunneta spozna osnovno, iz mezheba islamskih pravnika sazna o onome što su oni izvukli iz Knjige svoga Gospodara i sunneta svoga Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, postići će vjersko znanje i prema narodu svoga Vjerovjesnika bit će s pravom povjerljiv, ako Allah sačuva njegovo znanje i dotični se ne oda ovodunjalučkim strastima ili prohtjevima. Ovo je kod nas najuzvišenije znanje kojim ćemo postići veliki udio na ahiretu i dunjaluku.

Srednje znanje je spoznaja ovosvjetskih znanosti koja se postiže spoznajom nekih od njih preko spoznaje njihovih suprotnosti, dokazujući ih njihovim raznim vrstama, poput medicine i mašinstva.

Ovakva podjela znanosti ista je i kod filozofa izuzev toga što je kod njih najuzvišenije znanje analogno znanje u visokim znanostima, koje se izdiže iznad svakodnevnice i ovoga svijeta, poput govora o nastanku ovoga svijeta i njegovom vremenu, poistovjećivanja i negiranja, i druge stvari koje se ne mogu spoznati posmatranjem niti osjetilnim čulima. O ovome su nam dovoljne Allahove knjige koje su

187 Prijevod značenja El-'Ankebut, 51.

govorile istinu, koje su objavljene s istinom i ono što je vjerodostojno dostavljeno od vjerovjesnika, neka je na sve njih Allahov salavat.

Zatim, srednje i nisko znanje kod njih je isto kao i kod vjernika, osim što se srednje znanje kod njih dijeli na četiri dijela koja predstavljaju glave svih znanosti: znanje o računanju, znanje o zvijezdama, medicina i znanje o muzici koje se sastoji u ispravljanju grešaka, dotjerivanju glasova, ritmu bubnjanja i propisima raznih vrsta plesova.

Što se tiče znanja o muzici i igri, svi sljedbenici vjera odbacili su, po uvjetima znanja i imana, to znanje.

Što se tiče znanja o računanju, ono se kod njih sastoji iz poznavanja brojeva, množenja, dijeljenja, imenovanja, vadenja korijena, poznavanja upotrebe brojeva, značenja linije, kruga, tačke, izvodenja oblika jednih iz drugih. To je znanje koje je neophodno i za računanje nasljednog prava, testamenata, smrti nakon smrti, određivanje namaskih vremena, hadždža, raznih stanja zekata i šta se od svake vrste udjeljuje, broj godina, godišnjih doba, prolazak godina i mjeseci, noćni i dnevni sati, položaj Mjeseca, ishodišta zvijezda koje je Uzvišeni Allah odredio da sjaje ili da se gase, putanje svjetlosti, mjesta sazviježđa, sunčeve i mjesečeve godine.

Zatim, pretjerivanje u ovoj znanosti ponekad može čovjeka odvesti do znanja koje se bavi određivanjem i proricanjem sudbina putem zvijezda, a to znanje je prezreno i njime se bave samo lažljivci koji su ravnodušno utonuli u neznanje. Medu učenjacima ima i onih koji u potpunosti poriču poznavanje nevidljivog svijeta. Niko nema ispravno znanje o tome osim vjerovjesnik kojem je Allah otkrio ono što se u osnovi ne može spoznati. Kažu: "Danas jedino neznalice, obmanuti lažljivci, tvrde da poznaju nevidljivi svijet. Kažu da o tome može pričati samo onaj koji živi duže na dunjaluku, što potvrduje njihovu laž." Lažljivci koji gataju zvijezdama isti su kao i lažljivci koji gataju na osnovu ptičijeg leta, linija na šaci, gledanja u plećku, mjesta na kojima je miš glodao... i drugih stvari koje razum ne može pojmiti, za što ne postoji dokaz i što je nemoguće da bude ispravno, jer oni koji spoznaju nešto pogriješe u drugom njemu sličnom zbog neispravne

osnove. Poznavanje manjeg dijela uz nepoznavanje mnogo većeg, dokaz je njihove laži u ono što prizivaju. I ispravno je samo ono što je došlo u kazivanjima vjerovjesnika, neka je na sve njih Allahov, subhanehu ve te'ala, salavat.

(962) Omer je rekao: "Podučite se znanju o zvijezdama samo onoliko koliko vam je potrebno da se orijentirate u tminama na moru i kopnu, a nakon toga se ustegnite."

(963) Ibrahim je rekao: "Nema smetnje da se podučite znanju o zvijezdama kako biste se pomoću njih kretali."

(964) Ebu Ishak el-Harbi[188] je rekao: "Tri su vrste znanja: znanje koje ti koristi na dunjaluku, a i na ahiretu, znanje koje ti samo koristi na dunjaluku, i znanje koje ti ne koristi ni na dunjaluku ni na ahiretu. Što se tiče znanja koje ti koristi i na dunjaluku i na ahiretu, to je znanje o Kur'anu, sunnetu i razumijevanje istih. Znanje koje ti koristi samo na dunjaluku je znanje o medicini i zvijezdama, a znanje koje ne koristi ni na dunjaluku ni na ahiretu je znanje o sihru, vradžbini i bavljenje njime."

(965) Ibn Abbas, radijallahu anhuma, prenosi da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Ko postigne znanje o zvijezdama, postigao je ogranak vradžbine. Povećat će ono što je povećao."*[189]

188 On je imam, hafiz, autoritet, šejhul-islam. Rođen je 198. h.g. Družio se sa imamom Ahmedom b. Hanbelom. Upoređivali su ga sa Ahmedom b. Hanbelom zbog njegovog znanja, skromnosti i bogobojaznosti, a čak su ga neki smatrali i boljim od imama Ahmeda. Kada je doprla vijest o tome do njega, skupio je ljude i upitao je o tome što su mu oni i potvrdili. Nakon toga im je rekao: "Učinili ste mi nasilje time što ste me smatrali vrednijim i boljim od čovjeka s kojim se ni u kom slučaju ne mogu poistovjetiti, ne mogu mu biti isti ni u kojoj situaciji. Allahom se zaklinjem da vam više ništa od znanja neću prenositi i ne dolazite mi više nakon ovoga dana." Bio je sljedbenik sunneta. Pozivao je njemu i upozoravao na skupove novotara. Iza sebe je ostavio mnoga vrijedna djela među kojima i "Garibul-hadis". Umro je u Bagdadu 285. h.g.

189 El-Hattabi je rekao: "Zabranjeno znanje o zvijezdama jeste ono što astrolozi predviđaju o događajima koji se nisu dogodili, poput dolaska kiše, promjene klime, a što se tiče znanja o namaskim vremenima i pravcu kible, ono ne ulazi u zabranjeno znanje." El-Begavi u "Šerhu es-Sunne" (12/183) kaže: "Ono što je zabranjeno od znanja o zvijezdama jesu tvrdnje astrologa da poznaju stvari koje se nisu dogodile, već će se dogoditi u budućnosti, poput njihovih vijesti o nadolaženju vjetrova, spuštanju

(966) Tavus prenosi da je Ibn Abbas, radijallahu anhuma, rekao o onima koji gledaju u zvijezde: "Njima ništa ne pripada."

Ovo spominje Ibn Ebi Šejbe od Zejda b. el-Habbaba, on od Jahjaa b. Ejjuba, on od Abdullaha b. Tavusa, on od svoga oca, a on od Ibn Abbasa.

(967) Mejmun b. Mihran je rekao: "Odbacite tri stvari: ne raspravljajte se sa onima koji poriču sudbinu, o ashabima vašeg Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, ne govorite osim lijepo i ne proričite pomoću zvijezda."

(968) Prenosi se od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da je rekao: *"Kada se spomene sudbina, ušutite! Kada se spomenu zvijezde, ušutite! I kada se spomenu moji ashabi, ušutite!"*

(969) Ebu Mihdžen[190] je rekao: "Svjedočim da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *'Za svoj narod nakon svoje smrti bojim se tri stvari: nepravednih vladara, vjerovanja u zvijezde i poricanja sudbine.'"*[191]

---

kiše, padanju snijega, pojavi vrućina i hladnoća, promjeni klime. Smatraju da sve to mogu spoznati iz praćenja položaja zvijezda, njihovog sakupljanja i razdvajanja. Ovo je znanje koje je Uzvišeni Allah zadržao za Sebe i ne poznaje ga niko pored Njega, subhanehu ve te'ala, kao što Uzvišeni kaže: ***"Samo Allah zna kad će Smak svijeta nastupiti, samo On spušta kišu..."*** (prijevod značenja Lukman, 34.). Što se tiče znanja o zvijezdama koje se postiže praćenjem njihova položaja, a koristi se u određivanju zevala – Sunca u zenitu i pravca kible, ono ne ulazi u ono što je Allah, subhanehu ve te'ala, zabranio. Uzvišeni kaže: ***"On vam je stvorio zvijezde da se po njima u mraku upravljate, na kopnu i moru..."*** (prijevod značenja El-En'am, 97.). I rekao je: ***"... i putokaze, a i po zvijezdama se oni upravljaju"*** (prijevod značenja En-Nahl, 16.). Allah, subhanehu ve te'ala, obavještava da su zvijezde putokazi za spoznaju vremena i pravaca i da nije njih, onaj kojem je Kaba skrivena ne bi se znao okrenuti prema njoj."

190 Ebu Mihdžen es-Sekafi Amr b. Habib, a rečeno je Malik b. Habib i Abdullah. Bio je konjanik, pjesnik i veliki borac. Međutim, Omer, radijallahu anhu, ga je nekoliko puta bičevao zbog alkohola. Protjerao ga je na jedno ostrvo odakle je pobjegao i pridružio se Sa'du b. Ebi Vekkasu koji se tada borio s Perzijancima. U toj bitki je zarobljen. Prenosi neka predanja.

191 Kažem: Sve ovo se već dogodilo u narodu. Ne kažem da se to dogodilo samo u našem vremenu, već se dogodilo u ranijim, prošlim vremenima. Ko je čitao knjige iz historije to sigurno poznaje. Allahu se žalimo. Nema pomoći niti snage osim sa Allahom.

Što se tiče znanja o medicini, ono se bavi spoznajom zemaljskog rastinja, stabala, voda, ruda, minerala, okusa, mirisa, spoznajom životnih sastojaka, onim što je svojstveno životinjama, tjelesnih, instinktivnih i organskih sklonosti, trenutnim smetnjama, mjesnim i vremenskim sklonostima, koristima kretanja i mirovanja, načinima liječenja, blagosti i politici. Ovo je druga vrsta znanja, srednje znanje – znanje o tijelima.

Prva vrsta znanja, visoko znanje, jeste vjersko znanje.

Treća vrsta znanja, nisko znanje, jeste ono znanje kojim se treniraju ljudski organi, a o čemu smo već govorili.

Pripadnici svih vjerskih zajednica složni su u mišljenju da je najuzvišenije znanje – znanje o vjeri.

Muslimani smatraju, i u tome se slažu, da se vjera spoznaje sa spoznajom triju stvari:

Prva: Spoznaja islama i imana, što se ostvaruje spoznajom Allahove jednoće i iskrenosti. Ovo se ne može spoznati osim putem Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem. On je onaj koji je dostavljao od Allaha, subhanehu ve te'ala, i pojašnjavao dostavljeno, ono što se nalazi u Kur'anu: naredbe na razmišljanje o Allahovim stvorenjima i dokazima Njegovog stvaranja u ljudima koji upućuju na Njegovu, subhanehu ve te'ala, jednoću i Njegovo vječno postojanje, pritvrđivanje i prihvatanje svega što je došlo u Kur'anu, vjerovanja u Allahove meleke, knjige i poslanike.

Druga: Spoznaja izvora vjere i njenih propisa, što se postiže spoznajom Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, na čijem je jeziku i rukama Allah, subhanehu ve te'ala, uspostavio Šerijat; i spoznajom njegovih ashaba koji su to sve dostavili od njega; spoznajom ljudi koji su to prenosili, generacija sve do tvoga vremena, kao i spoznaja vijesti koja svojom kategoričnosti i rasprostranjenosti opovrgava svako opravdanje. Islamski učenjaci su u knjigama usuli-fikha skraćeno spomenuli vrste predaja i njihove izvore, što je dovoljno onome ko ih pročita. Ovo nije mjesto za spomen toga jer bismo se time udaljili od namjere i cilja ove knjige.

Treća vrsta: Spoznaja sunneta vjere, njenih vadžiba, njenog odgoja, znanje o propisima, znanje o posebnom i pouzdanom, spoznaja obaveznog od dobrovoljnog, istinski izvori i izvori na koje se poziva, spoznaja jednoglasnog mišljenja od iznimnog. Kažu da se znanje o fikhu postiže samo putem ovih stvari, a uspjeh daje samo Allah.

Četrdeset šesto poglavlje

POGLAVLJE: UKRATKO O ČITANJU KNJIGA SLJEDBENIKA KNJIGE I PRENOŠENJE OD NJIH

(970) Abdullah b. Amr prenosi da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Prenesite od mene makar jedan ajet*[192] *i pričajte od naroda Israila bez ikakve smetnje."*[193]

---

192 Pojedini ljudi – koji imaju nešto od šerijatskog znanja – smatraju da ih ovaj hadis obavezuje na poziv Allahu, subhanehu ve te'ala, pa se upuštaju u poziv u Allahovu vjeru sa malo znanja koje posjeduju. Uistinu, njima je obaveza samo da prenesu znanje, koje oni posjeduju, o dotičnom pitanju onda kada to potreba bude iziskivala. Zbog toga Ibn Hadžer, rahmetullahi alejhi, spominje u "Fethul-Bariju" (6/498) da je El-Meafi en-Nehrevani u knjizi "El-Dželis" rekao: "Riječ *ajet* u arapskom jeziku ima tri značenja: *presudan znak,* o čemu govore riječi Uzvišenog: ***'Znak će biti što tri dana s ljudima nećeš moći govoriti, osim znakovima...'*** (prijevod značenja Ali Imran, 41.); *postignuta pouka,* o čemu govore riječi Allaha, subhanehu ve te'ala: ***'Doista je u tome pouka za one koji vjeruju'*** (prijevod značenja El-Hidžr, 77.); *spuštena kazna*, od čega su i riječi: 'Namjesnik je danas tog i tog čovjeka kaznio.' Mogu se uzeti u obzir sva tri značenja riječi *ajet* zbog njegovog upućivanja, razdvajanja i pojašnjavanja. U hadisu je rečeno *'makar jedan ajet'* kako bi požurio svaki koji je čuo neke ajete, pa makar to bilo i malo, da ih prenese drugome, čime bi se dostiglo sve što je došlo od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem."

193 Hadis je vjerodostojan. Zabilježio ga je Buharija (3461) sa dodatkom: *"...i ko na mene namjerno slaže, neka pripremi sebi mjesto u Vatri."* Islamski učenjaci se razilaze u razumijevanju ovog Vjerovjesnikovog, sallallahu alejhi ve sellem, govora otprilike na deset mišljenja koja je skupio hafiz Ibn Hadžer, rahmetullahi alejhi, u "Fethul-Bariju" (6/498-499). Rekao je: "Tj. nemojte da imate kakvih nejasnoća po pitanju hadisa jer mu je prethodila zabrana Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, o uzimanju od naroda Izraelćana i čitanju njihovih knjiga, a zatim je po istom pitanju došlo do olakšavanja. Zabrana je važila prije učvršćivanja i upotpunjavanja islamskih propisa, pravila iz straha od smutnje. Zatim, nakon prestanka ove bojazni, dolazi do dozvole slušanja vijesti iz njihovog vremena u kojima je pouka i korist. Za riječi *"nema smetnje"* rečeno je da je njihovo značenje: *"Neka vaša prsa ne budu tjeskobna zbog onoga što čuju od njihovih čudnih vijesti, uistinu to se njima mnogo događalo."* Također je rečeno: *"Nema smetnje da prenosite vijesti od njih"* jer prethodne riječi *"pričajte"* u zapovijednom su načinu koji upućuje na obavezu, pa je na kraju ukazao na neobaveznost, dajući do znanja da je stvar dozvoljena, dakle riječima *'nema smetnje"* u ostavljanju neprenošenja od njih.

(971) Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem, donesena je jedna plećka na kojoj je bilo nešto napisano, pa je rekao: *"Dovoljno je ljudima gluposti ili zablude da se okrenu od onoga s čime im je došao njihov vjerovjesnik ka drugom vjerovjesniku ili drugoj knjizi od svoje knjige."* Zatim je Allah, subhanehu ve te'ala, objavio: ***"A zar im nije dosta to što Mi tebi objavljujemo Knjigu koja im se kazuje!"***[194]

Rečeno je i: Značenje riječi je da nema smetnje u prenošenju njihovih riječi i pogrdnih govora, poput riječi: **'Idite ti i tvoj Gospodar pa se borite'**, ili riječi: **'Učini i ti nama boga.'**
Rečeno je i: Pod narodom Izraelćana misli se na sinove Israila (Jakuba, alejhis-selam), pa bi značenje bilo: Pričajte o njihovom slučaju s njihovim bratom Jusufom, alejhis-selam, i ovo je najudaljenije značenje.
Malik je rekao: "Značenje je dozvoljenost prenošenja lijepih stvari od njih, ali se ne prenosi ono za što se sazna da je laž."
Rečeno je i: Značenje je da se prenosi od njih ono što je slično spomenutom u Kur'anu i vjerodostojnom hadisu.
Rečeno je i: Misli se na dozvoljenost prenošenja od njih u kojem god obliku bilo, prekinutom ili spojenom, zbog nemogućnosti spojenosti s njima, nepostojanja lanca prenosilaca, za razliku od šerijatskih propisa gdje je osnova da se prenose s lancem i poznavanjem porijekla govora, i u tome nema nikakve smetnje zbog vremenske blizine.
Šafija je rekao: Poznato je da Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, ne bi dozvolio prenošenje laži tako da bi značenje bilo: Prenosite od naroda Izraelćana ono za što znate da nije laž, a što se tiče onoga što smatrate dozvoljenim, u tome nema nikakve smetnje da to prenosite od njih, kao što se spominje i u riječima Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem: *"Ako vam sljedbenici Knjige budu nešto pričali, ne vjerujte im, ali nemojte ih ni utjerivati u laž."* Dakle, ne spominje se ni dozvola niti zabrana prenošenja onoga za što se sigurno zna da je istina.
Kažem: Što se tiče nastavka hadisa: *"...i ko na mene namjerno slaže, neka pripremi sebi mjesto u Vatri"*, hafiz ga je spomenuo na istom mjestu u "Fethu", pa je rekao: "Islamski učenjaci su složni po pitanju stroge zabrane iznošenja laži na Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, i da je dotični postupak od velikih grijeha. Čak je učenjak Ebu Muhammed el-Džuvejni donio propis nevjerstva za onoga koji učini nešto slično. Također, govor El-Kadija Ebu Bekra Ibnul-Arebija naginje ovom propisu. Neznalice su oni od *kurramijja* i pojedinih *mutezehhida* koji kažu da je dozvoljena laž na Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, s ciljem jačanja vjere, ili puta sljedbenika sunneta, ili prilikom podsticanja i zastrašivanja. *Kurramijje* i drugi svoj stav opravdavaju da se upozorenje odnosi na onoga koji slaže na Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, a ne na onoga koji slaže njemu, tj. u njegovu korist, što je neispravno, jer upozorenje je upućeno svakom ko od Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, prenese laž, svejedno slagao u njegovu korist ili na njegovu štetu. A i vjera je, Allahu hvala, potpuna i nije potrebno da se jača lažima."
194 Prijevod značenja El-Ankebut, 51.

(972) Ibn Šihab prenosi od Ibn Ebi Nemle da ga je Ebu Nemle el-Ensari obavijestio kako je jednog dana Allahovom Poslaniku, dok je on sjedio kod njega, sallallahu alejhi ve sellem, došao neki židov i upitao: "O Muhammede, govori li ova dženaza?" Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, odgovorio je: *"Allah najbolje zna!"* Židov je rekao: "Ja svjedočim da ona govori!" Na to je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, dodao: *"Ono što vam sljedbenici Knjige budu govorili ne smatrajte istinom, ali nemojte ih ni u laž utjerivati, već recite: 'Mi vjerujemo u Allaha, Njegove knjige i Njegove poslanike', pa ako to bude istina, vi ih niste u laž utjerali, a ako to bude laž, vi im niste ni povjerovali."*[195]

(973) Od Ubejdullaha b. Abdullaha prenosi se da je Ibn Abbas, radijallahu anhuma, rekao: "Kako da ih pitate o nečemu a Allahova Knjiga je kod vas?!"

(974) Omer b. el-Hattab, radijallahu anhu, prenosi da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Tako mi Onoga u Čijoj je ruci Muhammedova duša, kada bi se među vama pojavio Musa i vi ga slijedili, a mene ostavili, zalutali biste! Uistinu ste vi moj udio od naroda, a ja sam vaš udio od vjerovjesnika!"*

(975) Ibn Abbas, radijallahu anhuma, rekao je: "Kako da pitate sljedbenike Knjige o nečemu a vaša Knjiga, koju je Allah, subhanehu ve te'ala, objavio Svome Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem, je među vama?! To je zadnja knjiga objavljena od njenog Gospodara. Čitate je svježe objavljenu, bez ikakve zastarjelosti. Zar vas Allah, azze ve dželle, nije obavijestio u Svojoj Knjizi da su oni izmijenili Allahovu Knjigu, i pisali knjige svojim rukama, a zatim govorili: 'Ovo je od Allaha', kako bi time postigli neznatnu korist? Zar vam znanje koje vam je došlo nije dovoljno da ih ne pitate? Tako mi

195 Ibn Hibban bilježi dodatak: *"Allah ubio židove! Dato im je znanje!"*
Kažem: Hafiz je u "Fethu" (13/334) lanac prenosilaca ocijenio dobrim, a hadis ima i potporu u drugim hadisima kao što je i hadis Ebu Hurejre, radijallahu anhu, kod Buharije (4485, 7362, 7542) u kojem je rekao: "Sljedbenici Knjige su čitali Tevrat na hebrejskom jeziku pa su ga na arapskom jeziku prevodili i objašnjavali sljedbenicima islama, nakon čega je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *'Ne vjerujte sljedbenicima Knjige, a nemojte ih ni u laž utjerivati. Recite: Mi vjerujemo u Allaha i vjerujemo u ono što je objavljeno nama i ono što je objavljeno vama.'*"

Allaha, mi nismo nikada vidjeli nijednog od njih da je vas upitao o onome što je vama objavljeno!"

(976) Omer b. el-Hattab, radijallahu anhu, došao je Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem, s Knjigom koju je uzeo od nekoga pa ga je spopala srdžba. Rekao je: *"O sine Hattabov, zar ste poludjeli pa činite svaku stvar bez razmišljanja?! Tako mi Onoga u Čijoj je ruci moja duša, došao sam vam sa čistom i jasnom vjerom! Ne pitajte ih ni o čemu pa da vam oni kažu istinu, a vi ih utjerate u laž, ili da vam kažu laž, a vi im povjerujete! Tako mi Onoga u Čijoj je ruci moja duša, da je Musa živ, ne bi mu preostalo ništa drugo osim da me slijedi!"*

(977) Ibn Abbas, radijallahu anhuma, rekao je: "Pitate sljedbenike Knjige o njihovim knjigama a kod vas je Allahova Knjiga, zadnja objavljena od Njega. Čitate je svježu, bez imalo zastarjelosti!"[196]

---

196 Kažem: Postoje tri vrste israilijata:

Prva: Ono što se slaže sa Kur'anom i sunnetom kod nas, u tom slučaju dovoljan nam je naš šerijat, a to je i ono u čemu su složni svi šerijati.

Druga: Ono što se razlikuje sa Kur'anom i sunnetom kod nas. To je ništavno, odbija se i mi podržavamo ono što je suprotno tome i ono što se slaže sa našim šerijatom.

Treća: Ono u čemu nema slaganja, ali ni razilaženja. Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, nam je naredio da ovo ne smatramo istinom, ali ni laži, već da se klonimo i jednog i drugog, a Allah najbolje zna.

Možda nas ova stvar dovodi do dva pitanja:

Prvo pitanje: Ono što je približno čitanju knjiga sljedbenika Knjige, a to je čitanje knjiga o frakcijama poput: šiija, kaderija, eš'arija, havaridža, od strane početnika u traženju znanja. Neophodno je da se ovakav odvrati od čitanja sličnih knjiga sve dok se ne učvrsti dobro u vjerovanju ehli-sunneta vel-džemata i onome na čemu su bili prethodnici ovoga naroda, najčistiji i najčestitiji.

Drugo pitanje: Ono se ogleda u preokupiranosti filozofskim knjigama, logikom i ideologijom, pod izgovorom saznavanja onoga što drugi imaju pri sebi od ideja i pravaca i odgovora istima, a da se prethodno nisu podučili pravcu ehli-sunneta vel-džemata i njihovom uputom u svemu tome. Kako to? Pametnom je dovoljan išaret! Neophodno je da onaj koji traži znanje izabere put ashaba i onih koji su došli poslije njih od učenjaka ovoga naroda, onih kojima je posvjedočeno znanje, ugled, bogobojaznost i skromnost u svim stvarima. Neophodno je da otpočne stjecanjem manjeg znanja prije velikog, razgranatog. Treba da uči jedno pitanje za drugim, jer onaj koji nastoji da odjednom skupi sve znanje, uistinu će ostati bez mnogog znanja. A Allah upućuje na Pravi put onoga koga On, subhanehu ve te'ala, hoće.

Ebu Omer kaže: Omer b. el-Hattab rekao je Ka'bu, radijallahu anhum: "Ako znaš da je to Allahova knjiga Tevrat, koju je objavio Musau, sinu Imranovu, alejhis-selam, čitaj je noću i danju."

Četrdeset sedmo poglavlje

KO ZASLUŽUJE DA SE NAZIVA ISTINSKIM FAKIHOM ILI UČENJAKOM I KOME JE OD UČENJAKA DOZVOLJENO DA DAJE FETVE

(978) Pjesnik je rekao:

"Najbolji od nas je onaj s najvećom spoznajom,
pa ako ne poznaje Allaha, onda je puki rob."

(979) Mudžahid je u pogledu riječi Allaha, azze ve dželle: ***"A džinne i ljude nisam stvorio osim da Me obožavaju"***[197], rekao: "Osim da me spoznaju."

(980) Ibn Džurejdž[198] je rekao: "Osim da saznaju šta sam im pripremio od nesreće i sreće."

(981) Hassan b. Atijja[199] je rekao: "Neće Allahov rob povećati znanje a da mu se ljudi neće još više približiti."

---

197 Prijevod značenja Ez-Zarijat, 56.

198 On je Abdul-Melik b. Abdul-Aziz b. Džurejdž, imam, autoritet, hafiz, šejh mekanskog Harema, Ebul-Velid el-Kureši. Autor je mnogih djela. Prvi je zajedno sa Seidom b. Ebi Arubom pisao o znanju. Bio je uz Ata'a b. Ebi Rebbaha osamnaest godina. Mnogo je prenio od njega i upotpunio isto. Nakon toga družio se sa Amrom b. Dinarom devet godina. Bio je more znanja u svome vremenu. Učitelj Ata'a rekao je za njega: "Ibn Džurejdž je predvodnik mladića Hidžaza." Kada je upitan Ata': "Zbog čega si tražio znanje?" Odgovorio je: "Zbog ljudi (kako bih koristio ljudima)." Nakon ovih riječi imam Ez-Zehebi je dodao: "Lijepe li istine! Danas upitaš glupog fakiha: 'Zbog čega si tražio znanje?' Požurit će s odgovorom i reći: 'Tražio sam ga radi Allaha!' Laže, a tražio ga je samo radi dunjaluka..." Njegov učenik Abdur-Rezzak es-San'ani rekao je za njega: "Kada bih vidio Ibn Džurejdža, znao bih da se boji Allaha, subhanehu ve te'ala." Rođen je 80. h.g., a preselio 150. h.g. Rođen je i umro iste godine kad je rođen i umro Ebu Hanife, rahmetullahi alejhima.

199 On je imam, autoritet, Ebu Bekr el-Meharibi. Porijeklom je iz Bejruta. Prenosio je od Ebu Umame el-Bahilija. S njim se družio El-Evza'i. Kada je potvoren za kader, El-Evza'i je to negirao. Rekao je: "Subhanallah! Nisam vidio nikoga s većim dobrim djelima i većim nastojanjima i trudom od Hassana b. Atijje." Ez-Zehebi je rekao: "Nadam se da se povratio i pokajao za to." Ahmed i Ibn Me'in ocijenili su ga pouzdanim. Živio je do, otprilike, 130. h.g.

(982) El-Hasan el-Basri, rahmetullahi alejhi, često je spominjao sljedeći stih:

"Mladić biva obradovan zbog svoje bogobojaznosti
ukoliko sazna bolest koja ga ubija."

(983) Rečeno je Lukmanu: "Ko je najbogatiji čovjek?" Odgovorio je: "Onaj koji je zadovoljan onim što mu se dâ." "A ko je najučeniji?", ponovo su upitali. Odgovorio je: "Onaj čije se znanje u odnosu na znanje drugih ljudi poveća."

(984) Ka'b[200] prenosi da je Musa, alejhis-selam, upitao: "Gospodaru moj, ko je od Tvojih robova najučeniji?" Allah, subhanehu ve te'ala, odgovorio je: "Učenjak koji je gladan znanja."

Ibn Vehb je rekao: "Ovim je mislio na onoga koji se ne može zasititi znanjem."

(985) Od Omera, sluge Gafra, prenosi se da je Musa, alejhis-selam, rekao: "Gospodaru moj, ko je najučeniji od Tvojih robova?" Allah, subhanehu ve te'ala, odgovorio je: "Onaj koji od znanja drugih ljudi pridodaje svom."

(986) Abdullah b. Mes'ud, radijallahu anhu, rekao je: "Znanje je dovoljno kao strah od Allaha, subhanehu ve te'ala, a neznanje kao obmana po pitanju Svevišnjeg Allaha."

(987) Ebu Derda', radijallahu anhu, rekao je: "Nećeš postići cijeli fikh sve dok ne vidiš da Kur'an ima mnoga tumačenja i nećeš skupiti cijeli fikh sve dok ne budeš prezirao ljude kada je u pitanju Allahov, subhanehu ve te'ala, Zat (Biće), a zatim se vratiš svojoj duši pa je budeš prezirao više nego što prezireš ljude koji raspravljaju o Allahovom Zatu."

---

200 On je Ka'b b. Mati'a el-Himjeri, poznat kao Ka'b el-Ahbar. Bio je židov pa je nakon smrti Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, primio islam. U Medinu je došao iz Jemena za vrijeme vladavine Omera, radijallahu anhu. Družio se sa ashabima i prenosio im iz knjiga Izraelćana. Na kraju svoga života stanovao je u Šamu. Umro je u Humsu želeći da se bori u jednoj od bitaka, pred kraj vladavine Osmana, radijallahu anhu.

(988) Hamad b. Zejd je rekao: "Rekao sam Ejjubu: 'Jesi li čuo njegove riječi: - Sve dok ne vidiš da Kur'an ima mnoga značenja?' Ušutio je i razmišljao. Rekao sam: 'Je li da se vidi kako Kur'an ima mnoga značenja pa da se čovjek boji upuštanja u njega?' Odgovorio je: 'To je to. To je to.'"

(989) 'Ijas b. Muavija[201] je rekao: "Doista dobijem slučaj za koji znam da ima dva rješenja, pa koje god uzmem od njih, znam da sam presudio po istini."

(990) Katade je rekao: "Ko ne poznaje razilaženje, svojim nosem nije osjetio miris fikha."

(991) Seid b. Ebi Aruba[202] je govorio: "Ne smatrajte učenjakom onoga koji ne sluša razilaženje."

(992) Ejjub es-Sihtijani je govorio: "Najbrži ljudi u davanju fetvi su oni koji imaju najmanje znanja o razilaženju među učenjacima, a oni koji se najviše ustežu od davanja fetvi jesu najučeniji o razilaženju među učenjacima."

(993) Ibn Ujejne je rekao: "Učenjak je onaj koji svakom hadisu dâ njegovo pravo."

(994) Također je rekao: "Najbrži ljudi u davanju fetve su oni koji posjeduju najmanje znanja o razilaženju među učenjacima."

(995) Ibnul-Kasim je rekao: "Upitan je Malik o onome kome je dozvoljeno davati fetve, pa je odgovorio: 'Nije dozvoljeno davati fetve osim onome koji poznaje u čemu se ljudi razilaze.' Rečeno mu je: 'Razilaženje među racionalistima?' Odgovorio je: 'Ne, već razilaženje ashaba Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, i onaj koji poznaje derogirajuće i derogirane ajete u Kur'anu, kao i hadise Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, takav može davati fetve.'"

---

201 On je autoritet, Ebu Vasila, kadija Basre, jedan od pouzdanih tabiina. Spominjao se kao primjer inteligencije, mudrosti, plemenita roda, razuma. Umro je 121. h.g.

202 On je imam, hafiz, učenjak stanovnika Basre. Prvi je koji je pisao Vjerovjesnikovu, sallallahu alejhi ve sellem, praksu, Ebu en-Nadr b. Mihran el-Adevi. Bio je more znanja, s tim da je njegovo pamćenje oslabilo kada je dostigao godine starosti. Umro je 156. h.g.

(996) Abdul-Melik b. Habib je rekao: "Čuo sam Ibnul-Madžišuna da kaže: 'Govorili bi: - Ne smatra se fakihom hadisa onaj koji ne poznaje prethodno.'"

(997) Alija b. el-Hasan b. Rešik je rekao: "Čuo sam Abdullaha b. el-Mubareka da je, nakon što je upitan za čovjeka koji može davati fetve, rekao: 'Ako bude poznavao predanja i bio pronicljiva mišljenja.'"

(998) Muhammed b. el-Munkedir[203] je rekao: "Ravijom – prenosiocem nazivali smo onoga koji je prenosio stihove, a onoga koji je prenosio hadise smatrali smo učenjakom."

(999) Jahja b. Sellam[204] je rekao: "Ne dolikuje onome koji ne poznaje razilaženje da daje fetve i nije dozvoljeno onome koji ne poznaje druge govore da kaže: 'Ovo mi je draže.'"

(1000) Abdur-Rahman b. Mehdi je rekao: "Neće biti vođa u hadisu onaj koji slijedi čudne hadise,[205] ili koji prenosi sve što čuje,[206] ili koji prenosi od svake osobe[207]."

203 On je imam, hafiz, uzor, šejhul-islam, Ebu Abdullah el-Kureši. Rođen je trideset i neke godine po Hidžri i od velikih je tabiina. Riznica je iskrenosti. Oko njega su se okupljali dobri ljudi. Bio je od uglednih učača Kur'ana. Pridržavao se sunneta Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem. Kada je citirao hadise nije se mogao suzdržati od plača. Noći je provodio u namazu i plaču. Bio je plemenit, darežljiv, dijelio je hranu, udjeljivao učačima Kur'ana i studentima. Bio je od onih čija se dova prima. On i njegova dva brata, Ebu Bekr i Omer, bili su poznati po vjeri i ibadetu. El-Fisevi je rekao za njega: "Dostigao je vrhunac u preciznosti, pamćenju i skromnosti. On je dokaz protiv drugih." Umro je 131. h.g.

204 On je Ibn Ebi Sa'lebe, imam, autoritet, Ebu Zekerijja el-Basri. Podučio se kiraetima od drugova El-Hasana el-Basrija. Stanovnici Afrike slušali su od njega tefsir Kur'ana kakav niko nije imao prije njega od njegovih prethodnika. Rođen je 124. h.g., a umro u Egiptu, nakon hadždža, 200. h.g.

205 Kažem: Naprotiv, u našem vremenu pojavili su se ljudi koji slijede čudne hadise, fikhska pitanja i fetve, pridržavajući se sličnih dokaza, usljed čega izazivaju veliku smutnju i ništa drugo ne znaju osim toga. Čak možda smatraju da niko od učenjaka ovoga ummeta, prethodnih i sadašnjih, nije došao do dokaza do kojih su oni došli, ili su oni učenjaci koji su se složili na onome što se suprotstavlja Allahovom šerijatu. Allahu se žalimo na naše stanje.

206 Jer onaj koji prenosi sve što čuje neminovno mora prenositi i istinu i laž. Neophodno je da onaj koji prenosi hadise odabire šta će pričati.

207 Naprotiv, metoda prethodnih učenjaka bila je da izaberu najpouzdanijeg šejha od šejhova koji su poznati po dobru, ugledu i bogobojaznosti, prezirali su sljedbenike

(1001) Seid b. Ebi Aruba je govorio: "Ne smatraj učenjakom onoga koji nije razumio razilaženje."

(1002) Kabisa b. Ukbe[208] je govorio: "Neće uspjeti onaj koji ne poznaje razilaženje među ljudima."

(1003) Halil b. Ahmed je rekao: "Četiri su kategorije ljudi: čovjek koji zna i zna da zna, takav je učenjak pa ga slijedite i pitajte; čovjek koji ne zna i zna da ne zna, takav je neznalica pa ga poučite; čovjek koji zna a ne zna da zna, takav je pametan pa ga upozorite; i čovjek koji ne zna i ne zna da ne zna, takav je glup pa ga se čuvajte."

(1004) Abdur-Rahman b. Mehdi je rekao: "Neće biti vođa u znanju onaj koji bude uzimao čudno znanje, iznimno, i neće biti vođa u znanju onaj koji prenosi od svakoga, kao što neće biti ni onaj koji prenosi sve što čuje."

(1005) Malik b. Enes, rahmetullahi alejhi, prenosi od Seida b. el-Musejjeba da je rekao: "Nema učenjaka, časna i ugledna čovjeka a da pri sebi nema mahana. Međutim, onaj čije dobre osobine budu više zastupljene od njegovih mahana, mahane će biti nadvladane tim dobrom, kao što će i dobre osobine onoga čije mahane budu veće biti nadvladane tim mahanama."

(1006) Drugi je rekao: "Nijedan učenjak nije siguran od greške. Onaj koji bude malo griješio, a puno pogađao, taj je učenjak, ali onaj koji bude mnogo griješio, a malo pogađao, taj je neznalica."

(1007) Malik b. Enes, rahmetullahi alejhi, rekao je: "Znanje se ne uzima od četverice: glupaka čija je glupost poznata, sljedbenika strasti koji poziva ljude tome, čovjeka koji je poznat po svojoj laži,

---

novotarija i strasti i od takvih nisu ni prenosili.

208 On je imam, hafiz, pouzdan, pobožnjak, Ebu Amir es-Suva'i, el-Kufi. Bio je riznica znanja. Družio se sa Sufjanom es-Sevrijom u mladosti. Hafs b. Omer rekao je za njega: "Nisam vidio nekoga sličnog Kabisi. Nikada ga nisam vidio nasmijana. On je od Allahovih dobrih robova." Ez-Zehebi je dodao: "Tako mi Allaha! Ovakvi su bili učenjaci hadisa, oni koji su imali znanje i prakticirali ibadet, a danas niti znanja niti ibadeta, već izmiješanost i greške, mnogo preinačavanja, pamćenje slabo. Ako se ne čine veliki grijesi, ne čine se ni Allahovi farzovi. Allah mu se smilovao." Kabisa je umro 215. h.g.

pa makar i ne iznosio laži na Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, i čovjeka koji ima pri sebi dobro i ugled, a ne zna šta se događa s njima."

Spomenuli smo ovo predanje od Malika, rahmetullahi alejhi, na više načina u knjizi "Et-Temhid", tako da nema potrebe spominjati ga i u ovoj knjizi, odnosno samo smo ukazali na njega jer je ovo njegovo predanje.

(1008) Ebu Hajan et-Tejmi je rekao: "Tri su vrste učenjaka: onaj koji poznaje Allaha, subhanehu ve te'ala, i Allahove naredbe, onaj koji poznaje Allaha, ali ne poznaje Allahove naredbe, i onaj koji ne poznaje Allaha, ali poznaje Allahove naredbe. Što se tiče onoga koji poznaje Allaha, subhanehu ve te'ala, i Njegove naredbe, taj se boji Allaha Svevišnjeg, poznaje Njegove zakone, granice i obaveze. Što se tiče onoga koji poznaje Allaha, ali ne poznaje Njegove naredbe, taj se, također, boji Allaha, ali ne poznaje Njegove zakone, granice i obaveze. A što se tiče onoga koji ne poznaje Allaha, subhanehu ve te'ala, ali poznaje Allahove naredbe, taj se ne boji Njega, ali poznaje Njegove zakone, granice i obaveze."

(1009) Prenosi se da je Ata' u pogledu Allahovih, subhanehu ve te'ala, riječi: ***"Uistinu se Allaha od Njegovih robova najviše boje učeni"***[209], rekao: "Učen je onaj koji se bude bojao Allaha."

(1010) Prenosi se od Ibn Mes'uda, radijallahu anhu, da je ovaj ajet učio: ***"Uistinu se Allaha od Njegovih robova najviše boje učeni o Njemu"***, kao što se nalazilo i u njegovom Mushafu.

(1011) Ebu Kilabe je rekao: "Tri su vrste učenjaka: čovjek koji je radio po svome znanju, ali drugi ljudi nisu radili po tom znanju zajedno s njim, čovjek po čijem su znanju radili drugi ljudi, a on sam nije radio po njemu, i čovjek koji je radio po svome znanju, a i drugi ljudi su radili po tom znanju s njim."

---

209 Prijevod značenja Fatir, 28.

(1012) Sulejman b. Musa[210] je rekao: "Tri vrste ljudi uče od učenjaka: čovjek koji prihvata sve što čuje, čovjek koji ništa ne pamti, ali sjedi kod učenjaka, i čovjek koji odabire samo što je dobro i on je najbolji od njih. Rekao je: Ako čovjekovo znanje bude hidžasko, odgoj irački, a pokornost u ibadetu šamska, taj je u pravom smislu čovjek."

(1013) Također, od njega se prenosi da je rekao: "Tri vrste ljudi uče od učenjaka: čovjek koji zapisuje sve što čuje i takav je poput onoga koji noću skuplja granje..." Zatim je spomenuo slično prethodnom, osim što je rekao: "Ako fikh čovjeka bude hidžaski, a odgoj irački, taj čovjek se upotpunio." Ovdje se završava njegov govor i nije rekao: "... a pokornost u ibadetu šamska."

---

210 On je veliki imam, damaski muftija, sluga porodice Muavije b. Ebi Sufjana, predvodnik šamskih mladića. Ata' ga je mnogo hvalio. Nakon Mekhula u Šamu, pored Sulejmana b. Musaa, nije bilo drugog učenjaka u fikhu. Umro je 119. h.g.

Četrdeset osmo poglavlje

KAKO ĆE POSTUPITI UČENJAK KOJI BUDE UPITAN O NEČEMU ŠTO NE POZNAJE

(1014) Ibn Omer, radijallahu anhuma, prenosi da je neki čovjek došao Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem, i upitao ga: "O Allahov Poslaniče, koje je najbolje mjesto?" Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, odgovorio je: *"Ne znam."* Ponovo je upitao: "Koje je najgore mjesto?" Odgovorio je: *"Ne znam."* Čovjek je rekao: "Pitaj svoga Gospodara." Tada je Džibril, alejhis-selam, došao Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, pa ga je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, upitao: *"O Džibrile, koje je mjesto najbolje?"* Odgovorio je: "Ne znam." Upitao je: *"Koje je najgore mjesto?"* Džibril je odgovorio: "Ne znam." Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: *"Pitaj svoga Gospodara."* Džibril, alejhis-selam, se toliko zatresao da je od tog potresa Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, skoro pao, nakon čega je Džibril rekao: "Ja Ga neću pitati ni o čemu." Zatim je Allah, azze ve dželle, rekao Džibrilu: "**Muhammed te je upitao koje je mjesto najbolje, pa si odgovorio da ne znaš. Zatim te je upitao o najgorem mjestu, pa si rekao da ne znaš. Obavijesti ga da je najbolje mjesto džamija, a da je najgore mjesto pijaca.**"

(115) Ebu Hurejre, radijallahu anhu, prenosi da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Najdraža mjesta Allahu, subhanehu ve te'ala, su džamije, dok su Mu najmrža mjesta pijace."*[211]

---

211 En-Nevevi, rahmetullahi alejhi, rekao je: "Najdraža mjesta Allahu, subhanehu ve te'ala, su mesdžidi (džamije) jer su to kuće pokornosti čiji su temelji bogobojaznost, dok su Allahu, subhanehu ve te'ala, najmrža mjesta pijace jer su ona mjesta prevare, obmanjivanja, kamate, lažnih svjedočenja, pronevjeravanja ugovora, napuštanja spominjanja Allaha, subhanehu ve te'ala, i drugoga u ovom značenju... A mesdžidi su mjesta na koja se spušta milost, a pijace su mjesta na koja se spušta Allahova srdžba." (Komentar Muslimova "Sahiha", 5/240.)

(1016) Također, od njega se prenosi da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Ne znam je li Uzejr vjerovjesnik ili ne, niti znam je li Tubb'a proklet ili ne."*

(1017) Od njega se, također, prenosi da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Ne znam je li Tubb'a proklet ili ne, niti znam je li Zul-Karnejn vjerovjesnik ili ne, a ne znam jesu li i fiksne mandatorne kazne otkupnine za svoje počinioce ili ne."*[212]

Ebu Omer kaže: Hadis Ubade b. es-Samita od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, u kojem stoji: *"Fiksne mandatorne kazne su otkupnina"*, pouzdaniji je i vjerodostojniji od ovog hadisa Ebu Hurejre, radijallahu anhu.

(1018) Ubade, radijallahu anhu, rekao je: "Bili smo kod Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, pa je rekao: *'Dajte mi prisegu (obećanje) da Allahu nećete ništa smatrati ravnim, da nećete krasti, činiti blud, pa ko od vas ispuni obećanje, njegova nagrada je kod Allaha, a ko učini nešto od toga, bit će kažnjen i to će mu biti otkupnina, a ko učini nešto od toga pa mu Allah, subhanehu ve te'ala, to prekrije, to će biti ostavljeno Allahu: ako bude htio, On će ga kazniti, a ako bude htio, oprostit će mu.'*" Buharija ga je zabilježio u "Knjizi o imanu" (18).

(1019) Ibn Sirin je rekao: "Nije bilo nikoga nakon Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da se više bojao onoga što ne zna od

212 Hadis je vjerodostojan. Buharija je rekao: "Ovo se ne prenosi vjerodostojno od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, jer je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *'Fiksne mandatorne kazne su otkupnina'* (tj. ukoliko bude kažnjen na ovome svijetu neće snositi odgovornost na ahiretu)." Kažem: Značenje Buharijinog govora jeste negiranje trećeg dijela hadisa: *"...a ne znam jesu li i fiksne mandatorne kazne otkupnine za svoje počinioce ili ne."* Nema sumnje da je tumačenje onoga što je po svojoj vanjštini kontradiktorno i rad po njemu bolje od njegovog zapostavljanja i odbacivanja. Ibn Asakir je rekao: "Ova sumnja kod Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, pojavila se prije nego što mu se pojasnila stvar, zatim je obaviješten o tome da je on bio musliman." Tj. hadis: *"Ne psujte Tubb'a, uistinu je on prihvatio islam."* I ovaj hadis je dobar. El-Hejsemi ga je protumačio na sljedeći način: "Moguće je da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, izrekao ovaj hadis u vremenu kada mu još znanje o njemu nije došlo od Allaha, subhanehu ve te'ala, zatim je, nakon što mu je znanje o tome došlo, izrekao ono što smo prenijeli u hadisu Ubade i drugim hadisima."Kažem: A hadis Ubade b. es-Samita doći će poslije ovog hadisa.

Ebu Bekra, radijallahu anhu, i nije bilo nikoga poslije Ebu Bekra, radijallahu anhu, da se više bojao onoga što ne zna od Omera, radijallahu anhu. Ebu Bekru je postavljeno pitanje za koje nije našao odgovor u Allahovoj Knjizi niti sunnetu, pa je odgovorio po svome mišljenju, a zatim rekao: 'Ovo je moje mišljenje, pa ako bude ispravno, od Allaha je, a ako bude pogrešno, to je od mene i ja od Allaha tražim oprosta.'"

(1020) Od Abdullaha b. Mes'uda, radijallahu anhu, prenosi se da je rekao: "O ljudi, ko od vas bude nešto poznavao, neka to kaže, a ako ne bude znao, neka za ono što ne zna kaže: 'Allah najbolje zna!' Uistinu, čovjekovo znanje ogleda se u tome da za ono što ne zna kaže: 'Allah najbolje zna!'" Allah, subhanehu ve te'ala, rekao je Svome Vjerovjesniku: ***"Reci: 'Ne tražim ja od vas za ovo nikakvu nagradu i ja nisam izvještačen"***[213], kada su Kurejšije sprečavale Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, po pitanju islama.[214]

(1021) Ebu Bekr, radijallahu anhu, rekao je: "Koja će me to nebesa natkriti i Zemlja nositi ako kažem o nečemu iz Allahove Knjige bez znanja?"

Slično ovome od Ebu Bekra, radijallahu anhu, spominju Mejmun b. Mihran, Amir eš-Ša'bi i Ibn Ebi Mulejke.

---

213 Prijevod značenja Sad, 86.

214 Hadis je vjerodostojan. Zabilježili su ga Buharija (4693, 4774, 4809, 4821, 4822, 4823, 4824), Muslim (2798) i El-Humejdi u svome "Musnedu" (116). U njemu stoji: Kada su se Kurejšije počele opirati Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem, on je dovio protiv njih da ih zadese godine koje su se dogodile u vrijeme Jusufa, alejhis-selam. Pogađale su ih suša i glad toliko da kada bi čovjek pogledao prema nebesima, vidio bi, zbog gladi, između sebe i nebesa nekakve dimne siluete, čak su znali i kosti jesti. Neki čovjek je došao Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem, i rekao mu: "Allahov Poslaniče, traži oprosta od Allaha za pleme Mudar. Oni su, doista, uništeni. Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, upitao je: *"Za Mudar?! Uistinu si ti hrabar!"* Zatim je dovio Allahu za njih i Allah je tada objavio: ***"Mi ćemo patnju malo-pomalo otklanjati i vi ćete se sigurno u mnogobožačku vjeru vratiti"*** (prijevod značenja Ed-Duhan, 15.). Kiša im je bila spuštena. Kada su doživjeli blagostanje i raskoš, vratili su se onome na čemu su prije bili. Nakon toga, Allah je objavio: ***"Zato sačekaj dan kad će im se činiti da prema nebu vide vidljiv dim, koji će ljude prekriti. 'Ovo je neizdržljiva patnja!'"*** (prijevod značenja Ed-Duhan, 10.-11.); i: **"Onog Dana kada ih svom silom zgrabimo, zbilja ćemo ih kazniti"** (prijevod značenja Ed-Duhan, 16.).

(1022) Od Ibn Omera, radijallahu anhuma, prenosi se da je upitan o nečemu pa je odgovorio: "Ne znam." Nakon što je čovjek otišao, Abdullah je rekao: "Lijepo li je što je rekao Abdullah b. Omer. Upitan je o onome što ne zna pa je rekao: 'Ja o tome ne posjedujem znanje.'"

(1023) Abdullah b. Jezid b. Hurmuz je rekao: "Uistinu ja volim da od onoga što se prenosi od učenjaka budu i riječi *ne znam*, kako bi ih uzeo onaj poslije njega."

(1024) Mudžahid je rekao: "Upitan je Ibn Omer, radijallahu anhuma, o obavezama kršćana, pa je rekao: 'Ne znam.' Rečeno mu je: 'Šta te spriječilo da mu ne odgovoriš?' Rekao je: 'Ibn Omer je upitan o onome što ne zna, pa je rekao: Ne znam.'"

(1025) Ejjub je rekao: "Jednog dana ljudi su se na Mini u velikom broju okupili oko El-Kasima b. Muhammeda. Stali su ga ispitivati, a on je odgovorio: 'Ne znam'. Zatim je rekao: 'Zaista mi, tako mi Allaha, ne znamo sve o čemu nas pitate. Kada bismo znali, to ne bismo krili od vas, niti bi nam bilo dozvoljeno da krijemo od vas.'"

(1026) Abdul-Melik b. Ebi Sulejman je rekao: "Upitan je Seid b. Džubejr o nečemu, pa je odgovorio: 'Ne znam.' Zatim je rekao: 'Teško li se onome koji za ono što ne zna kaže: Ja znam.'"

(1027) Eš-Ša'bi spominje od Alije, radijallahu anhu, da je on jednog dana izašao pred njih govoreći im: "Nema ništa razgaljivije za jetru! Nema ništa razgaljivije za jetru!" Rečeno mu je: "A šta to?" Odgovorio je: "Da kažeš za nešto što ne poznaješ: 'Allah najbolje zna.'"

(1028) El-Kasim je rekao: "O stanovnici Iraka! Tako mi Allaha, mi, uistinu, ne poznajemo mnogo toga od onoga što nas pitate. Da čovjek živi kao neznalica i da ne poznaje ništa više osim onoga što mu je Allah naredio bolje mu je nego da o Allahu i Njegovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, kaže ono što ne zna."

(1029) Ibn Avn je rekao: "Bio sam kod El-Kasima b. Muhammeda kada mu je došao neki čovjek i pitao ga o nečemu, a on je odgovorio: 'Ne poznajem to dobro.' Čovjek je rekao: 'Ja sam upućen na tebe i ja ne poznajem nikoga drugog osim tebe.' El-Kasim mu je rekao:

'Nemoj da gledaš u moju dugu bradu i mnoštvo ljudi oko mene! Tako mi Allaha, ja to ne poznajem dobro!' Neki stariji čovjek iz plemena Kurejš, koji je sjedio pored njega, rekao mu je: 'O bratiću, pokušaj se sjetiti. Nisam te nikada vidio oštroumnijeg na skupu kao danas!' El-Kasim je rekao: 'Tako mi Allaha, draže mi je da mi se odsiječe moj jezik nego da progovorim o onome o čemu nemam znanja.'"

(1030) Ibn Vehb je rekao: "Čuo sam Malika kako kaže: Abdullah b. Nafi'a upitao je Ejjuba es-Sihtijanija o nečemu pa mu ovaj nije odgovorio. Abdullah mu je nakon toga rekao: 'Vidim da nisi razumio moje pitanje.' Ejjub je rekao: 'Jesam.' Abdullah ga upita: 'Pa zbog čega mi nisi odgovorio?' Ejjub reče: 'Ne znam to.'"

(1031) Abdur-Rahman b. Mehdi je govorio: "Bili smo kod Malika b. Enesa kada mu je došao neki čovjek i rekao mu: 'O Ebu Abdullah, došao sam ti sa udaljenosti od šest mjeseci hoda. Moji žitelji su me poslali da te nešto pitam.' Malik je rekao: 'Pitaj.' Čovjek mu je postavio neko pitanje, a Malik je rekao: 'Ne poznajem to dobro.' Čovjek se iznenadio. Mislio je da je došao kod nekoga koji poznaje sve. Rekao je: 'Šta da kažem svojim žiteljima kada im se vratim?' Malik mu uzvrati: 'Reći ćeš im: Malik je rekao – ne poznajem to dobro.'"

(1032) Ibn Vehb je spomenuo u "Knjizi o skupovima": "Čuo sam Malika da kaže: 'Neophodno je da učenjak u svemu onome što mu nije jasno pribjegne riječima: Ja ne znam. Nadati se da mu se pruži bolja prilika.'"

(1033) Ibn Vehb kaže: "Često sam ga čuo da govori: 'Ne znam.'"

(1034) Na drugom mjestu je rekao: "Kada bismo pisali Malikove riječi: 'Ne znam', ispisali bismo sve ploče."

(1035) Ibn Vehb je rekao: "Čuo sam Malika kada je spomenuo riječi El-Kasima b. Muhammeda: 'Da čovjek živi kao neznalica bolje mu je nego da kaže o Allahu, subhanehu ve te'ala, i Njegovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, ono što ne zna', da je rekao: 'Ovo je Ebu Bekr es-Siddik, radijallahu anhu. Allah ga je posebno počastio ugledom kojim je počastio i Ebu Bekra, pa je opet rekao: Ne znam.'"

(1036) Ibn Vehb je rekao: "Malik mi je pričao: 'Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, bio je voda muslimana, predvodnik učenih, ali kada bi bio upitan o nečemu, ne bi odgovarao sve dok mu ne bi došla Objava.'"

(1037) Abdur-Rahman b. Mehdi prenosi od Malika nešto od ovoga, a u ovom predanju stoji i da su meleki rekli: "**Mi nemamo znanja**."[215]

(1038) Ibn Adžlan je govorio: "Ako učenjak pogriješi (i ne kaže) 'ne znam', njegov neistomišljenik će profitirati."

U drugom predanju stoji: "nemaran" umjesto "pogriješi".

(1039) Muavija b. Salih je rekao: "Govorilo se: 'Ako učenjak ne pribjegne riječima *ne znam*...', a zatim je spomenuo slično značenje.

(1040) Ukbe b. Muslim je rekao: "Družio sam se sa Ibn Omerom trideset četiri mjeseca. Na mnoga pitanja, koja su mu postavljali, odgovarao bi sa *ne znam*, zatim bi se okretao meni i govorio mi: 'Znaš li šta žele ovi? Žele da naša leđa učine svojim mostom do Džehennema.'"

(1041) Ebu Davud je rekao: "Riječi čovjeka o onome što ne zna: 'Ja ne znam', su polovina znanja."

(1042) Er-Radžiz je rekao:

"Ako ne budeš poznavao ono o čemu budeš pitan,
ne budeš imao znanje o njemu,

ne govori o njemu bez razumijevanja,
uistinu, greška je sklona učenjacima.

I ako te zadesi takva stvar, ti reci:
Ne posjedujem vijest o onome o čemu me pitaš.

To je polovina znanja kod učenjaka,
tako nisu prestali govoriti mudri ljudi."

---

215 Prijevod značenja El-Bekare, 32.

(1043) Drugi je rekao:

"Ako neku stvar dobro znaš, reci po tom znanju,
a čuvaj se dobro stvari koju ne poznaješ."

(1044) Ebu ez-Zijal je rekao: "Podučavaj se riječima *ne znam*, jer, zaista, ako kažeš *ne znam*, podučavat će te sve dok ne saznaš, ali ako kažeš *znam*, pitat će te sve dok ne budeš znao."

(1045) Ibn Mes'ud, radijallahu anhu, rekao je: "Uistinu je ludak onaj koji bude odgovarao na sve što bude upitan."

El-E'ameš je rekao: "Spomenuo sam ovo El-Hakemu b. Utejbi, pa mi je rekao: 'Da sam ovo prije čuo od tebe, ne bih odgovarao na sve što sam odgovarao.'"

(1046) Ibn Ujejne je govorio: "Najbrži ljudi u odgovoru su oni koji imaju najmanje znanja."

Izdvojili smo posebno poglavlje o odugovlačenju s odgovorom i pokuđenosti onoga koji žuri s odgovorima, o čemu će biti riječi u ovoj knjizi, ako Allah dadne.

Četrdeset deveto poglavlje

UZIMANJE RAZUMA ZA OSNOVU U NOVONASTALIM SITUACIJAMA KOD NEPOSTOJANJA ŠERIJATSKIH TEKSTOVA

(1045) Eš-Ša'bi je rekao: "Omer b. el-Hattab, radijallahu anhu, pisao je Šurejhu: 'Ako pronađeš nešto u Allahovoj Knjizi, presudi po tome i ne osvrći se na nešto drugo. A ako budeš upitan za nešto – mislim da je rekao: što nema u Allahovoj Knjizi, a ni u sunnetu Allahovog Poslanika, niti je neko prije tebe rekao nešto o tome, onda, ako hoćeš, presudi po svom mišljenju, ili ako ne želiš odgovoriti na osnovu svog mišljenja, onda u tom slučaju nemoj ni presuditi, i ja smatram da je to bolje za tebe."

(1046) Abdur-Rahman b. Jezid je rekao: "Jednog dana ljudi su mnogo pitali Abdullaha pa je rekao: 'O ljudi, uistinu će nam doći vrijeme i mi nećemo biti kadije, nećemo živjeti u tom vremenu, pa ko bude iskušan sudstvom nakon ovoga dana, neka sudi po onome što je u Allahovoj Knjizi. A ako mu dođe nešto o čemu nema ništa u Allahovoj Knjizi, niti je o tome rekao Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, neka sudi onako kako su sudili dobri. A ako mu dođe stvar u kojoj nisu presudili dobri prethodnici, niti je u Allahovoj Knjizi, a i Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, nije presudio u tome, onda neka koristi svoj razum i neka ne kaže: 'Uistinu ja mislim, a i bojim se.' Doista je halal jasan i haram jasan, a između toga su sumnjive stvari, pa neka ostavi ono u što sumnja i prihvati se onoga u što ne sumnja.'

Ebu Omer kaže: Ovo pojašnjava da idžtihad biva samo na temeljima kojima se pridodaje dozvoljavanje i zabranjivanje, i idžtihad koristi samo onaj koji poznaje te temelje. Onome kome nešto bude nejasno, obaveza mu je da se suzdrži. Nije mu dozvoljeno da pripiše Allahu neki govor u Njegovoj vjeri, a koji nema nikakve sličnosti sa nekim od temelja, niti ima barem značenje osnove. Ovo je ono u čemu nema razilaženja među učenjacima, ni prije ni danas, pa razmisli o ovome."

(1047) Eš-Ša'bi je rekao: "Kada je Omer, radijallahu anhu, htio da pošalje Šurejha kao kadiju u Kufu, rekao mu je: 'Pogledaj u ono što ti je jasno iz Allahove Knjige i o tome ne pitaj nikoga. Ono što ti ne bude jasno iz Allahove Knjige, potraži u sunnetu Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, a ono što ti ne bude jasno ni u sunnetu, onda koristi svoje mišljenje.'"

(1048) Abdullah b. Mes'ud, radijallahu anhu, rekao je: "Onaj od vas od koga bude zatraženo da sudi, neka sudi po onome što je u Allahovoj Knjizi. A ako mu dođe nešto za što nema pojašnjenja u Allahovoj Knjizi, neka sudi po onome po čemu je sudio Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem. A ako mu dođe stvar za koju nema pojašnjenja u Allahovoj Knjizi, niti je o njoj presudio Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, onda neka presudi onako kako su presudili dobri. Međutim, ukoliko mu, pak, dođe stvar za koju nema pojašnjenja u Allahovoj Knjizi, niti je o njoj presudio Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, a niti dobri, onda neka koristi svoje mišljenje. A ako ne bude dobro znao, neka se sustegne i neka se ne stidi toga."

Ovo je najjasnije značenje onoga što smo spomenuli, zbog njegovih riječi: "Ako ne bude dobro znao", a onaj koji ne poznaje osnove logično je da dobro i ne zna.

(1049) Ubejdullah b. Ebi Jezid je rekao: "Čuo sam Ibn Abbasa, radijallahu anhuma, kada bi bio upitan o nečemu za što bi nalazio odgovor u Allahovoj Knjizi, da bi odgovorio po njoj. A ako se odgovor ne bi nalazio u Allahovoj Knjizi, ali bi se prenosio od Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, rekao bi po tome. Ukoliko se odgovor ne bi nalazio ni u Allahovoj Knjizi, niti bi nešto o njemu bilo preneseno od Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, a ukoliko bi se prenosilo od Ebu Bekra i Omera, radijallahu anhuma, odgovorio bi po tome. Međutim, ako odgovor ne bi našao ni u Allahovoj Knjizi, niti u onome što se prenosi od Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, niti od Ebu Bekra i Omera, radijallahu anhuma, onda bi koristio svoje mišljenje."

(1050) Ibn Abbas, radijallahu anhuma, rekao je: "Kada bismo dolazili do onoga što se sigurno prenosi od Alije, radijallahu anhu, ne bismo odstupali od toga."

(1051) Mesruk je rekao: "Upitao sam Ubejja b. Ka'ba o nečemu, pa mi je rekao: 'Je li se to dogodilo?' Rekao sam: 'Ne.' Rekao mi je: 'Ne zamaraj nas time sve dok se ne dogodi, pa kada se dogodi, koristit ćemo svoje razume.'"[216]

(1052) Prenijeli smo od Ibn Abbasa, radijallahu anhuma, da je on poslao Zejdu b. Sabitu pitanje: "Je li u Allahovoj Knjizi spomenuta trećina od onoga što ostaje?" Zejd je odgovorio: "Doista, ja samo kažem po svome mišljenju, a i ti kažeš po svome mišljenju."

(1053) Od Ibn Omera, radijallahu anhuma, prenosi se da je upitan o nekakvom postupku koji je uradio: "Jesi li vidio Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, da ovako radi ili ti smatraš da tako treba?" Odgovorio je: "Naprotiv, ja smatram da to treba tako da se čini."

(1054) Ebu Hurejre, radijallahu anhu, kada bi nešto rekao po svome mišljenju, rekao bi: "Ovo je iz moje torbe."[217]

(1055) Od Ibn Mes'uda, radijallahu anhu, prenosi se da je na mnoga pitanja odgovorio: "Kažem o ovome po svome mišljenju."

(1056) Ebu Derda', radijallahu anhu, znao je reći: "Čuvajte se pronicljivosti učenjaka. Čuvajte se da ne posvjedoče protiv vas svjedočenjem koje će vas strmoglaviti na vašim licima u Vatru. Tako mi Allaha, ta pronicljivost je istina koju Allah, subhanehu ve te'ala, stavlja u njihova srca i čini je vidnom na njihovim pogledima."

(1057) Preneseno je od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem: *"Čuvajte se pronicljivosti učenjaka. Uistinu oni gledaju Allahovim nurom!"*

---

216 Predanje je vjerodostojno. Zabilježili su ga: Ebu Hajseme u "El-'Ilmu" (76), Ibn Betta u "El-Ibani" (315, 316).

217 Predanje je vjerodostojno. Zabilježili su ga: Buharija (5355), Ahmed b. Hanbel (2/252) na dva načina preko El-E'ameša, od Ebu Saliha, od Ebu Hurejre, radijallahu anhu, da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Najbolja milostinja je ono što se ostavi iz neovisnosti, a gornja ruka je bolja od donje i počni od najbližih za koje si odgovoran."* – "Žena kaže: 'Ili ćeš me hraniti ili ćeš me pustiti.' Rob kaže: 'Nahranio me i iskoristio me.' Sin kaže: 'Hranio me dok me nije ostavio.'" Upitali su: "Ebu Hurejre, jesi li ovo čuo od Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem?" Odgovorio je: "Ne. Ovo je iz torbe Ebu Hurejre."

(1058) Prenosi se da je Omer, radijallahu anhu, rekao Aliji i Zejdu, radijallahu anhuma: "Da nije vašeg mišljenja, moje mišljenje bi se složilo s mišljenjem Ebu Bekra, radijallahu anhu. Kako da neko bude moj sin, a da ja ne budem njegov otac, tj. djed?"

(1059) Prenosi se da je Omer, radijallahu anhu, sreo nekog čovjeka i upitao ga: "Šta si uradio?" Rekao je: "Alija i Zejd su presudili tako." Omer je rekao: "Da sam bio ja, presudio bih ovako." Čovjek je upitao: "Šta te sprečava u tome kada je stvar u tvojim rukama?" Omer je odgovorio: "Kada bih te vraćao Allahovoj, azze ve dželle, Knjizi i sunnetu Njegovog Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, učinio bih to, međutim, ja te vraćam svome mišljenju, a ono je višeznačno."

Ebu Omer kaže: On nije poništio ono što su presudili Alija i Zejd, iako je on smatrao suprotno, a ovakvih primjera je mnogo, ne mogu se pobrojati.

(1060) Ez-Zuhri je rekao: "Dobro mišljenje je prelijep ministar znanja!"

(1061) Alija, radijallahu anhu, rekao je: "Moje mišljenje složilo se s mišljenjem Omera, radijallahu anhu, o oslobođenju dječijih majki, da bih nakon toga vidio ispravnijim njihovo ropstvo." Rečeno mu je: "Uistinu nam je tvoje mišljenje koje se slagalo s mišljenjem Omera draže od samog tvog mišljenja kojim si se od njega odvojio."

(1062) Abdullah b. Mes'ud, radijallahu anhu, rekao je: "Ono što vjernici vide lijepim, to je i kod Allaha, subhanehu ve te'ala, lijepo i ono što vjernici vide ružnim, to je i kod Allaha Svevišnjeg ružno."[218]

---

218 Predanje je dobro. Zabilježili su ga: Ahmed b. Hanbel (1/379), Et-Tajalisi (246), Ebu Seid b. el-E'arabi u svome "Mu'džemu" (2/84) preko Asima b. Ebi en-Nedžuda od Zirra b. Hubejša s riječima "muslimani" umjesto "vjernici" i sa dodatkom na početku: "Uistinu, Allah je pogledao u srca robova, pa je našao da je Muhammedovo, sallallahu alejhi ve sellem, srce najbolje od srca svih robova i izabrao ga je za Sebe i poslao ga sa Svojom poslanicom. Zatim je pogledao u srca robova poslije Muhammedovog, sallallahu alejhi ve sellem, srca, pa je našao da su srca ashaba najbolja od srca svih robova i zato ih je učinio pomagačima Svoga Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem. Borili su se za Njegovu vjeru, pa ono što muslimani vide..." I spomenuo je hadis.
Šejh Albani, rahmetullahi alejhi, rekao je u svojoj "Zbirci slabih hadisa" (533): "Od čudnih stvari na dunjaluku jeste i ta da poneki ljudi ovim hadisom dokazuju da u vjeri

(1063) El-Džurejri prenosi da je Ebu Seleme b. Abdur-Rahman rekao El-Hasanu: "Da li na pitanja ljudi odgovaraš po onome što si čuo ili po svome mišljenju?" El-Hasan je odgovorio: "Ne, tako mi Allaha! Doista, ono što odgovaramo ljudima nismo sve čuli, ali im je naše mišljenje bolje od njihovih mišljenja."

(1064) Hammad je rekao: "Nisam vidio čovjeka da bolje koristi analogiju (kijas) od Ibrahima."

(1065) Abdullah b. el-Haris el-Džumehi je rekao: "Rebi'a je sjedio na otvorenom prostoru mesdžida kada se Ibn Šihab pojavio iz pravca Mervanove kuće noseći papuče. Želio je da poselami Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, kada mu se ukazao Rebi'a. Prišao mu je i rekao mu: 'O Ebu Bekre, zar se ne ismijavaš s ovim pitanjima?' Rekao je: 'A šta ja to radim s pitanjima?' Upitao je: 'Kada budeš upitan o nečemu, kako postupiš?' Odgovorio je: 'Spomenem ono što je došlo o tome od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, pa ako ne bude ništa od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, onda spomenem ono što je od njegovih ashaba preneseno, pa ako ne bude ništa ni od njih, onda postupim po svome mišljenju.' Upitao ga je: 'Šta kažeš po ovom i ovom pitanju?' Odgovorio je: 'Prenio mi je taj od toga od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, to i to.' Ponovo ga je upitao: 'A šta kažeš po ovom i ovom pitanju?' Odgovorio je: 'Prenio mi je

---

postoji lijepa novotarija i dokaz njene ljepote jeste da se muslimani naviknu na nju. Već je postalo poznato da kada se spomene ovo pitanje, ovi požure ovome hadisu kao dokazu, a zaboravili su:

a) ovo predanje je ***mevkuf*** (predanje ashaba) i nije dozvoljeno da se dokazuje njime i suprotstavlja jasnim dokazima poput: *"Svaka novotarija je zabluda"*, kao što se vjerodostojno prenosi od Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem;
b) kada bismo i pretpostavili da je dokazivanje ispravno, njime se, uistinu, ne može suprotstavljati drugim tekstovima zbog sljedećih stvari:
   prvo: Njegovo značenje je jednoglasno mišljenje ashaba i njihova složnost na nekoj stvari kao što na to upućuje tekst, a potpomaže ga i dokazivanje Ibn Mes'uda njime o jednoglasnom mišljenju ashaba za odabir Ebu Bekra za halifu. Prema tome, određeni član u riječi "el-muslimune" nije za sveobuhvatnost već za određenost;
   drugo: Kada bismo i prihvatili da je određeni član za sveobuhvatnost, međutim, značenje nije svaki musliman pojedinac, pa makar on bio i neznalica, ne poznavao od znanja ništa. Dakle, neophodno je da se pod riječju misli na muslimanske učenjake. I mislim da je ovo ono od čega ne mogu pobjeći."

taj od toga tako i tako.' 'A šta kažeš po ovom pitanju?', ponovo ga je upitao. Rebi'a je odgovorio: 'Tražio sam znanje o tome kao dječak, a zatim sam ostao na njemu *idamen*.'" *Idamen* je izraz koji je koristio Ibn Šihab za udaljenost od osam noći od Medine prema Šamu.

(1066) Muhammed b. el-Hasan je rekao: "Onaj ko bude poznavao Kur'an, sunnet i riječi ashaba Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, i ono što su islamski pravnici smatrali dobrim, dozvoljeno mu je da koristi svoje mišljenje u onome čime bude pogođen, da presuđuje po njemu, koristi ga u svome namazu, svome postu, svome hadždžu i svemu što mu je naređeno i zabranjeno, pa ako bude koristio svoje mišljenje, gledao i upoređivao s onim što mu je slično i ne bude pitan, radit će po tome, pa makar i pogriješio u onome što treba da kaže."

(1067) Šafija, rahmetullahi alejhi, rekao je: "Analogiju ne koristi onaj koji nije prikupio sposobnosti za korištenje analogije, a te sposobnosti su znanje o propisima iz Allahove Knjige: farzu, edebu, derogirajućem i derogiranom, općem i posebnom, onome na što ona upućuje i na što podstiče, i za sve ono što mu bude nejasno značenje upotrijebi sunnete Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, i konsenzus muslimana. Ako ne pronađe nešto iz sunneta i konsenzusa muslimana, onda će koristiti ono što je analogno Allahovoj Knjizi. Ako ni toga ne bude, onda ono što je analogno sunnetu Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem. Ako ne pronađe nešto što je analogno sunnetu Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, onda neka vidi nešto što je analogno većini prethodnika kojima nije poznat protivnik. Nije dozvoljen govor o nečemu iz znanja osim na ove načine ili analogno njima i nije dozvoljeno nikome da koristi analogiju bez prethodnog znanja o onome što je prethodilo od sunneta, govora prethodnika, konsenzusa ljudi, njihovog razilaženja, arapskog jezika i da bude zdrava razuma kako bi raspoznavao između sličnih stvari; da ne žuri s govorom, da se ne suzdržava od saslušavanja svoga protivnika, jer mu ponekad u tome može biti podsjećanje na neku stvar koju je zaboravio svojim nemarom ili podsjećanje na vrijednost njegovog ispravnog ubjeđenja. Na njemu je da se maksimalno potrudi u svemu tome i da bude pravedan i umjeren kako bi njegov govor imao osnove."

I rekao je: "Ako upotrijebi analogiju onaj koji ima pravo da je upotrijebi, pa se nakon toga razidu u mišljenju, neophodno je da svaki kaže ono do čega je došao svojim idžtihadom i nije mu dozvoljeno da slijedi drugoga u onome u čemu je on došao svojim idžtihadom.

Razilaženje može biti dvojako: Ono za što postoji šerijatski tekst, u tome razilaženje nije dozvoljeno, dok ono čije značenje bude dvojako ili ono u čemu se bude koristila analogija, pa onaj koji tumači ili koji koristi analogiju prihvati se jednog od mogućih značenja, a drugi se razide s njim, ne kažem da je u njemu razilaženje tako tijesno poput razilaženja gdje postoji šerijatski tekst."

Ebu Omer kaže: Šafija, rahmetullahi alejhi, o ovom poglavlju ima divan govor koji je dovoljan. O ovom poglavlju govor bi se odužio, a mi smo spomenuli ono što je dovoljno.

Od ashaba, radijallahu anhuma, prenosi se korištenje mišljenja i upotreba analogije prilikom nepostojanja temelja, a govor bi se o tome, uistinu, odužio, tako da ćemo, ako Allah da, spomenuti samo ono što je dovoljno.

Oni od kojih se prenosi da su koristili svoje mišljenje i analogiju pri nepostojanju šerijatskog teksta o tome, od tabiina su:

od stanovnika Medine: Seid b. el-Musejjeb, Sulejman b. Jesar, El-Kasim b. Muhammed, Salim b. Abdullah b. Omer, Ubejdullah b. Abdullah b. Utbe, Ebu Seleme b. Abdur-Rahman, Haridže b. Zejd, Ebu Bekr b. Abdur-Rahman, Urve b. ez-Zubejr, Eban b. Osman, Ibn Šihab, Ebu ez-Zinad, Rebi'a, Malik i njegovi drugovi, Abdul-Aziz b. Ebi Seleme i Ibn Ebi Zi'b;

od stanovnika Mekke i Jemena: Ata', Mudžahid, Tavus, Ikrime, Amr b. Dinar, Ibn Džurejdž, Jahja b. Ebi Kesir, Ma'mer b. Rašid, Seid b. Salim, Ibn Ujejne, Muslim b. Halid i Šafija;

od stanovnika Kufe: Alkame, El-Esved, Ubejde, Šurejh el-Kadi, Mesruk, Eš-Ša'bi, Ibrahim en-Nehai, Seid b. Džubejr, El-Haris el-Akli, El-Hakem b. Utejbe, Hammad b. Ebi Sulejman, Ebu Hanife i njegovi drugovi, Es-Sevri, El-Hasan b. Salih, Ibnul-Mubarek i ostali kufljanski pravnici;

od stanovika Basre: El-Hasan i Ibn Sirin od kojih se, kao i od Eš-Ša'bija, prenosi kuđenje analogije, što mi tumačimo kao kuđenje analogije koja nema nikakve osnove, kako ne bi bilo kontradiktorno ono što se prenosi od njih, zatim Džabir b. Zejd Ebu eš-Ša'sa'a, 'Ijas b. Muavija, Osman el-Betti, Ubejdullah b. el-Hasan i Suvvar el-Kadi;

od stanovnika Šama: Mekhul, Sulejman b. Musa, Seid b. Abdul-Aziz, El-Evza'i, Jezid b. Džabir;

od stanovnika Misra (Egipta): Jezid b. Ebi Hubejb, Amr b. el-Haris, El-Lejs b. Sa'd, Abdullah b. Vehb, zatim ostali drugovi imama Malika, rahmetullahi alejhi: Ibnul-Kasim, Ešheb, Ibn Abdul-Hakem i Asbeg; zatim drugovi imama Šafije: El-Muzeni, El-Buvejti, Harmele i Er-Rebi'a;

od stanovnika Bagdada, kao i drugi pravnici osim njih: Ebu Sevr, Ishak b. Rahoja, Ebu Ubejd el-Kasim b. Sellam, Ebu Džafer et-Taberi, razilaze se oko Ahmeda b. Hanbela, rahmetullahi alejhi, budući da se prenosi od njega dozvoljenost korištenja mišljenja i govora koji je analogan osnovama u novonastaloj situaciji. Na tome su bili učenjaci, i prethodni i sadašnji, kada bi im se dogadale slične situacije i nisu prestajali biti mišljenja o dozvoljenosti analogije, dok se nije pojavio Ibrahim b. Sejjar en-Nizam i neki mu'tezili koji su slijedili njegov pravac u negiranju analogije i idžtihada u propisima, razilazeći se s onim na čemu su bili prethodnici;

od onih koji su slijedili En-Nizama u tome su i: Džafer b. Harb, Džafer b. Mubeššir, Muhammed b. Abdullah el-Iskafi. Ovi mu'tezili su vođe u 'itizalu kod njegovih plagijatora;

od sljedbenika sunneta u negiranju analogije u propisima slijedili su ih: Davud b. Alija b. Halef el-Asbehani, medutim, po njegovom mišljenju postoji dokaz i to je samo jedna vrsta analogije. Spomenut ćemo ga, ako Allah da, a Davud se ne razilazi sa sljedbenicima sunneta i džemata po pitanju *i'tikada* – ubjedenja i propisa na osnovu *habera ahada*."

(1068) Ebul-Kasim Ubejdullah b. Omer spominje u "Knjizi o analogiji" iz svojih knjiga iz usuli-fikha, pa kaže: "Ne znam nikoga od stanovnika Basre niti drugih inteligentnih i obrazovanih da su pretekli Ibrahima en-Nizama po pitanju negiranja analogije i idžtihada. Na njega se većina učenjaka uopće nije ni osvrtala. U tome se razišao sa njim Ebu el-Huzejl koji ga je savladao i dao mu odgovor, on i njegovi drugovi."

Rekao je: "Bišr b. el-Mu'temir, učenjak i voda Bagdadana, i njegovi drugovi bili su najveći pomagači analogije i idžtihada u propisima. On i Ebu el-Huzejl kao da su govorili jednim jezikom."

Ebu Omer kaže: Bišr b. el-Mu'temir i Ebu el-Huzejl su od voda mu'tezila i ehlul-kelama. Što se tiče Bišra b. Gijasa el-Murisija, on je od drugova Ebu Hanife, rahmetullahi alejhi, koji su duboko zašli u analogiju, potpomagali je i vjerovali putem nje, međutim, on je također bio novotar. Govorio je o stvaranju Kur'ana. Ostali sljedbenici sunneta i učenjaci bili su na onome što sam spomenuo, s tim što je neko od njih vidio zabranjenost govora o tome, osim u novonastaloj situaciji, dok je poslije njih bilo onih koji su dozvolili, a oni su većina učenjaka sposobnih za fetvu. A uspjeh daje samo Allah!

(1069) Ebu Hurejre, radijallahu anhu, pripovijedao je da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Onaj koji odgovori po neznanju, snosit će grijeh onoga kome je odgovorio i ko ukaže svome bratu na neku stvar a bude znao da je ispravno nešto drugo, već ga je prevario."*[219]

---

219 Hadis je dobar. Tj. ko počini grešku zbog odgovora nekog učenjaka, grijeh pripada tom učenjaku i to samo ako greška ne bude u polju idžtihada, ili ako i bude, ali dotični ne bude sposoban da se s pravom bavi idžtihadom. Rečeno je: "Svaki neznalica koji postavi nekom učenjaku neko pitanje, pa mu učenjak dadne pogrešan odgovor. Ako neznalica bude radio po tom odgovoru, ne znajući da je pogrešan, grijeh će pripasti onome koji je dao odgovor, ukoliko ne bude sposoban za idžtihad." (Avnul-ma'bud) Kažem: Ako onome koji bude pitao muftijina greška postane jasna, ili posumnja u njegovu ispravnost, nije mu dozvoljeno da ga slijedi niti da radi po njegovom odgovoru. Neće ga spasiti na Sudnjem danu kada stane pred Allaha, subhanehu ve te'ala, ono što prenose ljudi: "Prepusti odgovornost učenjaku i izađi iz nje spašen." Naprotiv, obaveza mu je da pita drugog čijom je vjerom i znanjem zadovoljan i da radi po tome. A Allah najbolje zna.

(1070) Ibn Abbas, radijallahu anhuma, rekao je: "Ko dâ odgovor, a on sam ga dobro ne poznaje, snosit će grijeh za svoj odgovor."[220]

(1071) Ibn Mes'ud, radijallahu anhu, rekao je: "Neka niko od vas ne kaže: ' Ja mislim i bojim se.' Ostavi ono u što sumnjaš i prihvati se sigurnog."

(1072) Ibn Omer, radijallahu anhuma, rekao je: "Ovi žele da naša leđa učine mostom do Džehennema."

---

220 Predanje je vjerodostojno. Zabilježili su ga Ed-Darimi (1/58) i El-Hatib u "El-Fekihu" (2/155).

Pedeseto poglavlje

ČINJENICA KOJOM SE DOKAZUJE UPOTREBA OPĆENITOG GOVORA U KUR'ANU I SUNNETU I DOZVOLJENOST NJEGOVOG OSTAVLJANJA KOD JASNIH OSNOVA

(1073) Ebu Hurejre, radijallahu anhu, rekao je: "Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, izašao je pred Ubejja b. Ka'ba, a on je klanjao. Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, mu je rekao: *'O Ubejje!'* Ubejj mu se okrenuo, ali nije se i odazvao, već je nastavio da klanja s tim da je malo kraće učio. Zatim je otišao Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, i Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, mu je rekao: *'O Ubejje, šta te spriječilo da mi se odazoveš kada sam te pozvao?'* Odgovorio je: 'Allahov Poslaniče, klanjao sam.' Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, mu reče: *'Zar ne nalaziš u onome što mi Allah objavljuje da se odazovete Allahu i Njegovom Poslaniku kada vas pozove u ono u čemu je vaš život?!'* Odgovorio je: 'Svakako, Allahov Poslaniče! Neću to više, ako Allah da, učiniti.'"[221]

(1074) Ebu Seid b. el-Mu'ala, radijallahu anhu, rekao je: "Klanjao sam, a pored mene je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, prošao..." Zatim je spomenuo slično predanje kakvo se prenosi i od Ubejja, radijallahu anhu.

(1075) Prenosi se od Ibn Mes'uda, radijallahu anhu, da je došao na dan džume dok je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, držao hutbu pa ga je čuo kako kaže: *"Sjedite!"*, pa je Abdullah sjeo pred vrata

221 Hadis je vjerodostojan i nekim njegovim putevima postoji dodatak: Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: *"Voliš li da te poučim suri kojoj ništa slično nije objavljeno u Tevratu, Indžilu, Zeburu, kao ni u Kur'anu?"* Ubejj, radijallahu anhu, odgovorio je: "Svakako, o Allahov Poslaniče!" Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, ga upita: *"Šta učiš u namazu?"* Odgovorio je: "Učim *Majku Kur'ana*!" Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, mu je rekao: *"Tako mi Onoga u Čijoj je ruci moja duša, ništa joj slično nije objavljeno u Tevratu, Indžilu, Zeburu, kao ni u Furkanu. Ona je seb'ul-mesani i veličanstveni Kur'an koji mi je objavljen."*

mesdžida. Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, ga je vidio i rekao mu: *"Priđi, o Abdullahu b. Mes'ude!"*

(1076) Abdullah b. Revvaha, dok je bio na putu, čuo je Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, kako kaže: *"Sjedite!"* Nakon toga, Abdullah je sjeo na put. Poslije je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, prošao pored njega i upitao ga: *"Šta ti je?"* Odgovorio je: "Čuo sam te da kažeš: *'Sjedite!'*, pa sam sjeo. Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, mu je na to dodao: *"Allah ti povećao pokornost!"*

(1077) U ovom poglavlju mogu se spomenuti i riječi Osmana b. Maz'una koje je uputio Lebidu b. Rebi'i kada ga je čuo kako recituje u Mesdžidul-Haramu:

"Zar nije sve mimo Allaha ništavno?"

Osman je rekao: "Istinu si rekao." Nakon toga, Lebid je rekao:

"I svaka blagodat bez sumnje je prolazna!"

Osman je rekao: "Slagao si." Njegov govor u prvom stihu je potvrdio, jer je uopćeno i ne postoji ništa što ga ograničava, dok ga je u drugom stihu demantirao, jer je džennetska blagodat vječna, ne prestaje. Lebid je tada bio nevjernik.

Ovo je poglavlje preopširno i zbog toga se ne može više o tome navesti.

(1078) Ibn Omer, radijallahu anhuma, prenosi da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao na dan Ahzaba: *"Neka niko od vas ne klanja ikindija-namaz osim u plemenu Benu Kurejza!"* Vrijeme ikindija-namaza zateklo ih je na putu, pa su neki od njih rekli: "Nećemo klanjati sve dok ne stignemo u pleme Benu Kurejza", dok su drugi rekli: "Naprotiv, klanjat ćemo. On nije želio to od nas." To je spomenuto Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, pa nije ukorio nijednu od dvije skupine.

Ebu Omer kaže: Ovo je idžtihad na osnovama kod skupine učenjaka i zbog toga ne odbijaju presudu kadije u kojoj je koristio idžtihad ako nije mogao naći ništa drugo osim sličan idžtihad. A što se tiče onoga koji pogriješi u onome za što postoji šerijatski tekst iz Allahove Knjige ili sunneta Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, potpunim prenošenjem ili djelimičnim, njegov govor i njegovo djelo odbijaju se kod njih ukoliko je osnova vjerodostojna, i čovjek toga treba biti svjestan. A uspjeh daje samo Allah!

Pedeset prvo poglavlje

UKRATKO O PRITVRĐENOSTI ANALOGIJE U FIKHU

Allah, subhanehu ve te'ala, rekao je: ***"Iskupnina je poput one životinje koja je ubijena."***[222] Ovo je poređenje dvije iste stvari, slične, istovjetne, podudarne, i ovo je poput analogije kod pravnika.

(1079) Prenosi se da je Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, kako stoji u hadisu Ebu Zerra i kod drugih, neki čovjek rekao: "O Allahov Poslaniče..." – u hadisu su, između ostalog, spomenuli: "Zar može čovjek biti nagrađen za udovoljavanje svojim strastima?' Odgovorio je: *'Šta misliš, kada bi svoje strasti zadovoljio na zabranjen način, da li bi bio grješan?'* Čovjek je rekao: 'Da.' Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, odgovorio je: *'Tako isto će biti nagrađen. Zar da budete kažnjeni za zlo, a ne budete nagrađeni za dobro?!'*"[223]

(1080) U ovom poglavlju je i hadis Ebu Hurejre, radijallahu anhu, da je čovjek iz plemena Fezara došao Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, i rekao mu: "Žena mi je rodila dijete crne puti..." (hadis), jer mu je on, sallallahu alejhi ve sellem, pojasnio da

---

222 Prijevod značenja El-Maide, 95.

223 Hadis je vjerodostojan. Ovo je dio dugog hadisa u kojem se pojašnjava da je svako dobro milostinja. Zabilježili su ga: Muslim (1006), Ebu Davud (5243, 5244) i Ahmed b. Hanbel (5/161, 167, 168, 178) od Ebu Zerra, radijallahu anhu. Što se tiče dodatka: *"Zar da budete kažnjeni za zlo..."* zabilježio ga je Ahmed (5/154) riječima: *"Zar da budete obračunavani za zlo, a da ne budete obračunavani za dobro?!"* En-Nevevi je rekao: "U ovome je dokaz da dozvoljene stvari postaju ibadetom sa ispravnim nijjetima. Tako intimni odnos postaje ibadetom ako čovjek namjerava njime ispunjavanje prava supruge i lijepog ophođenja s njom, što je Allah, subhanehu ve te'ala, naredio, ili namjeravanje dobrog djeteta, ili čuvanje svoje čednosti i čednosti svoje supruge i sprečavanje oboga od pogleda u zabranjeno, razmišljanja o njemu i žudnje da se isto počini, ili nešto drugo od ispravnih namjera... U hadisu je također dokaz o dozvoljenosti analogije. To je pravac svih učenjaka i u njemu se razilaze samo učenjaci zahirijske škole koji se ovdje ne uzimaju u obzir. Što se tiče govora koji se prenose od generacije tabiina, a koji u sebi sadrže pokuđenost analogije, oni se ne odnose na analogiju na koju se oslanjaju pravnici i mudžtehidi."

među crvenim devama može biti i smeđih kada se pojavi neka od nasljednih osobina (predaka). Tako se isto i dijete može roditi crne puti iako mu je otac bijele puti, ako dođe do pojave neke od osobina njegovih predaka.[224]

(1081) Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je Omeru, radijallahu anhu, kada ga je upitao o postaču koji poljubi svoju suprugu: *"Šta misliš kada bi izaprao svoje grlo vodom, a zatim je ispljunuo dok je postač?"* Omer je na to odgovorio: "Nema smetnje." A Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, dodao je: *"Isto tako je i ovo."*[225]

---

224 Hadis je vjerodostojan. Zabilježili su ga: Buharija (5305, 6847) Muslim (1500) preko Ibn Šihaba, od Seida b. el-Musejjeba, od Ebu Hurejre, radijallahu anhu, da je neki čovjek došao Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem, i rekao: "Allahov Poslaniče, rodio mi se dječak crne puti!" Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, ga je upitao: *"Imaš li ti deva?"* Čovjek je odgovorio: "Da." *"Koje su boje?"*, upitao ga je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem. "Crvene", čovjek je odgovorio. Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, ponovo ga upita: *"A ima li među njima smeđih?"* "Ima", odgovori čovjek. *"Odakle to?"*, ponovo ga upita Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem. Čovjek odgovori: "Možda je to nasljedna osobina od ranijih." Također mu Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, odgovori: *"Možda je i kod tvoga sina nasljedna osobina od ranijih."*
En-Nevevi, rahmetullahi alejhi, rekao je: "U ovom hadisu je dokaz da dijete pripada ocu, pa makar se i razlikovalo s njim u boji. Čak, ako bi otac bio bijel, a dijete crno ili obratno, ono mu pripada. Ocu nije dozvoljeno da ga ne priznaje samo zbog toga što se razlikuje s njim u boji. Isto tako, ako bi oba roditelja bila bijela, a dijete crno, ili obratno, zbog mogućnosti pojave neke od nasljednih osobina od ranijih predaka. U ovom hadisu je dokaz i da pokušavanje negiranja djeteta nije negiranje, kao što i pokušavanje da se potvori nije potvora... Također, u njemu je i potvrda analogije i uzimanje u obzir sličnosti kao i navođenje primjera, opreznost u porijeklu i njegovom pripisivanju s obzirom na mogućnosti."
Hafiz Ibn Hadžer, nakon što je spomenuo ove koristi u "Fethu" (9/444), rekao je: "U hadisu je navođenje primjera, upoređivanje nepoznatog s poznatim kako bi se pojasnilo onome koji pita, i ovaj hadis je dokaz za ispravnost postupanja po analogiji. El-Hattabi je rekao: 'On je osnova kod poređenja sličnosti.' Ibnul-Arebi je rekao: 'U njemu je dokaz za ispravnost analogije i uzimanja u obzir sličnosti...'"
225 El-Hattabi je rekao: "U ovom hadisu je potvrda analogije i spajanja između dvije stvari jednim propisom zbog njihove sličnosti, jer u ispiranju usta vodom postoji mogućnost da ona siđe u grlo i dospije u stomak i na taj način pokvari post, kao što i poljubac može odvesti do spolnog odnosa koji će pokvariti njegov post." Rekao je: "Ako jedna od te dvije stvari ne kvari post, onda i druga stvar uzima njen propis."

(1082) U hadisu El-Has'amijje i njenom hadždžu za njenog oca stoji da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Šta misliš kada bi tvome ocu ostao dug, pa ga ti vratila, da li bi mu to koristilo?!"* Odgovorila je: "Da." Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: *"Dug prema Allahu je preči."*

(1083) I rekao je, sallallahu alejhi ve sellem: *"Zabranjeno je po mlijeku sve što je zabranjeno po porijeklu."*

(1084) U pismu Omera, radijallahu anhu, Ebu Musau el-Eš'ariju, radijallahu anhu, stojalo je: "...Upoznaj sličnosti i istovjetnosti i uporeduj stvari."[226]

(1085) Zejd b. Sabit raspravljao se s Alijom b. Ebi Talibom analogijom po pitanju roba koji se otpušta postepenim otpisom, i, takoder, djeda. Složili su se da djed ne isključuje braću iz nasljedstva. Alija je poredio djeda sa vodom ponornicom iz koje izbije jedan vodeni tok kroz pijesak, a zatim iz tog toka izbiju još dva, dok je Zejd poredio djeda sa stablom iz kojeg izraste grana, a zatim iz nje izrastu dvije grane, jer njihov govor po pitanju djeda je jedan, tj. on učestvuje zajedno s braćom i ne isključuje ih.

(1086) Ibn Abbas, radijallahu anhuma, poredio je kutnjake sa prstima i rekao je: "Korijeni su im isti. Razumijevaj ih po njima."

(1087) Eš-Ša'bi je rekao: "Mi uzimamo zekat na krave u onome što prede preko četrdeset shodno analogiji."

(1088) Ibrahim en-Nehai je rekao: "Mi ne znamo napamet svaku stvar o kojoj budemo pitani, već poznajemo stvar po drugoj stvari, jednu stvar poredimo s drugom."

U drugom predanju od njega stoji da mu je rečeno: "Jesi li sve što odgovoriš ljudima čuo?" Odgovorio je: "Ne, već sam nešto od toga čuo i ono što nisam čuo uporedim s onim što sam čuo."

---

226 Ovo je pismo ummet općenito prihvatio i na osnovu njega izgradili su osnove suda i svjedočenja. Mnogi učenjaci su komentarisali spomenuto pismo. Pogledaj šta je napisao autoritet Ahmed Muhammed Šakir u svojoj recenziji na djelo "El-Muhalla" (1/59-60), pitanje pod brojem 100, uistinu je korisno.

(1089) Također se od Ibrahima prenosi da je rekao: "Uistinu ja čujem hadis i s njim uporedim stotinu stvari."

(1090) El-Muzeni je rekao: "Pravnici od vremena Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, do naših dana koristili su analogije u fikhu u svim propisima u vezi s vjerskim stvarima." Rekao je: "I složili su se da je istina ono što je slično istini i da je laž ono što je slično laži. Nikome nije dozvoljeno da porekne analogiju jer je ona poređenje sa stvarima i istovjetnost s njima."

(1091) Ebu Omer kaže: U zdravu analogiju ubraja se i lov, izuzev dresiranih pasa, analogno psima, zbog riječi Allaha, subhanehu ve te'ala: *'I ono što vam ulove životinje koje ste lovu podučili.'"*[227]

I Uzvišeni je rekao: *"One koji okrive poštene žene..."*[228] Analogno tome, ovdje se misli i na poštene ljude.

Također, Njegove riječi o robinjama: *"...a kada one kao udate..."*[229] Ovdje se, analogno, misli i na robove, kod većine učenjaka, osim malog broja čije se razilaženje uopće i ne uzima u obzir.

Također o kazni za ubijenu lovinu u Haremu kaže: *"A ko ga od vas ubije nenamjerno."*[230] Analogno ovome jeste i nenamjerno ubistvo, kod većine učenjaka, osim nekih iznimaka, jer je on uništio ono što ne posjeduje, analogno imetku drugog kada ga uništi namjerno ili pogreškom.

I rekao je: ***"O vjernici, kad se vjernicama oženite, a onda ih, prije stupanja u bračni odnos, pustite, one nisu dužne da čekaju određeno vrijeme koje ćete vi brojati..."***[231] Analogno ovome, u ovo se ubrajaju i sljedbenice Knjige, kitabijke, tako da svako ko oženi kitabijku pa je pusti prije stupanja u bračni odnos, ona nije dužna da čeka određeno vrijeme, iako se govori o vjernicama.

---

227 Prijevod značenja El-Maide, 4.
228 Prijevod značenja En-Nur, 4.
229 Prijevod značenja En-Nisa', 25.
230 Prijevod značenja El-Maide, 95.
231 Prijevod značenja El-Ahzab, 49.

O svjedočenju o dugu kaže: *"Pa, ako ne budu dva čovjeka, onda jedan čovjek i dvije žene."*[232] Pa su u značenje Njegovih riječi: *"...kada jedan od drugog pozajmljujete do određenog roka..."*, analogno dugu ušli: nasljedstvo, oporuke, nasilno prisvajanje i drugi imeci.

Složili su se da dvije kćerke, analogno dvjema sestrama, nasljeđuju trećinu. Ovoga je doista mnogo i knjiga bi se odužila ako bismo sve navodili.

I rekao je o onome koji je u nevolji zbog onoga što mu je ostalo nešto od kamate: *"A ako je u nevolji, onda pričekajte dok bude imao..."*[233] I utvrđeno je na osnovu analogije da pod ovo ulazi i svaki koji je u nevolji zbog dozvoljenog duga, a Allah najbolje zna.

U ovo poglavlje ubraja se i nasljeđivanje dvostrukog dijela muškaraca u odnosu na žensku osobu, a tekst je došao samo o množini, tj. riječi Allaha, subhanehu ve te'ala: *"Allah vam naređuje da od djece vaše – muškom pripadne toliko koliko dvjema ženskima."*[234] I rekao je: *"A ako su oni braća i sestre, onda će muškarcu pripasti dio jednak koliko dvjema ženskima."*[235]

Također, pod ovim se podrazumijeva i simuliranje kćerkom analogno simuliranju majkom, jer je razlog da onaj koji simulira bude u zabranjenom srodstvu.

I oslobađanje roba pri *ziharu* analogno oslobađanju roba pri ubistvu pod uvjetom vjere.

I zabranjenost dvije sestre i ostale rodbine od robinja analogno slobodnima u spajanju između dvije slobodne sestre u braku i priležništvu.

Dakle, ovo što smo naveli je dovoljno, jer kada bismo sve spominjali, knjiga bi se odužila. Allah najbolje zna šta je ispravno.

---

232 Prijevod značenja El-Bekare, 282.
233 Prijevod značenja El-Bekare, 280.
234 Prijevod značenja En-Nisa', 11.
235 Prijevod značenja En-Nisa', 176.

(1092) Ebu Muhammed el-Jezidi ima stihove o analogiji.

Ebu Omer kaže: Analogija, poistovjećivanje, poređenje, svojstvena je tečnom jeziku Arapa na kojem je objavljen Kur'an. Zar ne vidiš Allahove riječi: ***"Bit će kao rubin i biser"***[236]; i riječi Uzvišenog: ***"...kao da prije ničeg nije ni bilo"***[237]; i riječi: ***"Primjer Njegova svjetla..."***[238]; i riječi Allaha, subhanehu ve te'ala: ***"A onoga Dana kada dožive ono čime im se prijeti, učinit će im se da su ostali samo jedan čas dana"***[239]; i riječi Uzvišenog: ***"...a Mi ih onda u mrtve predjele upravljamo i njima zemlju oživljavamo, koja je mrtva bila; takvo će biti oživljenje"***[240]; i riječi Uzvišenog: ***"...i Mi njome oživljavamo mrtav predjel; takvo će biti i oživljenje"***[241]; i ostalo što je spomenuo Uzvišeni kao primjere za pouku, Njegove propise za slično na osnovu propisa onoga čemu sliči, a ovi primjeri su mnogobrojni. Značenje svega toga i onoga što mu je slično jeste poklapanje u nekim značenjima i to je ono značenje na osnovu kojeg se i donosi propis, jer kada bi poklapanje bilo u svim stvarima, onda bi to bila jedna te ista stvar i ne bi bilo nikakvog razlikovanja. Zar ne vidiš da je proživljenje poput oživljavanja mrtve zemlje samo u jednom smislu na osnovu kojeg je i donesen propis i značenje.

Također, životinja koja se kolje kao iskupnina za ubijenu nije joj slična u svakom pogledu. Također riječi Uzvišenog o nevjernicima: ***"Kao da su divlji magarci preplašeni, koji od onih koji ih progone bježe"***[242]; i riječi: ***"Kao stoka su oni"***[243] – gdje je poistovjećivanje nastalo usljed sljepila srca i neznanja! I primjeri ovoga su mnogobrojni.

(1093) Ibn Šubrume je rekao:

"Sudi po onome što je u Allahovoj Knjizi slijedeći ga
i po sličnostima sudi i analogijama."

---

236 Prijevod značenja Er-Rahman, 58.
237 Prijevod značenja Junus, 24.
238 Prijevod značenja En-Nur, 35.
239 Prijevod značenja El-Ahkaf, 35.
240 Prijevod značenja Fatir, 9.
241 Prijevod značenja Kaf, 11.
242 Prijevod značenja El-Muddessir, 50-51.
243 Prijevod značenja El-Furkan, 44.

(1094) Ebu Ubejde Mu'amer b. el-Musenna izrecitovao je Kissu b. Saidi i drugi su izrecitovali El-Ekisu el-Esediju, ali se riječi prvobitno pripisuju Ebu Ubejdi, a Allah najbolje zna:

"O ti koji pitaš o onome što je prošlo
od nejasnoća ovoga prolaznog vremena,

ako budeš tražio znanje i učene
u prisutnom koji obavještava o odsutnom,

razumijevaj stvar po njenim sličnostima
i razumijevaj druga po drugu."

(1095) Ibn Mensur je rekao:

"...i uporedi stvar s njome sličnom,
jedna će te stvar uputiti na drugu."

(1096) Drugi je rekao:

"Kada pravnik ne bude mogao pronaći jasan tekst
prihvatit će se, bez sumnje, analogije."

(1097) Ebu el-Feth el-Busti je rekao:

"Ti si poput hurije tekstom i analogijom,
pojašnjenje istine biva tekstom i analogijom."

Pedeset drugo poglavlje

O GREŠKAMA SUDIJA I MUFTIJA KOJI KORISTE SVOJ IDŽTIHAD

(1098) Od Ibn Burejde prenosi se da je njegov otac prenio kako je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Trojica su sudija od kojih će dvojica u Vatru, a jedan u Džennet. Sudija koji presudi po neistini, a dobro mu je poznata – on će u Vatru. Sudija koji sudi po neznanju i upropaštava ljudska prava – i on će u Vatru. I sudija koji sudi po istini i znanju – on će u Džennet."*

(1099) Ebu Hašim er-Remani je rekao: "Da nije hadisa Ibn Burejde, rekao bih: 'Ako se sudija bude trudio – neće imati grijeha za to', ali Ibn Burejde prenosi od svoga oca, a on od Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem: *'Trojica su sudija. Jedan od njih je u Džennetu, a dvojica su u Vatri. Sudija koji bude poznavao istinu i sudio po njoj – takav je u Džennetu. Sudija koji sudi po neznanju je u Vatri i sudija koji zna istinu, ali nepravedno sudi, je u Vatri.'*"

(1100) Ibn Burejde prenosi da je Jezid b. el-Milheb želio da ga postavi za sudiju Horosana, pa je Ibn Burejde rekao: "Pričao mi je otac hadis od Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, o sudstvu, nakon čega ja više ne sudim. Rekao je: *'Trojica su sudija: dvojica u Vatri i jedan u Džennetu. Sudija koji bude znao istinu i sudio po njoj, on je u Džennetu, dok je sudija koji bude znao istinu, ali namjerno nepravedno sudio, od stanovnika Vatre, kao i sudija koji bude sudio po neznanju, a stidio se da kaže ne znam, je od stanovnika Vatre.'*"

(1101) Alija, radijallahu anhu, rekao je: "Trojica su sudija: dvojica u Vatri i jedan u Džennetu. Što se tiče dvojice koja su u Vatri, to su čovjek koji namjerno nepravedno sudi – on je u Vatri, i čovjek koji se trudi pa pogriješi i on je u Vatri, dok čovjek koji se trudi pa pogodi istinu – on je u Džennetu."

Katade je rekao: "Rekao sam Ebul-Aliji: 'Kakav je grijeh ovoga koji se trudio pa pogriješio?' Odgovorio je: 'Njegov grijeh je što je prihvatio položaj sudije, a nema znanja.'"

(1102) El-Hasan b. Ebul-Hasan je rekao: "Tako mi Allaha, da Allah nije spomenuo slučaj ove dvojice ljudi – tj. Davuda i Sulejmana, pomislio bih da će sve sudije propasti. Uzvišeni je pohvalio jednog zbog njegovog znanja, a opravdao drugog zbog njegovog truda!"

(1103) Amr b. el-As, radijallahu anhu, čuo je Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, da je rekao: "*Kada sudija bude sudio i potrudio se, pa pogodio istinu, tada će mu pripasti dvije nagrade, a ako bude sudio i trudio se, pa pogriješio, njemu će pripasti jedna nagrada.*"[244]

Ebu Omer kaže: Islamski pravnici razilaze se u komentaru ovoga hadisa. Jedni kažu: "Neće biti nagrađen ako pogriješi, jer za grešku niko neće biti nagrađen, već mu je dovoljno da grijeh od njega bude otklonjen." Na ovaj hadis odgovaraju hadisom Burejde, spomenutom na početku ovog poglavlja i riječima:

(1104) *"Allah će mome ummetu oprostiti ono što učine iz greške i zaborava"*[245];

i riječima Allaha, subhanehu ve te'ala: ***"Nije grijeh ako u tome pogriješite"***[246], i sličnim riječima.

Drugi kažu: "Bit će nagrađen jednom nagradom kako stoji u samom hadisu Amra b. el-Asa, radijallahu anhu, jer je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, napravio razliku između nagrade onoga koji pogriješi i onoga koji pogodi, i ukazao da se i onaj koji pogriješi nagrađuje. I zbog toga ne priliči nikome da ne prihvati ovaj tekst.

244 Hadis je vjerodostojan. Zabilježili su ga: Buharija (7352) i Muslim (1716). Dvije nagrade su: nagrada za trud i nagrada za pogodak, dok jedna nagrada jeste nagrada za trud i namjeru. A sve je to od Allaha, subhanehu ve te'ala, iz Njegove dobrote i milosti.
245 Hadis je vjerodostojan. Prenosi se od Ebu Zerra, Ibn Abbasa i Sevbana, radijallahu anhum, od Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, s riječima: *"Allah mi je oprostio ono što učini moj narod iz greške, zaborava i prisile."*
246 Prijevod značenja El-Ahzab, 5.

Šafija, rahmetullahi alejhi, i oni koji zastupaju njegovo mišljenje, tj. da će biti nagrađen, ne kažu da će biti nagrađen za grešku, jer nikome nije naređeno da čini grešku u vjeri, već će biti nagrađen za svoju namjeru da postigne istinu, u kojoj je pogriješio.

El-Muzeni je rekao: "Šafija je ustvrdio u ovim riječima da ovaj mudžtehid koji pogriješi čini u vjeri ono što mu nije naređeno, čime nije zadužen i biva nagrađen za svoju namjeru, a ne za svoju grešku."

(1105) Ebu Omer kaže: Nisam pronašao ništa kod Malika po ovom pitanju, osim što Ibn Vehb spominje u svojoj zbirci u "Knjizi o znanju" da je čuo Malika kako kaže: 'Od sreće čovjeka je da bude pomognut na ispravnom i dobru, a od nesreće čovjeka je da neprestano griješi.'"

U ovome je kod njega dokaz za onoga koji pogriješi, ako se bude trudio, da njegovo stanje nije pohvalno, a Allah najbolje zna.

(1106) Muhammed b. Seleme je rekao: "Na sudiji je da se trudi samo u onome u čemu je dozvoljeno da se koristi mišljenje, pa ako se bude trudio i želio ispravno, upošljavajući svoju dušu, on je učinio ono što je bilo u okviru njegovih mogućnosti, svejedno da li pogriješio ili pogodio. I ne vidim da je mišljenje u stvarnosti istina, već njegova stvarnost jeste ulaganje napora – idžtihad. Ako se bude trudio, pa pogriješio po pitanju kažnjavanja čovjeka, pa ovaj umro, on neće snositi otkupninu, jer je on uradio ono što mu je naređeno. I nije dozvoljeno onome koji ne poznaje Kur'an i sunnet, niti zna na čemu su bili učenjaci, da se bavi idžtihadom, jer nije dozvoljeno da koristi svoje mišljenje suprotstavljajući se Kur'anu, sunnetu i onome oko čega postoji jednoglasan stav."

(1107) Ubejdullah b. Omer b. Ahmed eš-Šafi'i el-Bagdadi spominje u svojoj knjizi o kijasu – analogiji neke stvari koje spominje Šafija, rahmetullahi alejhi, u svojim djelima: "Er-Risaletu el-Bagdadijje" (Bagdadska poslanica), "Er-Risaletu el-Misrijje" (Egipatska poslanica), "Skup znanja", "Razilaženje u govoru o analogiji" i "El-Idžtihad". Rekao je: "U ovom govoru Šafije dokaz je o neuzimanju u obzir pogreški mudžtehida jednih prema drugima, jer je svaki od njih uradio ono

što je obavezan od svoga idžtihada – truda, ako bude posjedovao sposobnost idžtihada i bio sposoban da koristi analogiju."

Rekao je: "Naši se drugovi razilaze po tom pitanju", a zatim je spomenuo pravac El-Muzenija i rekao: "S njim su se razišli drugi od naših učenjaka." Ne poznajem razilaženje izmedu jednog dijela malikijskih učenjaka i sličnih njima od bagdadskih učenjaka, poput: Ismaila b. Ishaka el-Kadija, Ibn Bukejra, Ebul-Abbasa et-Tajalisa i drugih pored njih, poput našega učenjaka Omera b. Muhammeda b. Ebul-Feredža el-Malikija, Ebu Tajjiba Muhammeda b. Muhammeda b. Ishaka b. Rahoje, Ebul-Hasana b. el-Muntaba i drugih bagdadskih i egipatskih učenjaka malikijske pravne škole. Svi oni prenose da je pravac Malika, rahmetullahi alejhi, po pitanju onih koji koriste idžtihad i analogiju, ukoliko se raziđu u onome gdje je dozvoljeno tumačenje novonastalih situacija, da je istina samo jedna kod Allaha, subhanehu ve te'ala, između njihovih riječi i razilaženja. Svaki mudžtehid koji se potrudi onako kako mu je naređeno i bude od onih koji su sposobni da idžtihade, on je uradio ono što je bilo na njemu i pored toga on ništa više nije dužan. Bit će nagrađen za svoju namjeru traženja ispravnog, iako je istina kod Allaha, subhanehu ve te'ala, po tom pitanju samo jedna."

Rekao je: "Ovo je stav po kojem postupa većina drugova Šafije, rahmetullahi alejhi, i ovo je također poznato od Ebu Hanife, rahmetullahi alejhi, kao što to spominju Muhammed b. el-Hasan, Ebu Jusuf, kao što to također spominje El-Hazzak od svojih drugova poput Isaa b. Ebana, Muhammeda b. eš-Šudžaa el-Belhia i onih koji su došli poslije njih poput Ebu Seida el-Burze'ija, Jahjaa b. Seida el-Džurdžanija, našeg šejha Ebul-Hasana el-Kerhija, Ebu Bekra el-Buharija poznatog kao 'Granica tijela', i drugih koje smo vidjeli i sreli se s njima, a uspjeh daje samo Allah."

Ebu Omer kaže: Drugovi Malika razilaze se u ovome što smo spomenuli, takoder se razilazi i govor imama Šafije, rahmetullahi alejhi, govor njegovih drugova, a ono što ja kažem jeste da mudžtehid koji pogriješi, a namjeravao je istinu i bio sposoban da idžtihadi, nije grješan. Nadam se da će za svoju namjeru traženja ispravnog imati jednu nagradu, ako, dakle, ta njegova namjera bude iskrena, a Allah najbolje zna.

(1108) Mes'ud b. el-Hakem je rekao: "Postavljeno je pitanje Omeru, radijallahu anhu, o suprugu, majci, braći po majci i braći po ocu i majci, pa je dao suprugu pola, majci je dao šestinu i braći po majci je dao trećinu od onoga što je ostalo bez da je dao od toga i sinovima po ocu i majci. Kada mu je kasnije slično postavljeno, suprugu je dao polovinu, majci šestinu, a sinove po majci i sinove po ocu i majci učinio je učesnicima u trećini. Rekao je: 'Ako im otac ne poveća blizinu, neće im povećati ni udaljenost.' Neki čovjek je ustao i rekao: 'O vodo pravovjernih, bio sam prisutan prošle godine kada si presudio tako i tako!' Omer, radijallahu anhu, odgovorio je: "Tako smo sudili i ovako sudimo.'"

Pedeset treće poglavlje

NEGIRANJE NEJASNOĆE U RAZLICI IZMEĐU DOKAZA I ANALOGIJE, SPOMEN ONOGA KOJI JE PREZIRAO NEOSNOVANU ANALOGIJU, PREDANJA O OSNOVANOJ ANALOGIJI

Ebu Omer kaže: Nema razilaženja između fakiha i ostalih učenjaka ehli-sunneta, učenjaka fikha i hadisa, po pitanju negiranja analogije u tevhidu – Allahovoj jednoći i njegovoj potvrdi u propisima, osim Davuda b. Alije b. Halefa el-Asfehanija i El-Bagdadija i onoga koji kaže po njihovom mišljenju. Oni su negirali analogiju u tevhidu i propisima zajedno.

Što se tiče sljedbenika novotarija u vjeri, oni su imali dva mišljenja po ovom pitanju, pored dva već spomenuta mišljenja. Jedni od njih potvrđuju postojanje analogije u tevhidu i propisima zajedno, dok je drugi potvrđuju samo u tevhidu, a negiraju u propisima.

Što se tiče Davuda b. Alije i onih koji zastupaju njegovo mišljenje, svi oni donose dokaz i način dokazivanja u propisima, obavezuju propis po hadisima *ahad* koji su ispravni, kao i većina islamskih učenjaka, općenito. Dokaz Davuda i onih koji ga slijede jeste poput riječi Allaha, subhanehu ve te'ala: ***"...i kao svjedoke dvojicu vaših pravednih ljudi uzmite."***[247] Ako bi neko rekao: "U ovome je dokaz za odbacivanje svjedočanstva velikih grješnika i razvratnika, njegovo dokazivanje i zaključivanje bilo bi ispravno." Također riječi Uzvišenog: ***"Ako vam dođe kakav nepošten čovjek s viješću, vi je provjerite."***[248] U ovome je dokaz da se vijest poštena čovjeka prima. Slične ovome su i riječi Allaha, subhanehu ve te'ala: ***"...kada se u petak na molitvu pozovete, krenite na molitvu..."***[249] Ovo je dokaz da je sve ono što sprečava odlazak na džumu obaveza ostaviti, jer naredba neke stvari ukazuje na zabranu svega suprotnog toj stvari. Slično tome su i:

247 Prijevod značenja Et-Talak, 2.

248 Prijevod značenja El-Hudžurat, 6.

249 Prijevod značenja El-Džumu'a, 9.

(1109) Riječi Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem: *"Ko proda palmu koja je već oprašena, njeni plodovi pripadaju prodavcu, osim ako ne uslovi kupac."* Ovo je dokaz da plodovi palme koja se proda dok nije oprašena pripadaju kupcu, i slično onome što se prenosi u Kur'anu i sunnetu.

Ostali učenjaci kažu: "U ovakvom načinu dokazivanja i zaključivanja postoje dva mišljenja: prvo je da je ovo jedna od vrsta analogije i njen primjer kako je to predstavio Šafija i drugi koji su stepenovali analogiju i njene primjere, i u njega ulazi sve što ulazi i u analogiju od uzroka; drugo je da je to očita, jasna analogija i smisao njene poruke."

Ebu Omer kaže: Analogija oko koje nema razilaženja jeste analogija u kojoj je poređenje jedne stvari s drugom kojoj sliči. Propis onoga što sliči isti je kao i propis onoga kome sliči, ako je istog značenja. Propis ogranka je kao i propis osnove ako postoji uzrok na osnovu kojeg se donosi propis.

Primjer analogije jeste i zabrana koja se spominje u jasnom sunnetu:

(1110) *"Pšenica za pšenicu, ječam za ječam, hurme za hurme, zlato za zlato, srebro za srebro i so za so, ista vrsta za istu, ista količina za istu količinu i iz ruke u ruku."*[250]

Neki od islamskih pravnika kažu: "Analogno ovome propis za grožđice, ječam bez pljevlja, žito i rižu isti je kao i propis za pšenicu, ječam i hurme, takoder je isti slučaj i sa grahom i *humsa* i svime što se vaga, jede i može skladištiti, i što je u zrnu i može stajati, što se može skladištiti, jer je ovo takoder svojstveno pšenici, ječmu, hurmama i soli." Ovo je mišljenje Malika i njegovih drugova koji su ga slijedili.

Drugi kažu: "*El-illeh* (zajednička osobina obje stvari koje se uspoređuju) koja je spomenuta kod pšenice i ostalog što je uz nju spomenuto u hadisu: zlato, srebro, hurme i ječam, jeste da se sve

---

250 Hadis je vjerodostojan. Zabilježio ga je Muslim (1587) od Ubade b. es-Samita, radijallahu anhu.

ove stvari mogu vagati, vagom ili *kejlom (zapreminom),* tako da nije dozvoljeno osim ono što je dozvoljeno u praksi kod odgođenog roka plaćanja i zamjene robe uz razliku u količini." Ovo je mišljenje učenjaka Kufe i onih koji su ih slijedili.

Treći kažu: "Osnova kod pšenice jeste da se ona jede, pa je takav slučaj i sa svim što se jede, ali nije dozvoljeno mijenjati osim isto za isto, istu količinu za istu količinu i iz ruke u ruku, svejedno da li bilo uskladišteno ili ne, svejedno da li bilo vagano vagom ili mjereno kejlom, ili nikako ne vagano." Ovo je mišljenje Šafije i onih koji su bili njegovog pravca kao i onih koji su izrekli ovakvo mišljenje.

Šafija je rekao: "Zlatu i srebru ništa od stvari koje se vagaju nije slično, jer su oni velike vrijednosti i kupovne moći, i zbog toga nisu kao druge zajedno s njima spomenute stvari, kao i zbog toga što je dozvoljena zamjena svake stvari za njih." Prema ovome su naginjali i drugovi Malika u svome govoru o zlatu i srebru.

Davud je rekao: "Pšenica za pšenicu, ječam za ječam, zlato za zlato, srebro za srebro, hurme za hurme i so za so – ovih šest vrsta, sve što je slične vrste nije dozvoljeno da se razmjenjuje osim isto za isto i iz ruke u ruku, kao što nije dozvoljeno sve što je slične, ali i različite vrste da se razmjenjuje na odgodu. A sve mimo toga dozvoljeno je da se prodaje na odgodu i iz ruke u ruku, više ili manje, zbog riječi Allaha, subhanehu ve te'ala: ***"Allah je dozvolio trgovinu, a zabranio je kamatu."***[251] Sve što je pojašnjeno je dozvoljeno, osim onoga što je Allah Uzvišeni zabranio u Svojoj Knjizi ili u sunnetu Svoga Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, i nije donio propis onoga što je sličnog značenja, ne uzimajući u obzir značenja i razloge. Ne znam da ga je neko pretekao u ovakvom mišljenju osim jedne skupine novotara od stanovnika Basre, Ibn Sejjara en-Nizama i onoga koji je slijedio njegov pravac. Što se tiče ostalih pravnika, svaki od njih je na onom na čemu su bili prethodnici, ashabi i tabiini, radijallahu anhum. Spomenuli smo dokaze svakog od njih i njihova objašnjenja, s razumske strane i onoga što se prenosi o tome, u knjizi "Et-Temhid" i nije potrebno da se spominje ovdje.

---

251 Prijevod značenja El-Bekare, 275.

A što se tiče Davuda, on nije na osnovu spomenutih šest vrsta u hadisu analogno donio propis i drugim sličnim vrstama. Islamski učenjaci su odbacili ovo mišljenje i donijeli isti propis za svaku stvar koja je slična spomenutoj u hadisu. Odgovorili su Davudu jakim odgovorima i određenim neizbježnim činjenicama čije bi se spominjanje odužilo, a nema ni potrebe da ih spominjemo u ovoj knjizi.

Dokazi obiju skupina su mnogobrojni kada je u pitanju razumska strana, o čemu su pisali i posebna djela. Oni koji su ostali na mišljenju Davuda, kada su u pitanju predanja, svoj stav dokazuju sljedećim predanjima:

(1111) El-Hasan je rekao: "Prvi koji je upotrijebio analogiju jeste Iblis. Rekao je: ***'Stvorio si me od vatre, a njega si stvorio od zemlje.'***"[252]

(1112) Ibn Sirin je rekao: "Prvi koji je upotrijebio analogiju jeste Iblis, a do obožavanja i Sunca i Mjeseca nije dovelo ništa drugo osim analogija."

(1113) Mesruk je rekao: "Bojim se da neću pogriješiti ukoliko bih koristio analogiju."

U drugom predanju je rekao: "Neću rješavati jednu stvar analogno drugoj." Eš-Ša'bi je upitao: "Zašto?" Mesruk je odgovorio: "Bojim se da ne pogriješim."

Također, u drugom predanju, je rekao: "Bojim se da rješavam jednu stvar analogno drugoj zbog toga da ne pogriješim."

(1114) Eš-Ša'bi je jednom spomenuo analogiju, pa je rekao: "Šta je u analogiji?"

Kao dodatak ovome značenju spomenuli smo u poglavlju "Prezrenost mišljenja" iz ove knjige, jer je on dijelom istog značenja, a uspjeh daje samo Allah.

---

252 Prijevod značenja El-E'araf, 12.

Onaj koji negira analogiju svoj stav dokazuje ovim i sličnim predanjima, a za hadis Muaza, radijallahu anhu, kažu da mu je značenje da koristi svoje mišljenje u skladu sa Kur'anom i sunnetom. Davud je prigovorio lancu hadisa Muaza i odbacio ga i zbog toga što je on bio Muazov drug, a ovaj hadis nije čuo od njega.

Ebu Omer kaže: Hadis Muaza je vjerodostojan i poznat. Bilježe ga povjerljivi imami i on je osnova kod govora o osnovanom idžtihadu i osnovanoj analogiji. Većina islamskih učenjaka i ostalih pravnika kaže tako. A o ovim i sličnim predanjima koja govore o pokuđenosti analogije kažu da se radi o neosnovanoj analogiji i govoru o Allahovoj vjeri po pretpostavkama.

Dovoljno je poslušati samo ovu rečenicu: "Prvi koji je upotrijebio analogiju bio je Iblis." Ovim je odbacio osnovu (utemeljenje) znanja s ništavnim mišljenjem i analogija ni kod jednog od njih nije dozvoljena osim u slučaju vraćanja ogranaka, manje bitnih stvari, njihovim osnovama, a ne u slučaju odbacivanja osnova sa ništavnim pretpostavkama. Tako, ako postoji tekst iz Kur'ana i sunneta, analogija i mišljenje bivaju ništavni: ***"Kada Allah i Poslanik Njegov nešto odrede, onda ni vjernik ni vjernica nemaju pravo da po svom nahođenju postupe."***[253] Zar ima veće osnove od Allahove, subhanehu ve te'ala, naredbe Iblisu da učini sedždu! Uzvišeni, kao Onaj Koji sve zna, znao je od čega je stvoren Adem i od čega je stvoren Iblis, pa mu je naredio da učini sedždu Ademu, a on je odbio i uzoholio se pod izgovorom koji se ne može suprotstaviti naredbi Allaha, subhanehu ve te'ala. Ovo i slično nije ispravno, a ni dozvoljeno.

Što se tiče osnovane analogije i donošenja propisa na osnovu propisa sličnog, u tome se niko od prethodnih učenjaka ne razilazi. Naprotiv, od svih učenjaka od kojih se prenosi govor o pokuđenosti analogije, prenosi se da su i oni sami koristili ispravnu, osnovanu analogiju. Ovo ne poriče osim neznalica ili koji ne želi da zna i koji se razlikuje sa dobrim prethodnicima u propisima.

---

253 Prijevod značenja El-Ahzab, 36.

(1115) Musavir el-Verrak je rekao:

"Prije ovih dana u vjeri smo bili sigurni
sve dok se nisu pojavile pristalice analogije.

Kada im se zarada smanjila, ostavili su pijacu
i počeli u svome siromaštvu i nesreći koristiti mišljenje..."

Ebu Hanife, rahmetullahi alejhi, ga je susreo i rekao mu: "Napao si nas... Mi udovoljavamo tvojoj potrebi..." Poslao mu je nekoliko srebrenjaka i rekao:

"Ako nam stanovnici Egipta iznenada dođu
s neobičnim šerijatskopravnim odgovorom,

mi mu dođemo s osnovanom analogijom
koja potječe iz škole Ebu Hanife;

kada je pravnik čuje, prihvati je
i zapiše je u knjige."

Ebu Omer kaže: Ovi stihovi su došli do nekog učenjaka hadisa tog vremena, pa je rekao:

"Ako racionalista bude branio svoju analogiju
pa dođe s prezrenom novotarijom,

mi mu dođemo s Allahovim riječima o njoj
i plemenitim vjerodostojnim predanjima.

Koliko li je čednih i kreposnih polnih organa
njihova svetost dozvoljena Ebu Hanifom[254]."

Ebu Omer kaže: Ovo je pristrasnost, neznanje, klevetanje i ezijećenje učenjaka, jer ako kod tog učenjaka po pitanju novonastale situacije postoji dokaz iz Kur'ana ili vjerodostojno predanje, tada nikome nije dozvoljeno da kaže nešto drugo mimo toga i suprotstavi

254 Ovo zbog toga što je Ebu Hanife, rahmetullahi alejhi, dozvoljavao da se žena uda sama, bez staratelja, suprotstavljajući se tako jasnim hadisima koji govore o ništavnosti ženinog braka bez dozvole staratelja.

se jasnom dokazu, a jasan dokaz je onaj koji ne može biti višeznačan, a onaj koji kaže po onome što može biti višeznačno u osnovi i arapskom jeziku, ima opravdanje.[255]

(1116) Gulam Halil je rekao: "Jedan od učenjaka Basre, obraćajući se jednom od pjesnika i napadajući Ebu Hanifu i Zufera b. Huzejla, spjevao je:

'Ako budeš lagao u onome što mi govoriš
na tebi je grijeh Ebu Hanife i Zufera

koji su se prihvatili analogije, prelazeći
i skrećući s Pravog puta i predanja...'"

Ebu Omer kaže: Do mene je došla vijest da je Ebu Džafer et-Tahavi spjevao ove stihove:

"...na tebi je grijeh Ebu Hanife i Zufera...",

a zatim rekao: "Volio bih da mi pripadne njihova nagrada i dobra djela, a i da mi pripadnu njihovi grijesi i loša djela." A on je bio od najvećih poznavalaca životopisa spomenutih ljudi i njihovih predanja, jer je bio kufljanskog pravca, a bio je i dobar poznavalac svih pravnih mezheba, Allah mu se smilovao.

Spomenuta su brojna predanja o "pokuđenosti mišljenja i analogije", a i u ovoj knjizi ću, ako Allah dadne, posvetiti jedno poglavlje tome.

---

255 Ovo je lijepa odbrana hafiza Ibn Abdul-Berra, rahmetullahi alejhi, učenjaka i pravnika ove vjere.

Pedeset četvrto poglavlje

SVEOBUHVATNI POKAZATELJ ONOGA ŠTO JE OBAVEZAN DA ZNA ONAJ KOJI RASPRAVLJA O RAZILAŽENJU MEĐU UČENJACIMA

Ebu Omer kaže: Islamski pravnici u ovom poglavlju razilaze se na dva mišljenja:

Prvo: Razilaženje učenjaka, od ashaba i onih koji su došli nakon njih od imama, neka je na sve njih Allahova obilna i široka milost. Onome koji bude proučavao razilaženje ashaba Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, dozvoljeno je da uzme govor koji on bude htio. Također, i onaj koji bude razmatrao govore drugih koji su došli poslije njih od velikih imama, sve dok ne bude znao da je neki od tih govora pogrešan. Ukoliko sazna da je pogrešan dotični govor zbog toga što se razilazi s tekstom Kur'ana, tekstom sunneta ili konsenzusa islamskih učenjaka, tada mu nije dozvoljeno da ga slijedi, ali ukoliko to isto ne sazna, dozvoljeno mu je da koristi njegov govor. Također, ako ne bude raspoznavao njegovu ispravnost od greške, bit će u krugu običnih ljudi kojima je dozvoljeno da slijepo slijede učenjaka kada ga upitaju o nečemu, makar i ne poznavali način dolaska do dotičnog odgovora. Ovaj govor se prenosi od Omera b. Abdul-Aziza, radijallahu anhu, El-Kasima b. Muhammeda, Sufjana es-Sevrija, ako je istinito prenesen od njega. Ovog su stava i drugi. Međutim, ovakav pravac je kod skupine učenjaka slab. Većina pravnika i mislilaca ga je odbila. Mi ćemo im pojasniti dokaz protiv njih u ovom poglavlju, ako Allah dadne, pridržavajući se sažetka, a nema snage osim sa Allahom, Svevišnjim i Veličanstvenim.

Skupina učenjaka hadisa, prethodni i potonji, naginjali su ovome pravcu.

(1117) Ebu Muzahim Musa b. Ubejdullah b. Jahja b. Hakan spjevao je sam sebi:

"...Pojasnit ću svoj pravac o onome koga vidim
vođom u halalu i haramu...

...Sada kažem o pravnicima govor
s umjerenošću i velikom težnjom za njima...

Od njihovih govora ja uzimam ono što odaberem...
I iz njihova razilaženja uzimam što je dozvoljeno...

Ne razilazim se ako mi vjerodostojno dođe
govor od Allahova Poslanika.

Kada bih se razišao s riječima Poslanika moga Gospodara
bojao bih se kazne Gospodara Koji žestoko kažnjava.

Ono što kaže Poslanik razilaženja nema
oko toga, Gospodaru prenesi mu moj selam."

Ebu Omer kaže: Njegove riječi: "Od njihovih govora ja uzimam ono što odaberem", imaju dvojako značenje:

prvo značenje je da njegov pravac po ovome pitanju bude isti kao i pravac El-Kasima b. Muhammeda i onih koji su ga slijedili od učenjaka, a to je da je razilaženje širina i milost;

drugo značenje jeste da je riječima: "Od njihovih govora ja uzimam ono što odaberem", tj. od njihovih govora uzimam onaj koji bude zasnovan na dokazu, pa ako mi njegova ispravnost postane jasna, ja ga odaberem. Ovo je bolje od toga da se nekome pripiše uzimanje onoga što on hoće od Allahove vjere bez jasnog dokaza. Ovo ćemo, ako Allah dadne, pojasniti.

(1118) El-Kasim b. Muhammed b. Ebu Bekr je rekao: "Allah, subhanehu ve te'ala, dao je veliku korist u razilaženju ashaba Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, u njihovim djelima. Niko neće učiniti nešto što je činio neko od njih a da neće vidjeti u tome širinu i da neće vidjeti dobro koje je uradio."

(1119) Od njega se prenosi da je rekao: "Allah, subhanehu ve te'ala, pružio je širinu ljudima sa razilaženjem ashaba Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem. Od kojeg god da uzmeš, ti u svojim prsima nećeš nikakvu tegobu osjetiti."

(1120) Redža' b. Džemil je rekao: "Sastali su se Omer b. Abdul-Aziz i El-Kasim b. Muhammed, radijallahu anhuma, pa su počeli ponavljati i obnavljati hadis. Omer bi citirao neke stvari koje su se razlikovale od El-Kasimovih, pa bi to El-Kasimu bilo neobično sve dok ne bi provjerio. Omer mu je rekao: 'Ne sprečavaj me u njihovom razilaženju, to mi pričinjava veće zadovoljstvo od blaga crvenih deva.'"

(1121) El-Kasim je rekao: "Zadivile su me riječi Omera b. Abdul-Aziza, radijallahu anhu: 'Ne bi mi bilo drago da se ashabi Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, nisu razišli, jer da je bilo samo jedno mišljenje, ljudi bi se nalazili u tjeskobi. Uistinu su oni vođe za kojima se povodi. Kada bi se čovjek poveo za bilo kojim od njih, pronašao bi širinu.'"

Ebu Omer kaže: Ovo su riječi o onome do čega se dolazi idžtihadom.

(1122) Usama b. Zejd[256] je rekao: "Upitao sam El-Kasima b. Muhammeda o učenju poslije imama u namazima u kojima se ne uči glasno, pa je rekao: 'Ako budeš učio, pa u tome imaš divne uzore među ashabima Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, a ako i ne budeš učio, pa i u tome imaš divne uzore ashaba Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem.'"

(1123) Jahja b. Seid je rekao: "Muftije nisu prestajale davati fetve – šerijatskopravna rješenja, pa su nešto dozvoljavali, a nešto zabranjivali. Onaj koji je zabranio nije smatrao onoga koji je dozvolio stradalnikom zbog njegovog dozvoljavanja, niti je onaj koji je dozvolio smatrao stradalnikom onoga koji je zabranio zbog njegovog zabranjivanja."

256 Usama b. Zejd je Ebu Zejd el-Lejsi, imam, učenjak, povjerljivi i to nije Usama b. Zejd b. Harise, koji je bio ashab, sin ashaba.

Ebu Omer kaže: Ovo je pravac El-Kasima b. Muhammeda i onih koji su ga slijedili, a isto su rekli i drugi.

Drugo: Što se tiče Malika i Šafije, radijallahu anhuma, i njihovih drugova koji su odabrali njihov pravac, kao što je to i mišljenje El-Lejsa b. Sa'da, El-Evza'ija, Ebu Sevra, skupine mislilaca: kod razilaženja islamskih učenjaka pri kojem se proturječe greška i ispravnost, neophodno je tražiti dokaz iz Kur'ana, sunneta, idžma'a –konsenzusa islamskih učenjaka, osnovanog kijasa – analogije po ispravnijim osnovama, pa ukoliko dokazi budu jednaki, obavezno je priklanjanje onome što je bliže Kur'anu i sunnetu, kao što smo spomenuli. Međutim, ukoliko to ne bude jasno, onda je obavezno zastajanje i nije dozvoljen kategoričan stav osim s ubjeđenjem. Ako neko od njih bude prinuđen da, kada je u pitanju on lično, pribjegne u nekoj stvari slijepom slijeđenju, to mu biva dozvoljeno kao što je dozvoljeno i običnim ljudima da slijepo slijede, i ako tome pribjegne u pretjeranoj međusobnoj sličnosti i podudarnosti, dokazi se uspostavljaju nad svakim govorom, što potvrđuju riječi Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem:

(1124) *"Dobročinstvo je ono na čemu se duša smiri, a grijeh je ono što para grudi. Zato ostavi ono u što sumnjaš i prihvati se onoga u što ne sumnjaš."*[257]

Ovo je stanje onoga koji nije počašćen velikim sposobnostima razmišljanja i onoga koji to ne poznaje najbolje, a to je stanje običnih ljudi kojima je dozvoljeno da slijede odgovor učenjaka po pitanju novonastale situacije, ali što se tiče onih koji su sposobni za odgovore, šerijatski pravnici, njima nije dozvoljeno, kod jednog dijela učenjaka

257 Hadisi su vjerodostojni. Autor je spomenuti hadis, ustvari, sastavio iz tri hadisa. Prvi dio hadisa nalazi se u hadisu Ebu Sa'lebe, radijallahu anhu: *"Dobročinstvo je ono na čemu se duša smiri i srce bude staloženo, dok je grijeh ono na čemu duša ne može da se smiri i na čemu se srce ne može staložiti, pa makar ti i odgovorio upitani."* Drugi dio hadisa nalazi se u hadisu En-Nevvasa b. Sem'ana, radijallahu anhu, koji je zabilježio Muslim (2553), Buharija u "Edebul-mufredu" (295, 302), Tirmizi (2389) riječima: *"Dobročinstvo je lijep moral, a grijeh je ono što ti para grudi (dušu) i ti mrziš da to saznaju drugi ljudi."* Tirmizi kaže: "Hadis je hasen-sahih."
Treći dio hadisa: *"Ostavi ono u što sumnjaš..."* je dio vjerodostojnog hadisa. Prenose ga Enes b. Malik, El-Hasan b. Alija, Vabisa b. Ma'bed, Ibn Omer i drugi, radijallahu anhum. U hadisu El-Hasana postoji dodatak: *"...i istinoljubivost, doista je smiraj, a laž je sumnja."*

kao što smo to spomenuli, da odgovaraju i donose presude sve dok im dokazi iz Kur'ana, sunneta, idžma'a i onoga što je slično njima ne budu jasni.

(1125) Ešheb[258] je govorio: "Malik je upitan o razilaženju među ashabima Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, pa je odgovorio: 'Greška i pogodak, pa pogledaj u to.'"

(1126) Ibnul-Kasim je rekao: "Čuo sam Malika i El-Lejsa da kažu za razilaženje među ashabima Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem: 'To nije kao što ljudi pričaju da je u tome širina. Uistinu je to samo ili greška ili pogodak.'"

(1127) El-Lejs b. Sa'd[259] je rekao: "Kada nam dođe razilaženje, mi se prihvatimo onoga što je sigurnije."

(1128) Od Malika se prenosi da je rekao za razilaženje ashaba Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem: "Onaj koji je pogriješio i onaj koji je pogodio, a na tebi je da se trudiš."

(1129) Ibn Vehb[260] je rekao: "Malik mi je rekao: 'O Abdullah, prenesi ono što si čuo i to ti je dovoljno. Ne nosi nikoga na svojim plećima. Znaj da je sve između greške i ispravnosti, pa pogledaj u

---

258 Ešheb b. Abdul-Aziz b. Davud b. Ibrahim, imam, autoritet, egipatski muftija, Ebu Amr el-Kajsi, el-Amiri, el-Misri, pravnik. Ime mu je, također, Miskin, a Ešheb mu je nadimak. Rođen je 140. h.g., a umro je 204. h.g.

259 El-Lejs b. Sa'd b. Abdur-Rahman, imam, hafiz, šejhul-islam, učenjak egipatskih prostora, Ebul-Haris el-Fehmi. Rođen je 94. h.g. Bio je pravnik, muhaddis, sljedbenik sunneta. U njegovo vrijeme novotarije u vjeri su se smanjile. Umro je 175. h.g., u svojoj 81. godini života.

260 On je Abdullah b. Vehb b. Muslim, Ebu Muhammed el-Fihri, imam, hafiz, šejhul-islam, riznica znanja. Rođen je 125. h.g. U svojim ranim godinama počeo je da traži znanje. Prenosio je od mnogih ljudi. Njegovo znanje i ugled daleko su se proširili. Napisao je mnoga djela, poput: "El-Džami'a", "Er-Ridde", "El-Bej'a", "El-Menasik", "El-Megazi" i druga. Svoje vrijeme podijelio je u tri perioda: jednu trećinu je provodio u pripremi za borbu i u borbi, drugu trećinu je provodio u podučavanju ljudi u Egiptu, a treću trećinu je ostavio za hadžske obrede. Spominje se da je obavio hadždž trideset šest puta. Nekoliko dana prije smrti pred njim se čitalo djelo "Strahote Sudnjeg dana", pa je pao u nesvijest. Nakon toga, sve do svoje smrti za nekoliko dana, nije progovorio nijednu riječ. Umro je 197. h.g.

svoju dušu.'" Znao je reći: "Najveći gubitnik je onaj koji proda svoj ahiret za dunjaluk, a ipak veći gubitnik od njega je onaj koji proda svoj ahiret za tuđi dunjaluk."

(1130) Ismail b. Ishak spominje u svome djelu "El-Mebsut" od Ebu Sabita da je rekao: "Čuo sam Ibnul-Kasima da kaže: 'Čuo sam Malika i El-Lejsa b. Sa'da kako govore o razilaženju među ashabima Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, i govoru ljudi da je u tome širina, pa su rekli: - Nije to tako. Uistinu se radi samo o grešci ili pogotku.'"

Ismail el-Kadi je rekao: "Uistinu, širina u razilaženju ashaba Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, jeste samo širina u korištenju mišljenja. A što se tiče toga da širina bude u slučaju da neko od ljudi iznese nekakvo mišljenje bez da pri njemu bude istina, to nije širina. Međutim, njihovo razilaženje upućuje na to da su oni koristili svoja mišljenja pa su se razišli."

Ebu Omer kaže: Ovaj Ismailov govor je prelijep.

(1131) Prenosi se od Ešheba i to da je Malik upitan o onome koji prihvati hadis od povjerljive osobe koja prenosi od ashaba Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, da li to Malik smatra širinom. Odgovorio je: "Ne! Tako mi Allaha, sve dok ne pogodi istinu, a istina je samo jedna. Zar da dva različita mišljenja, oba budu ispravna? Istina i ispravno ne mogu biti osim jedno."

(1132) Ebu Halid el-Hami je govorio: "Rekao sam Sahnunu: 'Hoćeš li mi čitati knjigu o podjeli?' Odgovorio je: 'Ja ne kažem o njoj osim petinu.'"

(1133) Šafija, rahmetullahi alejhi, rekao je o razilaženju ashaba Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem: "Od njih uzimam ono mišljenje koje se poklapa s Kur'anom, sunnetom, idžma'om ili što je ispravnije po analogiji."

O govoru jednog od njih rekao je: "Ako nije preneseno drugo, njemu suprotno mišljenje, ja ga prihvatam, ukoliko ne pronađem dokaz iz Kur'ana, sunneta, idžma'a, a pronađem mišljenje analogno njemu. A malo je takvih."

El-Muzeni je rekao: "Pojasnio je da on prihvata njegovo mišljenje s dokazom, i u ovome – s jednoglasnim mišljenjem da učenjaci u svakom stoljeću ukazuju jedni drugima na ono u čemu se razilaze – je jasna presuda da se ne govori osim po dokazu i da je istina na jednoj strani, a Allah najbolje zna."

Ebu Omer kaže: Šafija, rahmetullahi alejhi, spomenuo je u svome djelu "Odgoj kadije" da nije dozvoljeno kadiji i muftiji da donose presude i rješenja sve dok ne budu poznavali Kur'an i ono što komentatori Kur'ana kažu o njegovom značenju, dok ne budu poznavali sunnete i predanja, razilaženje učenjaka, dok ne budu lijepog mišljenja, ispravnog načina popravljanja, dok ne budu pobožni, dok se ne budu savjetovali i konsultovali o onome što im nije jasno. Sve ovo je pravac Malika i ostalih islamskih pravnika u svakom mjestu. Svi oni uslovljavaju da kadija i muftija, koji slijede drugoga, moraju posjedovati ove osobine.

U ovom poglavlju razlikuje se govor Ebu Hanife, rahmetullahi alejhi. Jednom je rekao: "Što se tiče ashaba Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, ja uzimam od koga ja hoću od svih njih i ne izlazim iz okvira govora svih njih. Uistinu, obaveza mi je samo da gledam u govore onih koji su došli poslije njih, od tabiina i drugih nakon njih."

Ebu Omer kaže: Priznao je ashabima ono što nije priznao drugima, i slično mišljenje imao je i Ahmed b. Hanbel, rahmetullahi alejhi.

(1134) Muhammed b. Abdur-Rahman es-Sirefi je rekao: "Rekao sam Ahmedu b. Hanbelu, rahmetullahi alejhi: 'Kada se raziđu ashabi Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, po nekom pitanju, da li je nama dozvoljeno da razmatramo njihova mišljenja kako bismo saznali uz koga je istina, pa njega slijedili?' Odgovorio mi je: 'Nije dozvoljeno provjeravanje ashaba Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem.' Upitao sam: 'Kako da postupim u toj situaciji?' Rekao je: 'Povedi se za kojim god želiš.'"

Ebu Omer kaže: Ne vidimo dozvoljenost provjeravanja i istraživanja onoga u čemu su se oni razišli, bojeći se dolaska do provjeravanja onoga oko čega su se oni sporili i međusobno sukobljavali.

(1135) Od Ebu Hanife, rahmetullahi alejhi, prenosi se da je po pitanju dva mišljenja koja se prenose od ashaba rekao: "Jedno od dva mišljenja je greška i grijeh u njemu je ostavljen."

(1136) Prenosi se od Ebu Hanife, rahmetullahi alejhi, da je presudio o posudi hurmi, a zatim je onome kome je sudio isplatio odštetu. Da nije sumnjao u ono kako je presudio da je istina, ne bi smatrao drugoga, koji je na istom, grješnikom, ali se bojao da je pogrešno presudio pa je iz bogobojaznosti to nadoknadio, jer je obaveza nadoknaditi imetak ukoliko se uništi namjerno ili greškom. Prenosi se od njega da je u mnogim pitanjima slično postupio.

El-Muzeni je spomenuo dokaze za ovo i ja ih ovdje, ako Allah da, spominjem.

(1137) El-Muzeni je rekao: "Allah, subhanehu ve te'ala, je rekao: ***'A da je on od nekoga drugog, a ne od Allaha, oni bi u njemu pronašli mnoga razilaženja'***[261] – pa je ukorio razilaženje. I rekao je: ***'I ne budite poput onih koji su se razdijelili i razišli.'***[262] I rekao je: ***'A ako se u nečemu razidete, vi to vratite Allahu i Poslaniku ako vjerujete u Allaha i Posljednji dan. To vam je bolje i za vas rješenje ljepše.'"***[263]

(1138) Od Mudžahida, Ata'a i drugih o tumačenju spomenutog prenosi se da su rekli: "Kur'anu i sunnetu."

El-Muzeni je rekao: "Allah, subhanehu ve te'ala, ukorio je razilaženje i naredio, ukoliko dođe do njega, povratak Kur'anu i sunnetu. Da razilaženje spada u vjeru, ne bi ga ukorio i da je razilaženje od Njegove mudrosti, ne bi im naredio vraćanje usljed njega Kur'anu i sunnetu." Rekao je:

(1139) Prenosi se od Omera, Muaza i Selmana o zastrašivanju od greške učenjaka. Rekao je: "Ashabi Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, razilazili su se i jedni su smatrali da su drugi pogriješili. Gledali su i proučavali govore jedni drugih i uzvraćali na iste. Da su sva njihova mišljenja bila ispravna, oni ne bi činili to što su činili."

---

261 Prijevod značenja En-Nisa', 82.
262 Prijevod značenja Ali Imran, 105.
263 Prijevod značenja En-Nisa', 59.

(1140) Došlo je od Ibn Mes'uda, radijallahu anhu, da je u vezi s mnogim pitanjima rekao: "O ovom pitanju kažem po svome mišljenju, pa ukoliko bude ispravno, to je od Allaha, subhanehu ve te'ala, a ako bude greška, onda je to od mene i Allaha molim za oprost."

(1141) Omer b. el-Hattab, radijallahu anhu, razljutio se kada je čuo za razilaženje Ubejja b. Ka'ba i Ibn Mes'uda po pitanju namaza u jednoj odjeći. Ubejj je rekao: "Namaz u jednoj odjeći je, doista, lijep." A Ibn Mes'ud je rekao: "To je bilo samo onda kada je postojala oskudica u odjeći." Omer je izašao srdit i rekao: "Razišla su se dva čovjeka od ashaba Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, pa ko će pogledati u njih i uzeti od njih? Ubejj je rekao istinu, a i Ibn Mes'ud nije pogriješio i ne znam da bi se neko razišao nakon ovog mog stava a da ja ne bih postupio s njim tako i tako."

(1142) Od Omera se prenosi da je ženi kojoj je muž bio odsutan i za koju se pričalo loše poslao nekoga ko će je posavjetovati, podsjetiti i obećati joj dobro ako se popravi. Žena je osjetila porođajne bolove i rodila dječaka, koji je, nakon što je pustio glas, umro. Omer se konsultovao u tome sa ashabima koji su mu rekli: "Tako nam Allaha, ne vidimo po tebe nikakvu posljedicu. Ti si ovim namjeravao samo dobro." Među prisutnim bio je i Alija. Omer ga je upitao: "Šta misliš, o Ebu Hasane?" Odgovorio je: "Ovi su već dali svoj odgovor. Uistinu, tebi dobro dođe njihov trud. Oni su učinili ono što su mogli. Ako su namjeravali tvoju blizinu, prevarili su te. Što se tiče grijeha, Allaha molim da ti pređe preko njega zbog tvoje namjere i onoga što zna o tebi. A što se tiče dječaka, tako mi Allaha, dužan si za njega." Omer je rekao: "Ti si, tako mi Allaha, iskren prema meni. Zaklinjem te da ne sjedneš dok ne podijeliš otkupninu na pleme tvoga oca."

Riječima "pleme tvoga oca" mislio je na pleme Adija b. Ka'ba, Omerove, radijallahu anhu, skupine.

(1143) Od Ebul-Alije[264], rahmetullahi alejhi, u vezi s riječima Allaha, subhanehu ve te'ala: ***"On vam propisuje u vjeri isto ono što je propisano Nuhu i ono što objavljujemo tebi, i ono što smo naredili Ibrahimu i Musau i Isau: 'Pravu vjeru ispovijedajte i u tome se ne podvajajte!'"***[265], prenosi se da je rekao: "Ispovijedanje prave vjere jeste iskreno ispovijedanje vjere" – **"i u tome se ne podvajajte"** – "i ne prelazite preko nje i budite braća po njoj". Rekao je: "Zatim je spomenuo narod Israila i upozorio ih da se ne povedu za njihovim postupcima. Rekao je: ***"A oni su se podvojili iz zlobe međusobne baš onda kad im je došlo saznanje."***[266] Ebul-Alije je rekao: "Iz zlobe prema dunjaluku, njegovom posjedovanju, njegovim ukrasima i ljepotama i vladanjem njim." ***"A oni kojima se poslije njih Knjiga u nasljedstvo ostavlja veoma sumnjaju u nju."*** Rekao je: "U ovu iskrenost."

---

264 Ebul-Alije er-Rijahi, Rufej b. Mihran, imam, karija, hafiz, komentator Kur'ana, jedan od znamenitih učenjaka Basre. Kao dječačić doživio je vrijeme Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, a islam je primio za vrijeme vladavinė Ebu Bekra, radijallahu anhu. Slušao je od starijih ashaba. Kur'an je učio pred Ubejjom b. Ka'bom. Ibn Abbas, radijallahu anhuma, bi ga stavljao pored sebe na krevet, dok bi Kurejšije postavljao ispred sebe. Bio je sljedbenik sunneta i ibadeta. Umro je 93. h.g.

265 Prijevod značenja Eš-Šura, 13.

266 Prijevod značenja Eš-Šura, 14.

Pedeset peto poglavlje

SPOMINJANJE MIŠLJENJA PRETHODNIKA DA RAZILAŽENJE MOŽE BITI POGREŠNO I ISPRAVNO ZBOG ČEGA OBAVEZUJE NA TRAGANJE ZA DOKAZOM, I SPOMINJANJE ONOGA ZBOG ČEGA SU JEDNI DRUGE OPTUŽIVALI ZA GREŠKU I ŠTO SU JEDNI DRUGIMA NEGIRALI KOD RAZILAŽENJA

(1144) Seid b. Džubejr je rekao: "Rekao sam Ibn Abbasu, radijallahu anhuma: 'Uistinu Nevf el-Bukali smatra da Musa koji je bio drug Hidra, nije bio Musa iz naroda Israila.' Rekao je: 'Slagao je. Pričao mi je Ubejj b. Ka'b od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem...'" A zatim je spomenuo cijeli hadis.

(1145) Ebu Omer kaže: Ebu Bekr, radijallahu anhu, nije prihvatio govor ashaba kada se pojavilo otpadništvo, već je rekao: "Tako mi Allaha, kada bi mi uskratili samo povodac – ili je rekao: uže koje su davali Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, borio bih se protiv njih zbog toga.'"

(1146) Omer b. el-Hattab, radijallahu anhu, prekinuo je razilaženje ashaba Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, po pitanju tekbira kod dženaze-namaza i ograničio ih na četiri.

(1147) Selman b. Rebi'a i Zejd b. Suhan es-Subejji b. Ma'bed čuli su čovjeka kako nijjeti hadždž i 'umru zajedno, pa su jedan drugom rekli: "Ovaj je zalutao više nego deva od svoga stada." Omer je obaviješten o tome, pa je rekao: "Da niste rekli ništa, bili biste na uputi vašega Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem."

(1148) Aiša, radijallahu anha, odbila je mišljenje Ebu Hurejre, radijallahu anhu, da žena kvari namaz klanjaču ukoliko prođe ispred njega, rekavši: "Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, bi klanjao, a ja bih se nalazila između njega i njegove kible."

(1149) Odbila je i mišljenje Ibn Omera, radijallahu anhuma, da se umrli kažnjava zbog plača njegove porodice za njim, rekavši: "Ebu Abdur-Rahman se zbunio, pogriješio ili je zaboravio."

(1150) Takoder mu je rekla o 'umrama Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, kada je Ibn Omer, radijallahu anhuma, smatrao da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, četiri puta obavio 'umru. Aiša je rekla: "To je njegova zabuna i pored toga što je on prisustvovao svim 'umrama Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem. Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, obavio je samo tri 'umre."[267]

(1151) Ibn Mes'ud, radijallahu anhu, negirao je mišljenje Ebu Hurejre, radijallahu anhu, da se treba okupati i onaj koji okupa mrtvog, a da se treba abdestiti onaj koji ga bude nosio. O njemu je rekao oštar govor, a zatim je kazao: "O ljudi, vi se ne možete onečistiti od svojih mrtvih."

(1152) Rečeno je Ibn Mes'udu, radijallahu anhu: "Uistinu, Selman b. Rebi'a i Ebu Musa el-Eš'ari, radijallahu anhuma, kažu po pitanju kćerke, sinove kćerke i sestre: 'Imetak se dijeli izmedu kćerke i sestre popola, dok sinovoj kćerci ništa ne pripada.' I rekli su onome koji ih je priupitao: 'Dodi s Ibn Mes'udom. On će nas, doista, u ovome slijediti.' Ibn Mes'ud, radijallahu anhu, rekao je: 'Onda bih ja skrenuo, otišao u zabludu i ne bih bio od onih koji su upućeni. Ali, ja ću presuditi po presudi Allahovog Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem: kćerci pripada polovina, sinovoj kćerci šestina kao upotpunjenje dvjema trećinama i ono što preostane pripada sestri.'"

(1153) Većina žena Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, negirala je stav Aiše, radijallahu anha, po pitanju dojenja odrasle osobe i nijedna od njih nije prihvatila njeno mišljenje u vezi s tim.

(1154) Isto to je Ibn Mes'ud negirao Ebu Musau el-Eš'ariju, radijallahu anhuma, i rekao mu: "Zaista je dojenje samo za onoga čije se meso i krv još uvijek razvijaju."

---

267 Ono što se vjerodostojno prenosi u dva "Sahiha" jeste da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, obavio četiri puta 'umru.

(1155) Ibn Abbas, radijallahu anhuma, negirao je Alijin postupak kada je zapalio otpadnike, nakon što ih je ubio, a rečeno je i prije nego što ih je ubio, međutim prvo je ispravnije, a Allah najbolje zna. Ibn Abbas, radijallahu anhuma, svoj je stav dokazivao riječima Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem: *"Onome koji promijeni svoju vjeru odsijecite glavu."*[268] Te riječi su zadivile Aliju, radijallahu anhu, kada ih je čuo.

Ebu Omer kaže: Jer Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, nije rekao: *"Odsijecite mu glavu, a zatim ga spalite."*

(1156) Došla je vijest do Alije b. Ebi Taliba, radijallahu anhu, da je Šurejh čovjeku koji je našao odbjegla roba pa ga uzeo, a zatim ga se odrekao, presudio da namiri roba. Alija je rekao: "Šurejh je pogriješio i ružno li je presudio. Naprotiv, on će se zakleti Allahom da će ga se odreći, a da ovaj to i ne zna, i ništa mu drugo nije obaveza."

(1157) Od Omera, radijallahu anhu, prenosi se da je po pitanju sluškinje Nubijje, kada mu je došla trudna, upitao Aliju i Abdur-Rahmana: "Šta vi kažete?" Odgovorili su: "Zar postoji druga presuda od Allahove presude da se izvrši nad njom? Potvrdila je blud, pa izvrši nad njom kaznenu odredbu." Osman, radijallahu anhu, je šutio. Omer je upitao Osmana, radijallahu anhuma: "Šta ti kažeš?" Odgovorio je: "Ja smatram da joj trebaš olakšati. Uistinu, kaznena odredba je samo za one koji je poznaju." Omer je rekao: "Tvoje riječi su ispravne. Kaznena odredba je samo za one koji je poznaju."

(1158) Ibn Abbasu, radijallahu anhuma, rečeno je: "Alija doista kaže da se ne jede meso arapskih kršćana jer se oni ne pridržavaju kršćanstva, osim što piju alkohol." Ibn Abbas, radijallahu anhum, rekao je: "Meso koje oni zakolju jede se, jer je Allah Svevišnji rekao: ***'A njihov je onaj među vama koji ih za zaštitnike prihvati.'***"[269]

(1159) Od Ibn Omera, radijallahu anhuma, prenosi se da onaj koji nije ispostio ramazan, a došao mu je drugi, treba da zakolje dvije deve. Kada je ova vijest stigla do Ibn Abbasa, radijallahu anhuma, rekao

268 Hadis je vjerodostojan. Zabilježili su ga: Buharija (6922), Ahmed (1/282) i drugi.

269 Prijevod značenja El-Maide, 51.

je: "Kakve veze ima deva s ovim?! Nahranit će šezdeset siromaha." Ibn Omer, radijallahu anhuma, rekao je: "Ibn Abbas je rekao istinu. Postupi onako kako ti je on naredio."

(1160) Alija, radijallahu anhu, rekao je: "Rob s kojim se potpiše ugovor o oslobađanju uz otkup, oslobađa se ukoliko ne bude u stanju da sve isplati kako je dogovoreno." Zejd, radijallahu anhu, rekao je: "On je rob sve dok za svoj otkup ne isplati i posljednji dirhem – srebrenjak." Abdullah b. Mes'ud, radijallahu anhu, rekao je: "Ukoliko isplati trećinu, on je samo dužnik." Od Omera b. el-Hattaba, radijallahu anhu, prenosi se da je rekao: "Ukoliko isplati polovinu, za njega više nema ropstva." Šurejh je rekao: "Kada isplati svoju vrijednost, on je samo dužnik." Od Ibn Mes'uda, radijallahu anhu, također se prenosi da je slično tome rekao. Zejd, Ibn Omer, Osman, Aiša i Ummu Seleme kažu: "On je rob sve dok za svoj otkup ne isplati i posljednji dirhem."

(1161) Veki'a je prenio od Ismaila b. Abdul-Melika da je rekao: "Upitao sam Seida b. Džubejra o kćerci i amidžina dva sina od kojih je jedan brat po majci." Odgovorio je: 'Kćerci pripada polovina, a ono što preostane pripada amidžinom sinu koji nije brat po majci.' Upitao sam Ata'a o istom, pa je rekao: 'Seid b. Džubejr je pogriješio. Kćerci pripada polovina, a ono što preostane dijeli se među njima dvojicom.'"

Jahja b. Adem kaže: "Mišljenje koje mi zastupamo jeste mišljenje Ata'a, jer rodbina ne sprečava kćerku i sestru od nasljedstva, a majka im neće povećati osim blizinu."

(1162) Od Ismaila b. Ebi Halida[270] prenosi se da je rekao: "Rekao sam Eš-Ša'biju: 'Ibrahim kaže da nema nikakve smetnje u tome da čovjek koji je dužan drugom čovjeku isplati jedan dio duga, a drugi odgodi za kasnije, dok je to prezirao El-Hakem.' Eš-Ša'bi je rekao: 'El-Hakem je pogodio, a Ibrahim je pogriješio.'"

270 On je veliki imam, hafiz, Ebu Abdullah el-Bedželi. U svoje vrijeme zajedno sa El-E'amešom bio je učenjak hadisa Kufe. Nazivali su ga "vagom". Svi su složni oko njegove preciznosti. Njegovi hadisi su s najvećom ocjenom u Buharijinom "Sahihu". Umro je 146. h.g.

(1163) Rečeno je Seidu b. Džubejru: "Eš-Ša'bi doista kaže da je 'umra dobrovoljno djelo." Odgovorio je: "Eš-Ša'bi je pogriješio."

(1164) Od Šu'beta se prenosi da je Katade rekao: "Rekao sam Seidu b. el-Musejjebu: 'Šurejh doista kaže: - Otpočinje se s ugovorom o oslobađanju uz otkup prije duga ili se udružuje između njih – Šu'be nije bio siguran', pa je Ibnul-Musejjeb rekao: 'Šurejh je pogriješio iako je on kadija. Zejd b. Sabit je rekao: - Otpočinje se s dugom.'"

(1165) Mugire je rekao: "Nisam vidio Eš-Ša'bija i Hammada da se raspravljaju oko nečega a da Hammad nije nadvladao Eš-Ša'bija osim u ovome: upitan je o ljudima koji su zajedno učestvovali u lovu dok su bili u ihramima (hadžskim ili 'umranskim obredima). Hammad je rekao: 'Za sve njih je jedna otkupnina', dok je Eš-Ša'bi rekao: 'Svaki od njih mora da se otkupi.' A zatim je Eš-Ša'bi rekao: 'Šta misliš kada bi ubili čovjeka, zar se ne bi svaki od njih morao iskupiti?' Pa je Eš-Ša'bi nadvladao Hammada."

(1166) Abdur-Rezzak prenosi od Es-Sevrija da je za čovjeka koji kaže drugom čovjeku: "Prodaj mi polovinu svoje kuće koja je uz moju kuću", rekao: "Ova trgovina se ne prihvata, jer se ne zna gdje se završava njegova trgovina." A kada bi rekao: 'Prodajem ti pola ili četvrtinu kuće', to je dozvoljeno. Kaže Abdur-Rezzak: "Spomenuo sam to Omeru, pa je rekao: 'Oba ova govora u potpunosti su ista i u tome nema ništa loše.'"

(1167) Od Katade se prenosi da je 'Ijjas b. Muavija dozvolio svjedočenje jednog čovjeka i dvije žene kada je u pitanju razvod braka. Katade kaže: "El-Hasan je upitan o tome, pa je rekao: 'Svjedočenje žena, kada je u pitanju razvod braka, nije dozvoljeno.' Omer b. Abdul-Aziz je obaviješten o El-Hasanovim riječima i 'Ijjasovoj odluci pa je rekao: "El-Hasan je u pravu, a 'Ijjas je pogriješio."

Ebu Omer kaže: Ovoga je mnogo u knjigama islamskih učenjaka, kao i razilaženja ashaba Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, tabiina i onih koji su došli poslije njih od potonjih generacija, te onoga što su uzvraćali jedni drugima, sve to je nemoguće obuhvatiti jednom knjigom, a pogotovo jednim poglavljem. U onome što smo

spomenuli dokaz je za ono o čemu smo prešutjeli. U obraćanju ashaba Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, jednih drugima i odgovoru jednih drugima jasan je dokaz da se razilaženje kod njih sastojalo od ispravnog mišljenja i greške. Da nije toga, svaki od njih bi govorio: "Dozvoljeno je ono što ti govoriš, a dozvoljeno je i ono što ja govorim. Obojica smo zvijezda za kojom se povodi i za nas razilaženje nema nikakve posljedice."

Ebu Omer kaže: Ispravno je jedno mišljenje u onome u čemu se razilazi. Ukoliko bi istina bila pri dva kontradiktorna mišljenja, ne bi prethodnici osudivali mišljenja jedni drugih, njihove odluke, šerijatskopravna rješenja. A i sama logika odbija da istovremeno budu ispravne neka stvar i njena suprotnost.

(1168) Lijepo li je neko rekao:

"Priznavanje mogućnosti dvije suprotne stvari zajedno prezrenije je od priznavanja nemogućeg."

(1169) Ko razmisli o Omerovom prihvatanju Muazovog, radijallahu anhuma, mišljenja po pitanju žene trudnice i njegovih riječi: "Da nije Muaza, Omer bi propao", shvatit će ispravnost onoga što smo rekli.

(1170) Također, Osmanovo prihvatanje Ibn Abbasovog, radijallahu anhum, mišljenja u sličnom pitanju.

(1171) Prenosi se da se u sličnom pitanju vratio i Alijinom, radijallahu anhu, mišljenju.

(1172) Prenosi se da se Omer priklonio Alijinom mišljenju, a to nije tako, već se on priklonio Muazovom mišljenju po pitanju žene trudnice koju je Omer htio da kamenuje, pa mu je Muaz rekao: "Do onoga što je u njenom stomaku ti nemaš nikakva puta."

(1173) A priklonio se Alijinom, radijallahu anhu, mišljenju po pitanju žene koja se porodila sa šest mjeseci (svoga braka). Katade prenosi od Ebu Harba b. Ebul-Esveda, od njegova oca koji prenosi da je Omer, radijallahu anhu, htio da kamenuje ženu koja se porodila sa šest mjeseci. Alija, radijallahu anhu, mu je rekao: "To nije na tebi. Allah,

subhanehu ve te'ala, rekao je: *'Majke neka doje djecu svoju pune dvije godine'*[271]; i rekao je: *'...nosi ga i doji trideset mjeseci.'*[272] Ona ne treba da se kamenuje." Omer je pustio tu ženu, pa se nakon toga još jednom porodila nakon istog perioda (šest mjeseci). Ovo spominje Affan od Jezida b. Zeri'a, on od Seida b. Ebi Arube, a on od Katade.

(1174) Osman je ostavio svoje mišljenje, da djed sprečava brata u nasljedstvu, i priklonio se Alijinom, radijallahu anhuma, mišljenju. Omer i Ibn Mes'ud, radijallahu anhuma, ostavili su svoje mišljenje o sudioništvu djeda u šestini i prihvatili mišljenje Zejda o sudioništvu djeda u trećini.

(1175) Alija, radijallahu anhu, promijenio je svoje mišljenje o puštanju djetetove majke, nakon što se u tome bio složio s Omerom, radijallahu anhu. Ubejde es-Selmani mu je rekao: "Tvoje mišljenje s Omerovim, draže mi je od tvog samog mišljenja." Alija, radijallahu anhu, raspravljao se o tome, nakon čega ih je uzeo za robinje.

(1176) Ibn Omer se priklonio Ibn Abbasovom, radijallahu anhum, mišljenju po pitanju osobe kojoj se sastave dva ramazana.

(1177) Omer b. el-Hattab, radijallahu anhu, rekao je: "Vratite nepoznate stvari sunnetu."

(1178) U Omerovom pismu Ebu Musau el-Eš'ariju stojalo je: "... Nemoj da te spriječi odluka po kojoj si jučer presudio, nakon što si se preispitao i spoznao ispravno po pitanju istog, da se ne vratiš istini. Uistinu je istina starija i povratak istini preči je od ustrajnosti u neistini."

(1179) Prenosi se od Mutarrifa b. eš-Šehira da je rekao: "Da postoji samo jedna strast, neko bi rekao: 'Možda je istina u njoj.' Međutim, pošto su se razgranale i razdvojile, svako ko ima iole pameti zna da se istina ne razdvaja."

(1180) Od Mudžahida se prenosi da je u vezi s Allahovim, subhanehu ve te'ala, riječima: *"Medutim, oni će se uvijek u vjerovanju*

271 Prijevod značenja El-Bekare, 233.
272 Prijevod značenja El-Ahkaf, 15.

razilaziti"[273]**,** rekao: "Sljedbenici laži, ništavnosti." A za riječi: ***"Osim onih kojima se Gospodar tvoj smiluje"***[274]**,** rekao je: "Sljedbenici istine među kojima nema razilaženja."

(1181) Ešheb je rekao: "Čuo sam Malika, rahmetullahi alejhi, da kaže: 'Istina je samo jedna. Dva različita govora ne mogu biti oba ispravna. Ono što je istina i što je ispravno ne može biti osim jedno.'"

Ešheb je rekao: "Ovako kaže i El-Lejs."

Ebu Omer kaže: Razilaženje nije dokaz ni kod jednog od pravnika ovoga ummeta koje ja poznajem, osim onih koji nemaju pronicljivosti, spoznaje i čije se riječi ne mogu uzeti za dokaz.

El-Muzeni je rekao: "Onome koji dozvoljava razilaženje i smatra da dva učenjaka ukoliko se potrude oko neke novonastale situacije, pa jedan kaže da je dozvoljeno, a drugi kaže da je zabranjeno, da je svaki od njih dvojice uradio ono što je bilo na njemu i čime je zadužen, i da je on u svome trud i nastojanju pogodio istinu – takvom se kaže: 'Je li to kažeš po nekoj osnovi ili analogno nečemu?' Ako odgovori: 'Po osnovi', reći će mu se: 'Kako da bude po osnovi kada Kur'an u osnovi osuđuje razilaženje.' A ako kaže: 'Po analogiji', reći će mu se: 'Kako da ti na osnovu analogije dozvoljavaš razilaženje kada osnove, temelji, negiraju i osuđuju isto?' Ovo neće dozvoliti svaki razuman čovjek, a kamoli učen.' Reći će mu se: 'Zar nije slučaj da kada se vjerodostojno prenesu dva različita hadisa od Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, o jednom značenju, pa ga jedan dozvoli, a drugi zabrani, a u Allahovoj Knjizi i sunnetu Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, nađe se dokaz koji potvrđuje jedan, a negira drugi, zar se neće ustvrditi onaj kojeg je ustvrdio dokaz i poništiti drugi i propis zasnovan na njemu? Pa, ako dokaz nekome od njih dvojice ostane skriven, zar nije obaveza da se suzdrži?' Ako odgovori: 'Da' – a jedino je i ispravno da odgovori sa *da*, dobro je. U protivnom razišao bi se sa skupinom učenjaka. Reći će mu se: 'Pa zašto da ne postupiš u ovome po različitim mišljenjima obojice učenjaka? Dakle, prihvatiš ono što je potvrdio dokaz, a odbiješ ono što je i dokaz odbio.'"

---

273 Prijevod značenja Hud, 118.
274 Prijevod značenja Hud, 119.

Ebu Omer kaže: Ono na što El-Muzeni obavezuje, to je i kod mene obavezno i zbog toga sam ga spomenuo i pripisao onome koji ga je i izrekao, jer se kaže: "Uistinu, od blagodati znanja je da se neka stvar pripiše onome koji ju je izrekao."

O ovom poglavlju moglo bi se još mnogo govoriti. Razboriti učenjaci su o ovome mnogo govorili, a ono što smo spomenuli dovoljno je za onoga ko to poima, ko je umjeren prema svojoj duši i koji je neće poniziti slijepim slijeđenjem ljudi.

(1182) Ibnul-Kasim je rekao: "Ko bude klanjao iza sljedbenika strasti (novih stvari u vjeri), ponovit će namaz u njegovom vremenu." Rekao sam Sahnunu: "Šta kažeš ti?" Rekao je: "Mišljenje o ponavljanju je slabo." Rekao sam mu: "Uistinu, Esbag b. el-Feredž kaže: 'Ako bude klanjao za sljedbenikom strasti i novotarija u vjeri, ponovit će namaz u njegovom vremenu, a i poslije.'" Sahnun je rekao: "Ima onih koji smatraju takvo ponavljanje namaza u njegovu vremenu, a i poslije, većom novotarijom od dotične novotarije koju čini taj novotar."

Ebu Omer kaže: Među našim drugovima ima i onih koji su uzvraćali jedni drugima s dokazom, a i bez dokaza na mnoga pitanja. Kada bih ih spominjao, ispisao bih knjigu veću od ove, ali sam se opredijelio na ono što je preče i potrebnije, tako da sam se ograničio na ono što je dokaz kod nas. A naša zaštita i uspjeh su samo kod Allaha! On je najbolji zaštitnik i najbolji pomagač!

(1183) Preneseno je vjerodostojnim lancem prenosilaca od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da je rekao: *"Na vama je da se držite moga sunneta i sunneta pravednih i dobro upućenih halifa poslije mene. Prihvatite se toga čvrsto, prihvatite se toga kutnjacima."*

I Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, nije dozvolio poslije sebe razilaženje kod ashaba, a Allah najbolje zna. Ovako kaže El-Bezzar.

(1184) Ebu Omer kaže: El-Bezzarov govor nije ispravan u svakom slučaju, jer povođenje za ashabima Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, zasebno svakog od njih, to je samo za onoga koji ne poznaje ono o čemu pita. Onome čije je stanje ovakvo obaveza

je da nekoga slijepo slijedi. I nije naredio svojim ashabima da se povode jedni za drugima kada protumače na ispravan, dozvoljen, moguć način tumačenja u temeljima. Zaista je svaki od njih zvijezda za kojom je dozvoljeno da se povodi svaki običan čovjek, neznalica u onome što je neophodno da zna od svoje vjere. I takav je slučaj ostalih učenjaka sa običnim ljudima, a Allah najbolje zna."

(1185) Od El-Hakema b. Utejbe prenosi se da je rekao: "Nema nijednog od Allahovih, subhanehu ve te'ala, stvorenja a da se od njegovog govora ne uzima i ne odbacuje, osim Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem."

(1186) Od Mudžahida se prenosi da je rekao: "Nema nijednog od Allahovih, subhanehu ve te'ala, stvorenja a da se od njegovog govora ne uzima i ne odbacuje, osim Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem."

U drugom predanju od njega se prenosi: "Nema nikoga poslije Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, a da se od njegovog govora ne uzima i ne odbacuje."

(1187) Sulejman et-Tejmi je rekao: "Kada bi uzeo olakšicu svakog učenjaka, kod tebe bi se sakupilo sve zlo."

Ebu Omer kaže: Po ovom pitanju postoji konsenzus, jednoglasan stav i razilaženje u vezi s ovim nije mi poznato, Allahu neka je sva hvala.

Pedeset šesto poglavlje

ONO U ČEMU JE RASPRAVA – DISKUSIJA POKUĐENA

Ebu Omer kaže: Sva predanja u ovome poglavlju koja se prenose od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, uistinu govore samo o zabrani raspravljanja ili diskusije oko Kur'ana.

(1188) Seid b. el-Musejjeb i Ebu Seleme prenose od Ebu Hurejre, radijallahu anhu, da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Diskusija oko Kur'ana je nevjerstvo."*

Osim ovoga, drugi načini koji se prenose od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, o ovome nisu vjerodostojni.

A značenje je: Dvojica se raspravljaju oko nekog ajeta, pa jedan od njih ga ne prihvati, odbaci i posumnja u njega. Ovakvo raspravljanje je nevjerstvo.

A što se tiče kur'anskih propisa i njihovih značenja, pa ashabi Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, o tome su mnogo raspravljali. Dakle, ovo pojašnjava da raspravljanje koje je nevjerstvo jeste negiranje i sumnja, kao što Uzvišeni kaže: ***"A nevjernici neće prestati da u njega sumnjaju"***[275], tako da diskusija i prepirka nisu dozvoljeni, već su pogrdni na svakom jeziku.

Prethodnici, radijallahu anhuma, zabranili su raspravu o Allahu, subhanehu ve te'ala, o Njegovim osobinama i imenima. A što se tiče šerijatskog prava, oni su složni oko dozvoljenosti rasprave i diskusije, jer je to znanje kod kojeg je neophodno da se manje bitne stvari vraćaju i uporeduju s osnovama, temeljima, kada se javi potreba za tim. Medutim, takav slučaj nije kod ubjedenja, jer se Allah, subhanehu ve te'ala, kod sljedbenika sunneta i džemata ne opisuje osim onako kako se On sam opisao ili kako Ga je opisao Allahov Poslanik, sallallahu

275 Prijevod značenja El-Hadždž, 55.

alejhi ve sellem, ili na čemu se složio ummet. Ništa Mu nije slično pa da se može dosegnuti analogijom i promatranjem.

(1189) "Zabranjeno nam je da razmišljamo o Allahu, subhanehu ve te'ala, ali nam je naređeno da razmišljamo o Njegovom stvaranju koje upućuje na Njega."[276] O tome će biti govora na drugom mjestu, ako Allah da.

Vjera koja se sastoji iz vjerovanja u Allaha, Njegove meleke, Njegove knjige, Njegove poslanike, proživljenje poslije smrti na Posljednjem danu, već je stigla do učahurenih u njihovim leglima, Allahu neka je sva hvala.

(1190) Omer b. Abdul-Aziz je rekao: "Ko učini svoju vjeru predmetom rasprave, učestat će prelazak[277]."

(1191) Ibrahim je rekao: "Prezirali su nepostojanost, kolebljivost i promjenljivost u vjeri."

(1192) Od Ibrahima en-Nehaija se u vezi s Allahovim, subhanehu ve te'ala, riječima: ***"...zato smo među njih neprijateljstvo i mržnju ubacili..."***[278], prenosi da je rekao: "Rasprave i svade u vjeri."

(1193) Od El-Avvama b. Havšeba[279] prenosi se da je rekao: "Dobro se čuvajte prepirki u vjeri. Uistinu one poništavaju djela."

(1194) Od Omera b. Abdul-Aziza prenosi se da je rekao: "Kada vidiš neki narod da se raspravlja o svojoj vjeri, mimo njihovih običnih ljudi, onda znaj da oni rade na učvršćenju zablude."

---

276 U hadisu je došlo: *"Razmišljajte o Allahovim blagodatima, a nemojte razmišljati o Allahu, azze ve dželle."* Dok je u drugom predanju došlo: *"Ne razmišljajte o Allahu, već razmišljajte o Allahovom stvaranju."* I drugi izrazi koji su sličnog značenja. Hadis je spomenuo naš šejh, autoritet Albani u "'Zbirci vjerodostojnih hadisa" (1788) i ocijenio ga dobrim.

277 Misli se da će mijenjati pravce u vjeri. Allah najbolje zna.

278 Prijevod značenja El-Maide, 14.

279 El-Avvam b. Havšeb b. Jezid, imam, učenjak hadisa, Ebu Isa. Djed mu je primio islam na rukama Alije b. Ebi Taliba, koji ga je učinio jednim od svojih policajaca. Ahmed ga je spomenuo i rekao: "Pouzdan, pouzdan." Jezid b. Harun je rekao: "Bio je od onih koji su naređivali dobro, a odvraćali od zla." Umro je 148. h.g.

(1195) Od Halida b. Sa'da prenosi se da je rekao: "Ebu Mes'ud je ušao kod Huzejfe i rekao: 'Oporuči mi!' Huzejfe je upitao: 'Zar ti nije došlo ubjeđenje?' 'Svakako', odgovorio je. Na to mu je Huzejfe rekao: 'Uistinu je prava zabluda da poznaješ ono što si negirao i da negiraš ono što si poznavao i dobro se čuvaj promjenljivosti u Allahovoj vjeri, jer je Allahova vjera jedna.'"

(1196) Od Bekra b. Mudara[280] prenosi se da je rekao: "Kada Allah, subhanehu ve te'ala, želi nekom narodu zlo, prisili ih na raspravu i uskrati im rad."

(1197) Od El-Fezarija[281] se prenosi da je rekao: "Omer b. Abdul-Aziz je upitan o sukobu učesnika na Siffinu, pa je odgovorio: 'To je krv od koje je Allah sačuvao moje ruke i ja ne želim da njome umažem svoj jezik.'"[282]

(1198) Od El-Avvama b. Havšeba, od Ibrahima et-Tejmija u vezi s Allahovim, subhanehu ve te'ala, riječima: ***"...zato smo među njih neprijateljstvo i mržnju ubacili..."***, prenosi se da je rekao: "Svađe u raspravi o vjeri."

(1199) Muavija b. Amr je rekao: "Dobro se čuvajte ovih prepirki. Uistinu one poništavaju djela."

---

280 Bekr b. Mudar b. Muhammed, imam, učenjak u hadisu, pravnik, autoritet, Ebu Abdul-Melik el-Misri. Rođen je 100. h.g. Bio je od pouzdanih pobožnjaka. Abdur-Rahman b. El-Kasim od stanovnika El-Fustata nije stavljao nikoga ispred njega. Umro je 154. h.g. na dan Arefata.

281 Ebu Ishak el-Fezari, veliki učenjak, hafiz, mudžahid, Ibrahim b. Muhammed b. el-Haris el-Fezari eš-Šami. Bio je od velikih učenjaka u hadisu. Učenjaci su složni da je Ebu Ishak el-Fezari imam za kojim se povodi bez ikakvog odbacivanja. Naređivao je dobro i odvraćao od zla. Tako je jedne prilike naredio nešto i zabranio nešto vođi, pa ga je ovaj kaznio sa 200 bičeva, na što se El-Evza'i mnogo naljutio i pričao o vođi. Svi ljudi se slažu da u njegovu vremenu nije bilo boljeg čovjeka od njega. Umro je 186. h.g.

282 Ovo razumijevanje halife Omera b. Abdul-Aziza ispravno je razumijevanje i mnogo me zadivilo, naročito zbog toga što je on predstavljao pravac sljedbenika sunneta i džemata po pitanju ashaba Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, od iskazivanja ljubavi prema svima, traženja Allahovog zadovoljstva za sve, i suzdržavanje od onoga što se dešavalo među njima od razilaženja i sukoba i razumijevanje istog na najljepši način.

(1200) Od Ibnul-Hanefije prenosi se da je rekao: "Neće nestati dunjaluka sve dok se ljudi ne budu raspravljali o svome Gospodaru."

(1201) Ibn Abbas, radijallahu anhum, rekao je: "Neće prestati ovaj ummet biti jedinstven sve dok ne počnu govoriti o novorođenčetu i određenju."

(1202) El-Hejsem b. Džemil je rekao: "Rekao sam Maliku b. Enesu: 'O Ebu Abdullah, čovjek koji poznaje sunnet, hoće li se raspravljati o njemu?' Odgovorio je: 'Ne, već će upoznavati ljude sa sunnetom, pa ako se prihvati od njega (dobro je). U protivnom će šutjeti.'"

(1203) Mus'ab b. Abdullah je rekao: "Ishak b. Ebu Israil raspravljao se sa mnom, pa je rekao: 'Ne kažem ovako niti kažem drugačije – tj. o Kur'anu.' Raspravljao sam se s njim, pa mi je rekao: 'Ne sumnjam, ali kažem kao što kažu: - Šuti tamo gdje je narod šutio.' Spjevao sam mu ove stihove koji su ga zadivili, pa ih je zapisao, a to su stihovi koji su izrečeni prije više od dvadeset godina:

'Kako da sjednem kada su moje kosti oronule
i smrt mi je bila bliža od popuštanja,

kako da se raspravljam sa svakim protivnikom, suparnikom
i učinim njegovu vjeru ciljem svoje vjere,

pa ostavim ono što znam zbog tuđeg mišljenja,
a mišljenje nije poput jasnog znanja...'"

Ebu Omer kaže: Mus'ab b. Abdullah ez-Zubejri bio je dobar pjesnik. Spomenuo mu je sin njegova brata, Ez-Zubejr b. Bekar, lijepe stihove oplakujući njima svoga oca Abdullaha b. Mus'aba b. Sabita. I ovi stihovi su, bez sumnje, od njih, a Allah najbolje zna.

(1204) Malik b. Enes je govorio: "Prezirem filozofiranje o vjeri i stanovnici našega grada su to prezirali i zabranjivali, poput filozofiranja o Džehmovom mišljenju, filozofiranja o određenju i slično ovom. I ne volim govor osim onaj kojeg prati djelo. A što se tiče govora o vjeri i o Allahu, azze ve dželle, šutnja mi je draža od toga, jer sam vidio stanovnike svoga grada da zabranjuju govor o vjeri osim onaj kojeg prati djelo."

Ebu Omer kaže: Malik, rahmetullahi alejhi, pojasnio je da je govor kojeg prati djelo dozvoljen kod njega i kod stanovnika njegovog grada – tj. učenjaka od njih, radijallahu anhuma, i obavijestio je da je govor o vjeri poput govora o Allahovim, subhanehu ve te'ala, osobinama i imenima i spomenuo je primjer, poput Džehmova mišljenja i govora o odredenju. Ono o čemu govori Malik, takvog je mišljenja i skupina pravnika i učenjaka, ranijih i potonjih, kao i učenjaka hadisa i šerijatskopravnih odgovora – fetvi. U tome su se razišli samo sljedbenici novotarija, *mu'tezili* i ostale sekte, a što se tiče skupine koja je na onome o čemu govori i Malik, rahmetullahi alejhi, osim da neko bude prisiljen na govor, u tom slučaju nije mu dozvoljena šutnja ako osjeti potrebu za odgovorom na laži i podvale i odvraćanjem nosilaca istih od njegova pravca ili se bude bojao zavodenja običnih ljudi ili slično ovome.

(1205) Ibn Ujejne je rekao: "Čuo sam od Džabira el-Džu'fija govor zbog kojeg sam se pobojao da se na mene i njega ne sruši kuća."[283]

(1206) Junus b. Abdul-E'ala je rekao: "Čuo sam jednog dana Šafiju kada se s njim raspravljao Hafs el-Ferd[284], kako mi kaže: 'O Ebu Musa, da čovjek sretne Allaha, azze ve dželle, sa svim grijesima, mimo širka, bolje mu je nego da Ga sretne s nečim od filozofije. Čuo sam od Hafsa govor koji nisam u stanju da kažem.'"

(1207) Od Junusa b. Abdul-E'ala prenosi se da je rekao: "Šafija, rahmetullahi alejhi, mi je spomenuo štošta od onoga što se događalo izmedu njega i Hafsa el-Ferda na dan kada su razgovarali, a zatim mi je rekao: 'Znaj da sam, uistinu, pročitao kod filozofa nešto što nikada nisam mogao zamisliti. I da čovjek bude iskušan sa svim što je Allah zabranio, osim širka, bolje mu je nego da izučava filozofiju.'"

---

283 Kažem: Džabir b. Jezid el-Džu'fi bio je okorjeli rafidija. Vjerovao je u redž'u – povratak (reinkarnaciju). Riječi Allaha, subhanehu ve te'ala: ***"Neću napustiti ovu zemlju dok mi to otac moj ne dozvoli ili dok Allah u moju korist ne presudi, a On je sudija najbolji"*** (prijevod značenja Jusuf, 80.) – komentarisao je i bio ubjeđenja kakvog su ubjeđenja rafidije. Govorio je: "Uistinu je Alija u oblacima i mi nećemo izaći sa onim s kim je izašao jedan od njegovih sinova, sve dok ne poviče glasnik sa nebesa (misleći na Aliju da će on pozvati: "Izađite s tim čovjekom")." Sufjan b. Ujejne je rekao: "Slagao je. Ove riječi se odnose na Jusufovu, alejhis-selam, braću." Ovaj je slučaj zabilježio Muslim u "Uvodu".

284 Hafs je bio filozof i novotar. En-Nesai je rekao: "Bio je filozof i njegovi hadisi se nisu zapisivali." Šafija ga je proglasio nevjernikom u toku svoje rasprave s njim.

(1208) Es-Sadži[285] spominje da je Husejn el-Kerabisi rekao: "Upitan je Šafija o nečemu iz filozofije, pa se rasrdio i rekao: 'Upitaj o ovome Hafsa el-Ferda i njegove drugove, Allah ih ponizio.'"

(1209) El-Džarudi je govorio: "Šafija, rahmetullahi alejhi, razbolio se u Egiptu teškom bolešću. Ušli su kod njega neki ljudi među kojima je bio i Hafs el-Ferd. Svaki od njih pitao je Šafiju: 'Ko sam ja?', sve dok Hafs el-Ferd nije upitao: 'Ko sam ja, o Ebu Abdullah?' Šafija je odgovorio: 'Ti si Hafs el-Ferd, Allah te ne sačuvao i ne zaštitio sve dok se ne pokaješ za ono u čemu si."

(1210) Šafija je rekao: "Da znaju ljudi koliko je strasti u filozofiji, bježali bi od nje kao što se bježi od lava."

(1211) I rekao je: "Kada čujete čovjeka da kaže: 'Ime nije isto što i imenovani ili ime je imenovani', posvjedoči da je on od filozofa i da on nema vjere."

(1212) I rekao je: "Moje mišljenje o filozofima je da se oni trebaju udarati granama i da se s njima kruži po familijama i plemenima. Ovo je propis za one koji ostave Kur'an i sunnet i prihvate se filozofije."

(1213) Es-Sadži spominje od Ebu Sevra da je rekao: "Rekao sam Šafiji, rahmetullahi alejhi: 'Ostavi nešto i filozofiji.' Rekao je: 'Ko zapadne u filozofiju, taj neće uspjeti.'"

(1214) Ahmed b. Hanbel, rahmetullahi alejhi, rekao je: "Filozof nikada neće uspjeti. Skoro da nećeš vidjeti nijednog da izučava filozofiju a da u njegovom srcu nema mržnje."

(1215) Malik, rahmetullahi alejhi, rekao je: "Zar ne vidiš da, ako bi mu došao neko ko je sposobniji u raspravi od njega, on bi ostavljao svoju vjeru zarad nove vjere?!"

---

285 Es-Sadži je bio imam, povjerljiv, hafiz, autor mnogih djela od kojih su i "Razilaženje učenjaka" i "Nejasnoće u hadisu". Ebu El-Hasan el-Eš'ari od njega je uzeo mišljenje prethodnika o Allahovim, subhanehu ve te'ala, svojstvima i oslanjao se na to u svojim djelima nakon svog pokajanja, rahmetullahi alejhima. Vjerovatno je i autor ove knjige preuzeo ove riječi iz Es-Sadžijeva djela "Razilaženje učenjaka", a Allah najbolje zna.

(1216) Od El-Hasana b. Zijada el-Lu'lui'a prenosi se da ga je neki čovjek upitao o Zuferu b. el-Huzejlu: "Je li izučavao filozofiju?" Odgovorio je: "Slavljen neka je Allah! Nisam vidio većeg ludaka od tebe! Nisam zapamtio naše učenjake: Zufera, Ebu Jusufa, Ebu Hanifu i one kod kojih smo sjedili i od kojih smo uzimali znanje, a da su se brinuli o nečemu drugom mimo šerijatskog prava i slijeđenja onih koji su bili prije njih."

(1217) Prenijeli smo da su se Tavus i Vehb b. Munebbih sreli, pa je Tavus rekao Vehbu: "O Ebu Abdullah, došla mi je krupna vijest o tebi!" Vehb upita: "Koja?" Tavus odgovori: "Da govoriš: 'Uistinu je Allah narod Lutov navodio jedne na druge.'" Vehb odgovori: "Allahu se utječem", a zatim je ušutio. Upitao sam: "Jesu li se raspravljali?" Rekao je: "Ne."

· Ebu Omer kaže: Učenjaci šerijatskog prava i predanja, iz svih predjela, složni su da su filozofi sljedbenici novotarija u vjeri i smutnje, i niko ih od njih ne ubraja se u skupine učenjaka. Doista su učenjaci samo učenjaci o predanjima i razumijevanju istih. U tome se razlikuju jedni od drugih samo po preciznosti, shvatanju i razumijevanju.

(1218) Ebu Abdullah Muhammed b. Ahmed b. Ishak el-Misri, el-Maliki u svome djelu "Kitabul-idžarat", djelu koje govori o razilaženju, spominje da je Malik rekao: "Nije dozvoljeno uzeti pod patronat knjige sljedbenika strasti, novotarija i horoskopa." Spomenuo je mnoge knjige, a zatim rekao: "Knjige sljedbenika strasti i novotarija kod naših drugova jesu knjige filozofa poput mu'tezila i drugih. Patronat se prekida nad tim. Isti slučaj je sa knjigama koje govore o proricanju putem zvijezda, potpomaganju džinnima i slično."

U djelu "Kitabu eš-Šehadat", tumačeći riječi Malika: "Nije dozvoljeno svjedočanstvo sljedbenika novotarija i sljedbenika strasti", rekao je: "Sljedbenici strasti kod Malika i ostalih naših drugova su filozofi. Tako je svaki filozof od sljedbenika strasti i novotarija, svejedno bio on eš'arija ili neko drugi. Njihovo svjedočenje u islamu se ne prima. Izbjegavat će se i time odgajati zbog svoje novotarije, a ako ustraje na njoj, tražit će se od njega da se za nju pokaje."

Ebu Omer kaže: Ne raspravlja se ni u čemu od ubjeđenja u Allahovim svojstvima i Njegovim imenima, osim onako kako je došlo u tekstovima u Allahovoj Knjizi, ili se vjerodostojno prenijelo od Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, ili se na tome složio ummet, pa makar sve to došlo u *ahad* predanjima, već se to prihvata i predaje se tome.

(1219) Mekhul i Ez-Zuhri su govorili: "Prenosite ove hadise kako su došli i ne raspravljajte o njima."

(1220) Prenijeli smo od Malika b. Enesa, El-Evza'ija, Sufjana b. Seida es-Sevrija, Sufjana b. Ujejne, Ma'mera b. Rašida da su svi oni o hadisima koji govore o Allahovim svojstvima rekli: "Prenosite ih onako kako su došli."[286]

Ebu Omer kaže: Poput hadisa o spuštanju[287] i hadisa: "Uistinu je Allah, azze ve dželle, stvorio Adema po Svom liku", i da će On staviti Svoje stopalo u Džehennem, da će staviti sedam nebesa na prst, da su srca Ademovih sinova između dva prsta Milostivog, okreće ih kako On hoće, da vaš Gospodar nije ćorav i hadisi slični ovima. Komentarisali smo riječi iz ovoga poglavlja sa strane razuma i predanja i pojasnili u knjizi "Et-Temhid" kod hadisa o spuštanju. Ko želi da se bolje upozna s njim neka ga potraži tamo, iako ja kažem: "Nema nikakvog dobra ni u jednom pravcu sljedbenika filozofije, a uspjeh je samo kod Allaha."

(1221) El-Hasan je govorio: "Ne sjedite sa sljedbenicima strasti, ne raspravljajte se s njima i ne slušajte njihov govor."

(1222) Jedan od pravnika Medine je rekao: "Uistinu Allah posjeduje znanje kojem je podučio ljude, a posjeduje i znanje kojem

286 Kažem: Ovo je pravac sljedbenika sunneta i džemata. Oni se ne raspravljaju oko Allahovih imena i svojstava, niti ih tumače, već priznaju i pritvrđuju Allahu, subhanehu ve te'ala, ono što je i On sebi ustvrdio i što Mu je ustvrdio Njegov plemeniti Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, bez *te'vila*, *ta'tila*, *tešbiha* i *temsila*: ***"Ništa Mu nije slično i On je Onaj Koji sve čuje i sve vidi."*** Pravac prethodnika, ranijih generacija čistiji je, pravedniji i znaniji od pravca potonjih generacija. Svako dobro je u slijeđenju, dok je svako zlo u uvođenju novotarija.
287 Hadis o spuštanju Uzvišenog Allaha u zadnjoj trećini noći.

nije podučio ljude. Pa, ko bude tražio znanje kojem nije podučio ljude, time će se samo još više udaljiti." Rekao je: "Od tog znanja je i kader – određenje."

(1223) Od Seida b. Džubejra prenosi se da je rekao: "Ono što nisu poznavali učesnici Bedra, to i nije znanje."

(1224) Džafer b. Muhammed je rekao: "Onaj koji gleda u kader – određenje, isti je kao onaj koji gleda u sunce. Sve što više gleda, sve više ostaje zbunjen."

Ebu Omer kaže: Ono što je došlo od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, putem povjerljivih prenosilaca i što je došlo vjerodostojnim putem od ashaba, radijallahu anhum, jeste znanje po kojem se vjera prakticira, dok ono što je uvedeno poslije njih, a što nema osnove u onome što je došlo od njih, to je novotarija i zabluda. Ono što je došlo od njih u vezi s Allahovim imenima i svojstvima, to se prihvata i tome se predaje i ne raspravlja se o tome kao što ni oni nisu raspravljali.

Ebu Omer kaže: Prethodnici su ih prenosili i šutjeli o njima, a bili su ljudi sa najdubljim znanjem, najširim razumijevanjem, najmanjim pretjerivanjem i nisu šutjeli zbog neznanja. Onaj kome nije dovoljno ono što je njima bilo dovoljno, već je osiromašio i propao.

(1225) Od Abdu Rabbiha se prenosi da je rekao: "El-Hasan se nalazio u skupu pa je spomenuo ashabe Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem. Rekao je: 'Uistinu su oni bili ljudi iz ovoga ummeta s najčišćim prsima, najdubljim znanjem i najmanjim pretjerivanjem. To je narod kojeg je Allah, subhanehu ve te'ala, izabrao za društvo Svoga Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem. Zato se poistovjećujte s njima u ponašanju i pravcu, zaista su oni, tako mi Gospodara Kabe, bili na pravoj uputi.'"

(1226) Od Ibrahima se prenosi da je rekao: "Ništa od onoga što je bilo uskraćeno ljudima (prije vas) nije vam dato zbog vaše dobrote nad njima."

(1227) Od Huzejfe, radijallahu anhu, prenosi se da je govorio: "Bojte se Allaha, o skupino učača (karija) i prihvatite se puta onih koji

su bili prije vas! Ako ih budete slijedili, daleko ćete uznapredovati, ali ako ih ostavite lijevo ili desno, otići ćete u veliku zabludu!"

(1228) Ibn Mes'ud, radijallahu anhu, rekao je: "Ko od vas bude htio nekoga da slijedi, onda neka slijedi ashabe Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem. Uistinu su oni bili ljudi iz ovoga ummeta sa najčišćim srcima, najdubljim znanjem, najmanjim pretjerivanjem, najispravnijom uputom i najljepšim stanjem, ljudi koje je Allah, subhanehu ve te'ala, odabrao za društvo Svoga Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem. Zato im priznajte njihovo dobro i slijedite ih u njihovim predanjima. Zaista su oni bili na pravoj uputi."

(1229) Od Ebu Umame, radijallahu anhu, prenosi se da je rekao: "Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: *'Nijedan narod nije zalutao nakon upute osim kada su počeli učiti raspravljanje'*, a zatim je proučio: ***'A naveli su ti ga kao primjer samo zato da bi spor izazvali, jer su oni narod svađalački.'"***[288]

Ebu Omer kaže: Narod diskutuje i raspravlja se u fikhu – šerijatskom pravu, dok im je rasprava u vjerovanju i ubjeđenju zabranjena jer može dovesti do izlaska iz vjere. Zar ne vidiš Bišrovo diskutovanje oko Allahovih, subhanehu ve te'ala, riječi: ***"Nema tajnih razgovora među trojicom a da On nije četvrti"***[289]**,** gdje je rekao: "On je Svojom biti na svakom mjestu." Njegov protivnik mu je rekao: "Je li onda On i pod tvojom kapom, u tvom nužniku i unutrašnjosti tvoga magarca?" – neka je Allah uzvišen od onoga što on kaže o Njemu – Veki'a to spominje. I ja, tako mi Allaha, prezirem da spominjem njihov govor, Allah ih ružnim učinio. Islamski učenjaci su zabranjivali ovo što smo naveli i slično, a što se tiče šerijatskog prava, do njega se ne može doći, niti se može postići, osim s diskutovanjem o njemu i njegovim razmatranjem.

(1230) Rebi'a je bio upitan: "Zbog čega su sure El-Bekara i Ali Imran spomenute prije u Kur'anu, a prije njih je objavljeno osamdeset i nešto sura i one su, uistinu, objavljene u Medini?" Rebi'a je odgovorio: "Data im je prednost i Kur'an je zapisan sa znanjem onoga koji ga je zapisao. Složili su se oko rada po tome i ovo je najviše do čega dolazimo i ne pitamo o tome."

288 Prijevod značenja Ez-Zuhruf, 58.
289 Prijevod značenja El-Mudžadele, 7.

(1231) Od Abdur-Rahmana b. Ebu ez-Zinada prenosi se da je njegov otac rekao: "Teško nam se od Allaha ako ne budemo uzimali sunnete od pravnika i povjerljivih i učili ih kao što učimo svaki ajet iz Kur'ana. Oni koje smo zatekli od pravnika i uglednih ljudi, od najboljih prvaka, nisu prestali da ukazuju na one koji raspravljaju, na traganje i držanje za mišljenje i na susrete i sjedenje s njima. Najviše su nas upozoravali na približavanje njima. Obavještavali su nas da su oni na zabludi i skretanju s Pravog puta zbog neosnovanog tumačenja Allahove Knjige i sunneta Njegovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem. Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, nije preselio sve dok nije prezirao ispitivanje, istraživanje i traganje. Odvraćao je od toga i na mnogim mjestima upozoravao muslimane na to, toliko da je i svojim riječima to prezirao:

(1232) 'Ostavite me[290] na onome na čemu sam vas ostavio. Uistinu su oni prije vas propali zbog svojih mnogobrojnih pitanja i razilaženja sa svojim vjerovjesnicima. Ako vam nešto zabranim, klonite se toga, a ako vam nešto naredim, uradite od toga koliko možete.'"[291]

---

290 Tj. ne tražite od mene više, odnosno neka vam bude dovoljno ono na čemu sam vas ostavio i što sam vam prenio.

291 En-Nevevi, rahmetullahi alejhi, kaže: "Riječi Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem: *'Ostavite me na onome na čemu sam vas ostavio'*, dokaz su da je osnova neobaveznost nečega i da nema propisa prije nego što se dođe sa šerijatom. Ovo je ono što je ispravno kod istraživača i verifikatora temelja šerijatskog prava zbog riječi Allaha, subhanehu ve te'ala: ***"Mi ne bismo pristupili kažnjavanju sve dok poslanika ne bismo poslali"***, i zbog riječi Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem: *"Kada vam nešto naredim, učinite koliko možete od toga."* Ovo su bitna pravila islama i sveobuhvatan govor koji je dat Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem. U to ulaze mnoge stvari koje je teško pobrojati, poput propisa namaza sa svim njegovim vrstama, pa ako čovjek ne bude u stanju da prakticira neke od njegovih sastavnih dijelova i uvjeta kako je to propisano, prakticirat će ono što može od toga i kako može. Ako ne bude u stanju da abdesti ili opere određene dijelove tijela, oprat će ono što može. Ako vidi da nema dovoljno vode za čišćenje ili pranje od nečistoće, učinit će ono što može. Ako bi imao odjeće samo onoliko koliko može da prekrije samo jedan dio svoga stidnog mjesta i ništa više, uradit će onako kako može. Teško je slično ovom pobrojati i ono je rašireno u knjigama fikha. Cilj je da se ukaže na ovaj temelj. Ovaj hadis odgovara riječima Uzvišenog: ***"Bojte se Allaha koliko možete!"*** A što se tiče Allahovih riječi: ***"Bojte se Allaha istinskom bogobojaznošću!"***, u vezi s njima postoje dva razumijevanja: da su one dokinute riječima: ***"Bojte se Allaha koliko možete"***, i drugo, što je vjerodostojnije i ispravnije, i što kategorički zastupaju verifikatori, da one nisu dokinute, već su riječi: ***"Bojte se Allaha koliko možete"*** pojašnjenje njihovog značenja. Kažu da riječi ***"istinskom bogobojaznošću"*** znače

(1233) Lijepo li je neko rekao:

"Ljudi su ustrajavali sve dok nisu uveli novu stvar
u vjeru po mišljenju s kojim nisu slani poslanici,

sve dok većina njih nije Allahovu vjeru omalovažila
i onim što ih je odvratilo od vjere zaokupirala."

(1234) Mus'ab ez-Zubejri je rekao: "Nisam vidio nikoga od naših učenjaka da mu ukazuju počast kao što to ukazuju Abdullahu b. Hasanu. Malik od njega prenosi hadis o *es-sedlu*."[292]

(1235) Abdullah b. Mes'ud, radijallahu anhu, prenosi od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da je rekao: *"Zar neće propasti oni koji pretjeruju."* Tri puta.[293]

(1236) Abdullah b. Hasan b. Hasan je rekao: "Prepirka uništava dugotrajno prijateljstvo, čvrst ugovor, i najmanje što se može naći u njoj jeste nadvladavanje, a nadvladavanje je jedan od najčvršćih razloga za kidanje veza."

(1237) Od Džafera b. Avna prenosi se da je rekao: "Čuo sam Mis'ara kako, obraćajući se svome sinu Kidamu, kaže:

'Uistinu sam te počastio, o Kidame, svojim savjetom,
pa poslušaj riječi oca koji se brine za tebe.

---

izvršavanje Allahovih naredbi i klonjenje onoga što je On zabranio, a Allah, subhanehu ve te'ala, nije naredio osim ono što je moguće. Što se tiče riječi Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem: "*Kada vam nešto naredim, učinite koliko možete od toga*", one su općenite. Pa, ako se desi opravdanje koje ga dozvoljava, poput jedenja strvine u nuždi, pijenja alkohola pod prisilom ili izgovaranja riječi nevjerstva pod prisilom i sličnog, ovo je ono što nije zabranjeno u ovakvim stanjima, a Allah najbolje zna."
Kažem: U ovome je pojašnjenje da je briga Šerijata o zabranjenim stvarima veća od njegove brige za naređenim stvarima, jer je udaljavanje i ostavljanje općenito spomenuto, pa, makar i sa poteškoćom, dok je činjenje naređenih stvari ograničeno mogućnošću. A Allah najbolje zna.

292 *Es-sedl*: obmotavanje odjećom sa uvlačenjem ruku unutar odjeće i odlazak na ruku'u i sedždu na takav način. Kaže se, također, da se stavi sredina ogrtača na glavu, a zatim se njegovi krajevi obmotaju lijevo i desno, a da se ne stave na ramena (op. prev., pogledaj: "En-Nihaje libni El-Esir", 2/355.).

293 Hadis je vjerodostojan. Zabilježili su ga: Muslim (2680), Ebu Davud (4608) i Ahmed (1/386).

Što se tiče šale i prepirke, ostavi ih
dva su ponašanja koja ne želim svome prijatelju.

Bio sam iskušan njima i ne preporučujem ih
svome komšiji, niti prijatelju.

Mladić u svome narodu potcjenjuje neznanje,
a njegovo je potomstvo među ljudima brojno."'

Pedeset sedmo poglavlje

DOLAZAK NA DISKUSIJU, RASPRAVU, I USPOSTAVLJANJE DOKAZA

Uzvišeni Allah je rekao: ***"Oni govore da će u Džennet ući samo jevreji, odnosno samo kršćani. To su puste želje njihove! Ti reci: 'Dokaz svoj dajte ako je istina to što govorite!'"***[294] I rekao je: ***"...da nevjernik ostane nevjernik poslije očigledna dokaza, i da vjernik ostane vjernik poslije očigledna dokaza..."***[295] Očigledan dokaz jeste ono što postane jasno, očigledno od istine. I rekao je: ***"Vi za to nikakva dokaza nemate."***[296] Komentatori kažu "jasna dokaza" i kažu da je značenje riječi "es-sultan" ustvari "el-hudždže", tj. jasni dokaz. Allah, azze ve dželle, rekao je: ***"Reci: 'Allah ima potpun dokaz...'"***[297] I rekao je: ***"...na Dan u kom će se svaki čovjek sam o sebi brinuti."***[298]

(1238) Od Enesa b. Malika u vezi s Allahovim, subhanehu ve te'ala, riječima: **"Danas ćemo im usta njihova zapečatiti"**[299], prenosi se da je rekao: "Bili smo kod Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, pa se nasmijao toliko da su mu se vidjeli kutnjaci. Upitao je: *'Znate li zbog čega sam se nasmijao?'* Spomenuo je nešto, a zatim rekao: *'Raspravljanju roba sa svojim Gospodarom na Sudnjem danu. Reći će: -Gospodaru, zar me nećeš poštedjeti nasilja? Odgovorio je: - Svakako. Rekao je: - Ja nisam zadovoljan da mi danas bude svjedok neko drugi mimo moje duše.'* Zatim je proučio: ***'...dosta ti je danas to što ćeš svoj račun polagati!'***[300] Ovako je rekao: *'Njegova usta će se zapečatiti, a ostalim dijelovima tijela će se reći: - Govorite. Pa će*

294 Prijevod značenja El-Bekare, 111.
295 Prijevod značenja El-Enfal, 42.
296 Prijevod značenja Junus, 68.
297 Prijevod značenja El-En'am, 149.
298 Prijevod značenja En-Nahl, 111.
299 Prijevod značenja Jasin, 65.
300 Prijevod značenja El-Isra', 14.

govoriti o njegovim djelima, a zatim će nastati prekid između njega i govora, a on će reći: - Neka ste daleko od mene. Za vas sam se zauzimao.""

I Uzvišeni je rekao: ***"...na Sudnjem danu, pred Gospodarom svojim ćete se jedan s drugim prepirati."***[301]

I rekao je: ***"Zar nisi čuo za onoga koji se sa Ibrahimom o njegovu Gospodaru prepirao, onda kada mu je Allah carstvo dao? Kad Ibrahim reče: 'Gospodar moj je Onaj Koji život i smrt daje' – on odgovori: 'Ja dajem život i smrt!' 'Allah čini da Sunce izlazi sa istoka', reče Ibrahim, 'pa učini ti da grane sa zapada!' I nevjernik se zbuni."***[302]

Kaže: "Ušutio je, bio je pobijeđen i sustigla ga je zbunjenost nakon što mu je predočen očigledan dokaz." Allah, azze ve dželle, opisao je Ibrahimovu diskusiju sa njegovim narodom i njegov odgovor narodu i njegovom ocu u vezi s obožavanjem kipova: ***"Kad on ocu svome i narodu svome reče: 'Kakvi su ovo kumiri kojima se i dan i noć klanjate?'"***[303], sve do riječi: ***"Teško vama i onima kojima se, umjesto Allahu, klanjate!"***[304] Svi ovi ajeti i slični njima nalaze se i u suri Eš-Šu'ara: ***"Kada je oca svoga i narod svoj upitao: 'Čemu se vi klanjate?' A oni odgovorili: 'Klanjamo se kumirima i povazdan im se molimo', on je rekao: 'Da li vas oni čuju kad se molite, ili, da li vam mogu koristiti ili naškoditi?'"***[305] Nesposobni su bili da daju odgovor na ovo pitanje, jer su stali i bili nemoćni pred očiglednim dokazom. Rekli su: ***"Ne", odgovoriše, "ali mi smo upamtili pretke naše kako tako postupaju."***[306] Ovo nije odgovor na postavljeno pitanje, već varka i bježanje od onoga čime su obavezani. Ovo je primjer i jedan od načina pobjede nad njima.

---

301 Prijevod značenja Ez-Zumer, 31.
302 Prijevod značenja El-Bekare, 258.
303 Prijevod značenja El-Enbija', 52.
304 Prijevod značenja El-Enbija', 67.
305 Prijevod značenja Eš-Šu'ara, 70.-73.
306 Prijevod značenja Eš-Šu'ara, 74.

I Allah, azze ve dželle, rekao je: ***"To su dokazi naši koje dadosmo Ibrahimu za narod njegov. Mi više stepene dajemo onima kojima Mi hoćemo."***[307] Kažu: "Znanje i očigledni dokazi."

O slučaju Nuha, alejhis-selam, spomenuo je: ***"Rekoše: 'O Nuhu, ti si želio da se s nama raspravljaš i dugo si se raspravljao',*** sve do riječi: ***"...a ja nemam ništa s tim što vi iznosite klevete."***[308]

O slučaju Musaa, alejhis-selam, Uzvišeni je rekao: ***"Upita faraon: 'Pa ko je vaš Gospodar, o Musa?'",*** sve do riječi: ***"...po drugi put."***[309] Također, riječi faraona: **"A ko je Gospodar svjetova?",** sve do riječi: ***"Zar i onda kada ti budem očigledan dokaz donio?"***[310], tj. s jasnim očiglednim dokazom koji će pobiti tvoj dokaz, a Allah najbolje zna.

Uzvišeni je rekao: ***"Reci: 'Može li ijedno vaše božanstvo da stvara iz ničega, zatim da to ponovo učini?' Reci: 'Allah stvara iz ničega, zatim će to ponovo učiniti!' Pa kuda se onda odmećete?'",*** sve do riječi: ***"Pa da li je onda dostojniji da se poštiva Onaj Koji na Pravi put upućuje ili onaj koji ni sam nije na Pravom putu, osim ako ga drugi na Pravi put ne uputi? Šta vam je, kako rasuđujete?!"***[311] U svemu ovome je podučavanje od strane Allaha, azze ve dželle, za pitanje, odgovor i raspravljanje.

Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, diskutovao je sa sljedbenicima Knjige. Nakon iznošenja očiglednog dokaza, proklinjao ih je. Allah, azze ve dželle, kaže: ***"Isaov slučaj je u Allaha isti kao i slučaj Ademov: od zemlje ga je stvorio, a zatim rekao: 'Budi!' – i on bi."***[312] A zatim je rekao: ***"A onima koji se s tobom budu o njemu raspravljali, pošto si već pravu istinu saznao, ti reci: 'Hodite, pozvat ćemo sinove naše i sinove vaše, i žene naše i žene vaše, a doći ćemo i mi, pa ćemo se usrdno pomoliti i Allahovo prokletstvo na one koji neistinu govore prizvati!'"***[313]

---

307 Prijevod značenja El-En'am, 83.
308 Pogledaj prijevod značenja Hud, 32.-35.
309 Pogledaj prijevod značenja Taha, 49.-55.
310 Pogledaj prijevod značenja Eš-Šu'ara, 23.-30.
311 Pogledaj prijevod značenja Junus 34.-35.
312 Prijevod značenja Ali Imran, 59.
313 Prijevod značenja Ali Imran, 61.

(1239) Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: *"Vi se parničite kod mene. I možda je jedan od vas u svome dokazu ubjedljiviji od drugog..."*[314]

(1240) Omer b. el-Hattab, radijallahu anhu, raspravljao se sa židovima o Džibrilu i Mikailu, alejhimas-selam. Skupina komentatora kaže: "Omer, radijallahu anhu, imao je zemlju poviše Medine i s vremena na vrijeme odlazio bi tamo. Put do nje vodio je pored jedne od židovskih škola. Svaki put kada bi išao do svoje zemlje Omer bi ulazio kod njih i slušao ih. Jednog dana je ušao i oni mu rekoše: 'O Omere, nema nam nijednog od drugova Muhammeda dražeg od tebe. Kada oni prolaze pored nas, ezijete nas, a ti prolaziš pored nas i ne ezijetiš nas. Zadovoljni smo tobom.' Omer ih upita: 'Koja je zakletva kod vas najveličanstvenija?' Rekoše: 'Zakletva Milostivim.' Omer reče: 'Tako vam Milostivog Koji je objavio Tevrat Musau na Sinajskoj gori, zar ne nalazite Muhammeda kod vas kao vjerovjesnika?' Ušutjeli su. Omer reče: 'Govorite! Šta vam je? Tako mi Allaha, nisam vas pitao zbog toga što sumnjam u nešto od svoje vjere!' Pogledali su jedni u druge, pa je ustao jedan od njih i rekao: 'Obavijestite čovjeka ili ću ga sigurno ja obavijestiti.' Rekli su: 'Da! Mi ga, uistinu, nalazimo zapisanog kod nas, ali je njegov drug od meleka koji mu donosi objavu Džibril, a Džibril je naš neprijatelj. On je saučesnik u svakom boju, svakoj kazni, svakom poniženju. Da je njegov pomoćnik bio Mikail, povjerovali bismo u njega. Uistinu je Mikail saučesnik u svakoj milosti, u kiši.' Omer reče: 'Zaklinjem vas Milostivim, Onim Koji je objavio Tevrat Musau, gdje je Mikail i gdje je Džibril kod Allaha, subhanehu ve te'ala?' Rekoše:

---

314 Hadis je vjerodostojan. Zabilježili su ga: Buharija (2680, 7169, 6967), Muslim (1713) i drugi od Ummu Seleme, radijallahu anha, da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Uistinu sam ja samo čovjek. Doista se vi parničite kod mene i možda neko od vas u svome dokazu bude ubjedljiviji od drugoga, pa ja presudim na osnovu onoga što čujem od njega. Tako onaj kome presudim nešto od prava njegova brata, neka ništa od toga ne uzima. Uistinu, samo sam mu dodijelio jedan dio Vatre."* En-Nevevi, rahmetullahi alejhi, kaže: "U ovom hadisu je dokaz za mišljenje većine islamskih učenjaka da presuda kadije ne može da dozvoli laž niti da dozvoli ono što je zabranjeno. Ukoliko svjedok bude lažno svjedočio drugom čovjeku za imetak i po tom svjedočenju sudija presudi, onome u čiju je korist sudija presudio imetak nije dozvoljen. Ako bi posvjedočili za nekoga da je ubica, staratelju ubijenog, ako zna da su oni lašci, ubica ne bi bio dozvoljen. Ili ako bi lažno svjedočili da je čovjek pustio svoju ženu, onome koji zna da oni lažu ne bi bilo dozvoljeno da tu ženu oženi nakon što kadija donese presudu o razvodu braka."

'Džibril je s Njegove desne strane, a Mikail s lijeve strane.' Omer reče: 'Svjedočim da je onaj koji je neprijatelj onome s desne strane isto tako i neprijatelj onome s lijeve strane. I onaj koji je neprijatelj onome s lijeve strane, da je neprijatelj i onome koji je s desne strane. I da je onaj koji je neprijatelj njima, uistinu neprijatelj i Allahu.' Nakon toga, Omer se vratio da obavijesti Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, kad kod njega zateče Džibrila, alejhis-selam. Pretekao ga je sa Objavom. Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, ga pozva i prouči mu: ***'Reci: Ko je neprijatelj Džibrilu? A on, Allahovom voljom, tebi stavlja na srce Kur'an – koji potvrđuje da su i prijašnje objave istinite – kao putokaz i radosnu vijest vjernicima. Ko je neprijatelj Allahu i melekima Njegovim i poslanicima Njegovim i Džibrilu i Mikailu – pa Allah je, doista, neprijatelj onima koji neće da vjeruju.'***[315] Omer reče: 'Tako ti Onoga Koji te je poslao sa istinom, došao sam ti i nisam želio ništa drugo osim da te obavijestim!'" Ovo je jedan od slučajeva kada je Uzvišeni Allah posvjedočio istinitost Omerovih riječi i njegov dokaz.

Ovo je lijepo poglavlje za dokazivanje kod naučnika.

(1241) Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, obavijestio je da su se Adem i Musa, alejhimas-selam, raspravljali pa je Adem savladao Musaa u raspravi.

(1242) Od Kajsa b. Ubada[316] prenosi se da je rekao: "Čuo sam Ebu Zerra[317] da kaže: 'Ovi ajeti: ***Ova dva protivnička tabora spore se***

---

315 Prijevod značenja El-Bekare, 97.-98.

316 Kajs b. Ubad je Ebu Abdullah el-Basri. Došao je u Medinu za vrijeme Omerove, radijallahu anhu, vladavine. Prenosio je od starih ashaba. Bo je od *muhadremina* i dobrih ljudi. Bio je od onih koji su izašli sa Ibnul-Eš'asom. El-Hadždžadž ga je ubio nakon osamdesetih godina, Allah mu se smilovao.

317 Ebu Zerr el-Gifari je Džundub b. Džunade, jedan od prvih muslimana i ashaba Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, plemićkog porijekla. Bio je peti od prve peterice u islamu. Paćen je i mučen u Mekki, a zatim vraćen svome narodu koji je pozivao ka priznavanju poslanstva Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem. Kada je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, učinio hidžru u Medinu, otišao je do njega i pridržavao ga se, borio se s njim. Bio je muftija u vrijeme vladavine Ebu Bekra, Omera i Osmana, radijallahu anhum. On je prenosilac najveličanstvenijeg hadisa kod Šamljana: **"O robovi Moji! Uistinu, Ja sam sebi zabranio nasilje..."** Bio je primjer

***oko Gospodara svoga...*, sve do riječi: *...na put Onoga Koji je hvale dostojan*[318], objavljeni su povodom šesterice na dan Bedra: Alije b. Ebi Taliba, Hamze b. Abdul-Mutalliba, Ubejde b. el-Harisa b. Abdul-Mutalliba, Utbe b. Rebi'e, Šejbe b. Rebi'e i El-Velida b. Utbe.'"

(1243) "Ashabi Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, diskutovali su na dan Sekife, uzvraćali, uspostavljali i raspravljali sve dok istina nije bila na strani njenih nosilaca."

(1244) "I raspravljali su se nakon što su dali prisegu Ebu Bekru, radijallahu anhu, za borbu protiv otpadnika." I druga poglavlja čije bi se spominjanje oduljilo.

(1245) Diskutovali su sa Ebu Bekrom pozivajući se na riječi Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem: *"Naređeno mi je da se borim protiv ljudi sve dok ne kažu la ilahe illallah. Pa kada to kažu, sačuvali su od mene svoju krv i svoj imetak, osim s njenim pravom, i njihov obračun je kod Allaha."*

Ebu Bekr, radijallahu anhu, rekao je: "Od njenog prava jeste zekat. Tako mi Allaha, sigurno ću se boriti protiv svakoga ko napravi razliku između namaza i zekata, pa makar, kada bi se ustegli da daju zekat užeta ili povoca, borio bih se za to protiv njih. Omer i drugi ashabi, radijallahu anhuma, koji su se suprotstavljali Ebu Bekru, shvatili su da je istina na njegovoj strani pa su ga slijedili. Ovo je obaveza svakom onom koji se bude suprotstavljao i raspravljao sa svojim drugom, da prihvati njegovo mišljenje ukoliko se ispostavi da je istina u njegovim riječima. Riječi Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem: *"osim s njenim pravom"* su poput Allahovih, subhanehu ve te'ala, riječi: ***"I ne ubijajte onoga koga je Allah zabranio ubiti, osim kada to pravda zahtijeva..."***[319]

---

skromnosti, istinitosti, znanja i rada po njemu, onoga koji je govorio uvijek istinu i u tome ga ništa nije sprečavalo. Bio je prisutan prilikom osvojenja Bejtul-Makdisa sa Omerom, radijallahu anhuma. U predislamskom dobu obožavao je samo Allaha, subhanehu ve te'ala, i nije obožavao kipove. Na dan Hunejna nosio je barjak plemena Gifar. Umro je 32. h.g.

318 Prijevod značenja El-Hadždž, 19.-24.

319 Prijevod značenja El-En'am, 151.

(1246) Od Tarika b. Šihaba se prenosi da je rekao: "Nakon što je Ebu Bekr, radijallahu anhu, skupio otpadnike, rekao im je: 'Izaberite protjerivajući siguran rat ili ponizni sporazum.' Rekli su: 'Protjerivajući siguran rat smo upoznali, a šta je ponizni sporazum?' Odgovorio je: 'Platit ćete krvarinu za naše ubijene, a mi nećemo platiti krvarinu za vaše ubijene.' Omer b. el-Hattab, radijallahu anhu, ustao je i rekao: 'Naši ubijeni su ubijeni na Allahovom putu i za njih se ne plaća krvarina, a mi ćemo vam uzeti oružje i konje.'" Ibn Mahan je rekao: "Rekao je: 'Pridržavat ćete se devinih repova sve dok Allah ne pokaže nasljedniku, halifi, Svoga Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, i vjernicima ono što hoće.'"[320]

(1247) Od Zirra b. Hubejša prenosi se da je rekao: "Rekao sam Huzejfi: 'Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao je u Bejtul-Makdisu.' Pa mi je rekao: 'Ti kažeš da je klanjao u njemu, o ćelavče!' Rekao sam: 'Da. Između mene i tebe je Kur'an.' Huzejfe je rekao: 'Onaj koji bude dokazivao Kur'anom sigurno će uspjeti.' Proučio sam mu: ***'Hvaljen neka je Onaj Koji je u jednom času noći preveo Svoga roba iz Hrama časnog u Hram daleki.'***[321] Upitao me je: 'Gdje u njemu nalaziš da je klanjao?' I spomenuo je hadis."

(1248) Alija, radijallahu anhu, raspravljao se sa havaridžima sve dok se nisu okrenuli i otišli.

(1249) Ibn Abbas, radijallahu anhuma, također se raspravljao s njima govorom protiv kojeg se nije mogao donijeti dokaz, slično Alijinom govoru.

Da to nije općepoznato i da nema bojazni od oduljivanja ove knjige zbog toga, spomenuo bih to onako kako je došlo.

(1250) Od Ibn Abbasa, radijallahu anhuma, prenosi se da je rekao: "Nakon što su se iskupile harurije (haridžije), izašle su na Aliju, radijallahu anhu. Jedan čovjek mu je došao i rekao: 'O vođo vjernika, ti ljudi će izaći na tebe.' Alija je odgovorio: 'Pusti ih sve dok ne izađu.'

---

320 Hadis je vjerodostojan. Hafiz Ibn Hadžer spominje u "Fethu" (13/210) da je El-Burkani zabilježio ovaj hadis i El-Humejdi koji kaže da ga je Buharija zabilježio u svome "Sahihu" skraćeno. Pogledaj: "Feth" (13/210).

321 Prijevod značenja El-Isra', 1.

Kada je došao taj dan, rekao sam: 'O vođo vjernika, odgodi malo sa namazom i nemoj otpočinjati sve dok ne odem do tih ljudi.' Ušao sam među njih, a oni su spavali. Bili su blijeda i mršava lica od noćnog bdijenja. Na njihovim licima vidjeli su se tragovi sedžde. Ruke su im bile poput devinih žuljevitih koljena. Na njima je bila iznošena odjeća. Upitali su: 'Šta te dovelo, Ibn Abbase? I kakav je to ogrtač na tebi?' Rekao sam: 'Šta nalazite u ovome? Vidio sam Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, u najljepšoj jemenskoj odjeći.' Zatim sam proučio: '***Reci: Ko je zabranio Allahove ukrase, koje je On za robove Svoje stvorio i ukusna jela?***'[322] Upitali su: 'Šta te dovelo?' Rekao sam: 'Došao sam vam od ashaba Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, i među vama se ne nalazi niko od njih, niti iko od amidžića Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem. Njima je objavljen Kur'an i oni najbolje poznaju njegovo tumačenje. Došao sam da vam prenesem od njih i da njima prenesem od vas.' Neki od njih su rekli: 'Ne raspravljajte se sa Kurejšijama. Uistinu je Allah, subhanehu ve te'ala, rekao: ***...jer su oni narod svadalački.***'[323] Drugi su rekli: 'Svakako! Razgovarat ćemo s njim!' Pa su razgovarala sa mnom dvojica ili trojica od njih. Upitao sam: "Zbog čega mu prigovarate?' Rekli su: 'Zbog tri stvari.' Upitao sam: 'Koje su to stvari?' Odgovorili su: 'Uzeo je ljude za sudije u Allahovoj stvari, a Allah, subhanehu ve te'ala, rekao je: ***A sud pripada samo Allahu!***'[324] Rekao sam: 'Ovo je jedna i koja još?' Rekao je: 'Uistinu, on se borio, ali nije uzeo roblje niti plijen, pa ako su bili vjernici, borba protiv njih ne bi bila dozvoljena, a ako su bili nevjernici i borba protiv njih i roblje bili bi dozvoljeni.' Rekao sam: 'I šta još?' Rekli su: 'Izbrisao je iz svoga imena *vođa vjernika,* pa ako nije vođa vjernika, onda je vođa nevjernika.' Rekao sam im: 'Ako bih vam došao s onim iz Allahove Knjige i sunneta Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, što će pobiti ovaj vaš govor, hoćete li se vratiti?' Odgovorili su: 'A šta nas to sprečava da se ne vratimo?' Rekao sam: 'Što se tiče vaših riječi: - Uzeo je ljude za sudije u Allahovoj stvari, pa Allah je uistinu rekao: ***O vjernici, ne ubijajte divljač dok obavljate obrede hadždža! Onome od vas ko je hotimično ubije kazna je da jednu domaću životinju, čiju će vrijednost procijeniti dvojica vaših pravednih***

---

322 Prijevod značenja El-E'araf, 32.
323 Prijevod značenja Ez-Zuhruf, 58.
324 Prijevod značenja El-En'am, 57.

ljudi...[325] I o ženi i njenom suprugu je rekao: ***A ako se bojite razdora između njih dvoje, onda pošaljite jednog pomiritelja iz njegove, a jednog pomiritelja iz njene porodice.***[326] I to je Allah Svevišnji prepustio ljudima. Allahom vas zaklinjem, zar ne smatrate da je sud ljudi po pitanju muslimanske krvi i pomirenja među njima preči od suda po pitanju zečije krvi koja vrijedi osminu četvrtine jednog dinara i po pitanju ženinog polnog organa.' Rekli su: 'Svakako. Ovo je preče.' Upitao sam: 'Jesam li pronašao izlaz iz ovoga?' Odgovorili su: 'Jesi.' Rekao sam: 'Što se tiče vaših riječi: - Borio se a nije uzimao roblje i nije uzimao plijen, pa zar biste svoju majku Aišu, radijallahu anha, uzeli za roblje? Ako biste rekli: - Uzet ćemo je za roblje i dozvoliti od nje ono što smo dozvolili i od ostalih mimo nje, postali biste nevjernici. A ako biste rekli: - Ona nije naša majka, opet biste postali nevjernici, pa ste vi između ove dvije zablude. Jesam li vam našao izlaz iz ovoga?' Odgovorili su: 'Da.' Rekao sam: 'A što se tiče vaših riječi: - Iz svog imena izbrisao je iz *vođa vjernika,* pa ja ću vam dati dokaz od onoga s kojim ste zadovoljni. Uistinu, Allahov Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, na dan Hudejbije prilikom spajanja sporazuma sa Ebu Sufjanom i Suhejlom b. Amrom, rekao je: - *Piši, o Alija: Ovo je ono na čemu su se sporazumjeli Muhammed, Allahov poslanik...* Ebu Sufjan i Suhejl b. Amr tada rekoše: - Mi ne znamo da si ti Allahov poslanik. Kada bismo znali da si ti, doista, Allahov poslanik, ne bismo se borili protiv tebe. Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, reče: - *Gospodaru moj, Ti znaš da sam ja, uistinu, Tvoj poslanik. Alija, izbriši i napiši: Ovo je ono na čemu su se sporazumjeli Muhammed b. Abdullah, Ebu Sufjan i Suhejl b. Amr.*'" Rekao je: "Pa su se od njih povratile dvije hiljade, a ostali su ostali, izašli su i svi bili ubijeni."

(1251) Od Alije, radijallahu anhu, prenosi se da je nakon što je pobijedio stanovnike Basre na dan Bitke na devi, u njihove šatore unio oružje i osim njega ništa drugo. Upitali su: "Kako si nam dozvolio njihovu krv, a nisi nam dozvolio njihov imetak i njihove žene?" Rekao je: "Donesite svoje strijele i odapnite ih na Aišu." Rekli su: "Od Allaha oprosta tražimo!" Pa ih je Alija, radijallahu anhu, nadvladao i upoznao ih da ako im ona nije dozvoljena, nisu im dozvoljeni ni njeni sinovi.

---

325 Prijevod značenja El-Maide, 95.
326 Prijevod značenja En-Nisa', 35.

Ispravno je, dakle, da Alija, radijallahu anhu, ništa nije uzeo od plijena onih koji su učestvovali u Bitki na devi i Siffinu, osim što im je oduzeo oružje i premjestio ga na drugo mjesto.

(1252) Od Hišama b. Jahjaa b. Jahjaa el-Gasanija prenosi se da je njegov otac rekao: "Harurije su se digle protiv mene u Mosulu, pa sam pisao Omeru b. Abdul-Azizu o njihovoj pobuni. On mi je uzvratio pismom naredujući mi da ih pustim, pozovem neke njihove ljude i smjestim ih u poštanska kola kako bi došli kod Omera i raspravljali se s njim. Pa, ako oni budu na istini, on će ih slijediti, a ako on bude na istini, oni će njega slijediti. Naredio mi je da neke od njihovih ljudi uzmem kao zalog i da im dam zalog u njihove ruke, da bude kod njih sve dok se stvari ne završe. Rok im je bio tri mjeseca. Kada su došli pred Omera, uveo ih je kod sebe i diskutovao s njima sve dok nisu imali nikakvog očiglednog dokaza, usljed čega je jedna skupina od njih odustala od svoga mišljenja i odazvali su se Omeru. Druga skupina je rekla: 'Nećemo ti se odazvati sve dok pripadnike svoje loze ne proglasiš nevjernicima i dok ih ne prokuneš i dok ih se ne odrekneš.' Omer im je rekao: 'Na vašu pobunu vas nije navelo ništa drugo osim iskrenost. Recite mi jeste li se odrekli faraona, ili jeste li ga prokleli, ili jeste li ga spominjali u nekim od svojih stvari?' Odgovorili su: 'Ne.' Rekao im je: 'Kako ste sebi dopustili da ga ne proklinjete i da ga se ne odreknete, a Allah, subhanehu ve te'ala, nijednog čovjeka nije opisao ružnijim osobinama kao što je njega opisao, a od mene tražite da prokunem pripadnike svoje loze i da ih se odreknem, a medu njima ima i dobročinitelja i grješnika, onih koji pogriješe i koji pogode?!' I spomenuo je hadis."

(1253) Od Muhammeda b. Sulejma, jednog od sinova Rebi'e b. Hanzale b. Adija, prenosi se da je rekao: "Omer b. Abdul-Aziz poslao je mene i Avna b. Abdullaha do havaridža koji su se pojavili na Arapskom poluotoku" – a zatim je spomenuo Omerovu diskusiju s havaridžima i u njoj spomenuo da su rekli: 'Razišao si se sa pripadnicima svoje loze i nazvao si ih nasilnicima, pa ili su na istini ili su na laži. Ako smatraš da si ti na istini, a oni na laži, prokuni ih i odreci ih se. Ukoliko to učiniš, pa mi smo od tebe i ti si od nas. A ako to ne učiniš, ti nisi od nas niti smo mi od tebe.' Omer je rekao: 'Saznao sam da niste ostavili porodice i familije i izložili se ubijanju i borbi, osim zbog toga što smatrate da ste vi u pravu. Medutim, vi

ste pogriješili, otišli u zabludu i ostavili istinu. Obavijestite me: Je li vjera jedna ili su dvije?' Odgovorili su: ' Svakako, jedna.' Upitao ih je: 'Pa, je li vam u vašoj vjeri dozvoljeno ono što je meni uskraćeno?' Odgovorili su: 'Ne.' Rekao je: 'Obavijestite me o Ebu Bekru i Omeru, kakvim ih smatrate?' Odgovorili su: 'Naši najbolji prethodnici su Ebu Bekr i Omer.' Rekao je: 'Zar ne znate da nakon što je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, preselio, Arapi su se odmetnuli, pa se Ebu Bekr borio protiv njih, ubijao je muškarce, a žene i djecu uzimao za roblje?' Odgovorili su: 'Svakako.' Omer b. Abdul-Aziz je rekao: 'Zar nije Omer, kada je preselio Ebu Bekr i on došao za halifu, vratio žene i djecu njihovim familijama?' Odgovorili su: 'Svakako.' Omer je upitao: 'Pa, je li se Omer odrekao Ebu Bekra i prokleo ga zbog svog razilaženja s njim?' Odgovorili su: 'Ne.' Upitao je: 'I vi ste ih prihvatili za halife i pored njihove različitosti?' Odgovorili su: 'Da.' Omer ih je upitao: 'Šta kažete za Bilala b. Mirdasa?' Odgovorili su: 'Bilal b. Mirdas je od naših najboljih prethodnika.' Upitao ih je: 'Zar ne znate da se nije sustegao od krvi i imetaka i da njegovi drugovi nisu prestali prljati svoje ruke krvlju i imecima? Pa, je li se odrekla jedna skupina druge i je li proklela jedna drugu?' Odgovorili su. 'Ne.' Upitao ih je: 'I jeste li sve njih prihvatili i pored njihove različitosti?' Odgovorili su: 'Da.' Omer je rekao: 'Obavijestite me o Abdullahu b. Vehbu er-Rasibiju kada su on i njegovi drugovi izašli iz Basre namjeravajući napasti vaše drugove u Kufi, pa su prošli pored Abdullaha b. Habbaba i ubili ga. Rasporili su stomak njegove sluškinje, a zatim se vratili ljudima iz plemena Kati'a, pobili ljude, zaplijenili imetke, a djecu pobacali u kazane i neosnovano protumačili Allahove, subhanehu ve te'ala, riječi: ***Jer, ako ih ostaviš, oni će robove Tvoje u zabludu zavoditi i samo će grješnika i nevjernika rađati!***'[327] Zatim su došli svojim drugovima iz Kufe koji su se ustegli od tuđih ženskih polnih organa, tuđe krvi i imetaka, pa je li se jedna skupina odrekla druge, ili, je li jedna proklela drugu?' Odgovorili su: 'Ne.' Omer je upitao: 'I prihvatili ste ih i pored njihove različitosti?' Rekli su: 'Da.' Omer je, zatim, rekao: Ovi koji su se međusobno razišli u pravcu i propisima i nisu se odrekli jedni drugih i pored razlike u pravcu, i njima i vama to je bilo dozvoljeno, a meni nije dozvoljeno da se razidem sa pripadnicima svoje loze u pravcu i propisima sve dok ih ne prokunem i odreknem se njih? Obavijestite

327 Prijevod značenja Nuh, 27.

me o proklinjanju: 'Je li ono obavezno za ljude?' Odgovorili su: 'Da.' Omer je upitao: 'Kada si zadnji put prokleo faraona?' Odgovorio je jedan od njih: 'Mnogo je vremena prošlo kako ga nisam prokleo.' Omer je rekao: 'On je jedan od vođa nevjerstva i ne proklinje se već dugo vremena, pa zar meni priliči da proklinjem one pripadnike svoje loze s kojima sam se razišao.'" I spomenuo je slučaj u potpunosti.

(1254) Ebu Omer kaže: Ovo je Omer b. Abdul-Aziz, rahmetullahi alejhi, onaj od koga je došao žestok govor o zabrani diskusije u vjeri. On je rekao: "Ko svoju vjeru učini ciljem za raspravljanje, učestat će s promjenama."

Nakon što je bio prisiljen i što je vidio da je pobjeda u njegovim riječima i nadao se da ih Allah njime uputi, tražilo se od njega pojašnjenje, pa je pojasnio i diskutovao, a bio je jedan od velikih poznavalaca šerijatskog znanja, Allah mu se smilovao.

(1255) Jedan od učenjaka je rekao: "Svaki koji raspravlja je učenjak, ali nije svaki učenjak sposoban za raspravljanje", tj. ne dolazi od svakog učenjaka očigledan dokaz, svaki učenjak ne iznosi odgovor i razum mu ne žuri s nedvojbenim očiglednim dokazom. Onaj koji pri sebi bude imao ove osobine, taj je od najvećih učenjaka i najkorisnijih za sjedenje s njim i obnavljanje znanja, a Allah Svoju blagodat daje kome On hoće, Allah je Onaj Koji posjeduje neizmjernu blagodat.

(1256) Ebu Ibrahim el-Muzeni[328] rekao je jednom od svojih protivnika u šerijatskom pravu: "Na osnovu čega kažete tako i tako? Zbog čega kažete tako i tako?" Čovjek mu je odgovorio: "O Ebu Ibrahime, ti dobro znaš da mi nismo od onih koji brzo zaključuju." El-Muzeni je rekao: "Ako niste od onih koji brzo zaključuju, onda ste od običnih ljudi."

---

328 Ebu Ibrahim el-Muzeni je imam, autoritet, pravnik ummeta, Ismail b. Jahja el-Muzeni, el-Misri, učenik imama Šafije. Bio je vođa u šerijatskom pravu usljed čega je Šafija rekao: "El-Muzeni je pomagač moga pravca."

(1257) Od El-Abbasa b. Abdul-Azima el-Anberija[329] prenosi se da je rekao: "Bio sam kod Ahmeda b. Hanbela kad mu je došao Alija b. el-Medini jašući na jahalici. Raspravljali su se oko svjedočenja i podigli toliko svoje glasove da sam pomislio da će među njima zavladati mržnja. Ahmed je prihvatao svjedočenje, a Alija ga je odbacivao. Kada je Alija htio da ide, Ahmed je ustao i pridržao mu povoce."[330]

Čuo sam Ahmeda da na tom skupu kaže: "Ne gledaj u ono što se desilo među ashabima Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, i prepustimo ih Allahu, azze ve dželle. Očigledan dokaz za to je hadis Hatiba."

Ebu Omer kaže: Ahmed b. Hanbel, rahmetullahi alejhi, smatrao je stanovnikom Dženneta svakog ko je učestvovao na Bedru i Hudejbiji, ili one koji su jedni drugima prolijevali krv, a o čemu je došlo predanje, tj. o tome šta se događalo među njima, dok je Alija b. el-Medini to odbacivao i predanja o tome nije smatrao vjerodostojnim.

Što se tiče rasprava učenjaka i njihovih diskusija, pa uistinu su šerijatskopravna pitanja koja se prenose od ashaba, tabiina i onih koji su došli poslije njih mnogobrojna. U prilog tome spomenut ćemo neka predanja.

(1258) Zejd b. Sabit rekao je Aliji, radijallahu anhuma, o robu koji sklopi ugovor o oslobađanju uz otkup: "Da li bi ga kamenovao ako bi počinio blud?" Alija je odgovorio: "Ne." Ponovo je Zejd upitao: "A da li dozvoljavaš njegovo svjedočenje?" Alija je odgovorio: "Ne." Na to mu je Zejd rekao: "On je rob sve dok za svoj otkup ne isplati i posljednji dirhem."

---

329 On je Ebu el-Fadl el-Anberi, el-Basri, imam, hafiz, dokaz. Mnogo je putovao. Bio je more predanja, od uglednih muslimana i najpametnijih u svoje vrijeme. Umro je 246. h.g.

330 Poznati hadis Hatiba b. Ebi Belte'a koji je muttefekun alejhi. Bilježe ga Buharija (3007, 4890) i Muslim (2494) u kojem stoji da je Ubejdullah b. Ebi Rafi'a, Alijin pisar, rekao: "Čuo sam Aliju da kaže: 'Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, me poslao...', pa je spomenuo hadis i u njemu slučaj, da bi na kraju spomenuo riječi Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem: *'Uistinu je on* –tj. Hatib b. Ebi Belte'a *– bio prisutan na Bedru. Šta znaš možda je Allah pogledao u učesnike Bedra i rekao: - Radite što god hoćete, već sam vam oprostio.'"*

Ma'mer spominje od Katade da je Alija, radijallahu anhu, rekao za roba koji sklopi ugovor o oslobađanju uz otkup: "Nasljeđuje onoliko koliko je dao, kažnjava se onoliko koliko je dao, oslobađa se onoliko koliko je dao i njegova vjera biva srazmjerna onome koliko je dao."

Zejd je također dokazivao svoj stav onim ashabima koji bi mu se suprotstavljali time što su takvi robovi ulazili kod majki vjernika sve dok ne bi izmirili sav svoj dug za otkup i Zejd bi govorio: "Kažu pravnici svih prostora."

(1259) Ubejdullah b. Omer diskutovao je sa svojim ocem oko imetka koji je njemu i njegovom bratu dao Ebu Musa el-Eš'ari. Ubejdullah je rekao: "Kada bi imetak propao, nadoknadili bismo ga, a nama pripada i korist nadoknade."

(1260) Sulejman b. Jesar[331] je rekao o trudnici koja rodi jedno dijete i u njenom stomaku ostane drugo, da njen muž treba da joj se vrati.

Ikrime je rekao: "Ne treba joj se vraćati jer se ona porodila." Sulejman ga je upitao: "A je li joj dozvoljeno da se uda?" Odgovorio je: "Ne." Rekao je: "Pobijeđen je rob."

(1261) Ibn Abbas, radijallahu anhuma, rekao je: "Neka se boji Allaha Zejd! Zar da učini da djetetovo dijete bude na stepenu djeteta, a da ne učini da očev otac bude na stepenu oca?! Ako želi, raspravljat ću se s njim kod Crnog kamena."

(1262) Od Ibn Abbasa, radijallahu anhuma, prenosi se da je rekao: "Ko želi raspravljat ću s njim da se *zihar* ne odnosi na robinju, jer je Allah, azze ve dželle, rekao: ***'Oni od vas koji ženama svojim reknu da im nisu više dopuštene, kao što im nisu dopuštene majke njihove, a one nisu majke njihove, majke njihove su samo one koje su ih rodile – oni, zaista, govore ružne riječi i neistinu – a Allah sigurno briše grijehe i prašta. Oni koji ženama svojim reknu da***

331 Sulejman b. Jesar je Ata'in brat, sluga majke vjernika Mejmune, radijallahu anha. Imam je, pravnik, učenjak i muftija Medine. Rođen je za vrijeme Osmanove vladavine. Prenosio je od velikih ashaba. Bio je jedna od posuda znanja, tako da su ga mnogi smatrali učenijim od Seida b. el-Musejjeba. Čak je sam Seid b. el-Musejjeb upućivao ljude na njega u nekim pitanjima, govoreći: "Sulejman je najučeniji od svih koji postoje danas." Umro je 107. h.g.

im nisu dopuštene, kao što im nisu dopuštene majke njihove, a onda odluče da s njima nastave da žive, dužni su, prije nego što jedni drugo dodirnu, da jednog roba ropstva oslobode. To vam se naređuje, a Allah dobro zna ono što vi radite."[332]

Mudžahidu je u vezi s ovim pitanjem rečeno: "Zar Alah, azze ve dželle, nije rekao: ***'Oni koji ženama svojim reknu da im nisu dopuštene, kao što im nisu dopuštene majke njihove...'*** i zar robinja nije od žena?" Mudžahid je odgovorio: "Allah, subhanehu ve te'ala, rekao je: ***'...I navedite dva svjedoka, dva muškarca vaša...'***[333] Zar rob nije muškarac? Dozvoljavate li njegovo svjedočenje? Kao što se ovdje pod svjedočenjem ne misli na roba muškarca, isto se tako po pitanju zihara ne misli na robinju – ženu. I ovo je očita analogija."

(1263) I Ebu Hurejre se raspravljao sa Abdullahom b. Selamom po pitanju Sudnjeg dana koji će se dogoditi na dan petka, kao što to spominje Malik u "Muvetti".

(1264) I Seid b. el-Musejjeb raspravljao se s Rebi'om po pitanju ženskih prstiju.

(1265) Omer b. el-Hattab raspravljao se sa Ebu Ubejdom, radijallahu anhuma, o hadisu kuge. Njegove riječi su: "Šta misliš kada bi imao deve kojima bi prevaljivao dolinu..." (hadis).

I toga je toliko da se ne može pobrojati.

U Allahovim, subhanehu ve te'ala, riječima: ***"Zašto se raspravljate o onome o čemu nemate znanja?"***[334], dokaz je svakome ko razmišlja da je dokazivanje znanjem dozvoljeno i da je to rasprostranjeno.

Od oštroumnog i jakog dokazivanja protivniku jeste i ono što:

(1266) Prenosi Hammad b. Seleme od El-Ezreka b. Kajsa da je El-Ahnef b. Kajs prezirao namaz u ograđenom dijelu, pa mu je neki čovjek rekao: "O Ebu Bahre, zašto ne klanjaš u ograđenom dijelu?"

---

332 Prijevod značenja El-Mudžadela, 2.-3.
333 Prijevod značenja El-Bekare, 282.
334 Prijevod značenja Ali Imran, 66.

El-Ahnef mu je odgovorio: "A ti, zašto ti klanjaš u njemu?" Čovjek je rekao: "Neću ga napustiti." El-Ahnef reče: "Tako i ja neću klanjati u njemu."

Ovo je prelijep primjer dokazivanja protivniku.

(1267) El-Muzeni je rekao: "Ne smatrajte diskusiju jednom od tri stvari: potvrđivanje onoga što ima u svojim rukama, ili prelazak s greške na kojoj je bio ili sumnje, pa ne gradi se nešto od vjere na sumnji."

Rekao je: "Kako da prezire diskusiju onaj koji ne razmatra odgovore u njoj?!" Rekao je: "Pravo diskusije je da se njome namjerava Allahovo, subhanehu ve te'ala, zadovoljstvo i da prihvati iz nje ono što vidi da je ispravno."

Rekli su: "Diskusija nije ispravna i isticanje istine između dva protivnika sve dok protivnici ne budu približni ili na istom položaju kada je u pitanju vjera, razumijevanje, razboritost, umjerenost. U protivnom, to je samo svađa i hvalisanje jednog nad drugim."

(1268) Sulejman b. Imran je rekao: "Čuo sam Eseda b. el-Furata[335] da kaže: 'Do mene je doprla vijest da su se neki ljudi u Iraku raspravljali u znanju, pa je neko upitao: - Ko su ovi? Odgovoreno mu je: - To su ljudi koji dijele nasljedstvo Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem.'"

(1269) Omer b. Abdul-Aziz je rekao: "Vidio sam da je otmjenost i ljubaznost ljudi oplodnja za njihove razume."

(1270) Rekao je: "Nisam vidio nijednog da je ljubazan prema ljudima a da nije postigao sveobuhvatan govor."

Jahja b. Muzejn je rekao: "Ovdje se pod otmjenošću i ljubaznošću podrazumijeva zalazak u razgovor, ponavljanje kao što se to čini

335 Esed b. el-Furat b. Sinan, imam, autoritet, kadija, vođa, predvodnik mudžahida, Ebu Abdullah el-Harrani, a zatim el-Magribi. Rođen je u Haranu u Šamu 144. h.g. Ušao je u Kajrevan s ocem za vrijeme borbe. Prenosio je od Malika ''Muvettu''. Zapisivao je znanje koje se prenosilo od Ebu Hanife u svom poznatom djelu ''Esedijska pitanja". Umro je 213. h.g.

pri poučavanju, urazumijevanju, obnavljanju i izučavanju, a Allah najbolje zna.

(1271) Ebu Ubejd el-Kasim b. Sellam je govorio: "Nikada nisam raspravljao s nekim čovjekom koji je imao uvida u sve znanosti a da ga nisam savladao, i nikada se sa mnom nije raspravljao čovjek koji je dobro poznavao neku oblast šerijatskog znanja a da me nije savladao."[336]

(1272) Muhammed b. Abdullah b. Abdul-Hakem bi govorio: "Nisam vidio nikoga da se raspravlja sa Šafijom a da mi se nije sažalilo na njega kada bih vidio njegov položaj pred Šafijom."

(1273) Muhammed b. Abdullah b. Abdul-Hakem je govorio: "Da si vidio Šafiju, rahmetullahi alejhi, dok se raspravlja, pomislio bi da je zvijer koja hoće da te pojede."

(1274) Od njega se prenosi da je rekao: "Šafija je podučio ljude očiglednim dokazima."

(1275) I rekao je: "Allah se smilovao Šafiji, da njega nije bilo, ne bih shvatio analogiju." Rekao je: "Ko bi odgovarao nekome mimo Šafije, to bi mu bilo lahko, ali kada bi odgovarao Šafiji, to bi mu išlo vrlo teško."

---

336 Kažem: Lijepo je da ovdje ukažemo na sveobuhvatnost naše čiste vjere islama, vjere ovoga i drugoga svijeta, vjere koja okuplja sve znanosti. Zbog toga je lijepo da onaj koji traži znanje uzme od svake znanosti ponešto. Život je kratak. I nema smetnje da se nakon toga specijalizira u jednoj oblasti. Davno je rečeno: "Upoznaj se svim pomalo i upoznaj se sa svim od jednoga." Pa, ukoliko čovjek bude prisiljen na diskusiju i raspravu sa sljedbenicima novotarija oko njihovih novotarija, neophodno je da se upozna sa osnovom njihove novotarije i da upozna dokaze koje oni koriste, mudro im odgovarajući usljed čega će njegovi protivnici biti zauzdani. U protivnom, svojom nesposobnošću da im uzvrati i odgovori na njihove spletke, dovest će ih u iskušenje pa će na osnovu njegove nemogućnosti i nesposobnosti pomisliti da su oni doista na jasnoj istini. I naprotiv, može i on biti iskušan dokazima koje mu oni iznose, a o kojima on nema znanja, a Allah najbolje zna.

Pedeset osmo poglavlje

NEISPRAVNOST SLIJEPOG SLIJEĐENJA, NJEGOVA ZABRANA I RAZLIKA IZMEĐU SLIJEPOG I VALIDNOG SLIJEĐENJA

Allah, subhanehu ve te'ala, osudio je slijepo slijedenje ma mnogim mjestima u Svojoj Knjizi. Tako kaže: ***"Oni, pored Allaha, bogovima smatraju svećenike svoje i monahe svoje."***[337]

(1276) Adijj b. Hatim[338] je rekao: "Došao sam Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, a na mom vratu bio je krst, pa mi je rekao: *'O Adijj b. Hatime, skini taj kip sa svoga vrata.'* Skinuo sam, a on je učio suru Bera'a sve dok nije došao do ovoga ajeta: ***'Oni, pored Allaha, bogovima smatraju svećenike svoje i monahe svoje.'*** Rekao sam: 'Allahov Poslaniče, mi ih nismo uzimali za bogove.' Rekao je: *'Svakako da ste ih uzimali, zar vam nisu dozvoljavali ono što vam je bilo zabranjeno, pa ste i vi to smatrali dozvoljenim, i zar vam nisu zabranjivali ono što vam je Allah dozvolio, pa ste i vi to smatrali zabranjenim?!'* Rekao sam: 'Svakako', a on je dodao: *'To je bilo činjenje ibadeta njima.'*"

(1277) Od Ata'a b. es-Saiba, od Ebu el-Buhturija[339] prenosi se da je u vezi s Allahovim, subhanehu ve te'ala, riječima: ***"Oni, pored Allaha, bogovima smatraju svećenike svoje i monahe svoje"***, rekao: "Uistinu, oni kada bi im naredili da ih obožavaju pored Allaha, subhanehu ve te'ala, ovi ih ne bi poslušali. Medutim, naredivali su im i ono što je Allah dozvolio učinili su im zabranjenim, a ono što je Uzvišeni zabranio učinili su dozvoljenim, pa su im se pokorili. U tome je bilo njihovo gospodarstvo."

---

337 Prijevod značenja Et-Tevbe, 31.

338 Adijj b. Hatim b. Abdullah b. Sa'd b. el-Hašredž b. Imri'i/l-Kajs b. Adijj. Bio je ashab Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem. Živio je stotinu osamdeset godina. Umro je 67. h.g.

339 Ebu El-Buhturi je Seid b. Fejruz et-Tai el-Kufi, jedan od velikih pobožnjaka, karija koji su se suprotstavili El-Hadždžadžu u vremenu smutnje Ibnul-Eš'asa. Ubijen je u sukobu na El-Džemadžimu 82. h.g.

(1278) Od Ebu el-Buhturija prenosi se da je rekao: "Rečeno je Huzejfi u vezi s riječima Uzvišenog: ***'Oni, pored Allaha, bogovima smatraju svećenike svoje i monahe svoje'***: 'Jesu li ih obožavali?' Odgovorio je: 'Ne, ali su im dozvoljavali zabranjeno, pa su to i oni sami dozvoljavali i zabranjivali su im dozvoljeno, pa su to i oni sami zabranjivali.'"

Allah, subhanehu ve te'ala, rekao je: ***"I eto tako, prije tebe, Mi ni u jedan grad nismo poslanika poslali a da oni koji su raskošnim životom živjeli nisu govorili: 'Zatekli smo pretke naše kako ispovijedaju vjeru i mi ih slijedimo u stopu.' 'Zar i onda' – govorio bi on – 'kad vam ja donosim bolju od one koju ste od predaka vaših upamtili?'"***[340] Slijeđenje njihovih očeva spriječilo ih je da prihvate Uputu, pa su rekli: ***"Ne vjerujemo mi u ono što je po vama poslano!"***[341] O ovima i sličnim njima Uzvišeni je rekao: ***"Najgora bića kod Allaha su oni koji su gluhi i nijemi, koji neće da shvaćaju."***[342] I rekao je: ***"Kad će se glavešine, za kojima su se drugi povodili, svojih sljedbenika odreći i kada će veze koji su ih vezale prekinute biti, i one patnju doživjeti, kada će sljedbenici njihovi uzviknuti: 'Da nam je samo da se vratimo, pa da se i mi njih odreknemo kao što su se oni nas odrekli!' Eto, tako će Allah njima djela njihova po njih kobnim pokazati..."***[343]

Allah, subhanehu ve te'ala, koreći sljedbenike nevjerstva, rekao je: ***"Kakvi su ovo kumiri kojima se i dan i noć klanjate?" Oni odgovoriše: "I naši preci su im se klanjali."***[344]

I rekao je: ***"...mi smo prvake naše i starješine naše slušali, pa su nas oni s Pravog puta odveli."***[345]

U Kur'anu je ukoravanje, slično navedenom, zbog slijepog slijeđenja očeva i vođa uistinu mnogobrojno.

---

340 Prijevod značenja Ez-Zuhruf, 23.-24.
341 Prijevod značenja Sebe', 34.
342 Prijevod značenja El-Enfal, 22.
343 Prijevod značenja El-Bekare, 166.-167.
344 Prijevod značenja El-Enbija', 52.-53.
345 Prijevod značenja El-Ahzab, 67.

Ebu Omer kaže: Islamski učenjaci kao dokaz ništavnosti slijepog slijeđenja uzeli su ove ajete i nije ih u tome spriječilo nevjerstvo ovih da ih ne koriste kao dokaz, jer poistovjećivanje ne biva u pogledu vjerovanja i nevjerovanja, već biva u pogledu slijepog slijeđenja, bez da onaj koji slijedi posjeduje ikakav dokaz. Kao npr. kada bi čovjek slijepo slijedio drugog pa počinio nevjerstvo, ili slijedio drugog pa počinio grijeh, ili ga slijedio u nekom od pitanja dunjaluka pa pogriješio u nekim njegovim aspektima. Svaki od njih bio bi ukoren zbog slijepog slijeđenja, bez dokaza, jer se svako od tih slijeđenja poistovjećuje jedno s drugim, iako se grijesi i razlikovali.

Allah, subhanehu ve te'ala, rekao je: ***"Allah neće nazvati zalutalim narod koji je na Pravi put uputio prije nego što učine ono što im je On zabranio."***[346] Onim što smo spomenuli u prethodnom poglavlju utvrđeno je dokazivanje, kao što je utvrđena i ništavnost slijepog slijeđenja. Kada je slijepo slijeđenje ništavno u svakom pogledu koji smo spomenuli, onda je obavezno predavanje i prepuštanje osnovama, a one su Kur'an i sunnet, ili ono što je u njihovom značenju, sa sveobuhvatnim dokazom o svemu tome.

(1279) Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: *"Ostavio sam vam dvije stvari, i ako ih se budete držali, nećete zalutati: Allahovu, azze ve dželle, Knjigu i sunnet Njegovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem."*

(1280) Omer, radijallahu anhu, rekao je: "Tri stvari uništavaju vjeru: greška učenjaka, rasprava licemjera s Kur'anom i učenjaci koji odvode u zabludu."

(1281) Ebu Derda', radijallahu anhu, rekao je: "Doista, ono čega se najviše bojim za vas jeste greška učenjaka, rasprava licemjera s Kur'anom, a Kur'an je istina i on ima svoje svjetionike kao što i put ima svoje znakove."

(1282) Zaista je Muaz b. Džebel, radijallahu anhu, svaki dan govorio na svome skupu, malo kad je to izostavljao: "Allah je Sudija Najpravedniji, propali su skeptici. (murtabun). Zaista su iza vas iskušenja. U njima će se imetak uvećavati. Otvarat će se Kur'an, pa će

346 Prijevod značenja Et-Tevbe, 115.

ga čitati i vjernik i licemjer, i žena i dijete, i crni i crveni. Bojati se da neko od vas ne kaže: 'Čitao sam Kur'an, ali bojim se da me neće slijediti sve dok im ne izmislim nešto novo, drugo, mimo njega.' Dobro se čuvajte onoga što se unese u vjeru. Zaista je svaka novotarija zabluda. Dobro se čuvajte greške mudraca, jer šejtan izgovori zabludjelu riječ jezikom mudraca, dok licemjer ponekad izgovori riječ istine. Zato prihvatite istinu od koga god ona dođe, jer je, doista, sa istinom svjetlo. Upitali su: 'Kakva je to greška mudraca?' Odgovorio je: 'To je riječ od koje ćete se zaprepastiti i koju ćete negirati i za koju ćete reći: Šta je ovo? Čuvajte se dobro njegove greške i ne dozvolite da vas odvrati od istine, jer, doista, bojati se da će odvraćati od istine. A znanje i vjera imaju svoje mjesto do Sudnjeg dana, pa ko bude htio, naći će ih.'"

(1283) Muaz b. Džebel je rekao: "O skupino Arapa, kako ćete postupiti sa trima stvarima: dunjalukom koji će vam prerezati vratove, greškom učenjaka i licemjerovom raspravom sa Kur'anom?" Okupljeni su šutjeli. Odgovorio je: "Što se tiče učenjaka, ako bude na Pravom putu, svoju vjeru ne činite slijepim slijeđenjem njega. A ako bude iskušan, nemojte da se poljuljate. Zaista vjernik bude iskušan, nakon čega se pokaje. Što se tiče Kur'ana, nikome nije skriveno da on ima svoje svjetionike kao što i put ima svoje svjetionike. Ono što spoznate od njega, ne pitajte o tome, a ono što vam ne bude jasno, o tome pitajte onoga koji to poznaje. A što se tiče dunjaluka, onome kome Allah dâ bogatstvo u srcu, taj je uspio, a onaj kome to ne bude dato, njegov dunjaluk mu neće koristiti."

(1284) Od Abdullaha b. Mes'uda, radijallahu anhu, prenosi se da je govorio: "Budi učen ili onaj koji traži znanje i ne budi od povodljivaca koji su između toga."

Od njega se takoder prenosi da je rekao: "Nazivali smo povodljivcem u džahilijjetu onoga koji bi bio pozvan na gozbu pa bi s njim otišao i drugi, a danas je povodljivac onaj koji se povodi za vjerom ljudi."

(1285) Ibn Abbas, radijallahu anhuma, govorio je: "Teško li se onima koji slijede greške učenjaka!" Rečeno je: "Kako to?" Odgovorio

je: "Učenjak kaže nešto po svome mišljenju, a zatim nađe nekog ko je učeniji od njega po pitanju hadisa Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, pa on onda ostavi svoje mišljenje, a sljedbenici produže dalje."

(1286) Od Alije, radijallahu anhu, prenosi se da je rekao: "Čuvajte se dobro povođenja za ljudima! Zaista čovjek čini djela stanovnika Dženneta, a zatim, na osnovu Allahovog znanja o njemu, promijeni se i čini djela stanovnika Vatre, pa umre i bude od stanovnika Vatre. I uistinu čovjek čini djela stanovnika Vatre, pa se, na osnovu Allahovog znanja o njemu, promijeni i čini djela stanovnika Dženneta, pa umre i bude od stanovnika Dženneta. Ako i budete morali da se povodite, onda se povodite za umrlim, a ne za živim."

(1287) Ibn Mes'ud, radijallahu anhu, rekao je: "Neka niko od vas u svojoj vjeri ne slijedi drugog čovjeka. Ako taj vjeruje, vjeruje i on, a ako taj ne vjeruje, ne vjeruje ni on. Uistinu nema uzora u zlu."

(1288) El-Husejn b. Alija b. el-Husejn b. Alija b. Omer b. Alija b. Ebi Talib, radijallahu anhu, spjevao je sebi stihove, a u svoje vrijeme bio je najbolji od sljedbenika svoje loze:

"...bori se i slijedi Božiju Knjigu
da Ga ako umreš sretneš s njom.

Ljudi su slijedili svoje monahe
i svaki od njih svoga monaha branio..."

(1289) Vjerodostojno se prenosi od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, što smo spomenuli u ovoj knjizi, da je rekao: "*Učenjaka će nestati, pa će ljudi uzeti neznalice za svoje vođe. Bit će pitani, pa će odgovarati po neznanju, usljed čega će zalutati i druge odvoditi u zabludu.*"

U svemu ovome je negacija slijepog slijeđenja i njegova ništavnost za onog ko to razumije i ko je upućen na Pravi put.

(1290) Od Sufjana b. Ujejne prenosi se da je rekao: "Prekrivši glavu, Rebi'a je legao i plakao. Upitan je: 'Šta te rasplakalo?' Odgovorio je: 'Jasno pretvaranje i skrivena strast. Ljudi su kod učenih poput djece

u krilima svojih majki. Ako im nešto zabrane, to će ostaviti, a ako im nešto narede, to će i učiniti.'"

(1291) Ejjub, rahmetullahi alejhi, rekao je: "Nećeš spoznati grešku svoga učitelja sve dok ne budeš sjedio i kod drugoga."

(1292) Abdullah b. el-Mu'tez[347] je rekao: "Nema razlike između životinje koja se vodi i čovjeka koji slijepo slijedi."

Sve ovo ne odnosi se na obične ljude, jer obični ljudi moraju da slijede svoje učenjake u novonastaloj situaciji koja ih zadesi, jer oni ne znaju mjesto dokaza i zbog nerazumijevanja oni nemaju znanje o tome, jer znanje ima svoje stepene, tako da se ne može dospjeti do najvećeg stepena osim s postizanjem najnižeg. Ovo je pregrada između običnih ljudi i traženja očiglednog, jasnog dokaza, a Allah najbolje zna.

Učenjaci se ne razilaze u tome da je obaveza običnim ljudima da slijede svoje učenjake i da oni potpadaju pod značenje Allahovih, subhanehu ve te'ala, riječi: ***"Pa, upitajte učene ako vi ne znate."***[348] Složni su da je obaveza slijepcu da slijedi drugog čovjeka, u kojeg ima povjerenja, kada je u pitanju raspoznavanje Kible ako mu njen pravac ne bude poznat. Isto tako obavezno je slijeđenje učenjaka onome koji nema znanja niti pronicljivosti u onome čime robuje svome Gospodaru. Također, nema razilaženja među islamskim učenjacima da običnim ljudima nije dozvoljeno da daju fetve – šerijatskopravna rješenja, a to je zbog toga – a Allah najbolje zna – što ne poznaju značenja na osnovu kojih se može dozvoljavati i zabranjivati te govoriti o znanju.

(1293) O slijepom slijeđenju i njegovim poljima, nadajući se obilnoj nagradi, spjevao sam stihove znajući da ima ljudi kojima je lakše zapamtiti stihove nego rečenice:

---

347 Abdullah b. el-Mu'tez b. el-Mutevekkil b. el-Mu'tesim b. Harun er-Rešid. Književnost je naučio od El-Mibreda, Sa'leba i drugih. Bio je vrsni književnik i pjesnik. Opširnije pogledati: ''Vefijjatu el-e'ajan'' (3/341).

348 Prijevod značenja En-Nahl, 43.

"O ti koji me pitaš o poljima slijepa slijeđenja, uzmi od mene odgovor..."

(1294) Od Ebu Hurejre, radijallahu anhu, prenosi se da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Ko prenese od mene ono što ja nisam rekao, neka pripremi sebi mjesto u Vatri. Ko zatraži od svoga brata savjet, pa ga posavjetuje bez znanja, prevario ga je. I ko odgovori bez čvrste osnove, pa uistinu je grijeh onome koji je odgovorio."*

(1295) Od Ibn Abbasa, radijallahu anhuma, prenosi se da je rekao: "Ko dâ neki odgovor bez znanja, imat će grijeh za njega."

Jedna skupina islamskih pravnika i mislilaca, koji su dozvolili slijepo slijeđenje, svoj stav su dokazivali razumskim dokazima ne uvažavajući prethodno spomenuto. Najljepše što sam vidio od toga jesu:

(1296) Riječi El-Muzenija, rahmetullahi alejhi, koje ću ja i spomenuti: "Onome koji sudi po slijepom slijeđenju kaže se: 'Imaš li ti dokaz za ono po čemu si presudio?' Pa, ako kaže: 'Da', poništit će svoje slijepo slijeđenje, jer na taj postupak obavezao ga je dokaz, a ne slijepo slijeđenje. A ako kaže: 'Presudio sam bez dokaza', reći će mu se: 'Zašto si prosuo krv, dozvolio polne organe i uništio imetke, a Allah, subhanehu ve te'ala, sve je to zabranio osim s dokazom. Allah, azze ve dželle, rekao je: ***'Ako kod vas postoji ikakav dokaz za ovo!'***[349], tj. očigledan dokaz o ovome? Ako kaže: 'Ja znam da sam ispravno presudio iako ne znam dokaz, jer sam slijedio jednog od velikih učenjaka, a on ne govori osim po dokazu, koji je u ovom slučaju meni nepoznat', reći će mu se: 'Ako je dozvoljeno slijepo slijeđenje tvoga učitelja, jer on ne govori osim po dokazu koji je tebi nepoznat, pa slijeđenje učitelja tvog učitelja je preče, jer on ne govori osim po dokazu koji je skriven tvom učitelju, kao što i tvoj učitelj ne kaže osim po dokazu koji je tebi skriven.' Pa ako kaže: 'Da', ostavio je slijeđenje učitelja njegova učitelja i takav je slučaj sa svim prethodnim sve dok se ne dođe do ashaba Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem. Ako to pak odbije, onda je poništio svoje riječi i tada će mu se reći: 'Kako da bude dozvoljeno slijeđenje onoga koji je mlađi i ima manje znanja, a da ne bude dozvoljeno slijeđenje starijeg i onoga koji ima više znanja? Ovo je kontradiktorno.' Ako kaže: 'Moj učitelj – iako

---

349 Prijevod značenja Junus, 68.

on bio mlađi – sakupio je znanje onih koji su bili prije njega i svoje znanje, tako da je pronicljiviji u onome čega se prihvati i znaniji u onome što odbije', reći će mu se: 'Takav je slučaj i sa onim koji bude učio od tvog učitelja. On je skupio znanje tvog učitelja, znanje onih koji su bili prije njega i svoje znanje, pa ti je obaveza slijediti njega, a ne tvoga učitelja. I tebi je, također, preče da slijediš sebe nego da slijediš svoga učitelja, jer si ti skupio znanje svoga učitelja, znanje onih koji su bili prije njega i svoje znanje.' Pa ako ostane pri svojim riječima, tada je slijeđenje mlađih, potonjih, mladih učenjaka učinio prečim od slijeđenja ashaba Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, i, također, njemu je obaveza da slijedi svoga sljedbenika, a on, taj sljedbenik, onoga koji je ispod njega, analogno njegovom govoru, ni u kom slučaju da donji slijedi gornjeg. Dovoljno su pokvarene i ružne riječi koje vode do ovakvog značenja."

Ebu Omer kaže: Islamski učenjaci i mislioci kažu: "Granica znanja jeste pojašnjenje i spoznaja poznatog na onakav način kakvo ono i jeste." Onaj kome nešto postane poznato već ga je spoznao. Kažu: "A onaj koji slijepo slijedi, taj nema znanja" i u tome se ne razilaze. Na osnovu ovoga je, a Allah najbolje zna, El-Buhturi rekao o Muhammedu b. Abdul-Meliku ez-Zejjatu:

"Učenjaci su spoznali tvoj udio u znanju,
a neznalice su to rekle po slijeđenju.

Vidim ljude okupljene oko tvog znanja
od gospodina i robova."

(1297) Ebu Abdullah b. Huvejz Mindad el-Basri el-Maliki je rekao: "Taklid – slijepo slijeđenje u Šerijatu ima značenje vraćanja nekom mišljenju za koje onaj koji ga zastupa nema dokaza. Ovo je zabranjeno u Šerijatu, dok se slijeđenjem smatra ono za što postoji dokaz."

Na drugom mjestu u svojoj knjizi je rekao: "Svaki onaj čije mišljenje budeš slijedio, a da ti nije obaveza da ga prihvatiš zbog dokaza koji te obavezuje na to, pa ti si njegov slijepi sljedbenik, a slijepo slijeđenje je u Allahovoj vjeri neispravno. A svaki onaj koji te s dokazom obaveže na njegovo slijeđenje, ti si tada njegov sljedbenik. Slijeđenje je u vjeri opravdano, dok je slijepo slijeđenje zabranjeno."

(1298) Muhammed b. Haris u djelu "Predanja Sahnuna b. Seida" prenosi od Sahnuna da je rekao: "Malik b. Enes, Abdul-Aziz b. Ebi Seleme, Muhammed b. Ibrahim b. Dinar i drugi razilazili su se oko Ibn Hurmuza, i to zbog toga što ako bi ga Malik i Abdul-Aziz nešto upitali, on bi im odgovorio, ali ako bi ga Ibn Dinar i slični njemu upitali, on im ne bi odgovorio. Jednog dana Ibn Dinar ga je upitao: "O Ebu Bekre, zašto dozvoljavaš meni ono što tebi nije dozvoljeno?' Rekao je: 'O moj bratiću, kako to?' Ibn Dinar je rekao: 'Malik i Abdul-Aziz te pitaju i ti im odgovaraš, a ja i slični meni pitamo te i ti nam ne odgovaraš!' Rekao je: 'Je li ti to palo teško srcu?' Odgovorio je: 'Da.' Rekao je: 'Ja sam, uistinu, ostario i moje kosti su oronule, pa se bojim da poremećaj u mome razumu ne bude poput poremećaja u mome tijelu. Malik i Abdul-Aziz su učenjaci, pravnici, pa ako čuju od mene istinu, prihvatit će je, ali ako čuju od mene grešku, odbacit će je. A ono što kažem tebi i sličnima tebi, vi ćete to prihvatiti.'"

Muhammed b. Haris kaže: "Tako mi Allaha, ovo je potpuna vjera i ispravno razumijevanje, a ne poput onoga koji dođe sa blebetanjem i želi da ono zauzme u srcima mjesto Kur'ana."

Ebu Omer kaže: Onome koji brani slijepo slijeđenje kaže se: "Zašto si rekao po tome i razišao se u tome od dobrih prethodnika, jer oni, uistinu, nisu slijepo slijedili?" Ako kaže: "Slijepo slijedim jer ja nemam znanja o tumačenju Allahove, subhanehu ve te'ala, Knjige i sunneta Njegovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, ne poznajem mnogo, a onaj kojeg slijedim sve to poznaje, on je učeniji od mene", reći će mu se: "Što se tiče učenjaka, ako se slože po pitanju nekog značenja iz Allahove Knjige ili onoga što se prenosi od Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, ili se slože na nečemu drugom, ono je istina i u to nema sumnje. Međutim, oni su se razišli po pitanju onoga što ti slijepo slijediš, nekoga mimo drugog. Pa šta je tvoj dokaz za slijepo slijeđenje jednih mimo drugih, a svaki od njih je učenjak? I možda je onaj od čijeg si se mišljenja okrenuo učeniji od onoga čijem si se pravcu priključio?" Pa ako kaže: "Slijepo ga slijedim jer znam da je on na istini", reći će mu se: "Je li to poznaješ na osnovu Kur'ana ili sunneta ili idžma'a?" Ako kaže: "Da", pa time će poništiti svoje slijepo slijeđenje i zatražit će se od njega da dođe s dokazom na koji se poziva. A ako kaže: "Slijedim ga jer je on učeniji

od mene", reći će mu se: "Slijedi onda svakoga ko je učeniji od tebe, uistinu, takvih ćeš naći mnogo, nećeš moći izbrojati one koje ćeš slijepo slijediti ako je tvoj izgovor za slijepo slijeđenje taj što je on učeniji od tebe. I vidjet ćeš da se oni po svakom pitanju razilaze, pa zašto onda slijepo slijediš samo jednog od njih?" Ako kaže: "Slijedim ga jer je on najučeniji čovjek", reći će mu se: "Onda mora da je on učeniji i od ashaba, radijallahu anhuma" – a dovoljne su ove riječi pokvarenosti. Ako kaže: "Ja slijedim neke od ashaba", upitat će se: "Šta ti je dokaz za neslijeđenje drugih ashaba? Možda je onaj kojeg ne slijediš učeniji i bolji od onoga od kojeg uzimaš, a mišljenje nije ispravno po dobroti onoga koji ga zastupa, već je ispravno na osnovu dokaza koji upućuje na njega."

(1299) Od Malika se prenosi da je rekao: "Ne slijedi se čovjek, ma kako on bio dobar, u svemu što kaže. Allah, azze ve dželle, rekao je: ***'Oni koji slušaju govor i slijede ono što je najbolje od njega.'***[350] Ako kaže: 'Moja manjkavost i neznanje tjeraju me da slijepo slijedim', reći će mu se: 'Što se tiče onoga koji slijepo slijedi u novonastalim šerijatskim propisima, što on ne poznaje, a poznaje ono oko čega se slažu da je neophodno poznavati, pa ako po pitanju toga kaže nešto, on ima opravdanje, jer je uradio ono što je njemu bilo obaveza zbog nepoznavanja novonastalog problema. Obaveza mu je da slijedi učenijeg u onome što on ne poznaje zbog jednoglasnog stava muslimana da slijepac slijedi onoga u koga ima povjerenja kada je u pitanju Kibla, jer on nije u stanju više od toga. Međutim, onaj čije stanje bude ovakvo, da li mu je dozvoljeno da izdaje šerijatskopravna rješenja u pitanjima propisa Allahove vjere, pa druge navodi na dozvoljavanje polnih organa, prolijevanje krvi, uzimanje robova, ukidanje vlasti i njihovog prelaženja u druge ruke samo zbog riječi čija je ispravnost nepoznata i za koje ne postoji dokaz. A on potvrđuje da njegov govornik i griješi i pogađa i da je njegov protivnik, neistomišljenik, možda na ispravnijem u onome u čemu se razilaze. Ako dozvoli izdavanje šerijatskopravnih rješenja onome koji ne poznaje osnovu i značenje, samo zbog toga što poznaje neke manje bitne stvari, tada mu je obaveza da to isto dozvoli i običnim ljudima. A u ovome je dovoljno neznanja i suprotstavljanja Kur'anu. Allah, azze ve dželle,

350 Prijevod značenja Ez-Zumer, 18.

rekao je: *'I ne govori o onome o čemu nemaš znanja!'*[351] I rekao je: *'Zar da o Allahu govorite ono što ne znate?'*[352] Islamski učenjaci su složni da onaj kome nešto nije jasno i u to nije ubijeđen, da on o tome i ne posjeduje znanje, već je to samo pretpostavka, a pretpostavka kada je u pitanju istina ništa ne koristi. O ovome je bilo govora u poglavlju o Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem.

(1300) Vjerodostojno se prenosi od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da je rekao: *"Čuvajte se dobro pretpostavki. Uistinu su pretpostavke najlažljiviji govor."*

Nema razilaženja među učenjacima svih prostora o neispravnosti slijepog slijeđenja i nema potrebe da se o tome mnogo govori.

(1301) Od Zejda b. Eslema prenosi se da je u vezi s Allahovim, subhanehu ve te'ala, riječima: ***"Mi stepene podižemo kome hoćemo"***[353]**,** rekao: "Sa znanjem."

---

351 Prijevod značenja El-Isra', 36.
352 Prijevod značenja El-E'araf, 28.
353 Prijevod značenja Jusuf, 76.

(1302) Zaista je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Doista je islam počeo kao stranac i tuđinac i vratit će se kao stranac i tuđinac kao što je i počeo, pa blago li se strancima i tuđincima."* Rečeno je: "O Allahov Poslaniče, a ko su to stranci i tuđinci?" Odgovorio je: *"Oni koji oživljavaju moj sunnet i podučavaju njemu Allahove robove."*[354]

(1303) Govorilo se: "Učenjaci su stranci zbog mnoštva neukih."

---

354 Ibnul-Kajjim, rahmetullahi alejhi, u svome djelu ''Miftahu dari es-Se'ade" (1/459-460), rekao je: ''Ova vrsta ljudi je najmalobrojnija i ovo je razlog njihovog tuđinstva. Oni su malobrojni među ljudima i ljudi su na suprotnom putu od njihovog. Njima pripada velika vijest, a i ljudima pripada velika vijest. Vjernici su malobrojni među ljudima. Učeni su malobrojni među vjernicima. A ovi su malobrojni među učenima. Čuvaj se dobro da ne budeš obmanut onim čime su neuki obmanuti. Oni govore: 'Da su ovi na istini, ne bi bili ovako malobrojni među ljudima, a ljudi su na suprotnom od onoga na čemu su oni.' Znaj da su oni ljudi, a oni koji su suprotni njima pretvaraju se da su ljudi, a nisu ljudi, jer ljudi nisu osim sljedbenici istine pa makar bili i malobrojni. Ibn Mes'ud, radijallahu anhu, rekao je: 'Neka niko od vas ne bude povodljivac' – tj. da kaže *ja sam s ljudima.* 'Neka svako od vas odgaja dušu da vjeruje pa makar svi ljudi nevjerovali.' Allah, subhanehu ve te'ala, ukorio je mnogobrojnost na mnogim mjestima Svoje Knjige: ***'Ako bi se ti pokoravao većini onih koji žive na Zemlji, oni bi te od Allahova puta odvratili.'*** (Prijevod značenja El-En'am, 116.) Rekao je, subhanehu ve te'ala: ***'A većina ljudi, ma koliko ti želio, neće biti vjernici.'*** (Prijevod značenja Jusuf, 103.) I rekao je: ***'A malo je zahvalnih među robovima Mojim.'*** (Prijevod značenja Sebe', 113.) I rekao je: ***'...mnogi ortaci čine nepravdu jedni drugima, ne čine jedino oni koji vjeruju i rade dobra djela; a takvih je malo.'*** (Prijevod značenja Sad, 24.)
Jedan znalac je rekao: "Tvoja samoća na putu onoga što tražiš dokaz je tvoje iskrenosti u onome što tražiš.' (Kažem: "To nije uvijek.")
Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, obavijestio je: *"Neće prestati skupina iz moga ummeta jasno biti na istini, neće im naškoditi oni koji ih budu ponižavali i koji im se budu suprotstavljali sve dok ne nastupi Sudnji dan."*
Nisu prestali oni koje je Allah, subhanehu ve te'ala, zasadio u Svojoj vjeri da zasađuju znanje u srca onih koje je Allah učinio sklonim i zadovoljnim time. Oni su njihovi nasljednici kao što su i oni nasljednici onih koji su bili prije njih i neće prestati Allahovi dokazi i oni koji ih nose kao što je došlo u hadisu: *"Allah nije prestao da zasađuje sadnice u ovoj vjeri upotrebljavajući ih u pokornosti Sebi."* I naši prethodnici činili su dovu: "Gospodaru moj, učini me od Svojih sadnica koje upotrebljavaš u pokornosti Sebi."

Pedeset deveto poglavlje

SPOMEN ONOGA KOJI JE PREZIRAO MNOGO CITIRANJE HADISA BEZ NJIHOVOG RAZUMIJEVANJA I IZVLAČENJA PROPISA IZ NJIH

(1304) Od Kareze b. Ka'ba[355] prenosi se da je rekao: "Izašli smo i zajedno s Omerom otišli do Sirara[356], zatražio je vodu i abdestio se, a zatim rekao: 'Znate li zašto sam izašao s vama?' Rekli smo: 'Želio si da se družiš s nama iz gostoprimstva.' Odgovorio je: 'Zaista postoji i potreba zbog koje sam ja izašao. Vi, doista, odlazite u mjesto čije nastambe zuje Kur'anom poput pčelinjih košnica. Zato ih nemojte odvratiti od toga hadisima Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem. Ja sam vaš saučesnik.'"

Kareze je rekao: "Nakon toga nisam citirao nijedan hadis Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem."

(1305) Od njega se prenosi i drugim riječima: "Izašli smo namjeravajući otići u Irak, pa nas je Omer, radijallahu anhu, pratio sve do Sirara. Abdestio se i oprao po dva puta, a zatim rekao: 'Znate li zbog čega sam izašao s vama?' Odgovorili smo: 'Da. Mi smo ashabi Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, pa si izašao s nama.' Rekao je: 'Vi, doista, odlazite stanovnicima naselja gdje se Kur'an čuje poput pčelinjeg zujanja, pa ih nemojte odvratiti od toga hadisima, zabavljajući ih. Pustite ih sa Kur'anom i smanjite s predanjima Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem. Nastavite put, a ja sam vaš saučesnik u tome.'" Kada je Kareze stigao, rekli su: "Citiraj nam hadise." On je rekao: "Zabranio nam je Omer b. el-Hattab."

---

355 On je Kareze b. Ka'b b. Sa'lebe b. Amr b. Ka'b el-Ensari el-Hazredži. Učestvovao je u Bitki na Uhudu i poslije nje. Jedan je od deseterice ensarija koje je Omer b. el-Hattab slao kao namjesnike u Kufu. Na njegovim rukama dogodilo se oslobađanje Er-Rejja. Alija b. Ebi Talib ga je postavio za namjesnika Kufe gdje je kasnije i umro, za vrijeme namjesništva Mugire b. Šu'be.

356 Mjesto udaljeno od Medine tri milje u pravcu Iraka.

(1306) Urve b. ez-Zubejr prenosi da je Aiša, radijallahu anha, rekla: "Zar te ne čudi Ebu Hurejre koji je došao u blizinu moje sobe i stao citirati hadise Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, da bih ih ja čula. Ja sam izgovarala tesbih –subhanallah. On je ustao prije negoli sam ja završila sa tesbihom. Da sam ga stigla, rekla bih mu da, uistinu, Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, nije tako brzo izgovarao hadise kao što ih vi izgovarate."[357]

(1307) Od Ebu Hurejre, radijallahu anhu, prenosi se da je govorio: "Kada bih vam govorio sve što znam, bacili biste me sa otpadom."

U drugom predanju stoji: "Tako mi Onoga u Čijoj je ruci moja duša, kada bih vam govorio sve što čujem, bacili biste me sa otpadom i ne biste sa mnom diskutovali."

(1308) Od Ebu Hurejre, radijallahu anhu, prenosi se da je govorio: "Zapamtio sam od Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, dvije posude znanja. Jednu sam vam saopćio, a što se tiče druge, kada bih vam je saopćio, prerezali biste ovaj bel'um."[358]

357 Značenje hadisa: "Nije žurio sa izgovaranjem jednog hadisa iza drugog."
U drugom predanju stoji: "Doista, kada je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, citirao hadise onaj koji bi htio da ih izbroji, izbrojao bi ih."
Također, od nje se prenosi da je rekla: "Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, nije citirao hadise kao što vi to činite, već bi govorio s pauzama u govoru. Onaj koji bi sjedio u njegovom skupu zapamtio bi ga."
358 Hadis je vjerodostojan. Zabilježio ga je Buharija u "Kitabul-ilmu" (120).
Hafiz Ibn Hadžer, rahmetullahi alejhi, kaže u "Fethu" (1/216-217): "Islamski učenjaci su posudu znanja koju Ebu Hurejre, radijallahu anhu, nije saopćio protumačili hadisima u kojima je pojašnjenje djela zlih vladara, njihovih stanja i vremena u kojima će se javljati. Ebu Hurejre, radijallahu anhu, spominjao je neke od njih po nadimcima i ne bi ih imenovao bojeći se za sebe od njih, kao što je govorio: 'Allahu se utječem od početka šezdesetih godina i vladavine dječaka', aludirajući na vladavinu Jezida b. Muavije jer je njegova vladavina nastupila 60. h.g., čemu se Allah, subhanehu ve te'ala, i odazvao, pa je Ebu Hurejre, radijallahu anhu, preselio godinu dana prije.
Ibnul-Munir kaže: 'Batinije su ovaj hadis uzele za sredstvo opravdavanja svojih laži u koje su bili ubijeđeni, a one su da u Šerijatu postoji spoljašnja i unutrašnja strana, gdje je unutrašnja strana kod njih odvojena potpuno od vjere. Naprotiv, Ebu Hurejre, radijallahu anhu, riječima "prerezali biste", mislio je na značenje da bi nasilnici odsjekli njegovu glavu kada bi ga čuli kako spominje mahane njihovih djela i kako njihove postupke smatra skretanjem s Pravog puta. Ovo značenje pojačavaju i drugi hadisi u kojima stoji da je bila riječ o nekim šerijatskim pitanjima, ne bi mu bilo

Ahmed kaže: "Bel'um je grlo."

(1309) Od Ebu et-Tufejla[359] prenosi se da je rekao: "Čuo sam Aliju, radijallahu anhu, na minberu da kaže: 'Zar volite da se u laž utjeruju Allah i Njegov Poslanik?! Govorite ljudima ono što razumiju!'"[360]

(1310) Ibn Mes'ud, radijallahu anhu, rekao je: "Nećeš jednom narodu reći neki govor, koji oni svojim razumima ne mogu pojmiti, a da taj govor neće biti iskušenje za njih."

(1311) Od Ebu Hurejre, radijallahu anhu, prenosi se da je rekao: "Citirao sam vam hadise koje da sam citirao u Omerovo vrijeme, Omer bi me udario bičem."

Ebu Omer kaže: Oni koji nemaju znanja i spoznaje, od sljedbenika novotarija u vjeri i drugih koji napadaju na hadise, svoje mišljenje dokazuju ovim Omerovim riječima: "Smanjite predanja od Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem", i onim hadisima i drugim predajama koje smo spomenuli u ovom poglavlju. To su učinili putem do skromnosti prema hadisima Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, bez kojih se ne može spoznati značenje Allahove, azze ve dželle, Knjige, i načinom vrijeđanja sljedbenika hadisa. Ovaj hadis im ne može poslužiti kao očigledan dokaz niti kao dokaz za bilo što od onog mnogobrojnog što oni zastupaju, o čemu govore islamski učenjaci, od čega je i to što je Omer, radijallahu anhu, ove riječi uputio ljudima koji nisu zapamtili Kur'an, pa se bojao da se pozabave nečim drugim mimo Kur'ana, jer je on osnova svakog znanja. Ovako je to protumačio Ebu Abid dokazujući isto onim što je:

---

dozvoljeno da ih prešuti...' Drugi je rekao: 'Postoji mogućnost da je mislio, spominjući određenu kategoriju ljudi, na ono što je u vezi s predznacima Sudnjeg dana, promjeni stanja i pojavi iskušenja pred kraj ovoga vremena, što bi oni kojima se to ne sviđa negirali i oni koji to ne bi mogli shvatiti, suprotstavili bi se njemu.'"

359 Ebu et-Tufejl je Amir b. Vasile b. Abdullah b. Amr el-Lejsi, el-Kinani, el-Hidžazi, eš-Ši'i. Bio je od pratilaca Alije b. Ebi Taliba, radijallahu anhu, i nosio je njegov barjak u bitkama s njim. Islamski učenjaci, kao što spominje Ez-Zehebi u "Sijeru", smatrali su ga lašcem. U "Mizanu" Ez-Zehebi je rekao: "Vođa lažaca bez sumnje." Umro je u Mekki 110. godine po Hidžri.

360 Hadis je vjerodostojan. Zabilježio ga je Buharija u "Kitabul-ilmu" (127).

(1312) Došlo od Avna b. Abdullaha b. Utbe[361] da je rekao: "Ashabi Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, jedne prilike su čuli mnogo Kur'ana, pa su rekli: 'Allahov Poslaniče, govori nam!' Nakon toga, Allah, azze ve dželle, objavio je: ***'Allah objavljuje najljepši govor, Knjigu sličnu po smislu, čije se pouke ponavljaju, zbog koje podilazi jeza one koji se Gospodara svoga boje, a kada spomene ime Allahovo, kože njihove i srca njihova se smiruju. Ona je Allahov pravi put na koji On ukazuje onome kome On hoće; a onoga koga Allah ostavi u zabludi niko na Pravi put neće moći uputiti.'"***[362] Rekao je: "Zatim su čuli dovoljno hadisa, pa su rekli: 'Allahov Poslaniče, govori nam nešto mimo Kur'ana i hadisa' – tj. priče, pa je Allah objavio: ***'Elif-lam-ra. Ovo su ajeti Knjige jasne! Objavljujemo je kao Kur'an na arapskom jeziku da biste razumjeli. Objavljujući ti ovaj Kur'an, Mi tebi o najljepšim događajima kazujemo iako prije njega nisi doista ništa znao.'"***[363] Rekao je: "Ako bi htjeli govor, ukazao bi im na najljepši govor, a ako bi htjeli kazivanja, ukazao bi im na najljepša kazivanja."

Drugi je rekao: "Uistinu je Omer, radijallahu anhu, zabranio govor koji ne ukazuje na nekakav propis i koji nije sunnet." Mnogi pored ovih osudili su i odbacili hadis Kureze, jer vjerodostojna predanja od Omera govore suprotno, od kojih su i ono što se navodi:

(1313) U hadisu Sekife gdje se spominje da je održao u petak hutbu. Zahvalio se Allahu, spomenuo Ga kako samo Njemu dolikuje, a zatim rekao: "A zatim! Doista ja želim da kažem neke riječi koje su mi propisane da ih kažem. Ko ih razumije, shvati i zapamti, neka ih prenosi gdje god dođe sa svojom jahalicom. A ko se bude bojao da ih neće razumjeti, pa ja mu ne dozvoljavam da iznosi laži na mene. Uistinu je Allah, azze ve dželle, poslao Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, sa istinom. Objavio mu je Knjigu. Od onoga što mu je bilo objavljeno jeste i ajet o kamenovanju...", a zatim je spomenuo hadis.

361 On je imam, uzor, pobožnjak, brat jednog od medinskih pravnika Ubejdullaha, dok je amidža njegovog oca Abdullah b. Mes'ud, radijallahu anhu. Prenosio je od mladih ashaba. Vidio je Ebu Hurejru, radijallahu anhu, slušao od njega po ispravnijem mišljenju i klanjao za njim. Mnogo se družio s Omerom b. Abdul-Azizom. Umro je stotinu desete i neke godine po Hidžri, Allah mu se smilovao.

362 Prijevod značenja Ez-Zumer, 23.

363 Prijevod značenja Jusuf, 1.-3.

U ovome je dokaz da je Omer, radijallahu anhu, zabranio veliki govor i naredio da se smanji s predanjima od Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, samo zbog straha od iznošenja laži na Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem. Strahovao je da usljed velikog prenošenja ne prenesu i ono što nisu dobro zapamtili i razumjeli, jer manje greške čini onaj koji manje prenosi, za razliku od onoga koji to čini mnogo. Zbog toga im je Omer naredio da smanje svoje prenošenje od Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem. Da je prezirao prenošenje, općenito, zabranio bi ga i u maloj i u velikoj količini. Zar ne vidiš da kaže: "Ko ih razumije, shvati i zapamti, neka ih prenosi." Pa kako da na jednoj strani naređuje prenošenje hadisa od Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, a na drugoj zabranjuje? Ovo nije ispravno. Naprotiv, kako da im zabranjuje prenošenje hadisa od Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, i naređuje da smanje prenošenje od njega, sallallahu alejhi ve sellem, a podstiče ih na prenošenje njegovih, Omerovih, riječi kada kaže: "Ko zapamti moje riječi i razumije ih, neka ih prenosi gdje god dođe sa svojom jahalicom", a zatim je rekao: "A ko se boji da ih neće razumjeti, neka ne iznosi laži na mene"?

Ovo pojašnjava ono što smo spomenuli. Vjerodostojna predanja od njega i stanovnika Medine suprotna su hadisu Kareze. Značenje mu se kreće u smislu koji je pojasnio Eš-Ša'bi i nije očigledan dokaz u ovome poglavlju, jer se suprotstavlja hadisima i Kitabu. Allah, azze ve dželle, rekao je: ***"Vi u Allahovom Poslaniku imate divan uzor."***[364] I rekao je: ***"Ono što vam Poslanik dâ, vi to uzmite, dok ono što vam zabrani, prestanite s tim."***[365] O Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: ***"...koji ne zna da čita i piše, a koji vjeruje u Allaha i riječi Njegove; njega slijedite da biste na Pravom putu bili."***[366] I rekao je: ***"A ti, doista, upućuješ na Pravi put, na Allahov put..."***[367] Sličnih ajeta u Kur'anu je mnogo. I nije dozvoljeno osim njegovo slijeđenje, povođenje za njim i zastajanje kod njegove naredbe, o čemu su i došle vijesti od Allaha, subhanehu ve te'ala. Pa, kako da zamisli neko da Omer, radijallahu anhu, naređuje suprotno onome što je naredio Allah, azze ve dželle?

364 Prijevod značenja El-Ahzab, 21.
365 Prijevod značenja El-Hašr, 7.
366 Prijevod značenja El-E'araf, 158.
367 Prijevod značenja Eš-Šura, 52.-53.

(1314) Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: *"Allah osvijetlio lice onome koji čuje moje riječi i shvati ih, a zatim ih prenese onome koji ih nije čuo..."* (hadis). U ovom je veliki podsticaj na prenošenje od Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem.

(1315) I rekao je: *"Uzmite od mene."*

(1316) I rekao je: *"Prenesite od mene."*

Onome koji ima pameti i koji pouku uzima govor o ovome jasniji je od dana. Hadis Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, (pretpostavimo) može biti dobro ili zlo, a nema sumnje da je u njemu samo dobro, pa je uvećavanje dobra sigurno bolje. A ako bismo rekli da je zlo, kako bi onda Omer, radijallahu anhu, oporučio ashabima da smanje spominjanje tog zla. Ovo ukazuje na to da im je on to naredio, uistinu, samo iz straha od laganja na Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, i straha od zapostavljanja razmišljanja o Kur'anu i hadisima, jer onaj koji mnogo prenosi često ne razmišlja o onome što prenosi i ne izvlači pouku iz istog.

(1317) Od onoga što upućuje na ovo jeste i ono što smo već spomenuli, a što se prenosi od Omera da je rekao: "Podučavajte se farzovima, sunnetima i *lahnu*, kao što se podučavate Kur'anu."

Kažu za *lahn* da je to spoznaja načina govora i njegovih tvorbi, kao i dokazivanja njime.

(1318) Omer, radijallahu anhu, često je pitao ljude: "Ko posjeduje nešto od znanja Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, o ovome?", tj. onome što bilježe Malik i drugi od njega po pitanju nasljeđivanja žene od otkupnine njenog muža ili po pitanju ploda koje, usljed udarca u stomak njegove majke, izađe mrtvo.

Postoji i dosta drugih stvari u vezi s ovim i ako bismo ih spomenuli, ova knjiga bi postala opširna i time bismo se udaljili od našeg cilja. Pa kako da se shvate Omerove riječi pogrešno kao što su to neki shvatili, čije smo riječi spomenuli, kada je on rekao:

(1319) "Dobro se čuvajte filozofiranja! Uistinu su sljedbenici filozofije neprijatelji hadisa. Nisu bili u stanju da zapamte hadise."

(1320) Također je Omer rekao: "Najbolja uputa je uputa Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem."

(1321) I rekao je: "Doći će vam ljudi koji će se raspravljati s vama o nejasnim stvarima u Kur'anu, pa vi se držite hadisa. Zaista nosioci hadisa najbolje poznaju Allahovu, azze ve džellc, Knjigu."

Kod mene postoji mogućnost da su sva Omerova predanja vjerodostojna i općeprihvaćena. Na osnovu njih se zaključuje da onaj koji sumnja u nešto, treba da to i ostavi, a onaj koji nauči nešto i u tome se usavrši, tada mu biva dozvoljeno da to prenosi drugima. Zabrana velikog prenošenja dolazi od bojazni da će se prenositi sve što se čuje, i dobro i loše, bezvrijedno i vrijedno.

(1322) Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: *"Dosta je čovjeku grijeha samo da prenosi sve što čuje."* [368]

Da je Omerov, radijallahu anhu, pravac bio onaj koji smo spomenuli, dokaz bi bio u riječima Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, pored njegovih.

(1323) Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: *"Allah osvijetlio lice onome koji čuje moje riječi i shvati ih, a zatim ih prenese i dostavi."*

(1324) Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: *"Vi slušate i slušat će se od vas, kao što će se slušati i od onih koji su slušali od vas."*

Ebu Omer kaže: Ono na čemu je skupina islamskih pravnika i učenjaka jeste preziranje velikog prenošenja bez razumijevanja istog i izvlačenja pouke iz njega. Onaj koji mnogo prenosi nije siguran da neće slagati na Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, zbog

368 U ovom hadisu je velika prijetnja kako ne bi čovjek prenosio sve što čuje, jer on obično čuje i istinu i laž, pa ako bude sve prenosio, onda nije siguran da neće prenijeti i laž i obavijestiti ono što ustvari i nije. Ovdje se ne uvjetuje svjesnost, već je svjesnost uvjet za grijeh, a Allah najbolje zna.

svog prenošenja od prenosioca koji je pouzdan, ali i od prenosioca koji nije pouzdan.

(1325) Ebu Katade je govorio: "Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: *'Čuvajte se učestalog prenošenja! Ko bude prenosio od mene, neka ne prenosi osim istinu!'*"

(1326) Ibn Šubrume je govorio: "Smanji prenošenje, shvatit ćeš."

(1327) Šufej el-Asbehi[369] je govorio: "Sigurno ćete otvoriti ovome narodu mnoge riznice sve dok ne otvorite i riznice predanja."

(1328) Od Šu'ajba b. Harba[370] prenosi se da je rekao: "Jednog dana dok smo bili kod Sufjana i ponavljali hadise, rekao nam je: 'Da je u ovom govoru (velikom prenošenju) dobro, umanjilo bi se kao što se umanji dobro, ali je u njemu zlo i vidim kako se povećava kao što se zlo povećava.'"

(1329) Od Hammada b. Zejda prenosi se da je rekao: "Sufjan mi je rekao: 'O Ebu Ismaile, da je u ovom govoru kakvo dobro, umanjilo bi se kao što se umanji dobro."

(1330) Zekerijja el-Kattan je govorio: "Vidio sam Sufjana b. Ujejnu kako su ga njegovi drugovi satjerali u jedan zeleni kutak, pa im se on okrenuo i rekao: 'Ne vidim da je dobro ono što tražite. Da je ono od dobra, umanjilo bi se kao što se umanjuje dobro.'"

Ebu Omer kaže: Ovaj govor je proizašao iz srdžbe i on je predmet razmatranja kod učenjaka.

---

369 Šufej b. Mati' el-Asbehi Ebu Ubejd el-Misri. Prenosio je od Abdullaha b. Amra b. el-Asa koji ga je hvalio i govorio: "On najbolje poznaje ono što poznajemo mi." Također je prenosio od Ebu Hurejre, radijallahu anhu. Bio je učen i mudar. Umro je za vrijeme Hišamove vladavine, 105. godine po Hidžri.

370 Ebu Salih el-Medaini, jedan od horosanskih sinova. Bio je imam, uzor, pobožnjak, šejhul-islam, Učenik je imama Es-Sevrija, dok je učitelj Ahmeda b. Hanbela. Boravio je u Mekki sve dok i nije preselio u njoj 196. ili 197. godine po Hidžri.

(1331) Ovo je Bekr b. Hammad preuzeo i rekao:

"Pera su se osušila nad svim stvorenjima
i od njih ima nesretnih, propalih, a i sretnih.

Noći čovjeku brzo prolaze,
a moj Gospodar stvara Svoja stvorenja i obnavlja ih.

Vidim da se mnogo dobro na dunjaluku smanjuje
dok se učestali govor samo povećava.

Da je u njemu dobro, smanjio bi se kao i svako dobro,
a ja mislim da je svako dobro od njega daleko.

Ibn Me'inu pripada govor o ljudima
za njega će biti pitan, a Melik je tome svjedok.

Pa, ako govor bude ispravan, onda je gibet,
a ako je lažan, onda će odmazda biti teška.

Sve šejtanske sluge su slabe
i šejtani sljedbenici velikog prenošenja hadisa su njihovi muridi."

Ebu Omer kaže: Na ove riječi Bekra b. Hammada uzvratila je skupina učenjaka također u stihovima.

(1332) Od Mesleme b. el-Kasima prenosi se da je rekao: "Spomenuo sam ove stihove Ebul-Asbegu Abdus-Selamu b. Jezidu b. Gijasu el-Išbiliju, svome prijatelju, dok smo bili u Mesdžidul-Haramu i zaražio od njega odgovor na ove stihove, pa je to i učinio.

(1333) Također, Bekru b. Hammadu odgovorio je i Ebu Alija b. Melul el-Kajrevani.

(1334) Također, Ahmed b. Omer b. Usfur, rahmetullahi alejhi, to je učinio rekavši:

"Učinio si sljedbenike hadisa šejtanskim muridima,
a zar šejtani koji pozivaju u zabludu nisu muridi.

Osudio si lažima onoga ko je iskren,
zbog toga se tvoje riječi odbijaju i ti si inadžija..."

(1335) Mutarr el-Verrak je rekao: "Učenjaci su poput zvijezda. Pa, ako ih zakloniš tamom i učiniš nasilje prema njima, ljudi će zalutati."

(1336) Od njega se prenosi da ga je neki čovjek upitao o hadisu pa mu ga je on citirao. Nakon toga, upitao ga je o njegovom značenju, na što mu je on odgovorio: "Ne znam. Ja sam samo (*zamil*) onaj koji nosi znanje." Čovjek mu je rekao: "Allah te dobrim nagradio na tvom nošenju znanja. Uistinu tebi pripada svaka slatkoća i kiselost."

(1337) Od njega se prenosi da je u vezi s Allahovim riječima: ***"A Mi smo Kur'an učinili dostupnim za pouku, pa ima li ikoga ko bi pouku primio?"***[371], rekao: "Pa, ima li onoga koji traži znanje pa da mu se u tome pomogne."

Ebu Omer kaže: Što se tiče traženja hadisa na način na koji ga danas ljudi traže bez njegovog razumijevanja i razmišljanja o njegovom značenju, on je pokuđen kod skupine islamskih učenjaka.

(1338) Ebu Sulejman ed-Darani[372] je govorio: "Ušli smo u kuću kod Sufjana b. Seida es-Sevrija u Mekki. Sjedio je u uglu sobe na kožici. Upitao nas je: 'Šta vas je dovelo? Tako mi Allaha, draže mi je kada vas ne vidim nego kada vas vidim!'" Ebu Sulejman je rekao: "Zašutjeli smo. Jedan od nas je počeo govoriti, pa ga je prekinuo. Nismo prestali biti u takvom stanju sve dok nam se nije nasmijao i počeo nam citirati hadise."

---

371 Prijevod značenja El-Kamer, 17.

372 On je veliki imam, asketa svoga vremena, Abdur-Rahman b. Ahmed, a rečeno je i Ibn Atije b. Asker el-Anesi. Rođen je na granici 140. godine po Hidžri, a umro 215. godine.

(1339) Ebu Halid el-Ahmer[373] je govorio: "Doći će ljudima vrijeme kada će zapostaviti Mushafe. Neće ih čitati, već će tražiti hadise i mišljenja." Zatim je rekao: "Čuvajte se dobro toga! Uistinu, udarat će se po licu, umnožit će se govor i zaokupirati srca."

(1340) Veki'a je pripovijedao: "Rečeno je Davudu et-Ta'iju: 'Zar nećeš citirati hadise?' Odgovorio je: 'Ne osjećam rahatluk u tome. Citiram ih dječacima koji uzimaju moje greške. Kada odu od mene, jedan od njih kaže: - Pogriješio je u ovome. Drugi kaže: -O ovome nije tačno rekao. Ne nalazim rahatluk u tome. Vidjet ćeš kod mene ono što nećeš kod drugoga.'"

(1341) Rekao je: "Rečeno je Davudu et-Ta'iju: 'Koliko dugo boraviš u kući? Zar nećeš izaći?' Odgovorio je: 'Prezirem da napravim ijedan korak koji nije na istini.'"

(1342) Od El-Hasana b. Bišra el-Kufija prenosi se da je rekao: "Ušli smo kod Davuda et-Ta'ija, ja, Džabir i Ishak, dvojica Mensurovih sinova. Zatražili smo od njega da nam citira hadise, pa nam je rekao: 'Želite li da vas odgajam? Želite da tražite moje greške? Neću vam citirati hadise.'"

(1343) Ahmed b. Abdullah b. Ebi el-Havari je pripovijedao: "Rekao sam Ebu Bekru b. Ajjašu: 'Citiraj nam hadise.' Odgovorio mi je: 'Pustite nas miru i nemojte nas pitati za hadise. Uistinu, mi smo ostarjeli i zaboravili hadis. Dođite nam sa spominjanjem povratka i mezarja. Ako želite hadis, onda idite ovom koji je u Revvasu', tj. Veki'i. Rekao sam: 'Ja sam od stanovnika Šama.' Rekao je: 'On ti je bliži od mene.'"

(1344) Fudajl b. 'Ijjad, rahmetullahi alejhi, govorio je: "Ako ne budemo nagrađeni za ovaj hadis, propali smo."

(1345) Od Ibn Ebi el-Havarija prenosi se da je rekao: "Došli smo Fudajlu b. 'Ijjadu 185. godine u skupini. Stali smo pred vrata i nije nam dao dozvolu za ulazak. Jedan od nas je rekao: 'Ako bi radi nečega izašao, onda bi izašao radi učenja Kur'ana.' Naredili smo jednom od učača i on je počeo učiti Kur'an. Izašao nam je na mala vrata. Rekli

373 On je Sulejman b. Hajjan el-Ezdi, el-Kufi, veliki imam. Umro je 190. godine po Hidžri.

smo: 'Es-selamu alejke ve rahmetullahi ve berekatuhu.' Uzvratio je: 'Ve alejkumus-selam.' Upitali smo: 'Kako si ti, o Ebu Alija? Kakvo je tvoje stanje?' Odgovorio je: 'Ja sam od Allaha u zdravlju, a od vas u ezijetu. Uistinu, ono na čemu ste vi, novotarija je u islamu. Inna lillahi ve inna ilejhi radži'un – Allahovi smo i Njemu ćemo se vratiti! Znanje se ne traži ovako. Mi bismo dolazili u džamiju i smatrali bismo da nismo vrijedni da sjedimo s njima u halki, pa bismo sjedili pored njih i osluškivali. Kada bi se spomenuo hadis, zatražili bismo od njih da ga ponove i mi bismo ga zapisali. A vi tražite znanje sa neznanjem. Ostavili ste Allahovu Knjigu. Da ste tražili znanje iz Allahove Knjige, uvidjeli biste da je ono lijek za ono što tražite.' Rekli smo: 'Naučili smo Kur'an.' Rekao je: 'Za vaše podučavanje Kur'anu potreban vam je vaš životni vijek i životni vijek vaše djece.' Rekli smo: 'Kako, o Ebu Alija?' Rekao je: 'Nećete naučiti Kur'an sve dok se ne podučite njegovoj analizi, njegovim jasnim i manje jasnim ajetima, derogiranim i derogirajućim ajetima. Kada naučite ovo, neće vam biti potrebni Fudajl i Ibn Ujejne.' Zatim je rekao: 'Utječem se Allahu, Onome Koji sve čuje i sve zna, od prokletog šejtana! U ime Allaha, Milostivog, Samilosnog: ***O ljudi, već vam je stigla poruka od Gospodara vašeg i lijek za vaša srca i uputstvo i milost vjernicima. Reci: 'Neka se zato Allahovoj blagodati i milosti raduju, to je bolje od onoga što gomilaju.'"***[374]

(1346) Ed-Dahhak b. Muzahim[375] je govorio: "Doći će ljudima vrijeme kada će okačiti svoje Mushafe pa će ih prekriti paučina. Neće se okorištavati njima. Djela ljudi bit će ispunjena predanjima i hadisima."

---

374 Prijevod značenja Junus, 57.-58.

375 On je Ebu Muhammed el-Hilali, a rečeno je i Ebul-Kasim, vlasnik tefsira kojeg je preuzeo od Seida b. Džubejra. Po ispravnijem mišljenju, on nije sreo Ibn Abbasa, radijallahu anhuma, dok je prenosio od Ebu Seida el-Hudrija, Ibn Omera, Enesa b. Malika. Bio je veliki učenjak, naročito u Kur'anu i tefsiru, dok nije bio takav u hadisu. Njegovi hadisi ne dosežu stepen vjerodostojnih prenosilaca. Za svoje znanje nije uzimao nikakvu nadoknadu. Mnogo je spominjao Allaha. Bio je pobožan, skrušen. Kada bi šutio, čulo bi se kako izgovara: "La havle ve la kuvvete illa billahi." Kada bi omrknuo, plakao bi i govorio: "Ne znam šta je danas uzdignuto od mojih djela." Umro je stotinu i neke godine po Hidžri, Allah mu se smilovao.

Fudajl b. 'Ijjad govorio je nosiocima hadisa: "Nemojte me prisiljavati na stvar za koju znate da je ne volim. Kada bih bio vaš rob i prezirao vas, vaše dobročinstvo bi se ogledalo u mome slijeđenju. Kada bih znao da ćete, ako vam dam ovaj svoj ogrtač, otići od mene, dao bih vam ga."

(1347) Sufjan es-Sevri je govorio: "Traženje hadisa ne smatra se smrću, već nejasnoćom kojom se zaokupiraju ljudi."

(1348) I Sufjan es-Sevri je govorio: "Bavim se hadisom već šezdeset godina. Volio bih da izađem iz njega čist: da ništa od toga ne ide ni u moju korist, a niti protiv mene."

U drugom predanju stoji: "Kamo sreće da se iz njega vratim čist: da ništa nije za mene i po mene."

Ovo je rekao i Šafija.

(1349) Jemut b. el-Muzerri'i[376] je govorio: "Ako vidiš učenjaka da žuri u hodu, onda znaj da ga slijede oni koji traže hadis."

(1350) Ebu Asim en-Nebil je rekao: "Vođstvo u hadisu je prezreno vođstvo. Ako neki od učenjaka ocijeni hadis vjerodostojnim, zapamti ga i bude iskren u tome, kažu: 'Jest šejh pametan.' Ali, ako pogriješi u hadisu, kažu: 'Slagao je.'"

(1351) Jahja b. Seid el-Kattan je rekao: "Prenosioci stihova su razumniji od prenosilaca hadisa, jer prenosioci hadisa mnogo prenose lažne hadise, dok prenosioci stihova satima recituju stihove, pretražuju ih, da bi na kraju rekli: 'Ovo je izmišljeno.'"

(1352) Amr b. el-Haris je rekao: "Nisam vidio cjenjenijeg znanja od hadisa, a glupljih ljudi od onih koji traže hadis."[377]

---

376 Jemut b. el-Muzerri'i b. Jemut b. Isa, autoritet u predanjima. Ime mu je Muhammed, dok mu je nadimak Jemut. Stanovao je dugo vremena u Taberiji. Prenosio je od svoga tetka Džahiza. Iza sebe je ostavio pisanih djela. Umro je 304. godine po Hidžri.

377 Ovo predanje, a i drugo slično njemu pripada Hammadu b. Selemi. Zabilježio ih je hafiz El-Hatib u ''El-Džami'u" (4, 5) i prije njih je pojasnio da su ovi ljudi neznalice po pitanju onoga što zapišu od hadisa, oni kojima od hadisa i njegovih znanosti ne pripada osim zapisano u bilježnicama i dijelovima, bez ikakve brige o značenju hadisa i njegovim propisima, uz dodatak oholosti i umišljenosti onim čime se opisuju.

(1353) Mis'ar je govorio: "Volio bih da Allah, subhanehu ve te'ala, učini onoga koji me je mrzio učenjakom hadisa. I volio bih da ovo znanje bude poput nošenja boca, koje bih nosio na svojoj glavi, pa kada bi pale, razbile bi se i tako bih bio rahat od onih koji ga traže."

(1354) Od Sufjana b. Ujejne prenosi se da je pogledao u one koji tragaju za hadisima, a zatim rekao: "Vi ste oni koji prekidaju slast mojih očiju. Da smo doživjeli Omera b. el-Hattaba, sigurno bi nas kaznio udarcem."

(1355) Mugire ed-Dabbi je govorio: "Tako mi Allaha, više me je strah od njih – tj. nosilaca hadisa – nego od velikih grješnika."[378]

(1356) Šu'be je rekao: "Nekada sam se mnogo radovao kada bih vidio nekoga od sljedbenika hadisa, dok mi je danas postalo nešto najmrže da vidim nekoga od njih."

(1357) Od njega se prenosi i da je rekao: "Uistinu vas ovaj hadis odvraća od spominjanja Allaha i obavljanja namaza, pa hoćete li se okaniti!"

Ebu Omer kaže: Došla mi je vijest od skupine učenjaka da su oni, kada bi citirali ove Šu'betove riječi, govorili: "A šta bi bio Šu'be da nije hadisa?"

Ebu Omer kaže: Uistinu su oni samo korili učestalo prenošenje hadisa iz bojazni da nestane razmišljanja i uzimanja pouke iz istog. Zar ne vidiš ono što prenosi:

378 O značenju ovih riječi i onih koje su došle poslije, dr. Mahmud et-Tahan u djelu ''Hašijetu el-Džami''' (1/217) kaže: ''...Uistinu su ove riječi izgovorili samo u velikoj srdžbi zbog lošeg ponašanja i ezijeta od strane pojedinih učenika. To su rijetke situacije koje se događaju svakome čovjeku, osim vjerovjesnicima, alejhimus-salatu ves-selam, ili su ih rekli iz šale i igranja, jer nije im bio običaj da govore slične riječi, u potpunosti. Ono što se općepoznato prenosi od ovih velikih učenjaka jeste blagost, lijepo prenošenje, veliko strpljenje na podučavanju ljudi. Zbog toga nije dozvoljeno učenjaku da izgovara slične riječi dokazujući njihovu opravdanost ovim riječima, jer su ove i slične riječi izustili u stanju velike srdžbe, tako da i nisu osjetili šta su rekli, a Allah najbolje zna."

(1358) Bišr b. Velid od Ebu Jusufa da je rekao: "El-E'ameš me je pitao o nekom pitanju dok smo on i ja bili sami. Dao sam mu odgovor, a on mi je rekao: 'Na osnovu čega ovo kažeš, o Jakube?' Rekao sam: 'Na osnovu hadisa koji si mi ti spomenuo', pa sam mu ga citirao. Rekao mi je: 'O Jakube, ja ovaj hadis pamtim od prije nego što si ti na ovaj svijet došao. Njegovo pravo značenje nisam spoznao do sada.'"

(1359) Prenosi se da se slično dogodilo između El-E'ameša, Ebu Jusufa i Ebu Hanife, pa su El-E'amešove riječi bile: "Vi ste ljekari, a mi smo apotekari (farmaceuti)."

(1360) Na osnovu ovoga Ez-Zubejdi je rekao:

"Uistinu je onaj koji pamti hadis a ne poznaje
njegovo značenje poput apotekara."

Prethodno su ovi stihovi u cijelosti navedeni u ovoj knjizi.

(1361) Od Ubejdullaha b. Amra prenosi se da je rekao: "Nalazio sam se u El-E'amešovom skupu, pa mu je došao jedan čovjek i postavio mu neko pitanje, a on mu nije odgovarao. Podigao je pogled i vidio da je među prisutnima bio i Ebu Hanife. Tada mu je rekao: 'O Nu'mane, reci o ovome.' Ebu Hanife, rahmetullahi alejhi, rekao je: 'Rješenje za to je tako i tako.' El-E'ameš ga je upitao: 'Na osnovu čega to kažeš?' Odgovorio je: 'Na osnovu tog i tog hadisa koji si nam ti citirao.'" Ubejdullah b. Amr je rekao: "El-E'ameš na to reče: 'Mi smo apotekari, a vi ste liječnici.'"

(1362) Ebu Davud je rekao: "Nema sumnje po pitanju lijepog mišljenja o hadisu."

(1363) Jahja b. Jeman[379] je govorio: "Neki od vas zapisuju hadise bez razmišljanja i izvlačenja pouke iz njih, pa kada budu upitani o nekom pitanju, sjede poput pisara."

379 On je Ebu Zekerijja el-'Idžli, imam, hafiz, iskreni, pobožni, učenik Hamze ez-Zejjata. Družio se sa Es-Sevrijem i mnogo prenio od njega. Muslim je u svome ''Sahihu'' zabilježio hadise od njega. Veki'a je rekao: ''Niko nije pamtio više hadis od Jahjaa b. Jemana. Na jednom skupu bi zapamtio pet stotina hadisa, a zatim zaboravio." Ovako je prenio Ibn Numejr o njegovom brzom pamćenju i brzom zaboravljanju. Ibnul-Medini je pojasnio da je brzo zaboravljao zbog bolesti hemiplegije, usljed koje se promijenilo i njegovo pamćenje. Umro je 189. godine po Hidžri.

(1364) Od Ibnul-Mubareka prenosi se da je rekao: "Predanje neka ti bude ono na šta ćeš se oslanjati, i uzmi ono mišljenje koje će ti pojasniti hadis."

(1365) Veki'a je rekao: "Potpomagali smo se u pamćenju hadisa radom po njima, dok smo se postom potpomagali u traženju hadisa."

(1366) Sufjan je rekao: "Ijjas b. Muavija mi je rekao: 'Vidim da izučavaš hadis i tefsir. Dobro se čuvaj odvratnosti. Zaista, onaj koji pri sebi bude imao odvratnosti neće biti siguran od sramota.'"

(1367) Ebu Omer kaže: O ovome je pjesnik rekao:

"Oni koji nose zapisano znanje nemaju znanja
pravog, osim poput znanja deva..."

(1368) Ammar el-Kelbi je rekao:

"Uistinu su prenosioci koji ne poznaju ono što prenose
poput deva koje nose rezervoare..."

(1369) El-Hušeni je rekao:

"Putovao si Allahovom zemljom u potrazi za znanjem
pa si pokupio knjige i postao magarac..."

(1370) Munzir b. Seid je rekao:

"Podstiči na što hoćeš, naći ćeš pomagača
i pobacaj knjige, naći ćeš magarca.

Nosit će ono što si mu od knjiga stavio
primjer mu je poput primjera magarca..."

(1371) El-E'ameš je govorio onima koji tragaju za hadisima: "Toliko ste ga ponavljali da je postao u mome grlu gorči od lotosova ploda. Ni za koga se niste zainteresovali a da ga niste optužili za laž."

(1372) Ebu Jusuf el-Kadi je rekao: "Ko bude tražio čudne hadise, bit će utjerivan u laž. Ko bude tražio vjeru filozofijom, postat će zindik. I ko bude tražio imetak hemijom, bankrotirat će."

(1373) Od Ibn Ebi Lejle[380] prenosi se da je rekao: "Čovjek neće razumjeti i postati vičan u hadisu sve dok ne bude uzimao i ostavljao od njega."

(1374) Od Hamze b. Muhammeda b. Alije el-Kenanija[381] prenosi se da je rekao: "Za jedan hadis Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, pronašao sam dvije stotine puteva ili blizu dvije stotine puteva kojima je došao. To me mnogo obradovalo. Bio sam zadivljen time. Jedno veče vidio sam Jahjaa b. Me'ina u snu pa sam mu rekao: 'O Ebu Zekerijja, za jedan hadis od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, pronašao sam dvije stotine puteva.' Šutio je, da bi zatim rekao: 'Bojim se da tvoj postupak ne potpadne pod riječi: ***Zaokuplja vas nastojanje da što imućniji budete!***'"[382]

(1375) Ammar b. Ruzik rekao je svome sinu, nakon što ga je vidio da traži hadis: "O sinko, radi po malom, a budi skroman u velikom."

(1376) Od Ebu Utbe el-Havelanija prenosi se da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Uistinu Allah, tebareke ve te'ala, nije prestao saditi u ovoj vjeri sadnice upotrebljavajući ih u pokornosti Sebi."*

---

380 On je Muhammed b. Abdur-Rahman b. Ebi Lejla, autoritet, imam, muftija i kadija Kufe. Od njega su prenosili Šu'be, Ibn Ujejne, Es-Sevri i drugi. U fikhu je bio ravan imamu Ebu Hanifi, rahmetullahi alejhima. El-Kadi Ebu Jusuf je rekao: "Nije se prihvatio kadiluka neko ko bolje poznaje šerijatsko pravo u Allahovoj vjeri, niti neko učeniji o Allahovoj Knjizi, niti neko ko više govori istinu radi Allaha, niti neko kome je više nepotrebniji imetak od Ibn Ebi Lejle." Umro je 148. godine po Hidžri, u mjesecu ramazanu.

381 On je imam, hafiz, uzor, učenjak hadisa egipatskih prostora, Ebul-Kasim el-Kinani. Poznat je po ovom hadisu, hadisu *kartice*, za koji je pronašao oko dvije stotine puteva. Slušao je Nesaija, Ebu Ja'lu el-Mevsilija, Ebu Halifu el-Džumehija i druge. Od njega su prenosili Darekutni, Ibn Mende, Temam Er-Razi i drugi. Spominje se po skromnosti , pobožnosti, ibadetu a povrh svega po poznavanju hadisa. Umro je 357. godine po Hidžri, u osamdeset i nekoj godini svoga života.

382 Prijevod značenja Et-Tekasur, 1.

Ebu Jakub je rekao: "Došla mi je vijest od Ahmeda b. Hanbela, rahmetullahi alejhi, da je rekao: 'Te sadnice su nosioci hadisa.'"

(1377) Šu'be je govorio: "Ukoliko vidiš tintaricu u kući nekog insana, budi milostiv prema njemu. A ako budeš nešto imao kod sebe, podaj mu."

Šezdeseto poglavlje

PREDANJA O POKUĐENOSTI GOVORA U VJERI UZVIŠENOG ALLAHA PO MIŠLJENJU, PRETPOSTAVCI I ANALOGIJI BEZ OSNOVE I SRAMOTNOST MNOGOG ISPITIVANJA BEZ IZVLAČENJA POUKE

(1378) Od Urveta b. ez-Zubejra, prenosi se da je rekao: "Abdullah b. Amr b. el-As, radijallahu anhuma, došao je kod nas. Sjedio sam pred njim i čuo sam ga da kaže: 'Čuo sam Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, da kaže: *'Doista Allah, azze ve džellc, ne uklanja znanje od ljudi, nakon što im ga je dao, trgajući ga, nego ga uklanja od njih nestajanjem uleme, pa će ostati ljudi neznalice. Bit će pitani i davat će fetve po svome mišljenju. Otići će u zabludu i druge u nju odvoditi.'* Urve je rekao: 'Ispričao sam to Aiši, radijallahu anha, potom je Abdullah b. Amr ponovo došao, pa mi je rekla Aiša: 'O moj bratiću, idi do Abdullaha, pa provjeri hadis koji si mi pričao od njega.' Reče: 'Došao sam mu i pitao ga, a on mi je rekao slično kako mi je i pričao (prvi put).' Otišao sam Aiši i obavijestio je o tome. Začudila se i rekla: 'Allaha mi, zapamtio je Abdullah b. Amr.'"

Ebu Omer kaže: Ovo je analogija bez osnove i govor u vjeri po laži i pretpostavkama, a poznato je da je halal ono što je u Allahovoj Knjizi ili sunnetu Njegovog Poslanika dozvoljeno, a haram je ono što je u Allahovoj Knjizi ili sunnetu Njegovog Poslanika zabranjeno. Stoga ko to ne zna i kaže o onom za što bude upitan bez znanja i zaključi analogijom prema svom mišljenju, zabranio je svojim neznanjem ono što je Allah dozvolio, i dozvolio iz svog neznanja ono što je Allah zabranio. To je onaj koji zaključuje stvari analogijom prema svom mišljenju, pa zaluta i odvede druge u zabludu. A onaj koji vrati znanje o sporednim stvarima (ograncima) njihovim temeljima, taj ne govori po svome mišljenju.

(1379) Od Omera b. el-Hattaba, radijallahu anhu, prenosi se da je rekao sa minbera: "O ljudi, doista je mišljenje od Allahovog

Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, bilo istina (tačno), jer mu ga je Allah, azze ve dželle, pokazao, a kod nas je ono samo pretpostavka i izvještačenost."

(1380) I od njega se prenosi da je rekao: "Sljedbenici mišljenja postali su neprijatelji sunneta. Zamorili su se pamćenjem hadisa. Ostavili su njihovo prenošenje i pretekli su ga (sunnet) mišljenjem."

(1381) Od njega se prenosi da je rekao: "Čuvajte se mišljenja u vašoj vjeri."

Rekao je Sahnun: "Znači novotarije."

A u drugom rivajetu je rekao: "Doista su sljedbenici mišljenja neprijatelji sunneta, umorilo ih je pamćenje hadisa. Pobjegli su od njihovog pamćenja, a kada budu pitani stide se da kažu: 'Ne znamo', već se svojim mišljenjima suprotstavljaju sunnetu, pa ih se pričuvajte."

(1382) I Ebu Bekr b. Ebi Davud je rekao: "Sljedbenici mišljenja su sljedbenici novotarija."

On je, također, rekao u svojoj kasidi:

"I ne spominji mišljenja ljudi i njihove riječi,
riječi Poslanika su čišće i jasnije."

(1383) Omer b. el-Hattab, radijallahu anhu, rekao je: "Sunnet je ono što su propisali Allah i Njegov Poslanik, nemojte greške mišljenja činiti sunnetom za ummet."

(1384) Urve je rekao: "Benu Israil su bili na ispravnom sve dok se među njima nisu pojavili sinovi zarobljenika iz raznih naroda, pa im uvedoše mišljenje kao novotariju i odvedoše u zabludu Benu Israil."

(1385) Od Saliha b. Muslima prenosi se da je Eš-Ša'bi rekao: "Propali ste onda kada ste ostavili predaje, a prihvatili se analogije."

(1386) Od Ibn Sirina se prenosi da je rekao: "Upućenim su smatrali onoga koji slijedi predaje."

(1387) I rekao je: "Smatrali su upućenim onoga koji slijedi predaje."

(1388) Abdullah b. el-Mubarek govorio bi čovjeku: "Ako budeš iskušan kadilukom, drži se predaja."

(1389) Od Sufjana se prenosi da je rekao: "Uistinu se vjera sastoji samo od predanja."

(1390) Abdullah b. el-Mubarek je govorio: "Neka ti predaja bude ono na što ćeš se oslanjati, a od mišljenja uzmi ono što objašnjava hadis."

(1391) Od Šurejha se prenosi da je rekao: "Doista je sunnet pretekao vašu analogiju, pa slijedite sunnet, a ne činite novotarije, jer vi doista nećete zalutati sve dok budete uzimali iz predanja."

(1392) Od Eš-Ša'bija se prenosi da je rekao: "Doista se sunnet ne dokida analogijom."

(1393) I od njega se prenosi da je rekao: "Oni prije vas bili su uništeni kada su im se razgranali putevi, i kada odstupiše od Puta, pa napustiše predaje, rekoše o vjeri po svojim mišljenjima, pa zalutaše i odvedoše druge u zabludu."

(1394) Od Mesruka[383] se prenosi da je rekao: "Ko se svojim mišljenjem suprotstavi Allahovoj, azze ve dželle, naredbi – zalutao je."

(1395) Od Hišama b. Urve prenosi se da je imao običaj reći: "Sunnet, sunnet, doista je sunnet oslonac vjere."

(1396) Urve je imao običaj reći: "Ljudi koji najmanje drže do učenjaka jesu njegova porodica."

383 Mesruk b. el-Edžde' b. Malik b. Umejje, uzoran imam, Ebu Aiša el-Vadi', el-Hemdani, el-Kufi: Bio je ukraden kada je bio mali, potom je pronađen i nazvan Mesrukom (ukradenim), ubraja se u ugledne tabiine i u one koji su primili islam za vrijeme života Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, a nisu ga vidjeli.
Nije postojao na dunjaluku niko ko je više od njega putovao radi stjecanja znanja. Bio je karija, sljedbenik sunneta, činio je puno ibadet i bio je zahid. Nije uzimao platu za kadiluk. Umro je 63. godine po Hidžri.

(1397) I od njega se prenosi da je rekao: "Doista vjera Benu Israila nije prestala biti ispravna sve dok se među njima nisu pojavili sinovi robova drugih naroda i počeli slijediti mišljenje, pa zalutaše i odvedoše druge u zabludu."

(1398) Od Ez-Zuhrija se prenosi da je rekao: "Čuvajte se sljedbenika mišljenja. Zamorilo ih je pamćenje hadisa."

Ebu Omer, Allah mu se smilovao, kaže: Ulema se razišla o mišljenju u kojem ima odvratnosti i sramotnosti u spomenutim predajama u ovom poglavlju od Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, i od njegovih ashaba, radijallahu anhuma, i od onih koji su ih slijedili u dobru, pa je rekao jedan dio: prezreno mišljenje je novotarija suprotna sunnetu u vjerovanju, kao mišljenje Džehma i ostalih pravaca filozofa, jer su to ljudi koji su upotrijebili svoju analogiju i mišljenja da bi porekli hadise, pa su rekli: "Ne može se vidjeti Allah, azze ve dželle, na Sudnjem danu, jer On, Uzvišeni, kaže: ***'Ne obuhvataju Ga pogledi, a On obuhvata poglede'***"[384], pa porekoše riječi Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem:

(1399) *"Doista ćete vi vidjeti svoga Gospodara na Sudnjem danu."*[385]

Neosnovano su protumačili riječi Allaha, azze ve dželle: ***"Neka lica će toga dana biti radosna, gledat će u svoga Gospodara"***[386], tako da takvo tumačenje nije poznato ni lingvističarima, ni učenjacima hadisa, i rekli su: "Mrtvac neće biti pitan u kaburu, zbog riječi Allaha, azze ve dželle: ***'Usmrtio si nas dvaput i oživio si nas dvaput'***"[387],

---

384 Prijevod značenja El-En'am, 103.
385 Hadis sahih – muttefekun alejhi.
Prenosi se u više varijanti od Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem. Ovo je verzija hadisa Džerira b. Abdullaha u dva "Sahiha" i drugim zbirkama.
Ovo je vjerovanje ehli-sunneta vel-džemata o viđenju vjernika njihovog Uzvišenog Gospodara na ahiretu. Uzvišeni je rekao: ***"Lica će toga dana biti radosna, gledat će u svoga Gospodara"***, i rekao je: ***"Onima koji rade dobro pripada dobro i povećanje."*** A povećanje je: gledanje u lice Plemenitog, kao što je došlo objašnjenje u čistom sunnetu, dok će nevjernici biti zastrti od Njega: ***"Doista će oni toga dana biti od njihovog Gospodara zastrti."***
386 Prijevod značenja El-Kijame, 22.-23.
387 Prijevod značenja Gafir, 11.

pa su porekli kategorične hadise o kaburskoj kazni i iskušenjima u kaburu. Porekli su hadis o šefa'atu uprkos njegovoj kategoričnosti, rekavši: "Neće izaći iz Vatre onaj ko bude u njoj", i rekli su: "Ne znamo za Havd, niti za Mizan – Vagu, niti znamo šta je to." Porekoše sunnet u svemu tome svojim mišljenjima i analogijom do stvari kojih je puno da bi se spomenule, a o svojstvima Svevišnjeg Stvoritelja rekoše: "Allah spoznaje stvari onda kada se one dogode", jer nema se znanja osim o postojećem, bježeći od ranog postanka svijeta, kako to oni smatraju, pa je zbog toga veliki broj uleme rekao: "Prezreno i odbačeno mišljenje čije razmatranje nije dozvoljeno, niti je dozvoljeno zanimanje njim, to je novotarsko mišljenje i svako koje sliči novotariji."

(1400) Šafija, rahmetullahi alejhi, imao je običaj reći: "Primjer onoga koji se bavi mišljenjem, a zatim se pokaje, je kao primjer ludaka koji se izliječi, potom se povrati i shvati šta je učinio."

(1401) A Ahmed b. Hanbel, rahmetullahi alejhi, govorio je: "Ne vidim nikoga da se bavim ovim mišljenjem osim onoga kome je u srcu nered (fesad)."

Drugi su rekli (a to je većina uleme): Pokudeno mišljenje u ovim predajama od Poslanika, sallallahu alejhi ve selleme, njegovih ashaba i tabiina jeste riječ o propisima vjere po istihsanu i pretpostavkama, pamćenje teško rješivih problema i pogreški, rješavanje rasprava i slučajeva analogijom bez povratka na njihove osnove, razmatranje uzroka i korištenje u njima mišljenja prije nego što se dogode, razgranavanje i širenje te stvari prije samog događaja, i govor o njima prije nego što se dogode sa mišljenjem koje nalikuje pretpostavkama. Pa su rekli: U zanimanju ovim stvarima i preokupaciji njima je zapostavljanje sunneta, dalji podsticaj na bavljenje njima, prelaženje preko Allahove Knjige i njenih značenja. Ispravnost svog stava dokazuju mnogim dokazima, od kojih su i:

(1402) Rekao je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem: *"Doista Allah, azze ve dželle, prezire kod vas rekla-kazala i mnoštvo pitanja."* Zabilježili su ga Buharija i Muslim.

(1403) Od Sehla b. Sa'da prenosi se da je rekao: "Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, prokleo je mnoštvo pitanja i to pokudio."

(1404) Od Abedeta b. Ebi Lubabe[388] prenosi se da je rekao: "Volio bih da budem sačuvan od ljudi ovog vremena, da ih ne pitam ništa i da me ne pitaju ništa. Natječu se u pitanjima kao što se natječu bogataši u dirhemima."

A od El-Hadždžadža b. Amira es-Semalija (bio je ashab Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem) prenosi se da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Čuvajte se mnoštva pitanja."*

(1405) A u predanju od Ešheba stoji da je Malik bio upitan o riječima Poslanika, sallallahu alejhi ve selleme: *"Zabranjujem vam rekla-kazala i mnoštvo pitanja."* Rekao je: "Što se tiče mnoštva pitanja, ne znam: ili se to odnosi na vas kada postavljate mnoštva pitanja, jer je Poslanik, sallallahu alejhi ve selleme, prezirao pitanja i pokudio ih, a Allah, azze ve dželle, rekao je: ***'Ne pitajte o stvarima koje kad vam se kažu, ražaloste vas'***[389], ili na pitanja kada ljudi traže prilikom prošenja."

A već smo opširno spomenuli šta ulema kaže o rekla-kazala, upropaštavanju imetka i mnoštvu pitanja u knjizi "Et-Temhid", Allahu pripada sva hvala.

(1406) I također dokazuju onim što je prenio Ibn Šihab od Amira b. Sa'da b. Ebi Vekkasa da je čuo Poslanika, sallallahu alejhi ve selleme, da kaže: *"Najveći zločin muslimana prema muslimanu jeste da neko pita o nečemu što nije zabranjeno muslimanima, pa im bude zabranjeno zbog njegovog pitanja."*

(1407) Od Ebu Hurejre, radijallahu anhu, prenosi se da je Poslanik, sallallahu alejhi ve selleme, rekao: *"Ostavite me na onome na čemu sam vas ostavio. Doista su one prije vas uništila njihova mnogobrojna pitanja i njihova razilaženja sa njihovim poslanicima,*

---

388 Ebu el-Kasim el-Esedi, potom el-Gadiri, oslobođeni rob, Kufljanin, trgovac, jedan od velikih imama, bio je u Damasku, sreo je Ibn Omera u Šamu. Umro je 127. h.g.

389 Prijevod značenja El-Maide, 101.

pa kad vam nešto zabranim, klonite se toga, a kad vam nešto naredim, uradite od toga koliko možete."[390]

(1408) Omer b. el-Hattab, radijallahu anhu, dok je bio na minberu, rekao je: "Zabranjujem svakom čovjeku da pita o nečemu što nije bilo. Doista je Allah, azze ve dželle, objasnio ono što se dogodilo."

(1409) Omer b. el-Hattab, radijallahu anhu, rekao je: "Nikome nije dopušteno da pita o onome što se nije dogodilo, doista je Allah Uzvišeni presudio u onom što se dogodilo."

(1410) Od Mesruka se prenosi da je rekao: "Pitao sam Ubejja b. Ka'ba neko pitanje, pa je pitao: 'Je li se to dogodilo?' Rekao sam: 'Ne.' Rekao je: 'Kad se dogodi, onda me pitaj.'"[391]

(1411) Haridže b. Zejd b. Sabit[392] prenosi od svoga oca da on nikad nije svoje mišljenje ni o čemu izražavao, kada bi bio upitan, dok ne bi pitao da li se dogodilo ili nije. Pa ako se nije dogodilo, nije o tome ni govorio, a ako se dogodilo, govorio je o tome. Kada bi mu bilo postavljeno neko pitanje, rekao bi: "Je li se dogodilo?" Pa bi mu se reklo: "O Ebu Seide, nije se dogodilo, nego razmatramo." Rekao bi: "Ostavite se toga." A ako se dogodilo, obavijestio bi ih.

---

390 Slično je zabilježio Ibn Beta u "El-Ibaneh" ovako: "Ne pitajte o stvari koja se nije desila, jer stvar koja se desi, Allah na njoj pomogne, a kada se opteretite onim čime niste iskušani, bit ćete mu određeni."
Slično tome navodi El-Hatib: "Izašao je Omer pred ljude i rekao: 'Zabranjujem vam da nas pitate o onome što nije bilo, mi doista imamo posla sa onim što je bilo.'"
Kažem: Rad po tome je kod ispravnih prethodnika. Došlo je u predajama od mnogih ashaba da su prezirali pitati o onome što se nije dogodilo, za što se vezao El-Hatib u "El-Fekihu".
391 Sahih. Zabilježio ga je El-Hatib u "El-Fekih vel-mutefekkih" i Ibn Betta, Darimi sa dodatkom: "...pa kada se dogodi, donijet ćemo ti naš idžtihad."
392 Haridže b. Zejd b. Sabit, pravnik, sin pravnika, imam, sin imama, jedan od sedmerice velikih pravnika, a to su: on, Seid b. el-Musejjeb, Ebu Bekr b. Abdur-Rahman, Urve, El-Kasim b. Muhammed, Ubejdullah b. Abdullah i Sulejman b. Jesar, oslobođeni rob Mejmune.
Haridže Ebu Zejd el-Ensari bio je najpoštovaniji među svojom braćom, a djed sa majčine strane bio mu je Sa'd b. er-Rebi'a el-Ensari, jedan od vođa – prvaka. Haridže je bio pouzdan, pravnik na kojeg se upiralo prstom i nije puno pričao.

(1412) Od Hišama b. Urve prenosi se da je rekao: "Nikad nisam čuo svog oca da išta kaže po svom mišljenju." Rekao je: "Ponekad bi bio upitan o nečemu, pa bi rekao: 'Ovo je od stvari koje treba razmatrati vladar.'"

(1413) Sufjan b. Ujejne je rekao: "Ko voli da bude pitan, a nije kompetentan, ne treba ni biti pitan."

(1414) Od Ibn Hermeza prenosi se da je rekao: "Sreo sam stanovnike Medine, a među njima nije bilo ništa drugo do Knjiga i sunnet, i novonastala pitanja koja razmatra vladar."

(1415) Malik je rekao: "Sreo sam stanovnike ovih krajeva i vidio da preziru ovo uvećavanje koje je danas medu ljudima." Ibn Vehb je rekao: "Mislio je na pitanja."

(1416) Također je rekao: "Doista su ljudi davali fetve na osnovu onoga što su čuli i naučili, i nije bilo ove priče koja je danas među ljudima."

(1417) Omer b. el-Hattab, radijallahu te'ala anhu, govorio je: "Čuvajte se ovog pretjerivanja. Doista, kad se ova stvar dogodi, Allah, azze ve dželle, odredit će joj onoga ko će je čuvati i ko će je objasniti."

(1418) Od Jezida b. Ebi Habiba prenosi se da je Abdul-Melik b. Mervan pitao Ibn Šihaba (o nečemu), pa ga je Ibn Šihab upitao: "Je li se ovo dogodilo, o vladaru pravovjernih?" Rekao je: "Nije." Reče: 'Pa ostavi to dok se ne dogodi, doista će tada Allah, azze ve dželle, dati rješenje za to."

(1419) Od Ibn Omera se prenosi da je rekao: "O ljudi, ne pitajte o onome što se nije dogodilo, doista je Omer proklinjao one koji pitaju o onome što se nije dogodilo."

(1420) Musa b. 'Ulejj prenosi od svoga oca da je rekao: "Kada bi Zejda b. Sabita čovjek pitao o nečemu, rekao bi: 'Allaha ti, je li se to dogodilo?' Pa, ako bi rekao da jeste, razmotrio bi to, a ako ne bi potvrdio da se dogodilo, ne bi ni pričao."

(1421) Od Amira[393] se prenosi da je rekao: "Došli su Zejdu b. Sabitu ljudi i pitali ga o nekim stvarima, pa im je on na to odgovorio, što su oni i zapisali. Potom rekoše: 'Trebali bismo ga obavijestiti.' Zatim su mu došli i obavijestili ga, na što on reče: 'Izvinjavam se. Možda je sve što sam vam rekao greška. Samo sam vam donio idžtihad po svom mišljenju.'"

(1422) Od Amra b. Dinara prenosi se da je rekao: "Rečeno je Džabiru b. Zejdu: 'Oni zapisuju ono što čuju od tebe.' Reče: 'Allahovi smo i Njemu se vraćamo! Zapisuju mišljenje od kojeg ću sutra odustati?!'"

(1423) Od El-Musejjeba b. Rafi'a prenosi se da je rekao: "Kada bi došla neka stvar u vezi s kadilukom a da nije bila u Knjizi ili sunnetu, bila bi nazvana plijen za predvodnike i uputila bi se njima, pa bi se oko nje skupili učenjaci. Ono na čemu bi se ujedinila njihova mišljenja, to je bila istina."

(1424) Abdullah b. el-Mubarek imao je običaj reći: "Neka bude ono na što se oslanjaš predaja, a od mišljenja uzmi ono što ti objašnjava hadis."

(1425) Ibn el-Mubarek je rekao: "Malik b. Dinar rekao je Katadi: 'Znaš li koje je znanje uzdignuto? Postavio sam se između Allaha i Njegovih robova, pa sam rekao: Ovo je dobro, ovo ne valja.'"

(1426) Od Jahjaa b. Seida prenosi se da je došao čovjek Seidu b. el-Musejjebu i o nečemu ga pitao, pa mu je izdiktirao. Potom ga je pitao za njegovo mišljenje, pa mu ga je rekao. Potom je čovjek zapisao. Pa je rekao čovjek iz Seidovog medžlisa: "Zar će zapisati tvoje mišljenje, o Ebu Muhammede?" Seid je rekao čovjeku: "Daj." Predao mu je stranicu, a on ju je zapalio."

(1427) Od Abdullaha b. Vehba prenosi se da je neki čovjek došao El-Kasimu b. Muhammedu i upitao ga o nečemu, pa mu je odgovorio. Nakon što se čovjek okrenuo, pozvao ga je, pa mu rekao: "Nemoj reći da El-Kasim tvrdi da je ovo istina, već radim po tome kad sam prinuđen na to."

---

393 Amir b. Šurahil eš-Ša'bi, veliki imam, već je bio prije spominjan.

(1428) El-Evza'i je rekao: "Drži se predaja od prethodnika, makar te odbacili ljudi, a čuvaj se predaja ljudi, makar ti uljepšali govor."

U drugom rivajetu: "...pa makar ih uljepšali govorom."

(1429) Od El-Lejsa prenosi se da je rekao: "Rebi'a je rekao Ibn Šihabu: 'O Ebu Bekre, kada kazuješ ljudima prema svome mišljenju, obavijesti ih da je to tvoje mišljenje, a kad kazuješ ljudima nešto od sunneta, obavijesti ih da je to sunnet, da ne bi mislili da je to tvoje mišljenje.'"

(1430) Od Ibn Vehba prenosi se da je rekao: "Malik b. Enes, Allah mu se smilovao, mi je rekao, a on je prezirao da puno odgovora na pitanja: 'O Abdullah, reci po onome što znaš i uputi na to, a šuti o onome što ne znaš, i čuvaj se da ne navedeš ljude na loš običaj.'"

(1431) Sahnun b. Seid je govorio: "Ne znam šta je ovo mišljenje kojim se prolijeva krv i kojim se dozvoljavaju stidna mjesta i umanjuju prava, osim što smo vidjeli dobra čovjeka da to radi, pa smo ga slijedili u tome."

(1432) Od El-Evza'ija se prenosi da je rekao: "Kada Allah, azze ve džellc, želi da robu zabrani bereket znanja, dadne mu da priča o stvarima a da i sâm ne poznaje njihovu tačnost."

(1433) Prenosi se od El-Hasena da je rekao: "Najgori Allahovi robovi su oni koji dolaze sa najgorim pitanjima i njima opterećuju Allahove robove."

(1434) Hammad b. Zejd je govorio: "Rečeno je Ejjubu: 'Zašto ne radiš po mišljenju?' Rekao je Ejjub: 'Pitan je magarac zašto ne preživa, pa je rekao: Mrzim žvakanje laži.'"

(1435) Od Rekabete b. Meskale prenosi se da je rekao čovjeku koji je često išao Ebu Hanifi: "O ti, dosta ti je od njegovog mišljenja ono što si sažvakao, vratit ćeš se svojima bez pouzdanosti.[394]"

---

394 U prenošenju hadisa.

(1436) Rekabe b. Meskale bio je upitan o Ebu Hanifi, pa je rekao: "On je najveći znalac onoga što se nije dogodilo, a najveći neznalica onoga što se dogodilo."

(1437) Ovo je bilo preneseno od Hafsa b. Gijasa o Ebu Hanifi. Želio je reći kako on nije imao znanja o predajama prethodnika, a Allah najbolje zna.

(1438) Eš-Ša'bi je imao običaj reći: "Tako mi Allaha, doista su mi ovi ogadili mesdžid toliko da mi je postao mrži od smeća u mojoj kući." "Upitah" – kaže Salih b. Muslim, prenosilac od njega – "ko su oni, o Ebu Amre?" Reče: "Mišljenici (racionalisti)", a od njih su El-Hakem, Hammad i njihovi drugovi.

(1439) Spomenuli su Ibn Vehb i Atik b. Jakub da su čuli Malika b. Enesa kako kaže: "Nije bilo onih koji su naređivali ljudima, niti onih koji su bili od prethodnika, niti ikog znam od onih koji se ugledaju na njih da reknu za nešto: 'Ovo je halal, a ovo haram', ne bi se usudili to reći, samo su govorili: 'Ovo preziremo, ovo smatramo lijepim, ovog se bojimo, a ovo ne smatramo'; a Atik b. Jakub je dodao: 'Niti bi govorili *halal*, ni *haram*, zar nisi čuo riječi Allaha, azze ve dželle: ***Reci: Šta mislite, ono što vam je Allah spustio od opskrbe, pa ste od tog učinili halal i haram, reci: Je li vam Allah to dopustio? Zar na Allaha izmišljate?***[395], a halal je ono što su dozvolili Allah i Njegov Poslanik, haram je ono što su zabranili Allah i Njegov Poslanik.'"

Ebu Omer kaže: Značenje ovog Malikovog govora jeste da za ono što je uzeo od znanja mišljenjem ili istihsanom ne kaže da je halal ili haram, a Allah najbolje zna.

(1440) Preneseno je od Malika da je on rekao o nečemu što se dogodilo, pa je bio za to upitan i donio svoj idžtihad po mišljenju: ***"Doista, mi samo pretpostavljamo, mi nismo ubijedeni."***[396]

---

395 Prijevod značenja Junus, 59.

396 Prijevod značenja El-Džasije, 32.

(1441) Lijepo je rekao Ebu el-Atahije:

"Nije svaka pretpostavka istina,
niti je svaka istina po analogiji."

(1442) Ebu Vail je rekao: "Nemoj sjediti sa onima koji govore: 'Šta misliš?'"

(1443) Eš-Ša'bi je rekao: "Nema mi mržih riječi od: 'Šta misliš?'"

(1444) Od Davuda el-Evdija prenosi se da je rekao: "Eš-Ša'bi je rekao: 'Upamti od mene tri stvari: kad postaviš neko pitanje, pa ti bude odgovoreno, nemoj popratiti svoje pitanje sa *šta misliš*, jer doista Allah kaže u Svojoj Knjizi: ***Šta misliš o onome koji je uzeo svoju strast za božanstvo...***[397], dok nije završio ajet; i drugo, kad budeš upitan o nekoj stvari, ne vagaj jednu stvar po drugoj, jer možda ćeš zabraniti dozvoljeno ili dozvoliti zabranjeno; i treće, kada budeš pitan o onome što ne znaš, reci *ne znam* i ja ću biti tvoj sudrug.'"

(1445) Od Eš-Ša'bija prenosi se da je rekao: "Doista su propali oni prije vas zbog riječi: 'Šta misliš?'"

(1446) Od Abdul-Ganijja b. Seida es-Sekafija prenosi se da je rekao: "Čuo sam da je El-Lejs b. Sa'd rekao: 'Vidio sam Rebi'u b. Ebi Abdur-Rahmana u snu. Rekao sam mu: 'O Ebu Osmane, kakvo ti je stanje?' Odgovorio je: 'Dobro, osim što nisam bio baš pohvaljen za veliki dio onoga što sam govorio po svom mišljenju.'"

(1447) Od Jahjaa b. Ejjuba prenosi se da je rekao: "Došlo je do mene da su učenjaci prije govorili: 'Kada Allah želi da Svoga roba ne poduči dobru, zaposli ga stvarima za čiju tačnost nije siguran.'"

(1448) Od Abdullaha b. Mesleme el-Kurešija prenosi se da je rekao: "Čuo sam Malika da je rekao: 'Ova stvar je stalno bila umjerena dok nije došao Ebu Hanife i započeo među njima sa analogijom, pa niti je on uspio, niti je učinio da drugi uspiju."

397 Prijevod značenja El-Furkan, 43.

(1449) Halid b. Nizar je rekao: "Čuo sam Malika kako kaže: 'Da je Ebu Hanife na ovaj ummet izašao sa sabljom, lakše bi im bilo od onoga što im je donio od analogije i mišljenja.'"

(1450) Od Ibn Ujejne prenosi se da je rekao: "Nije prestala stvar u Kufi biti ispravna sve dok se među njima nije pojavio Ebu Hanife."

Musa Ibn Harun el-Hemedani (jedan od prenosilaca) je rekao: "On je jedan od sinova robova iz drugih naroda, majka mu je Sindijka[398], a otac Nabatejac.[399]"

Rekao je: "'Trojica je onih koji su kao novotariju uveli mišljenje, i sva trojica su sinovi robova iz drugih naroda, oni su: Rebi'a u Medini, Osman el-Beti u Basri i Ebu Hanife u Kufi."

Ebu Omer kaže: Pretjerali su muhaddisi u kuđenju Ebu Hanife, Allah mu se smilovao. U tome su prevršili granicu, a motiv za ovo je to što je uveo mišljenje i analogiju pored predaja i upoređivanje (predaja i analogije); a većina učenjaka kaže: "Kada je predaja u pogledu lanca prenosilaca vjerodostojna, tada su neispravni analogija i razmatranje. Njegovi odgovori na pitanja iz oblasti hadisa su sa podnošljivim tumačenjem, a dosta toga su rekli i oni prije njega i složili se s njim slični njemu od onih koji govore po mišljenju, i većina onoga što on zastupa je slijeđenje stanovnika njegovog mjesta, kao što je Ibrahim en-Nehai i drugovi Ibn Mes'uda, samo što je on prevršio mjeru, i pretjerao je u dedukciji događaja, on i njegovi drugovi, i u odgovaranju na njih po njihovom istihsanu i mišljenju, pa zbog toga dolazi od njih veliko razilaženje sa prethodnicima. To su njihovi protivnici smatrali ružnom novotarijom, a ne znamo nikoga od učenjaka a da nema svoje tumačenje ajeta, ili pravac u sunnetu, kojim je odgovorio na drugi sunnet dopuštenim tumačenjem, ili pretpostavkom derogiranosti, samo što je kod Ebu Hanife toga puno, a kod drugih malo.

(1451) Od El-Lejsa b. Sa'da prenosi se da je rekao: "Nabrojao sam Maliku b. Enesu sedamdeset pitanja koja su u suprotnosti sa sunnetom Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve selleme, a koja je izrekao po mišljenju. Rekao je: 'Već sam mu pisao savjetujući ga u vezi s tim.'"

398 Oblast u Iraku.
399 Oblast u Libanu.

Ebu Omer kaže: Ne postoji niko od uleme ummeta a da, kad se navede hadis od Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve selleme, ostavi hadis a da se ne pozove na derogaciju toga sličnom predajom, ili konsenzusom, ili radnjom koja u osnovi obavezuje na njeno slijeđenje, ili slabosti u lancu prenosilaca; a da to ijedan od njih uradi, nestalo bi njegove pravednosti, pogotovu da se uzme kao imam, i za njega se veže loš glas, a Allah, azze ve dželle, ih je od toga zaštitio.

I također su zamjerili Ebu Hanifi murdžiluk, a među učenjacima ima dosta onih kojima pripisuju irdža', i nijedan nije bio ružno napadan kako su napadali Ebu Hanifu u njegovom imametu. I također mu se zavidilo i pripisivalo ono što nije pri njemu, i izmišljalo o njemu ono što mu ne priliči. A veliki dio uleme ga je pohvalio i istakao njegove odlike. Možda se potrudimo da skupimo njegove fadilete i fadilete Malika, Šafije, Es-Sevrija i El-Evza'ija, Allah im se smilovao, u zbirku koju smo željeli davno sakupiti o vijestima o imamima pokrajina, ako Allah Uzvišeni da.

(1452) Jahja b. Me'in imao je običaj reći: "Naši drugovi pretjeruju u vezi s Ebu Hanifom i njegovim drugovima." Pa su ga pitali: "Da li je Ebu Hanife lagao?" Rekao je: "Bio je plemenitiji od toga."

(1453) Ahmed b. Hanbel je govorio: "Mišljenje El-Evza'ija i mišljenje Malika i mišljenje Sufjana samo su mišljenja i to je sve kod mene isto, uistinu je pravi dokaz u predajama."

(1454) Od Ed-Draverdija prenosi se da je rekao: "Kada Malik kaže: 'Na tome sam zatekao stanovnike našeg mjesta i na tome smo se složili kod nas', on misli samo na Rebi'u b. Ebi Abdur-Rahmana i Ibn Hurmuza."

(1455) Muhammed b. el-Husejn el-Ezdi, hafiz El-Musili, spomenuo je, u predajama koje su na kraju njegove knjige o slabim prenosiocima, da je Jahja b. Me'in rekao: "Nisam nikoga vidio da ga mogu pretpostaviti Veki'u, a davao je fetve po mišljenju Ebu Hanife i pamtio je sve njegove hadise, a od Ebu Hanife čuo je mnogo hadisa."

El-Ezdi je rekao: "Ovo je pretpostavka od Jahjaa b. Me'ina. Nije Veki' kao Jahja b. Seid i Abdur-Rahman b. Mehdi, a ove je Jahja b. Me'in vidio i družio se s njima."

Rekao je: "Jahja b. Me'in bio je pitan: 'O Ebu Zekerijja, je li Ebu Hanife bio iskren u hadisu?' Rekao je: 'Da, iskren.' Pitali su ga: 'Da li je Eš-Šafi lagao?' Rekao je: 'Ne volim njegov hadis, niti ga volim spominjati.' Rekao je: 'I pitan je Jahja b. Me'in: 'Ko ti je draži: Ebu Hanife ili Eš-Šafi ili Ebu Jusuf el-Kadi?' Rekao je: 'Što se tiče Eš-Šafije, ne volim njegov hadis, što se tiče Ebu Hanife, od njega prenose dobri ljudi, a Ebu Jusuf nije bio od lažova, bio je iskren, međutim ne vidim njegov hadis zadovoljavajućim.'"

Ebu Omer kaže: Niko nije slijedio Jahjaa b. Me'ina u njegovim riječima o Eš-Šafiju, a njegovo mišljenje o hadisu Ebu Jusufa i hadisu Eš-Šafija bolje je od mišljenja o hadisima Ebu Hanife.

(1456) El-Hasen b. Ali el-Hulvani je rekao: "Rekao mi je Šebabe b. Suvvar: 'Šu'be je imao lijepo mišljenje o Ebu Hanifi.'"

(1457) I tražio je od mene da recitujem stihove Musavira el-Verraka:

"Toga dana kada ljudi nas uporede
sa čudovištem od momaka, dobrim..."

(1458) Ali b. el-Medini je rekao: "Od Ebu Hanife prenosili su Es-Sevri i Ibn el-Mubarek, Hammad b. Zejd, Hušejm, Veki' b. el-Džerrah, Abbad b. el-Avvam i Džafer b. Avn, on je pouzdan, nema smetnje kod njega."

(1459) Jahja b. Seid je rekao: "Ponekad bismo neke riječi Ebu Hanife smatrali lijepim, pa bismo ih prihvatali."

Jahja je rekao: "Slušao sam od Ebu Jusufa *El-Džami'us-Sagir.*"

Ebu Omer, Allah mu se smilovao, kaže: Više je onih koji prenose od Ebu Hanife, smatraju ga pouzdanim i hvale ga, nego onih koji mu prigovaraju, a oni koji mu prigovaraju od muhaddisa najviše preziru

kod njega pretjerivanje u mišljenju, analogiji i irdža'u, a govorilo se: Razlikovanje ljudskih stavova u vezi s nečim je dokaz inteligentnosti tog čovjeka.

Rekli su: "Zar ne vidiš da su zbog Alije b. Ebi Taliba, radijallahu anhu, propala dva čovjeka: onaj koji je pretjerao u ljubavi prema njemu i onaj koji je pretjerao u mržnji prema njemu."

(1460) Navodi se u hadisu da su zbog njega propala dva čovjeka: onaj koji ga (pretjerano) hvali i voli i onaj koji ga mrzi i izmišlja o njemu.[400]

To je svojstvo onih koji su inteligentni i koji su u vjeri i dobru dostigli vrhunac, a Allah najbolje zna.

---

400 Sahih mevkuf.
Prenosi ga imam Ahmed u ''Fadailus-sahabe' i Ibn Ebi Asim u ''Es-Sunne" raznim putevima od Alije b. Ebi Taliba, radijallahu anhu, sličnog sadržaja, ovo je jedna od njih: ''Propala su zbog mene dva čovjeka: onaj koji pretjeruje u ljubavi prema meni i onaj koji pretjeruje u mržnji prema meni."
Druge verzije su ovog značenja.
Rekao je šejh Albani u ''Zilalul-Dženneh": ''Znaj da su svi ovi hadisi mevkuf na Aliji, radijallahu anhu, ali su po propisu merfu', jer spadaju u gajb, koji se ne spoznaje mišljenjem."
Prenosi se kao merfu' sa slabim senedom: prenosi ga Abdullah, sin imama Ahmeda, u ''Zevaidul-Musneda", Ebu Ja'la u svome ''Musnedu", Ibn Ebi Asim u ''Es-Sunne", El-Hakim u ''El-Mustedreku", Buharija u ''Et-Tarihul-kebiru" raznim putevima od El-Hakema b. Abdul-Melika, od El-Harisa b. Hasire, od Ebu Sadika, od Rebi'e b. Nadžida, od Alije da je rekao: Rekao mi je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve selleme: 'Ti si sličan Isau, sinu Merjeminom. Jevreji su ga mrzili, pa su čak potvorili njegovu majku, a voljeli su ga kršćani, pa su ga postavili na stepen na kojem on nije.' Potom je rekao Alija: 'Propala su zbog mene dvojica: onaj koji u ljubavi prema meni pretjeruje, koji me hvali onim što nije pri meni, i onaj koji me mrzi, pa ga mržnja navodi da laže o meni. Doista, ja nisam vjerovjesnik, niti mi se išta objavljuje, ja radim po Allahovoj Knjizi i sunnetu Njegovog Poslanika, sallallahu alejhi ve selleme, koliko mogu, pa šta vam naredim od pokornosti Allahu, obaveza vam je da mi se u tome pokoravate, u onom što volite i prezirete.'"
Ovo je rivajet Ahmeda. Kod nekih od njih je skraćen.
Rekao je El-Hakim: Sened je sahih, a nisu ga prenijeli (Buharija i Muslim), pa ga je Ez-Zehebi prokomentarisao riječima: ''Kažem: El-Hakema slabim smatra Ibn Me'in", i naveo ga je El-Hejsemi u ''El-Medžme'i" i rekao je: 'Prenose ga Abdullah i El-Bezzar skraćeno i Ebu Ja'la. U Abdullahovom senedu i senedu Ebu Ja'le je El-Hakem b. Abdul-Melik. On je slab. U senedu El-Bezzara je Muhammed b. Kesir el-Kureši. I on je slab."

(1461) Ebu Omer kaže: Došlo je do mene da je Sehl b. Abdullah et-Tusteri rekao: "Niko ništa neće donijeti novo u znanju a da neće za to biti pitan na Sudnjem danu. Pa ako se bude slagalo sa sunnetom, bit će spašen, a ako ne, propast će."

Spomenuli smo predanja u *Poglavlju o temeljima znanja* i *Poglavlju o osobinama učenjaka,* tako da nije potrebno govoriti o tome u ovom poglavlju.

(1462) Od Hafsa b. Gijasa prenosi se da je rekao: "Znao sam sjediti sa Ebu Hanifom i nekad bih ga čuo da u jednom danu kaže po jednom pitanju pet mišljenja, mijenjajući mišljenje od jednog do drugog, pa sam ustao, napustio ga i počeo tražiti hadis."

(1463) Abdullah b. el-Mubarek je govorio: "Oduševljavalo me sjedenje sa Sufjanom es-Sevrijem. Mogao si ga vidjeti kako klanja, kako skromno živi, mogao si ga vidjeti u fikhskoj raspravi i kojem god sam medžlisu prisustvovao donosio se salavat na Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve selleme."

Abdan je rekao: "Kao da je ukazao na sijela Ebu Hanife."

Šezdeset prvo poglavlje

PROPIS GOVORA UČENJAKA JEDNIH O DRUGIMA

(1464) *Od Jahjaa b. Ebi Kesira prenosi se da je rekao: "Pričao mi je Je'iš b. el-Velid, oslobođeni rob Ez-Zubejra b. el-Avvama, da mu je Ez-Zubejr b. el-Avvam pričao da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve selleme, rekao: 'Gmiže prema vama bolest naroda prije vas: zavist i mržnja. Mržnja je ona koja brije. Ne kažem da brije kosu, nego brije vjeru. Tako mi Onoga u Čijoj je ruci moja duša, nećete ući u Džennet sve dok ne budete vjerovali, a nećete vjerovati sve dok se ne budete međusobno voljeli. Hoćete li da vas obavijestim šta će vam uspostaviti ljubav: širite selam između sebe.'"*[401]

401 Hadis je hasen, ako Allah da.
Bilježe ga Tirmizi, Ahmed, Bejheki, Ebu Šejh, Ibn Ebi Dunja i drugi putem Jahja b. Ebi Kesir od Je'iša b. el-Velida b. Hišama, od oslobođenog Zubejrovog roba, od Ez-Zubejra, od Poslanika, sallallahu alejhi ve selleme.
Tirmizi je rekao: ''U ovom hadisu su se razišli u pogledu rivajeta od Jahjaa b. Ebi Kesira, pa je dio njih prenio od Jahjaa b. Ebi Kesira, od Je'iša b. el-Velida, od oslobođenog Zubejrovog roba, od Poslanika, sallallahu alejhi ve selleme, a nisu spomenuli Ez-Zubejra.''Kažem: Ovaj je sened slab zbog nepoznavanja oslobođenog Ez-Zubejrovog roba.Prenose ga Ahmed, Bejheki, Ebu Šejh i Ahmed b. Meni' na dva načina od Jahjaa b. Ebi Kesira od Je'iša b. el-Velida od Ez-Zubejra b. el-Avvama, kao merfu'.Kažem: Ovaj sened je slab zbog prekida između Je'iša i Ez-Zubejra, a tačno je da je između njih oslobođeni Ez-Zubejrov rob, zbog slaganja četverice pouzdanih o njegovom postojanju (Sulejman et-Tejmi, Alija b. el-Mubarek, Harb b. Šeddad, Ma'mer b. Rašid).Navodi ga El-Begavi u ''Šerhus-sunen'' od Ma'mera, od Jahjaa, od Je'iša, od Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem. To je mu'dal. Navodi ga El-Bezzar i kaže: ''Pričao nam je Ahmed b. Mensur b. Sejjar: pričao nam je Halef b. Musa b. Halef: pričao mi je moj otac od Jahjaa b. Ebi Kesira, od Je'iša b. el-Velida, od oslobođenog Ez-Zubejrova roba, od Ibn ez-Zubejra, da je Poslanik, sallallahu alejhi ve selleme, rekao..., pa je spomenuo hadis, zatim rekao: Tako ga je prenio Musa b. Halef, i prenio ga je Hišam ed-Destiva'i od Jahjaa, od Je'iša, od oslobođenog Ez-Zubejrova roba, od Ez-Zubejra. Rekao je El-Hejsemi u ''El-Medžme'i'' i Munziri u ''Et-Tergibu'', da ga navodi El-Bezzar, sa dobrim lancem. Kažem: Kako može biti dobar lanac a u njemu oslobođeni Ez-Zubejrov rob, a on je nepoznat, a potom druga slabost jeste da je hadis sačuvan preko Ez-Zubejra, ne preko njegovog sina. Upitan je bio o njemu Ebu Zur'a – kako se navodi u ''El-'Ilelu'' od Ibn Ebi Hatima – pa je rekao: ''Hadis Musaa b. Halefa je greška, a tačno je ono što prenosi Alija b. el-Mubarek, i

(1465) Od Ibn Abbasa, radijallahu anhuma, prenosi se da je rekao: "Uzmite znanje gdje god ga našli i ne prihvatajte riječi jednog pravnika o drugom. Oni se doista natječu kao jarčevi u toru."

(1466) Od Abdul-Aziza b. Ebi Hazima[402] prenosi se da je rekao: "Čuo sam svog oca kako kaže: 'Učenjaci su u vremenima koja su prošla bili takvi da kada bi učenjak sreo nekoga ko je bio većeg znanja od

---

Šejban, i Harb b. Šeddad, od Jahjaa, od Je'iša da mu je oslobođeni rob iz Ez-Zubejrove porodice pričao da mu je Ez-Zubejr pričao od Poslanika, sallallahu alejhi ve selleme, pa je spomenuo hadis.

Kažem: Ukratko rečeno, i ovaj sened je također slab, jer on se nalazi između ove dvije stvari: Postojanje oslobođenog Ez-Zubejrova roba – a on je sačuvan – pa je njegova slabost zbog nepoznavanja ili zbog nepostojanja, onda bi bio slab zbog prekida lanca između Je'iša b. el-Velida i Ez-Zubejra.

Hadis ima pojačanja. Za početak to su:

prvo, hadis Ebu Derda'a, radijallahu anhu:

Prenose Buharija u ''El-Edebul-mufredu'', Ebu Davud, Tirmizi, Ibn Hibban u ''Sahihu'', El-Begavi u ''Šerhus-sunne'' putem Ebu Muavije, od El-E'ameša, od Amra b. Murre, od Salima b. Ebi el-Dža'da, od Ummu Derda'a, od njega, kao merfu': *''Hoćete li da vas obavijestim o djelu boljem po stepenu od posta, sadake i namaza?''* Reče: Rekli smo: ''Naravno''. Rekao je: *''Rješavanje razmirica, a pravljenje razmirica je ono što brije.''*

Rekao je Tirmizi: Ovo je sahih hadis i prenosi se od Poslanika, sallallahu alejhi ve selleme, da je rekao: *''Brije, ne kažem brije dlake, nego brije vjeru'';*

drugo, hadis Ebu Hurejre, radijallahu anhu:

Navodi Tirmizi: Pričao nam je Ebu Jahja Muhammed b. Abdur-Rahim el-Bagdadi: Pričao nam je Ma'la b. Mensur: Pričao nam je Abdullah b. Džafer el-Mahremi – on je od djece El-Musevvira b. Mahreme – od Osmana b. Muhammeda el-Ahnesa, od Seida el-Makburija, od njega kao merfu': *''Čuvajte se pravljenja razmirica, doista to brije.''*

Rekao je: Ovaj hadis je garib na ovaj način, a riječi ''pravljenje razmirica'' znače neprijateljstvo i mržnju, a njegove riječi ''to brije'', znače da brije vjeru.

Što se tiče drugog dijela, riječi: ''...tako mi Onoga u Čijoj je ruci moja duša...'' do kraja hadisa, njegovo pojačanje je ono što prenose Muslim, Ebu Davud, Ibn Madže i Ahmed, na razne načine od El-E'ameša, od Ebu Saliha, od Ebu Hurejre kao merfu': *''Nećete ući u Džennet sve dok ne budete vjerovali, a nećete vjerovati sve dok se ne budete međusobno voljeli. Zar nećete da vas obavijestim o stvari koju ako budete radili, zavoljet ćete se? Širite selam između sebe.''*

I prenosi ga Buharija u ''El-Edebul-mufredu'' na drugi način od Ebu Hurejre, radijallahu anhu, a lanac mu je sahih.

402 Imam, fekih, Ebu Temmam el-Medeni, ime njegovog oca je Seleme b. Dinar. Abdul-Aziz je bio od imama znanja u Medini. Ahmed je rekao: ''Nije u Medini niko bio bolji pravnik poslije Malika od Abdul-Aziza b. Ebi Hazima.''

Ibn Sa'd je rekao: Rođen je 107. godine po Hidžri, a preselio je na sedždi 184. godine, Allah mu se smilovao.

njega, to bi bio dan dijeljenja plijena, a kada bi sreo nekoga ko je bio sličan njemu, ponavljao bi s njim, a kada bi sreo nekog sa manje znanja od sebe, nije se oholio nad njim. Takv odnos medu učenjacima vladao je sve dok nije nastupio ovaj vakat, pa je počeo čovjek blatiti one koji su iznad njega u znanju, želeći da ih pretekne dok ljudi ne uvide da za njim nemaju nikakve potrebe, niti ponavlja sa onima koji su njemu slični, a oholi se nad onima ispod njega, pa propadoše ljudi."

Ebu Omer, Allah mu se smilovao, kaže: U tome su pogriješili mnogi ljudi i zbog toga je zalutao veliki broj neznalica, ne zna se koliko su u tome zgriješili, a ispravno u ovoj stvari jeste da onaj čija je pravednost ispravna, i čiji je imamet u znanju dokazan, objelodanjena njegova pouzdanost, i marljivost u znanju, ne obraća se pažnja ni na čije riječi u vezi s njim, osim da se dode sa jasnom i pravednom zamjerkom. Tačnost te zamjerke uspostavlja se preko svjedočenja, i rada po tome preko svjedočenja i vidįenja, zbog toga što je potrebno potvrđivanje onoga što je rekao da bi se utvrdilo da je čist od zlobe, zavisti, neprijateljstva i rivaliteta i svega toga zajedno. Zbog svega toga, obavezno je prihvatiti njegove riječi sa stajališta fikha i razmatranja. A što se tiče onoga čiji imamet nije dokazan, niti je poznata njegova pravednost, niti su ispravni – sa stajališta pamćenja i pouzdanosti – njegovi rivajeti, na njega se gleda na osnovu onoga na čemu su se složili učenjaci u vezi s njim, i razmatra se u prihvatanju onoga što je došlo preko njega uzimajući u obzir čemu to razmatranje vodi. Dokaz da se ne prihvata riječ bilo kojeg grditelja o onome koga je većina muslimana uzela za imama u vjeri: Došle su mnoge riječi od prethodnika koji su govorili jedni o drugima, neke u stanju srdžbe, neke je ponijela zavist, kao što su rekli Ibn Abbas, Malik b. Dinar i Ebu Hazim, a neke su tumačenja koja se obavezno ne odnose na onoga o kome se govori sa onim što je govornik rekao, dok su neki od njih na druge nagrnuli sabljom tumačenja i idžtihada. Nije obavezno slijedenje njih u bilo čemu od toga bez dokaza koji na to obavezuje.

U ovom poglavlju navodimo riječi pouzdanih i uglednih imama jednih o drugima u pogledu onoga za što nije obavezno da se uzme u razmatranje, niti da se na tom zastaje, niti je jasna tačnost onoga što smo naveli, a Allahu pripada najljepši završetak.

(1467) Prenosi se od Mugire, od Hammada, da su mu bili spomenuti stanovnici Hidžaza, pa je rekao: "Pitao sam ih, pa nisu ništa znali. Tako mi Allaha, vaša djeca više znaju od njih, čak i djeca vaše djece."

(1468) Od Mugire se prenosi da je rekao: "Došao nam je Hammad b. Ebi Sulejman iz Mekke pa smo došli da ga poselamimo. Rekao nam je: 'Allahu zahvaljujte, o stanovnici Kufe! Sreo sam Ata'a, Tavusa i Mudžahida. Vaša djeca, pa čak i unuci vaši učeniji su od njih.'"

Mugire je rekao: "Ovo je nepravedno od njega."

Ebu Omer kaže: Ispravno je rekao Mugire. On i Ebu Hanife bili su ljudi koji su najviše sjedili kod Hammada, a Ata'a su smatrali boljim.

(1469) Omer b. Šebbe je spomenuo: "Ed-Dahhak b. Mahled nam je pričao: 'Čuo sam Ebu Hanifu da kaže: - Nisam vidio boljeg od Ata'a b. Ebi Rebbaha.'"

(1470) Pričao je Ebu Jahja el-Hamani[403] da je čuo Ebu Hanifu kako je to rekao o Ata'u.

(1471) Prenosi se od Ebu Hanife da je upitan: "Zašto ne prenosiš od Ata'a?" Rekao je: "Jer sam ga vidio da dozvoljava muta' brak. I upitan je: "Zašto ne prenosiš od Nafi'a?" Rekao je: "Čuo sam ga da je dao fetvu o prilasku ženama sa zadnjice, pa sam ga napustio."

(1472) Ebu Hanife je rekao: "Nisam vidio nikog boljeg od Ata'a b. Ebi Rebbaha, niti većeg lažova od Džabira el-Džu'fija."

(1473) El-Evza'i je govorio: "Voljeli su da citiraju hadise koji govore o odlikama Ehlul-bejta kako bi odvratili ljudima iz Šama koji su ih kritikovali."

---

403 Korijen mu je u havarizmu, nadimak mu je Bešmin. Rođen je poslije 120. hidžretske godine, i bio je od učenjaka hadisa. Smatrali su ga pouzdanim Ibn Me'in i drugi, a prigovarao mu je En-Nesai. Ebu Davud je rekao: ''Bio je pozivač u irdža'.''

(1474) Od Ez-Zuhrija se prenosi da je rekao: "Nisam vidio narod oprečniji pokretu islama od stanovnika Mekke, niti sam vidio narod sličniji kršćanima od Subaija[404]."

Ahmed b. Zuhejr je rekao: "Misli na rafidije (šiije).

Ebu Omer, Allah mu se smilovao, kaže: Ovaj Hammad b. Ebi Sulejman, pravnik Kufe poslije En-Nehaija, davao je fetve (u Kufi), učitelj je Ebu Hanife. On je onaj za kojeg je rekao Ibrahim en-Nehai kada je bio upitan: "Ko će biti pitan poslije tebe?" Rekao je: "Hammad." Zauzeo je njegovo mjesto nakon njega. Govorio je o Ata'u, Tavusu i Mudžahidu, a oni su kod svih bolji od njega i znaniji u Allahovoj Knjizi i sunnetu Njegovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, i u boljem položaju od njega kod ljudi, i ispred njega u svakom stanju jer se nijedan od njih ne vezuje za irdža', a za njega se veže Hammad i bio je prekoravan zbog toga, a od njega ga je primio i Ebu Hanife, a Allah najbolje zna.

A Ibn Šihab, koji je uopćeno rekao o stanovnicima Mekke da se suprotstavljaju pokretu islama, nikoga od njih nije izuzeo, a među njima je bilo onih od najpoštovanijih učenjaka, čija je veličina u vjeri neskrivena, a pretpostavljam da je to rekao, a Allah najbolje zna, zbog onoga što je od njih preneseno u vezi s razmjenom i muta' brakom.

(1475) Šu'be je znao reći: "Nije čuo Ibrahim od Mesruka nikad ništa."

(1476) Od El-E'ameša se prenosi: "Bio je spomenut Ibrahim en-Nehai kod Eš-Ša'bija, pa je rekao: 'To je ćoravac koji traži fetve noću, a sjedi danju dajući ljudima fetve.'" Reče: "Pa sam to spomenuo Ibrahimu, a on je rekao: 'Taj lažov nije čuo ništa od Mesruka.'"

Ibn Ebi Hejseme spomenuo je ovu vijest od svoga oca, pa je rekao: "Ovaj je hadis bio u Ebu Muavijinoj knjizi, pa smo ga pitali o njemu, a on je odbio da o njemu govori."

Ebu Omer kaže: Da Allah sačuva od toga da je Eš-Ša'bi lažljivac, naprotiv, on je poštovani imam, a En-Nehai je isto kao i on poštovan,

404 Ogranak šiija.

učen, i po vjeri. Mislim da je Eš-Ša'bi bio napadnut zbog svog govora o El-Harisu el-Hemedaniju: Pričao mi je El-Haris, a bio je lažov, ali nije bila objelodanjena El-Harisova lažljivost, samo mu se prigovaralo pretjerivanje u ljubavi prema Aliji, radijallahu anhu, i njegovo preferiranje Alije u odnosu na ostale. Zbog ovoga, a Allah najbolje zna, Eš-Ša'bi ga je proglasio lažovom, jer je Eš-Ša'bi mezheba preferiranja Ebu Bekra, radijallahu anhu, zbog toga jer je on prvi koji je primio islam, i preferiranja Omera, radijallahu anhu.

(1477) Aiša, radijallahu anha, rekla je: "Nemaju znanja o hadisu Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve selleme, Enes b. Malik i Ebu Seid el-Hudri, oni su tad bili mala djeca."

(1478) Od Tavusa se prenosi da je rekao: "Sjedio sam kod Ibn Omera pa mu je došao čovjek i rekao: 'Ebu Hurejre kaže: - Vitr nije obaveza, uzimajte od njega i ostavljajte.' Ibn Omer reče: 'Ebu Hurejre je slagao.[405] Došao je čovjek Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, pa ga je pitao o noćnom namazu, a on mu je rekao: - *Dva po dva, pa kad se pobojiš zore, onda klanjaj jedan rekat.*'"

(1479) Aiša, radijallahu anha, rekla je da je Ibn Omer pogriješio u broju 'umri Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem.

(1480) I u tome da se: *"Mrtvac kažnjava plačem njegove porodice za njim."*

To smo spomenuli u knjizi "*Et-Temhid*".

Bilo je među ashabima Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, i poštovanih učenjaka koji su, kada bi ih obuzela srdžba, izgovarali riječi veće od ovih, ali ni učenjaci, ni oni koji razumiju, ni pravnici ne obraćaju pažnju na to, jer su to ljudi koji se srde i raduju, a riječ u radosti nije isto kao riječ u srdžbi.

---

405 Laž je: Obavještavanje o nečemu suprotno od onoga što ono jest, svejedno namjerno ili slučajno. Ovo je pravac ehli-sunneta, a mu'tezili su dodali za uvjet namjeru. Ehli-sunnet je namjeru postavio za uvjet grješnosti, a što se tiče onog koji je zaboravio ili pogriješio, šerijatski tekstovi u Knjizi i sunnetu su složni da takvome nema grijeha, i na ovome je konsenzus.

(1481) Lijepo je neko rekao:

"Ne zna se mudrac, osim u času srdžbe."

(1482) Od Ibn Ševzeba se prenosi da je rekao: "Ed-Dahhak b. Muzahim prezirao je misk, pa mu je rečeno: 'Ashabi Muhammeda, sallallahu alejhi ve selleme, njime su se mirisali.' Rekao je: 'Mi više znamo od njih.'"

(1483) Ejjub je rekao: "Došao nam je Ikrime, pa nam nije prestao pričati sve dok nismo stigli do El-Mirbeda, potom je rekao: 'Da li vaš Hasan ovako dobro radi.'"

Ebu Omer kaže: Znali su ljudi da El-Hasan el-Basri lijepo radi stvari koje Ikrime ne radi tako lijepo, iako je Ikrime bio kod njih predvodnik u tefsiru Kur'ana i životopisu.

(1484) Rečeno je Urvetu b. ez-Zubejru: "Doista Ibn Abbas, radijallahu anhuma, kaže da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, ostao u Mekki trinaest godina nakon što je dobio poslanicu. Rekao je: 'Laže. Doista je to uzeo iz riječi pjesnika.'"

(1485) Ebu Omer kaže: A pjesnik je Ebu Kajs Surme b. Enes el-Ensari, rečeno je da je ove stihove rekao Ibn Ebi Enes:

"Boravio je među Kurejšijama deset i nekoliko godina..."

(1486) Od Seida b. Džubejra prenosi se da je rekao za 'umru: "Ona je vadžib." Pa mu je rečeno da je Eš-Ša'bi rekao da nije. Rekao je: "Slagao je Eš-Ša'bi."

(1487) Od El-Hasana b. Alije, radijallahu anhu, prenosi se da je bio upitan o Allahovim, azze ve dželle, riječima: ***"Tako Mi svjedoka i onog što se svjedoči"***[406], pa je odgovorio. Bilo mu je rečeno: "Ibn Omer i Ibn ez-Zubejr kažu ovako", što je bilo suprotno njegovim riječima. Rekao je: "Slagali su."

---

406 Prijevod značenja El-Burudž, 3.

(1488) Od Alije b. Ebi Taliba prenosi se da je rekao: "Slagao je Mugire b. Šu'be."

(1489) Od Ubade b. es-Samita prenosi se da je rekao: "Slagao je Ebu Muhammed – misli se na obaveznost vitra – a Ebu Muhammed je Mes'ud b. Evs el-Ensari, učesnik Bedra, spomenuli smo ga među ashabima i naveli njegov rodoslov. Ubadino utjerivanje u laž Ebu Muhammeda je u rivajetu Malika i drugih u priči o vitru. Ubade je kao dokaz naveo riječi Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem: *"Pet namaza koje je Allah propisao Svojim robovima..."* do kraja hadisa.[407]

(1490) Od Ejjuba se prenosi da je rekao: "Pitao je čovjek Seida b. el-Musejjeba o čovjeku koji se zarekao nečim što mu ne priliči od nepokornosti, pa mu je naredio da ispuni ono na što se zarekao. Onda je čovjek pitao Ikrimu, pa mu je on naredio da isplati otkup od zakletve i da ne ispuni ono na što se zarekao. Čovjek se vratio Seidu b. el-Musejjebu i obavijestio ga o onome što mu je Ikrime rekao. Ibn el-Musejjeb je rekao: 'Ili će Ikrime prestati ili će mu vladari odbiti leđa.' Otišao je čovjek do Ikrime i obavijestio ga o tome, pa je Ikrime rekao: 'Kad si meni dostavio, dostavi i njemu. Što se njega tiče, njega su vladari tukli po leđima, i uspravljali su ga u tubbanu[408] od dlake. Pitaj ga o svom zavjetu, je li on pokornost ili grijeh. Ako kaže da je pokornost, slagao je na Allaha, jer nepokornost Allahu ne može biti pokornost, a ako kaže da je nepokornost, onda ti je naredio nepokornost Allahu.'"

(1491) Rekao je El-Mervezi: "Zbog ovoga je bilo između Seida b. el-Musejjeba i Ikrime to što je bilo, čak se prenosi se da je rekao svome slugi Beredu: 'Ne laži na mene onako kako je Ikrime lagao na Ibn Abbasa.'"

---

407 Hadis Ubade je sahih.
Prenose ga Ebu Davud, En-Nesai, Ibn Madže, Ahmed, Malik i drugi, a dalje se nastavlja ovako: "...pa ko dođe s njima, a da od njih nije ništa umanjeno zbog umanjivanja njihovih prava, taj ima kod Allaha zavjet da će ga uvesti u Džennet, a ko s njima ne dođe, taj nema kod Allaha zavjet, ako hoće kaznit će ga, a ako hoće, uvest će ga u Džennet."
408 Donji veš veličine šake koji zaklanja stidno mjesto.

(1492) I slične su bile riječi Malika o Muhammedu b. Ishaku u vezi s nečim što je došlo do njega, pa je rekao nešto o njegovom porijeklu i znanju.

Ebu Omer kaže: Riječi koje smo naveli iz više verzija od Abdullaha b. Idrisa da je rekao: "Došao nam je Muhammed b. Ishak pa smo mu spomenuli nešto u vezi s Malikom, pa je rekao: 'Dodite sa Malikovim znanjem, ja sam njegov potkivač.'" Rekao je Ibn Idris: "Kada sam otišao u Medinu, spomenuo sam to Maliku. Rekao je: 'To je jedan Dedždžal od Dedždžala, istjerali smo ga iz Medine.'" Rekao je Ibn Idris: "Nisam nikad čuo za množinu od 'Dedždžal' prije toga, tj. prije ove množine." Rekao je: "Ibn Ishak kaže o njemu: 'On je oslobodeni rob Benu Tejma Kurejša, i to je o njemu takoder rekao Ibn Šihab.'" Pa je Malik smatrao lažovom Ibn Ishaka jer je on bio najznaniji o svome porijeklu, a oni su bili saveznici Benu Tejmu u džahilijjetu. To smo već spomenuli i pojasnili na početku knjige "Et-Temhid", a možda je Malikovo smatranje lažovom Ibn Ishaka zbog njegovog šiizma i onoga što mu se pripisalo od riječi o kaderu, a što se tiče njegove iskrenosti i hifza, bio je iskren i hafiz, pohvalio ga je Ibn Šihab, a smatrali su ga pouzdanim Šu'be, Es-Sevri, Ibn Ujejne i velika skupina drugih.

Prenosi se od Malika da mu je rečeno: "Na osnovu čega si rekao da je Muhammed b. Ishak lažov?" Rekao je: "Čuo sam Hišama b. Urveta da to kaže", i to je slijeđenje bez dokaza. Pitan je Hišam b. Urve: "Na osnovu čega si to rekao?" Rekao je: "On prenosi od moje žene, a, tako mi Allaha, nikad je nije vidio."

Ahmed b. Hanbel, kada mu je spomenuta ova priča, rekao je: "Moguće je da ju je Ibn Ishak vidio, ili ju je slušao iza zastora, a da to Hišam nije znao."

(1493) Od Ahmeda b. Saliha prenosi se da je rekao: "Pitao sam Abdullaha b. Vehba o Abdullahu b. Zijadu b. Sem'anu. Rekao je: 'Pouzdan je.' Rekao sam: 'Malik kaže za njega da je lažov.' Rekao je: 'Ne primaju se njihove riječi jednih o drugima.'"

(1494) El-Fadl b. Musa je rekao: "Posjetio sam sa Ebu Hanifom El-E'ameša dok je bio bolestan. Rekao mu je Ebu Hanife: 'O Ebu

Muhammede, da ti ne pričinjava poteškoću, češće bih te posjećivao' – ili je rekao: 'Više bih te posjećivao nego što te posjećujem.' Rekao mu je El-E'ameš: 'Tako mi Allaha, teško mi je kad si kod svoje kuće, pa kako je tek kad mi dođeš?'" Rekao je El-Fadl: "Kada smo izašli od njega, Ebu Hanife je rekao: 'El-E'ameš doista nikad nije postio ramazan, niti se okupao od dženabeta.' Pitao sam El-Fadla šta misli pod ovim. Rekao je: "El-E'ameš je smatrao da je voda od vode i sehurio je u skladu sa hadisom Huzejfe."[409]

(1495) Od Ibn Vehba se prenosi da je rekao: "Malik – nakon što su bili spomenuti kod njega stanovnici Iraka – rekao je: 'Držite ih kod sebe na stepenu ehlul-kitabija. Nemojte im vjerovati niti ih smatrati lažnim. ***I recite: Vjerujemo u ono što se objavljuje nama i objavljuje vama, naš Bog i vaš Bog je jedan.***'"[410]

(1496) Muhammed b. el-Hasen ušao je kod Malika b. Enesa jednog dana pa ga je čuo kako priča priču koju je od njega pričao Ibn Vehb o stanovnicima Iraka. Potom je podigao glavu, pa je sklonio pogled sa mene, kao da se stidi, i rekao: "O Ebu Abdullah, ne bih volio da bude gibet, tako smo zatekli naše drugove da govore."

---

409 Njegove riječi: "El-E'ameš je smatrao da je voda od vode" znače: Nije smatrao kupanje obaveznim, osim u slučaju izlaska vode (sperme), a to je hadis koji je derogiran hadisom: "Kada se susretnu dva obrezana dijela, obavezno je kupanje." Sa ili bez izlaska sperme.
A riječi ''Sehurio je u skladu sa hadisom Huzejfe'':
Što se tiče hadisa, prenose ga En-Nesai, Ibn Madže i Ahmed u hadisu Asima b. Behdaleta, od Zirra b. Hubejša, da je rekao: Rekao sam Huzejfi: ''U koje vrijeme si sehurio sa Allahovim Poslanikom, sallallahu alejhi ve selleme?" Rekao je: ''To je bio dan, osim što sunce nije još izašlo."
U ovom senedu su pouzdani prenosioci, osim Asima b. Behdale, a hadis mu ne spada sa ranga hasena.
Hadis je sahihom ocijenio Hafiz u ''El-Fethu'', i Albani u ''Sahih Ibn Madže", i ovaj hadis podstiče na poželjnost sehura u zadnjem vremenu prilikom približavanja dana, a Allah najbolje zna. Pojačanje ovom hadisu je hadis Zejda b. Sabita da je rekao: ''Sehurili smo sa Poslanikom, sallallahu alejhi ve selleme, potom smo ustali na namaz." Pitao sam: ''Koliko je između toga dvoga?" Rekao je: ''Koliko da se prouči pedeset ajeta."
I hadis Ibn Mes'uda: ''*...i nije zora da kažeš ovako, nego ovako, pa je pokazao na horizont neba.*"
410 Prijevod značenja El-Ankebut, 46.

(1497) Seid b. Mensur je rekao: "Bio sam kod Malika b. Enesa kada pridoše ljudi iz Iraka, pa je rekao: '***Vidiš na licima nevjernika neodobravanje. Samo što ne zgrabe one koji im čitaju Naše ajete.***'"[411]

(1498) Jahja b. Ebi Kesir je rekao: "Neprestano će ljudi u Basri biti na zlu dok Allah među njima drži Katadu."

(1499) Katade je govorio: "Kada je znanje bilo u ribara?", misleći na Jahjaa b. Ebi Kesira, čija je porodica bila ribarska.

(1500) Seleme b. Sulejman je govorio: "Rekao sam Ibn el-Mubareku: 'Ostavio si mišljenje Ebu Hanife, a prihvatio si mišljenje Malika.' Rekao je: 'Nisam to smatrao znanjem.'"

Ovo smo spomenuli od onoga što se ne sluša od njihovih riječi, niti se na to obraća pažnja, niti se nad tim zastaje.[412]

---

411 Prijevod značenja El-Hadždž, 72.

412 Kažem: Moraju znati ljudi, a pogotovo učenici, da se riječi protivnika odbijaju, i ne prihvataju, i kriju se, a ne prenose, da bi duše bile zajedno, i da se ne bi pojavilo neprijateljstvo, mržnja i razilaženje. Ovo je pravac i pravilo po kojem su radili naši ispravni prethodnici i na to navraćali, pa ne priliči odstupanje od toga na nešto drugo.
Hafiz Ez-Zehebi u "Mizanul-i'tidal" rekao je: "Ne obazire se na riječi jednog protivnika o drugom, pogotovo kada ti izgleda da je to zbog neprijateljstva, ili mezhepske razlike, ili zavisti, a ne spasi se od toga niko, osim onaj koga Allah sačuva. Ja ne znam nijedno vrijeme da je toga bilo sačuvano, osim vremena vjerovjesnika i iskrenih, a da želim, ispunio bih takvim stvarima mnoge listove."
Kažem: Naveo je toga puno. To se nalazi u njegovim knjigama: "Tarihul-islam", "Es-Sijer" i "El-Mizan" u mnogim navodima, ali poslije toga navodio je komentare koji su na najvećem stepenu plemenitosti i dobra. Pogotovo što je on jedan od onih kojima su ljudi svjedočili pravednost, kao što je Ibn Tejmijje, Allah im se smilovao obojici.
Osnova ove stvari jeste da kada do muslimana – pogotovo učenika – dođe omalovažavanje njegove braće – a pogotovo učenjaka – obavezan je stati u njegovu zaštitu i odgovoriti i ne obazirati se, pogotovo ako mu bude jasno da je uzrok toga strast, nacionalizam, zavist ili pokuđeno natjecanje, svejedno da li je to u stvarima dunjaluka, kao trgovina i položaj, ili ahiretskim, kao što su učenici i ulema i daije sa uzrokom ljubomore koja je između njih, a malo ih je koji su od toga čisti, Allah neka nas čuva Svojom blagodati i plemenitosti.
Od vremena do vremena zbivaju se događaji – pogotovo u ovom vremenu – pa se mudžtehidi oko te stvari zanimaju, pa ih ima da pogode sa Allahovom pomoći, a ima ih koji ne pogode, a svi će biti nagrađeni od njihovog Gospodara. Ali, naći ćeš one

(1501) Abdullah b. Vehb je rekao: "Bilo je postavljeno Maliku neko pitanje, pa je odgovorio na njega. Rekao je onaj koji ga je pitao: 'Doista se stanovnici Šama razlikuju od tebe u tome, kažu tako i tako.' Rekao je: 'A otkad je to ova stvar u Šamu? Ova stvar je vakuf ljudima iz Medine i Kufe.'"

Ovo se razlikuje od njegovih riječi, koje smo prethodilo spomenuli, o stanovnicima Kufe i Iraka, i različito je od onoga što je poznato da je on preferirao El-Evza'ija, i drugačije je od onoga što je rekao o Ebu Hanifi, što je spomenuto u poglavlju prije ovoga, jer je postojanje stvari mes'ela u Kufi ukazivanje na Ebu Hanifu i njegove drugove i Es-Sevrija.

(1502) Abdullah b. Ganim je rekao: "Rekao sam Maliku: 'Nismo smatrali *es-sufre* (žutilo) niti *el-kudre* (pomućenost iscjedka) ničim važnim. Smatramo da to potječe od zdrave krvi. Malik je rekao: 'Je li ***es-sufre*** odičega drugog osim od krvi?' Potom je rekao: 'Doista je u ovom gradu rad po vjerovjesništvu, a u drugima po naredbi vladara.'"

Ovo su također njegove riječi koje se razlikuju od onoga što je navedeno prije.

I stanovnici Iraka govorili su za stanovnike Medine da je rad među njima po naredbi voda, kao što je bio Hišam b. Ismail el-Mahzumi, u *muddu (pregrštu)* i drugome. Ovo su sve predrasude jednih prema drugima.

---

koji traže znanje da su se podijelili u stranke i skupine, da govore o ulemi sa kritikom, omalovažavanjem i proglašavanjem neznalicama, bivajući i sami neznalice, kako smo naveli u diskusiji maloprije.
Ibn Asakir, Allah mu se smilovao, kaže:
"Znaj, brate, Allah i mene i tebe uputio na Svoje zadovoljstvo, i učinio i mene i tebe od onih koji se Njega boje i koji su ispravno bogobojazni, da je meso učenih otrovno, a Allahov običaj (adet) jeste da one koji iznose tuđe nedostatke i koji svoje jezike uposle kritiziranjem učenih, Allah će ih iskušati mrtvilom srca prije njihove smrti."
Pravac ehli-sunneta je da se oni pokoravaju Allahu Uzvišenom kroz poštovanje upućenih učenjaka od ehli-sunneta vel-džemata, i da se približavaju Allahu Uzvišenom sa poštivanjem učenih i spoznajom njihove svetosti, prekrivanjem njihovih grešaka, i praštanjem njihovih pogrešaka, a onaj koji napada na njihovu čast, takav je blizu da se nađe u jednoj od jama Džehennema. Allahu naš, uputi islamsku ulemu i omladinu na ono što voliš i čime si zadovoljan. Amin.

(1503) Preneseno nam je da je Mensur b. Ammar pričao jednog dana ljudima, a Ebu el-Atahije bio je prisutan, pa je rekao: "Mensur je ukrao ove riječi od čovjeka iz Kufe." To je došlo do Mensura, pa je rekao: "Ebu el-Atahije je otpadnik. Zar ne vidite da u svojim pjesmama ne spominje ni Džennet, ni Vatru, samo spominje smrt." To je došlo do Ebu el-Atahije, pa je rekao:

"O savjetniče ljudi, postao si isljednik
kada si ih kritikovao o stvarima koje radiš

kao što je nošenje odjeće od golotinje i stidnog mjesta
prema ljudima da bi ga sakrio.

A najveći grijeh poslije širka znamo
u svakoj duši je, nema joj ravne,

obznanjivanje grešaka ljudi koje vidi
kod njih, a ne gledanje grešaka koje su u njoj."

Nije prošlo mnogo a umro je Mensur b. Ammar, pa je Ebu el-Atahije stao pored njegovog mezara i rekao: "Allah ti oprostio, o Ebu Sirrij, za ono čime si me okrivio."

Ebu Omer kaže: Pažljivo sam razmotrio pjesništvo Ebu el-Atahije, tj. ono što sam skupio od njega. Tu sam našao spominjanje proživljenja, kazne, obračuna, nagradc i kazne.

(1504) Jahja b. Jahja je rekao: "Dolazio sam Ibn el-Kasimu, pa mi je rekao: 'Odakle dolaziš?' Rekao sam: 'Od Ibn Vehba.' Rekao je: 'Allah, Allah! Boj se Allaha, doista se po većini ovih hadisa ne može raditi.' Zatim sam otišao kod Ibn Vehba, pa mi je rekao: 'Odakle dolaziš?' Rekao sam: 'Od Ibn el-Kasima.' Rekao je: 'Boj se Allaha, doista je većina ovih pitanja mišljenje.'"

(1505) Od Sulejmana b. Ebi Šejha prenosi se da je rekao: "Raspravljao se Ebu Seid er-Razi sa stanovnicima Kufe i preferirao je stanovnikc Medine, pa ga je ismijavao čovjek od stanovnika Kufe i nazvao ga Širšir. Rekao je da ima pas u Džehennemu sa imenom

Širšir, pa je rekao:

'Imam pitanja a nema Širšira da ih lijepo riješi
ako bude upitan o njima, ni drugovi Širširovi.

A ne zna ovaj din koji mi poznajemo,
osim hanefija, stanovnik Kufe.

Ne pitaj Medinjanina, pa da pogriješi,
osim o bolu, hodu i laži.'"

Sulejman je rekao: "Ebu Seid je rekao: 'Pisao sam stanovnicima Medine: - Ismijani ste, pa odgovorite', pa im je odgovorio čovjek iz Medine:

'...Rekao je Medina je zemlja u kojoj nema
osim pjesma, bol i laž,

slagao je, tako mi Allaha, u njoj je
kabur Poslanika i najbolji čovjek sahranjen.'"

Ovo je sve što sam spomenuo od riječi jednih o drugima, a ljudi znaju koja je vrijednost Medine i njenih stanovnika u znanju.

(1506) Sulejman b. Musa je rekao: "Da je čovjekov fikh hidžaski, a ponašanje iračko, bio bi potpun."

(1507) Od Malika se prenosi da je rekao: "Ebu Bekr Muhammed b. Amr b. Hazm je govorio: 'Kada vidiš stanovnike Medine da se ujedine na nekoj stvari, ne sumnjaj da je to istina.'" Ovo predanje i slično njemu, kao i njegova knjiga, preči su od predanja o puštanju jezika po častima dobrih, onih koji se drže vjere, međutim, malo ih je koji shvataju, da Allah pomogne.

Ibn Me'in, Allah mu oprostio, navodio je u izlaganju pouzdanosti imama neke stvari koje su mu zamjerene, a od toga su riječi: "Abdul-Melik b. Mervan imao je ružan zadah iz usta i bio je zao čovjek."

Ili riječi: "Ebu Osman en-Nehdi bio je policajac." Ili njegove riječi o Ez-Zuhriju: "Vodio je računa o porezu za neke Umejjeviće, pa je jednom izgubio neki imetak i optužio za to svoga slugu. Udarao ga je, pa je podlegao od udaraca i spomenuo je krupne riječi o ubistvu tog sluge, koje ovdje nisam spominjao jer ne priliči.

Ili njegove riječi o El-Evza'iju: "On je bio iz El-Dženeda", a rekao je na drugom mjestu u toj knjizi: "O svakom iz Dženeda piše se bez poštovanja." I rekao je: "Hadis El-Evza'ija od Ez-Zuhrija i Jahjaa b. Ebi Kesira nije čvrst." Ili njegove riječi o Tavusu: "Bio je šiija."

Sve je ovo spomenuo hafiz Muhammed b. el-Husejn el-Musili u fusnotama na kraju svoje knjige "Ed-Du'afa" od El-Galabija, od Ibn Me'ina, a u dijelovima ga prenosi skup prenosilaca od Ibn Me'ina, a od njih je Abbas ed-Duri i ostali.

I što se još prigovara Ibn Me'inu za njegove riječi o Šafiji, i za što se kori: "On nije pouzdan." Rečeno je Ahmedu b. Hanbelu: "Jahja b. Me'in osporava Šafiju." Ahmed je rekao: "Odakle Jahja poznaje Šafiju? On ne poznaje Šafiju, niti poznaje šta Šafija kaže – ili slično tome – a onaj koji nešto ne poznaje, biva mu protivnikom."

Ebu Omer, Allah mu se smilovao, kaže: Istinu je rekao Ahmed b. Hanbel, Allah mu se smilovao. Ibn Me'in nije poznavao ono što govori Šafija, Allah mu se smilovao, a preneseno je od Ibn Me'ina da je bio upitan o pitanju u vezi s tejemmumom, pa ga nije poznavao."

(1508) Od Ahmeda b. Zuhejra prenosi se da je rekao: "Upitan je Jahja b. Me'in, a ja sam bio prisutan, o čovjeku koji dao svojoj ženi da izabere[413], pa je ona izabrala sebe. Rekao je: 'Pitaj o ovome učenjake.'"

(1509) Lijepo je rekao Eksem b. Sifijj, Allah mu se smilovao: "Teško znalcu neke stvari od neznalice. Ko nešto ne poznaje, biva mu protivnikom, a ko nešto zavoli, učini ga svojim robom."

---

413 Da li da nastavi da živi s njim ili da se otkupi, vrati mu njegov mehr i rastavi se od njega.

(1510) Abdullah el-Emir b. Abdur-Rahman b. Muhammed en-Nasir je govorio: "Slagao je Ibn Vedah na Ibn Me'ina u njegovoj priči da ga je pitao o Šafiji, pa mu je rekao: 'Nije pouzdan.'" Abdullah tvrdi da je vidio osnovu koju je Ibn Vedah zapisao na Istoku, u kojoj se kaže: "Pitao sam Jahjaa b. Me'ina o Šafiji, pa je rekao: 'Pouzdan je.'" Rekao je: "A Ibn Vedah je govorio: 'Nije pouzdan.'" Zbog toga je Abdullah el-Emir napadao Ibn Vedaha, a Halid b. Sa'd je govorio: "Pitao ga je Ibn Vedah o Ibrahimu b. Muhammedu eš-Šafiju, a nije ga pitao o Muhammedu b. Idrisu, pravniku Eš-Šafiji."

Ovo je sve za mene nagadanje i priča po strasti. Mnogobrojnim vjerodostojnim putevima prenosi se od Ibn Me'ina da je prigovarao Šafiji onako kako sam naveo, dok mu nije odgovorio Ahmed b. Hanbel, Allah mu se smilovao, i upozorio ga na njegov položaj u znanju i rekao mu: "Tvoje oči ne vidješe nikad sličnog Šafiji."

(1511) Ibn Ebi Zi'b prigovorio je Maliku b. Enesu riječima punim gnušanja i grubosti, mrzim da ih spominjem. To su njegove poznate riječi koje je rekao negodujući na riječi Malika o hadisu da dvije strane u trgovini imaju pravo izbora. I Ibrahim b. Sa'd je prigovarao, a Ibrahim b. Ebi Jahja dovio protiv njega. Abdul-Aziz b. Ebi Selem prigovorio je Maliku u "Kitabul-'ilel" u onome što je spomenuo Es-Sadži, a i Abdur-Rahman b. Zejd b. Eslem i Ibn Ishak, Ibn Ebi Jahja i Ibn Ebi Zinad kudili su neke stvari iz njegovog mezheba. Drugi su mu prigovarali što je ostavio predanje od Sa'da b. Ibrahima i predanje od Davuda b. el-Husajna i Sevra b. Zejda. Napadao ga je Šafija i neki drugovi Ebu Hanife zbog njegovog mišljenja o nečemu, a napadali su ga iz zavisti zbog njegovog imamskog položaja. Kudili su ga ljudi zbog njegovog poricanja potiranja po obući, svejedno kod kuće ili na putu, zbog njegovih riječi o Aliji i Osmanu, o fetvi o prilasku ženama sa zadnjice, odbijanju da prisustvuje džematu u mesdžidu Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve selleme, i zbog toga su ga vezali za ono što nije lijepo ni spominjati. Allah ga je očistio od toga što su govorili, i on je, ako Allah da, kod Allaha na dobrom mjestu. Primjer onoga koji prigovara Maliku, Šafiji i njima sličnim imamima vidi se u onome što je rekao pjesnik El-E'ašā:

"Kao što goveče udari kamen da ga polomi
pa mu ne naudi, već svoj rog polomi."

(1512) Ili kako je rekao El-Husejn b. Humejd:

"O udaraču visokog brda, da ga povrijediš
boj se za svoju glavu, ne boj se za brdo."

Riječi Ebu Zinada o Rebi'i takoder su u tom smislu.

(1513) Ebu el-Atahije je lijepo rekao:

"Ko je taj ko će se od ljudi spasiti zdrav,
a ljudima je pričao po pretpostavkama, i rečenom."

To je bolje od sljedećih riječi:

"...Nema izvinjenja zbog nečega kada je rečeno."

(1514) I vidjeli smo da se ljudi od davnina natječu u laži, nepravdi i zavisti. Zar nisi čuo riječi Kufljanina o Sa'du b. Ebi Vekkasu, da nije pravedan u vladavini, da se ne bori u pohodima, da ne dijeli jednako, a Sa'd je učesnik Bedra, i jedan od deseterice kojima je obećan Džennet, i jedan od šesterice koju je Omer b. el-Hattab učinio članom šure i rekao je: "Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve selleme, je preselio, a bio je zadovoljan njima."

(1515) Preneseno je da je Musa, alejhis-selam, rekao: "O moj Gospodaru, sačuvaj me od jezika Benu Israila!" Allah Uzvišeni mu objavi: "O Musa, nisam sačuvao Sebe od njihovih jezika, pa kako onda da sačuvam tebe?"

Ebu Omer kaže: Tako mi Allaha, ljudi su prevršili mjeru u gibetu i kuđenju, pa se ne zadovoljavaju kuđenjem uopćenih stvari, nego kude konkretne stvari, niti kuđenjem neznalica, nego i učenih, a ovo sve nosi sa sobom neznanje i zavist.

(1516) Rečeno je Ibn el-Mubareku: "Jedan čovjek govori protiv Ebu Hanife", pa je spjevao stih Ibn er-Rukijjata:

"Zavide ti kad te vide da te odlikovao
Allah onime čime su odlikovani plemići."

(1517) Rečeno je Ebu Asimu en-Nebilu: "Jedan čovjek govori protiv Ebu Hanife." Odgovorio je riječima pjesnika:

"...spasio sam se, a ima li nekoga od živih da je siguran od ljudi."

(1518) Rekao je Ebu el-Esved ed-Du'li:

"Zavide mladiću kadga ne dostignu
pa su mu ljudi neprijatelji i rivali."

Ako neko želi da uzme riječi pouzdane uleme, priznatih imama, jednih o drugima, pa neka uzme riječi ashaba jednih o drugima, koje smo spomenuli, neka je Allahovo zadovoljstvo na njih. Ako to ne uradi, zalutao je daleko i izgubio puno. Tako je isto ako prihvati o Seidu b. el-Musejjebu riječi Ikrime, a također i o Eš-Ša'biju i stanovnicima Hidžaza, i stanovnicima Mekke, i stanovnicima Kufe, i stanovnicima Šama uopćeno, i o Maliku, Šafiji i drugima koje smo spomenuli u ovom poglavlju, odnosno riječi jednih o drugima koje smo spomenuli, pa ako ne uradi, a neće uraditi – ako ga Allah uputi – neka bude pri onom što smo postavili kao uvjet da se ne prima o onom za koga je utvrđena ispravnost, čija je marljivost za znanjem poznata, koji je čist od velikih grijeha, pridržava se časnosti i bogobojaznosti, dobra djela više radi od loših djela, onda se o ovakvom ne primaju nečije riječi bez dokaza. Ovo je sušta istina, a sve ostalo nije ispravno, Allah najbolje zna.

(1519) Ebu el-Atahije je rekao:

"Islam je zaplakao za svojom ulemom
pa nisu poklonili pažnju tome što primijetiše od plača.

Većini je odvratna istina kod onoga
koji se razlikuje i draže su mu sopstvene greške

i koji je od njih ugledniji među nama po vjeri
i čije mišljenje od njih više uvažavamo."

Onih koji su pohvalili Seida b. el-Musejjeba i ostale koje smo spomenuli od tabiina i imama muslimana ima više nego što bismo ih mogli nabrojati. Ljudi su skupili njihove odlike i zanimali se njihovim biografijama i predajama o njima. Ko čita o njihovim odlikama, odlikama Malika, odlikama Šafije, odlikama Ebu Hanife nakon odlika ashaba i tabiina, Allah bio zadovoljan njima, i njima se zanima i zastaje na lijepim primjerima njihovih biografija i trudi se da slijedi njihov uzor i put u znanju, na njihovom putu i uputi, to mu je čisto i lijepo djelo, da nas Allah, azze ve dželle, pomogne da ih sve volimo.

(1520) Es-Sevri, Allah mu se smilovao, rekao je: "Prilikom spominjanja dobrih ljudi spušta se milost."

A onaj ko od predaja o njima nije zapamtio osim ono što se pojavilo kao proizvod zavisti jednih prema drugima, i greške, i srdžbe, i strasti, bez da se zanima njihovim odlikama, zabranjen mu je sretan kraj, ušao je u gibet i skrenuo je sa Staze, da nas Allah učini od onih koji slušaju govor i slijede ono najljepše od njega.

Ovo smo poglavlje započeli riječima Poslanika, sallallahu alejhi ve selleme: "*Gmiže prema vama bolest onih prije vas: zavist i mržnja.*" To je dovoljno, a ljudi su puno govorili i pisali o zavisti u stihovima ili prozi, a mi smo objasnili ono što je neophodno u vezi s tim i naveo sam to u knjizi "Et-Temhid" kod riječi Poslanika, sallallahu alejhi ve selleme: *"Ne zavidite jedni drugima, niti prekidajte..."*, i takoder smo posvetili stihovima i prozi poglavlje u knjizi "Behdžetul-medžalis", a onaj kome Allah podari uspjeh i postojanost dovoljno mu je malo mudrosti, malo savjeta, ako shvati i primijeni ono što je naučio. Moj uspjeh je samo kod Allaha, On mi je dovoljan i divan je On zaštitnik.

(1521) Ebu Davud Sulejman b. el-Eš'as es-Sidžistani je govorio: "Allah se smilovao Maliku, bio je imam, Allah se smilovao Šafiji, bio je imam, Allah se smilovao Ebu Hanifi, bio je imam."

(1522) El-Evza'i je govorio: "Voljeli su da pričaju hadise o odlikama Ehlul-bejta da bi uzvratili stanovnicima Šama u onome u čemu su ga napadali."

Šezdeset drugo poglavlje

PROSLJEĐIVANJE FETVE I POKUĐENOST ONOGA KOJI SE NATJEČE U IZDAVANJU FETVI

(1523) Od Abdur-Rahmana b. Ebi Lejla prenosi se da je rekao: "Sreo sam sto dvadeset ashaba Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem – mislim da je rekao: u mesdžidu – a među njima nije bilo govornika a da nije volio da ga njegov brat poštedi govora, niti muftije a da nije volio da ga njegov brat poštedi muftiluka."[414]

(1524) Ibn Mes'ud, radijallahu anhu, rekao je Temimu b. Hazlemu: "O Temime b. Hazlem, ako možeš da budeš onaj kome se govori, budi."

(1525) Od Muavije b. Ebi Ajjaša prenosi se da je sjedio kod Abdullaha b. ez-Zubejra i Asima b. Omera, pa im je došao Muhammed b. 'Ijjas b. el-Bukejr i rekao: "Doista je čovjek iz Medine razveo svoju ženu triput prije nego što je imao odnos s njom, pa šta mislite o tome?" Abdullah b. ez-Zubejr je rekao: "O tome mi nemamo stava, idi Abdullahu b. Abbasu i Ebu Hurejri, ja sam ih ostavio kod Aiše, žene Vjerovjesnikove, sallallahu alejhi ve sellem, pa pitaj njih dvojicu, a zatim dođi nama i obavijesti nas." Otišao je i pitao ih. Ibn Abbas je rekao Ebu Hurejri: "Daj mu odgovor, o Ebu Hurejre, došla ti je zagonetka." Ebu Hurejre je rekao: "Jedno obznanjuje razvod, a tri je zabranjuje, sve dok se ne uda za drugog čovjeka."

---

414 Kažem: Ovo nedostaje današnjim daijama – da jak i tačan dokaz pretekne njihovu hrabrost, pa da ne izdaju fetvu za koju nisu kvalifikovani i da ne uzrije grožđe prije nego što bude kiselo (tj. da postane učenjak prije nego što nauči), a kada im budu izložene velike stvari i problemi koji su prisutni u ummetu, neće prestati dok na sve njih ne daju fetvu. I da misle da je velika sramota u ustezanju od odgovora i riječi *ne znam*, koju ako pogriješi, doći će na pogubno mjesto za njega, i od svojih leđa će napraviti most ka Džehennemu, a kada pogledaš u njihove da'wetske ili ilumske kvalifikacije, vidjet ćeš da imaju samo osnovno obrazovanje(!!!) ili je pao u srednjoj školi, zbog društvenih ili misaonih prilika, ali priču o vjeri uzeo je dozvoljenom. Pa, Allahovi smo i Njemu se vraćamo.

(1526) Ibn Abbas, radijallahu anhu, rekao je: "Doista je ludak onaj koji daje fetve ljudima o svemu što ga pitaju."

(1527) Od jednog šejha iz Medine, kojem je bio nadimak Ebu Ishak, prenosi se da je rekao: "Vidio sam ljude u tom vremenu da ụdu i pitaju o nekoj stvari, pa ga šalju ljudi od skupa do skupa, prezirući da mu daju fetvu, sve dok ne dođe do skupa Seida b. el-Musejjeba." Rekao je: "Zvali su Seida b. el-Musejjeba 'Hrabri'."

(1528) Abdullah b. Mes'ud, radijallahu anhu, rekao je: "Doista je lud onaj koji daje fetve ljudima o svemu što ga pitaju."

(1529) Od Ibn Avna se prenosi da je rekao: "Sjedio sam u halki u kojoj je bio El-Kasim b. Muhammed, pa mu je došao čovjek sa robinjom. Rekao je: 'Oslobodio sam ovu robinju pa je rodila djecu, da li ću prodati neku njenu djecu?' El-Kasim b. Muhammed je rekao: 'Ne znam šta je ovo.' Rekao je čovjek iz skupa: 'Omer b. Abdul-Aziz je presudio da su njena djeca na njenom stepenu, da su oslobođena zajedno sa njom kada je i ona bila oslobođena.' El-Kasim je rekao: 'Njegovo mišljenje smatram pravednim i to je moje mišljenje, ali ne kažem da je ispravno.'"

(1530) Ibn Ujejne je govorio: "Najhrabriji ljudi u fetvi su oni koji najmanje znaju."

(1531) Ebu el-Atahije je rekao:

"Ljudi koji tvrde da najviše znaju
najmanje razumiju korisno znanje."

(1532) Sahnun b. Seid je govorio: "Najhrabriji ljudi u davanju fetvi su oni koji najmanje znaju. Ima ljudi koji savladaju u znanju jedno poglavlje i misle da je sva istina kod njih."

Sahnun je rekao: "Ja pamtim pitanja po kojima postoji osam mišljenja kod osam učenjaka, pa zar priliči da žurim u odgovaranju dok ne vidim koje je najbolje. Zašto onda da bivam prekoren zbog čuvanja odgovora?"

(1533) Od Hammada b. Zejda prenosi se da je spomenuo nekog čovjeka, nakon čega ga je pohvalio i rekao: "Nije tražio fetve niti ih je davao."

(1534) Od Ibn Sirina se prenosi da je rekao: "Huzejfe, radijallahu anhu, rekao je: "Ljudima izdaje fetve jedan od trojice: onaj koji zna šta je iz Kur'ana derogirano." Upitali su: "Ko zna šta je iz Kur'ana derogirano?" Rekao je: "Omer", a zatim dodao: "Vođa koji ne nađe drugog izlaza, i izvještačeni idiot." Ibn Sirin je rekao: "Nisam ni jedan od prve dvojice, a ne bih želio da budem treći."

(1535) Ibn Vehb je rekao da ga je obavijestio Musa b. Ulejj da je pitao Ibn Šihaba o nečemu, pa je Ibn Šihab rekao: "Nisam o tome ništa čuo, niti nam se to dogodilo, niti ću o tome išta reći."

(1536) Od Ebu el-Minhala prenosi se da je rekao: "Pitao sam Zejda b. Erkama i El-Bera'a b. Aziba o razmjeni, pa su, kada bih pitao jednoga, stalno govorili: 'Pitaj drugoga jer on je bolji od mene i više zna.'" Pa je spomenuo hadis o razmjeni.

(1537) Sahnun je rekao jednog dana: "Allahovi smo, kako li je nesretan muftija i sudija! Evo, od mene ljudi uče ono zbog čega se udara po vratu, spolno opći, i čime se uzimaju prava. Zar sam ja od toga čist?"

(1538) Preneseno je od Ebu Osmana b. el-Haddada[415] da je rekao: "Kadija ima manji grijeh i bliži je sigurnosti od pravnika, jer pravnik, kada bude upitan o nečemu, on izlože znanje koje posjeduje o dotičnom pitanju, a na što mu se istog momenta može prigovoriti, dok je kadiji posao strpljivost i provjera, pa ako bude strpljiv i provjeri, lakše će doći do ispravnog rješenja, dok to nije slučaj sa onim koji djeluje impulsivno."

415 Ebu Osman b. el-Haddad, imam selefa, malikijski šejh, Seid b. Muhammed b. Sabih b. el-Haddad el-Magribi, Sahnunov drug, jedan od mudžtehida, bio je veliki poznavalac oblasti koje su ogranak temeljnim, arapskog jezika i sunneta, pogledaj više o njemu u "Es-Sijeru" (14/205-214).

Šezdeset treće poglavlje

STEPENI STJECANJA ZNANJA I POKAZIVANJE MEZHEBA

Ebu Omer kaže: Stjecanje znanja je po stupnjevima i rangovima koji se ne trebaju preskakati, a ko ih sve preskoči, usprotivio se putu prethodnika, Allah im se smilovao, a ko se njihovom putu suprotstavi svjesno, zalutao je, a ko se usprotivi idžtihadom, posustao je.

Prvo znanje koje se treba sačuvati jeste Allahova, azze ve dželle, Knjiga, i njeno shvatanje i sve što će pomoći u shvatanju Knjige obavezno je uzeti. Ja ne kažem da je pamćenje cijelog Kur'ana farz, nego kažem da je to obavezno za onog koji želi biti učenjak, pravnik i da se umara znanjem, a to nije farz.

(1539) Već su prije spomenute riječi Ebu Derda'a: "Nećeš shvatiti kompletan fikh dok ne vidiš da Kur'an ima mnoga značenja."

(1540) Mudžahid je u vezi s riječima Uzvišenog: ***"Budite rabbanijjuni jer podučavate Knjizi"***[416],

rekao: "Rabbanijjuni su pravnici."

(1541) Seid b. Džubejr, Ebu Rezin i Katade su rekli: "Učenjaci su najpametniji ljudi."

Ebu Omer kaže: Kur'an je osnova znanja, pa ko ga bude naučio napamet prije nego što stasa, potom se okrene onome što će mu pomoći u shvatanju Kur'ana: učenju arapskog jezika, a to će mu biti velika pomoć u njegovom naumu, sunnetu Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, potom obradi derogirajuće i derogirane ajete u Kur'anu i propise, upozna se sa razilaženjima učenjaka i zajedničkim mišljenjima u vezi s tim, a to je stvar koja je bliska

416 Prijevod značenja Ali Imran, 79.

onome koga je Allah, azze ve dželle, Sebi približio, potom pogleda u vjerodostojne predaje iz sunneta Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, jer njime se učenik veže za ono što je Allah želio u Svojoj Knjizi – to će mu u potpunosti otvoriti vrata propisa Kur'ana.

U životopisu Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, nalaze se mnogi primjeri derogacije i derogiranog u sunnetu, pa ko želi da uči sunnet, neka se drži hadisa pouzdanih imama, hafiza, koje je Allah, azze ve dželle, učinio riznicama znanja Njegove vjere, i povjerenicima sunneta Njegovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, kao što su Malik b. Enes, za kojeg se svi muslimani slažu da je imao ispravnost prenošenja, i čistoću hadisa, i jakost temeljitosti i objektivnosti i onih koji su uzeli njegov pravac od pouzdane uleme Hidžaza, Iraka i Šama, kao što je Šu'be b. Haddžadž, Sufjan es-Sevri, El-Evza'i, Ibn Ujejne, Ma'mer, i ostali pouzdani drugovi Ibn Šihaba ez-Zuhrija, kao Ibn Džurejdž, Ukajl, Junus, Šu'ajb, Ez-Zubejdi, El-Lejs. Njihovi se hadisi nalaze kod Ibn Vehba i drugih. Zatim Hammad b. Zejd, Hammad b. Seleme, Jahja b. Seid el-Kattan, Ibn el-Mubarek i ostali pouzdani i povjerljivi ljudi. Svi ovi su općepriznati imami hadisa i znanja i na njihove hadise oslanjali su se sakupljači vjerodostojnih zbirki, kao Buharija, Muslim, Ebu Davud, Nesai, kao i oni koji su slijedili njihov put, poput Ukajlija, Tirmizija, Ibn es-Sekena i mnogih drugih. A Malik i oni koje smo spomenuli postali su imami kod većine zato što je znanje ashaba, radijallahu anhum, i tabiina iz raznih pokrajina došlo njima jer su ga tražili, Allah im se smilovao, a ono što kod njih odstupa samo je mali dio u poredenju sa onim što je kod njih.

Takoder, ono što pomaže u razumijevanju hadisa jeste ono što smo spomenuli od pomoći kod razumijevanja Allahove, azze ve dželle, Knjige: znanje arapskog jezika, mjesta njegovih riječi, širine jezika, poezije, alegorija, uopćenosti i posebnosti njegovih riječi i drugih mezheba. Onaj kome to nedostaje, neće moći bez toga, a Omer b. el-Hattab, radijallahu anhu, pisao je u daleke pokrajine da uče sunnet, farzove i gramatiku, onako kako se podučava Kur'anu. Već smo spomenuli ovu njegovu predaju u ovoj knjizi.

(1542) Ebu Osman je rekao: "U Omerovom, radijallahu anhu, pismu je stojalo: 'Podučite se arapskom jeziku.'"

(1543) Omer b. Zejd je rekao: "Omer je pisao Ebu Musau: 'A zatim se podučite u sunnetu i podučite se arapskom jeziku.'"

(1544) Od Ibn Omera, radijallahu anhuma, prenosi se da je udarao svoje dijete zbog gramatike.

(1545) Eš-Ša'bi je rekao: "Gramatika u znanju je kao so u hrani. Ne može se bez nje."

(1546) Šu'be je rekao: "Primjer onoga koji uči hadis, a ne uči gramatiku, je poput ogrtača (*burnusa*) kojem nedostaje kapuljača."

(1547) El-Halil b. Ahmed je rekao:

"Šta je od odjeće na sretniku
ljepše od lijepa jezika...

... I vidiš da je gramatika na uglednom mjestu, brate moj,
kao jeka na visokom mjestu,

pa tražite gramatiku zbog dokaza, pjesništva
stalno, i prenesenih musneda.

Dobar govornik prilikom odgovora riječima
uzdigne se iznad sličnog sebi po glasu."

(1548) Šafija Muhammed b. Idris je rekao: "Poveća se vrijednost onome ko nauči Kur'an napamet. Oplemeni se onaj koji traži fikh. Onaj koji piše hadise, pojača mu se dokaz. Omekša se karakter onome koji se zanima gramatikom, a onaj koji ne popravi svoju dušu, neće popraviti ni svoje znanje."

Ebu Omer kaže: Obavezno je onom koji se bavi hadisom da poznaje ashabe, one koji su dostavili vjeru od svoga Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, i da se pozabavi njihovim biografijama i odlikama, i da zna kakvo je stanje onih koji prenose od njih, kako su provodili dane, ispituje vijesti o njima dok ne upozna njihovu pravednost ili nepravednost, a to je sve obavezno i mudžtehidu. A onaj koji se ograniči na znanje jednog imama i zapamti ono što je

bilo kod njega od sunneta, i zastane na njegovoj namjeri i cilju u fetvi, stekao je jedan dio velikog znanja, a dio tog znanja je veliko dobro, pa ko se ovim zadovolji, bit će mu dovoljno. Ali "dovoljno" nije bogatstvo. Na njemu je izbor da li će u tome sebi za imama odrediti imama stanovnika Medine, kuće Hidžre i izvora sunneta, a onaj koji traži imamet u vjeri i želi da se uputi putem onih kojima je dozvoljeno davanje fetve, neka gleda u riječi ashaba, tabiina i imama u fikhu ako može, to mu naređujemo, kao što mu naređujemo da proučava njihove riječi u tefsiru Kur'ana, pa kome se svidi da se ograniči na riječi stanovnika Hidžaza, dosta će mu biti, ako Allah da, i bit će upućen. A ako mu se svidi upoređivanje mezheba prijašnjih i kasnijih pravnika u Hidžazu i Iraku, i želi da zastane na onome što su uzeli i ostavili od sunneta, i onome na čemu su se razišli od potvrđivanja i tumačenja od Kur'ana i sunneta, to mu je dozvoljeno i pohvalno. Ako shvati i sačuva ono što je naučio i sačuva se konfuzije, bit će na većem stepenu i sabrao je veliki komad znanja, i proširio se i oplemenio ako razumije ono što je razmatrao. Ovim ostvaruje držanje za one koje je Allah uputio, sabur na ovoj stvari, bivaju mu slatke njene gorčine i podnosi tjeskobu življenja u tome.

I znaj, Allah ti se smilovao, da je stjecanje znanja u ovom našem vremenu i našem gradu takvo da su njegovi sljedbenici odstupili od puta njihovih prethodnika i uzeli put u tome koji ne poznaju njihovi imami, i učinili u tome novotariju koja je obznanila njihovo neznanje i njihovu nemogućnost da dostignu stepen učenjaka prije njih.

Neki od njih prenose hadise, slušaju ih i zadovoljni su skupljanjem onoga što ne razumiju. Zadovoljni su neznanjem u nošenju onoga što ne znaju, pa su skupili jeftino i skupo, i zdravo i bolesno, istinu i laž u jednu knjigu, a možda i na jedan list, ispovijedajući neku stvar i njenu suprotnost, a i ne znaju kakav grijeh za to imaju. Sebe su zaposlili uvećavanjem bez razumijevanja i razmatranja, pa im jezici prenose znanje, a srca su im bez razumijevanja. Cilj jednog od njih je poznavanje nekog čudnog nadimka ili čudnog imena, ili neprihvatljivog hadisa, a vidjet ćeš da ne zna čak ni one stvari koje je neophodno poznavati po pitanju namaza, hadždža, posta i zekata.

Drugi dio njih možda je u većem neznanju od one prve skupine. Ne zanimaju se čuvanjem sunneta, niti zastaju na njegovim značenjima, niti na kur'anskoj osnovi, niti se zanimaju Knjigom Uzvišenog Allaha pamteći Njegovu objavu, niti poznaju šta ulema kaže o njenom tumačenju, niti se zanimaju za njene propise, niti razmišljaju o njenim zabranama i dozvolama. Odbacili su znanje sunneta i predaja, omalovažili ga i usprotivili mu se, pa ne razlikuju konsenzus od razilaženja, niti konflikt od jedinstva. Odlučili su da pamte ono što im je zapisano od mišljenja ili istihsana, što je kod uleme zadnja stvar u znanju, a ulema je plakala nad onim što im je prethodilo od fetvi po tome, i voljeli su da se nisu ni bavili time. Od dokaza ove skupine i onoga na što se oni pozivaju jeste da oni nisu na rangu onih koji imaju veliki stepen u vjeri jer ne poznaju njene osnove, međutim, i pored toga oni se, zbog potrebe ljudi za njima, ne ustežu da odgovaraju ljudima na njihova pitanja. U tome se oslanjaju na odgovore koji će im biti dovoljni, a na koje su drugi odgovorili. I pored svega toga, ne zastaju ni kod novonastalih pitanja o kojima drugi nisu dali svoj odgovor. Oni u tim pitanjima koriste analogiju i na osnovu nje donose propise, a nakon toga tragaju za dokazima i ostavljaju izvođenje dokaza kako su to izvodili imami i učenjaci ovoga ummeta. Time su nešto što je i samo potrebno dokazati upotrijebili kao dokaz drugome. Međutim, da su spoznali osnove vjere, načine dolaska do propisa i da su pamtili sunnete, to bi im bilo dovoljno za rješavanje novonastalih pitanja koja se izlažu pred njih. Ali, oni to ne znaju, pa mu se protive i protive se onome koji ga je donio, pa pretjeruju u degradiranju prve skupine, u proglašavanju neznalicama i korenju, a ovi njih prekoravaju mnogobrojnim prijekorima i svi prelaze granicu u korenju. Kod obje skupine nalazi se mnogo dobro i veliko znanje. Što se tiče prvih, oni su kao apotekarska riznica, a drugi ne poznaju značenje onoga što nose, oni su kao ljekari koji liječe rukama, jer ne poznaju bit bolesti koja se iz toga izrodila, niti bit prirode lijeka koji je liječi. Prvi su bliži ispravnosti, prije ili kasnije, a od drugih je veća korist prije, dok imaju više opravdanja kasnije. Allaha molimo da nam podari uputu za ono što će nas približiti Njegovom zadovoljstvu, i što daje spas od Njegove srdžbe, to se može ostvariti samo Njegovom milošću i dobrom.

Onaj koji pretjeruje u pamćenju neuvjerljivih dokaza nije siguran od neznanja velikog dijela sunneta, ako ga nije prethodno naučio. A onaj koji pretjeruje u pamćenju puteva predaja bez zastajanja na njihovim značenjima i onome što pravnici o tome kažu, nula je u znanju, a obojica su zadovoljna mirisanjem hrane, a od Allaha je uputa i zabrana. On mi je dovoljan i kod Njega tražim utočište.

I znaj, brate moj, da onome što se grana iz osnova nema granice koju ikada možeš doseći, zato što je to mnogo razgranato. Zato ko želi da obuhvati mišljenja ljudi, želi nešto čemu niti ima puta, niti preko nečega drugog može stići tamo, jer će mu uvijek dolaziti ono što nije čuo, a možda zaboravi ono prvo prije nego što mu stigne zadnje zbog mnoštva toga, te je potrebno da se vrati na dedukciju, čega se pribojavao, preplašen činjenicom da je neko drugi bolje znao put dedukcije od njega, pa se zato odluči da pamti njegove riječi, potom ga dani natjeraju da zaključuje po analogiji ne poznajući izvor, pa postavi mišljenje kao osnovu i izvodi zaključke iz njega.

Prethodno smo u ovoj knjizi naveli kakav je metod govora i idžtihad po mišljenju na ispravnim osnovama, kada se desi neki događaj kod uleme, skraćeno u ispravljenim poglavljima. Ko ga uzme u razmatranje, shvati i radi po njemu, dobit će svoj udio i bit će upućen, ako Allah da.

Nije dolazilo do rasprave između dvojice ili džemata od ispravnih prethodnika osim da bi se shvatila istina i da bi se do nje došlo, da bi se saznala osnova riječi i uzrok, nakon čega dolazi do sličnog i suprotnog. I na ovome su ljudi u svakom mjestu, osim kod nas, kako želi naš Gospodar, i kod onih koji slijede naš put od stanovnika Magriba, jer oni uspostavljaju uzrok, a ne znaju način preko kojeg se došlo do toga mišljenja, i kod njih je dosta da se kaže: tu se nalazi predanje tog i tog i predanje tog i tog. Pa ko se ne slaže s predanjem za koje oni ne poznaju značenje ili osnovu ili tačnost, kao da je porekao tekst Kur'ana i sunneta. I dozvoljavaju prenošenje kontradiktornih predanja o halalu i haramu, što je protivno osnovi Malika, a koliko je tek kod njih suprotstavljanja osnovama, suprotstavljanja njihovom mezhebu, koje kad bismo naveli, mogli bismo knjigu napisati. I zbog njihovog nepoznavanja osnova svoga mezheba, kada bi sreli nekoga

suprotnog mišljenja od onih koji govore po riječima Ebu Hanife, ili Šafije, ili Davuda b. Alije, ili drugih pravnika i koji se ne slaže s njima u osnovi njihovih riječi, oni bi ostali zbunjeni i ne bi im preostalo ništa drugo osim da citiraju riječi onoga koga slijepo slijede. Pa kažu: "Tako je rekao taj i taj, tako nam je preneseno", nakon čega pribjegavaju tome da spominju vrline Malika i njegov stepen, pa ako im se suprotstavi drugi isto spominjući vrline svoga imama, vrate se na početak, kako kaže:

(1549) *"Žalili smo se da su uništili Irak,*
a oni nama prigovaraju meso krave.

Pa bili su, kako je rečeno u prošlim vremenima,
pokažem joj Velikog medvjeda, a ona mi pokaže Mjesec."

(1550) Slično tome kaže Munzir b. Seid, Allah mu se smilovao:

"Izdajnički narod je ko govori kad god
zatražim dokaz: Tako je rekao Malik.

A ako uzvratim, kažu: Tako je rekao Ešheb,
a njemu nisu bili nepoznati drugi načini.

Ako ja povećam kažu: Rekao je Sahnun kao on,
a ko ne kaže kako je rekao taj je pokvarenjak.

A ako kažem: Rekao je Allah, zavrište i povećaju
i svi kažu: Ti si istureni od prgavih.

A ako kažem: Rekao je Poslanik, oni kažu:
dođi sa Malikom, ostavljajući tog Vladara."

I odobrili su raspravu o razilaženju stanovnika Egipta i drugih stanovnika Magriba u onome u čemu su se razišli sa Malikom, a da nisu znali Malikov metod, niti metod onih koji su se razišli sa Malikom. Međutim, nisu odobrili gledanje u knjige onih koji su se usprotivili Maliku da bi našli dokaz koji to objašnjava i metod koji koriste oni i koji koristi Malik, zbog svog neznanja i manjka iskrenosti, i iz straha

da vidi onaj koji traži ono što je kod njih od manjka i umanjivanja i da ih ne bi prezreo, a oni sa onim što je već opisano kore i gibete one koji su se razišli s njima prelazeći mjeru u kuđenju, ne bi li onaj koji sluša ustvrdio da su oni na istini i da su oni preči da se opišu znanjem, a oni su ***"kao varka u ravnici u kojoj žedan vidi vodu, ali kad do tog mjesta dođe, ništa ne nađe"***[417], a najsličnije onome na čemu su oni jeste ono što je:

(1551) Mensur el-Fekih, Allah mu se smilovao, rekao:

"Razišli su se sa mnom i porekli ono što govorim
rekao sam: Ne žurite, da nešto pitam...

Šta kažete o Knjizi? Pa rekoše
to je Svjetlo, Istina i dokaz.

A tako i sunnet Poslanikov, a
uspio je ko kaže ono što kaže Poslanik.

I sloga svih je osnov i ne
poriče ovo, to i ono pametan.

I tako i sud po analogiji, pa rekosmo
od lijepa čovjeka lijepo dolazi.

Pa dođite, odbacit ćemo iz svakog stava
ono što poriče osnovu ili dat ćemo fetvu po osnovi.

Pa odgovoriše, pa bi s njima raspravljano, kad ono
znanje što je kod njih bi lahko i malo."

Na tebi je, moj brate, da pamtiš osnovu i da se njome baviš. I znaj da onaj ko se zanima pamćenjem sunneta i propisa zapisanih u Kur'anu i razmatra riječi pravnika, pa to učini svojom pomoći u idžtihadu, i ključem za puteve razmatranja, i objašnjenjem rečenica u kojima je moguće više značenja, a da nikoga od njih ne slijedi na način na koji se slijedi sunnet, za koji je obavezno pokoravanje njemu u svakom stanju

417 Prijevod značenja En-Nur, 39.

bez razmatranja, i da se ne okreće od prakse učenjaka koji su učili sunnet i razmatrali ga, već da ih slijedi u istraživanju, shvatanju i razmatranju sunneta i zahvali im na njihovom trudu i saznanjima kojima se podučio od njih, i da im se zahvali na tačnome, što je većina njihovih riječi, i da ih se ne odriče zbog grešaka, kao što se ni oni njega nisu odrekli. Ovo je učenik koji se čvrsto drži onoga na čemu su bili naši ispravni prethodnici, i to je uzimanje svoga udjela, osjećanje upućenosti, i slijeđenje sunneta Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, i uputa njegovih ashaba, da Allah bude zadovoljan njima i onima koji slijede njihove tragove u dobru. A ko sebe sačuva od razmatranja i odustane od onog što smo spomenuli, i sunnetu se usprotivi svojim mišljenjem i želi da ga povrati u opseg njegovog razmatranja, taj je zalutao i odvodi u zabludu. A ko ništa od ovoga ne zna i upusti se u davanje fetve bez znanja, taj je najviše slijep i u najvećoj zabludi.

"Čuo sam jer ste zvali živog,
ali nema života u onoga koji zove."

Shvatio sam da nisam siguran od tvrdoglavog neznalice.

"Ne možeš se spasiti od riječi klevetnika
pa makar da si u pećini na brdu nepristupačnom.

A ko se može od ljudi spasiti da ostane čist
makar se od njih krio između orlovih krila."

Znaj, brate moj, da su Kur'an i sunnet osnova mišljenja i njegova mjera, a nije mišljenje mjera sunneta, nego je sunnet mjera mišljenja, a onaj ko ne zna korijen, nikada neće stići do grane.

(1552) Ibn Vehb je rekao: "Pričao mi je Malik da je 'Ijas b. Muavija rekao Rebi'i: 'Ako se nešto napravi na krivom, nikada se neće uspjeti ispraviti.'"

Malik je rekao: "Mislio je pod ovim na muftiju koji govori na nečemu što nije osnova i na tome gradi svoje mišljenje."

(1553) Ebu Omer kaže: Lijepo je rekao Salih b. Abdul-Kuddus:

"O ti koji učiš znanje, zašto ne
tražiš pomoć u njegovom stjecanju,

nećeš doći do grane do koje želiš
osim ako iskopaš korijen."

(1554) Mahmud el-Verrak je rekao:

"Riječ je ono što potvrdi djelo,
a djelo je ono što potvrdi razum.

Neće čvrsto stojati grana ako ne
nosi je ispod nje korijen."

(1555) A stihovi Ibn Ma'dana, Allah mu se smilovao, su i:

"Ko se trudi bez znanja
pamet mu nije čista.

A znanju je pravo svjetlo
u srcu i razumu i jeziku."

(1556) Ebu el-Atahije je rekao:

"Znanje je samo od gledanja
i slušanja i upoređivanja."

(1557) Od Hasana b. Atijje prenosi se da je Ebu Derda' govorio: "Nećete prestati biti na dobru dok budete voljeli svoje dobre, i dok se među vama bude govorila istina i vi to znali; doista je onaj koji zna istinu kao i onaj koji je radi."

(1558) Od Malika se prenosi da je rekao: "Čuo sam Rebi'u da je rekao: 'Nije onaj koji govori dobro i radi bolji od onog koji ga čuje i primi." Malik je rekao: "Ovo je izgovorio kao pohvalu Omeru b. el-Hattabu, radijallahu anhu. Nije bio najučeniji od nas, ali se najbrže vraćao istini kada bi je čuo."

Ebu Omer kaže: Allah se smilovao onome koji je rekao:

"Ljudima se ukazala uputa, ali oni nisu
poranili da se ogrnu ogrtačima upute."

(1559) Držao je džumansku hutbu Omer b. el-Hattab, radijallahu anhu, pa je rekao: "Doista je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *'Uvijek će biti jedna skupina iz moga ummeta na istini i bit će potpomognuta na tome sve dok ne dođe Allahova, azze ve dželle, odredba.'"*

(1560) Ebu El-Atahije je rekao:

"Kada istina postane jasna, nemoj je ostaviti,
jer svaki put kad okusiš istinu

naći ćeš da je na tvojim grlenim resicama hladna
kao što je voda hladna kad se pročisti i poboljša.

Nije sudija ko se ne obazire
je li pogriješio u sudu ili je pogodio."

(1561) I Ebu el-Atahije je rekao:

"Vidjeh istinu širokom,
a nije skriven njen oblik,

nisu isti u toj stvari
onaj koji je zna i onaj koji je ne zna."

(1562) El-Hasan je rekao: "Ljudi koji najmanje drže do učenjaka su njegova porodica, a najgori ljudi, ili je rekao: najgora porodica, su porodica umrlog: plaču za njim, a ne vraćaju njegove dugove.'

(1563) Ibn Anbese je rekao: "Prije su među ljudima bili *el-džille* i *en-nabite* (elita i nedorasli). *En-nabite* (nedorasli) su uzimali od *el-džille*, pa odoše i jedni i drugi. Potom dođe narod koji sluša ovaj ahlak kao da je san."[418]

(1564) Avn b. Abdullah imao je običaj reći: "Ljudi koji najmanje drže do učenjaka su njegova porodica."

(1565) Od Hišama b. Urve prenosi se da je njegov otac imao običaj reći: "Ljudi koji najmanje drže do učenjaka su njegova porodica."

(1566) Sufjan es-Sevri je govorio: "Pojašnjenje hadisa bolje je nego slušanje."

(1567) El-Hasan je imao običaj reći: "Ako im odgovorimo, još će nas više pitati, a ako im ne odgovorimo, ostavit ćemo ih u velikoj nemoći."

(1568) Ka'b el-Ahbar pitao je narod iz Šama: "Šta mislite o Ebu Muslimu el-Havalaniju?" Pa spomenuše nešto u vezi s njim, a Ka'b reče: "Ljudi koji najmanje drže do učenjaka su njegova porodica."

---

418 *El-džille*: veliki ljudi, po godinama i ljudskoj veličini,
en-nabite: manji koji slijede velike.
Značenje ovoga jeste da su među ljudima u prvim vremenima vođe bile učenjaci i ljudi sa vrlinama, što su znali oni koje su oni odgajali od njihovih sinova i unuka, pa su učili od njih i slušali njihove upute i slijedili ih. To su nosioci vjere i njeni prenosioci. Pa odoše ovi prvaci (stari i mladi), pa dođoše poslije njih oni koji se ne ponašaju njihovim ahlakom, niti slijede njihove biografije, ni upute, pa počeše pričati o ahlaku njihovih predaka, kao da je to san koji se ne može ostvariti u njihovoj sadašnjosti, a Allah najbolje zna.

Šezdeset četvrto poglavlje

O PRENOŠENJU ZNANJA I RIJEČIMA "OBAVIJESTIO NAS JE" I "PRIČAO NAM JE", O RAZILAŽENJU U VEZI S TIM, I O IDŽAZI I PREDAVANJU[419]

(1569) Ebu Džafer Ahmed b. Muhammed b. Selame et-Tahavi je rekao: "Razišli su se učenjaci o čovjeku koji čita pred učenjakom i učenjak ga provjerava, kako da kaže: 'Obavijestio nas' je ili 'pričao nam je'. Neki od njih su rekli: 'Nema razlike izmedu *obavijestio nas je* i *pričao nam je,* i on može da kaže i *obavijestio nas je* i *pričao nam je.*' Od onih koji su to rekli su i Ebu Hanife, Malik, Ebu Jusuf, Muhammed b. el-Hasan."

(1570) Kao što je Ebu Kutn rekao: "Rekao mi je Ebu Hanife: 'Čitaj preda mnom i reci: Pričao mi je.' I Malik b. Enes mi je rekao: 'Čitaj preda mnom i reci: Pričao mi je.'"

(1571) Od Jahjaa b. Abdullaha b. Bukejra prenosi se da je rekao: "Kada smo završili sa iščitavanjem 'Muvette' pred Malikom, ustao je jedan čovjek i rekao: 'O Ebu Abdullah, kako ćemo reći za ovo?' Rekao je: 'Ako hoćeš, reci *pričao nam je,* a ako hoćeš reci *obavijestio nas je,* ako hoćeš reci *pričao mi je,* a ako hoćeš reci *obavijestio me je.*'" Reče: "I mislim da je rekao: 'A ako hoćeš reci *čuo sam.*'"

Ebu Džafer je rekao: "Rekli su neki od njih pri izlaganju *obavijestio nas je*, i nije dozvoljeno da se kaže *pričao nam je,* osim ako ga čuje u obliku kako ga ovaj prenosi."

Ebu Džafer je rekao: "Pošto su se razišli, razmotrili smo u ono u čemu su se razišli i nismo našli razliku između priče i vijesti u Knjizi Uzvišenog Allaha, niti u sunnetu Njegovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem."

---

419 Po ovom pitanju učenjaci su se davno razišli, i rasprave o tom razilaženju nalaze se u knjigama koje se bave usulom hadisa, kao "El-Kifaje" od El-Hatiba el-Bagdadija, "Tedribur-ravi" od Es-Sujutija, "El-Iršad" od imama Nevevija, "Fethul-Mugis" od imama Es-Sehavija, "El-Mukaddime" od Ibn Salaha i "El-Ba'isul-hasis" od cijenjenog imama Ahmeda b. Muhammeda Šakira, Allah im se smilovao, i drugim knjigama.

Što se tiče Allahove Knjige, Njegove, azze ve dželle, riječi: ***"Toga dana će vijesti svoje pričati"***[420], odnose se na to da su vijest i govor jedno te isto. I rekao je: ***"Ne pravdajte se, nećemo vam vjerovati, Allah nas je obavijestio o vama"***[421], a to su stvari koje su bile od njih. I rekao je: ***"Je li ti došla priča o vojskama"***[422], i rekao je: ***"A od Allaha neće moći nijednu riječ sakriti"***[423], i rekao je: ***"Allah spušta najljepši govor u Knjizi"***[424], ***"Je li ti došla priča o Nevolji"***[425], i: ***"Je li ti došla priča o Ibrahimovim počašćenim gostima."***[426]

Ebu Džafer je rekao: "Ono što se ovim htjelo reći jeste da su vijest i priča jedno." Rekao je: "A tako se prenosi i od Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem."

(1572) Ebu Omer kaže: Spomenuo je hadis koji Mudžahid prenosi od Ibn Omera: "Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: *"Obavijestite me o drvetu čiji je primjer kao primjer vjernika."*[427]

(1573) I hadis Fatime b. Kajs od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da je rekao: *"Obavijestio me je Temim ed-Dari..."*, pa je spomenuo priču o Dedždžalu.[428]

---

420 Prijevod značenja Ez-Zilzal, 4.
421 Prijevod značenja Et-Tevbe, 94.
422 Prijevod značenja El-Burudž, 17.
423 Prijevod značenja En-Nisa', 42.
424 Prijevod značenja Ez-Zumer, 23.
425 Prijevod značenja El-Gašijeh, 1.
426 Prijevod značenja Ez-Zarijat, 24.
427 Hadis je vjerodostojan. Bilježi ga preko Mudžahida Buharija u "Knjizi znanja", Mudžahid je rekao: "Družio sam se sa Ibn Omerom u Medini i nisam čuo da prenosi od Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, osim jedan hadis, rekao je: "Bili smo kod Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, pa je naišao pored mjesta gdje je bila palma, pa je rekao: 'Obavijestite me o drvetu čiji je primjer kao primjer vjernika', pa htjedoh reći da je to palma, kad vidjeh da sam najmlađi, pa ušutih. Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: 'To je palma.'" Na ovaj način ga prenosi i Muslim (2811).
Hadis ima i druge puteve od Ibn Omera u dva "Sahiha" i drugim djelima.
428 Hadis je vjerodostojan. Bilježi ga Muslim u "Knjizi smutnji", u poglavlju "Priča o el-džessasi", i tako ga bilježe i sakupljači "Sunena".

(1574) I hadis Abdullaha b. Amra b. el-Asa: "Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: *'Prenesite od mene makar jedan ajet i nema smetnje da prenosite od Benu Israila.'"*[429]

(1575) I hadis Džabira, radijallahu anhu, o snu, da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, beduinu rekao: *"Ne obavještavaj o šejtanovom poigravanju sa tobom u snu."*[430]

(1576) I hadis Enesa, od Ubade b. es-Samita, da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, htio da ih obavijesti o Lejletul-kadru, pa su se dva čovjeka raspravljala.[431]

(1577) I hadis Enesa da je Abdullah b. Selam pitao Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, koji je prvi predznak Sudnjeg dana. Rekao je: *"Obavijestio me je Džibril da će ih vatra skupiti sa istoka."*

(1578) I hadis Enesa da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Hoćete li da vas obavijestim o najboljim ensarijskim kućama?"*

(1579) I hadis Rafi'a b. Hadidža da je rekao: "Naišao je pored nas Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, a mi smo pričali. Upitao je: *'O čemu pričate?'* Rekli smo: 'Pričamo.' Rekao je: *'Pričajte, a neka onaj koji na mene slaže pripremi sebi mjesto u Vatri.'"*

---

429 Hadis je vjerodostojan. Bilježe ga: Buharija, Tirmizi, Ahmed i Darimi u "Sunenu" raznim putevima od El-Evza'ija, od Hasana b. Atijje, od Ebi Kebšeta es-Selulija, od Abdullaha b. Amra b. el-Asa, kao merfu' sa dodatkom: "...a ko na mene slaže namjerno, neka sebi pripremi mjesto u Vatri."
Ebu Isa je rekao: "Ovaj hadis je hasenun-sahih."

430 Hadis je vjerodostojan. Bilježi ga Hakim u "Mustedreku", El-Hatib u "Et-Tarihu" raznim putevima od El-Lejsa b. Sa'da, od Ebu ez-Zubejra, od Džabira b. Abdullaha da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao beduinu koji mu je došao i rekao: "Usnio sam da mi je glava odsječena i da je slijedim", pa ga je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, ukorio i rekao spomenuto.
Hakim je rekao: "Hadis je vjerodostojan po uvjetima Muslima." Sa njim se složio Ez-Zehebi.

431 Hadis je vjerodostojan. Bilježi ga Buharija raznim putevima od Humejda da je rekao: Pričao nam je Enes b. Malik, rekao je: Pričao nam je Ubade b. es-Samit, rekao je: Izašao je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, da nas obavijesti o Lejletul-kadru, pa su se dva čovjeka muslimana raspravljala, pa je rekao: "Izašao sam da vas obavijestim o Lejletul-kadru, pa su se taj i taj raspravljali, pa je uzdignuto. A možda vam je to bolje. Tražite je u devetoj, sedmoj i petoj."

Ebu Omer kaže: I spomenuo je predaje slične ovima, izostavio sam ih jer su sličnog značenja kao i ove koje su spomenute. Kaže: Ovo sve navodi na to da nema razlike između *obavijestio nas je* i *pričao nam je*."

Kaže: Ljudi kažu za čovjeka koji je čitao pred učenjakom, pa mu je on dao idžazu i potvrdio, da je "čitao je pred tim i tim", a ne kaže se za njega "pričao nam je", niti "obavijestio nas je". Nema kod nas načina da kažemo tu riječ. Svejedno je kod nas da li je čitanje pred alimom, ili čitanje alima u tome, i svako od njih može reći "pričao nam je" i "obavijestio nas je" za nešto što je čuo.

Ebu Omer kaže: Ovo su riječi Tahavije koje sam preformulisane prenio od njega. Navest ću u ovom poglavlju predaje kojima želim da pokažem dokaze mišljenja drugih ljudi, a Allah upućuje.

(1580) Od Avfa se prenosi da je čovjek pitao El-Hasena: "O Ebu Seide, moja je kuća daleko, i često dolaženje mi teško pada, pa ako nije problem, učio bih pred tobom. Rekao je: "Nije mi bitno čitao ih ti meni ili ja tebi." Pa je rekao: "O Ebu Seide, hoću li reći: 'Pričao mi je El-Hasen?' Rekao je: 'Da.' Rekao sam: 'Pričao mi je El-Hasen.'"

(1581) Šu'be je rekao: "Pitao sam Mensura b. el-Mu'temira i Ejjuba es-Sihtijanija o učenju pred učenjakom, pa su rekli: 'Isto je.'"

(1582) Ma'mer je rekao: "Čuo sam Ibrahima b. el-Velida (čovjeka od Umejjevića) da pita Ez-Zuhrija (pokazavši mu knjigu): 'Hoću li pričati po ovoj knjizi od tebe, o Ebu Bekre?' Rekao je: 'Da. Ko ti je drugi pričao do ja?'"

(1583) Ma'mer je rekao: "Vidio sam Ejjuba kako izlaže znanje pred Ez-Zuhrijem."

(1584) Ma'mer je rekao: "Mensur nije vidio smetnje u izlaganju."

(1585) Ma'mer je rekao: "Mislili smo da smo mnogo skupili od Ez-Zuhrija sve dok nije El-Velid bio ubijen. Vidjeli smo sveske iz Ez-Zuhrijevog znanja da se iznose na stoki iz njegovih riznica."

(1586) Abdur-Rezzak je rekao: "Čitali smo i slušali, oboje je slušanje."

(1587) Ebu Tahir Ahmed b. Amr b. es-Serh je rekao: "Obavijestio nas je Ibn Vehb: 'Rekao sam Maliku: 'O Ebu Abdullah, kako ćemo reći o onome što čujemo od tebe i čitamo pred tobom od ovog znanja – *obavijestio nas je* ili *pričao nam je*?' Rekao je: 'Recite ako hoćete *pričao nam je*, a ako hoćete *obavijestio nas je*, vidio sam da se znanje čita pred Ibn Šihabom.'"

(1588) Od Abdullaha b. Omera prenosi se da je rekao: "Vidio sam Enesa b. Malika da čita pred Ez-Zuhrijem. Rekao je El-Asme'i: 'Pričao sam to Sufjanu b. Ujejni, pa se tome radovao i govorio je: Čitao je, čitao je.'"

(1589) Malik b. Enes je rekao: "Kada je došao Ez-Zuhri, uzeo sam knjigu da je čitam pred njim, pa me je upitao: 'Ko si ti?' Rekao sam: 'Ja sam Malik b. Enes' i naveo mu svoj rodoslov. Rekao je: 'Spusti knjigu.' Potom je uzeo knjigu Muhammed b. Ishak da je čita i naveo mu svoj rodoslov. Rekao mu je: 'Spusti knjigu.' Potom je uzeo knjigu Ubejdullah b. Omer i rekao je: 'Ja sam Ubejdullah b. Omer b. Hafs b. Asim b. Omer b. el-Hattab.' Rekao je: 'Čitaj.' Rekao je: 'Sve što ljudi danas čuju od onoga je što je čitao Ubejdullah b. Omer.'"

(1590) Ma'mer je rekao: "Vidio sam Ejjuba kako izlaže znanje pred Ez-Zuhrijem i kako mu ovaj to odobrava."

(1591) Abdullah b. Omer je rekao: "Znao sam vidjeti čovjeka da dođe Ez-Zuhriju sa knjigom koju nije čitao pred njim, niti je čitana pred njim, pa ga pita: 'Hoću li je prenositi od tebe?' Rekao bi: 'Da.'"

Ebu Omer kaže: Ovo znači da je znao knjigu napamet i da je znao pouzdanost njenih prenosilaca i da je znao da je to od njegovog hadisa i ovo je *el-munavela* (predavanja), a sličnog je značenja i *idžaza*, ako bude ispravno predavanje toga.

(1592) Od Amra b. Ebi Seleme prenosi se da je rekao: "Pitao sam El-Evza'ija o *munaveli* (jedan od načina preuzimanja hadisa),

hoću li reći *pričao nam je.* Rekao je: 'Ako sam ti pričao, reci *pričao nam je.*' Pitao sam: 'Hoću li reći *ena* (obavijestio nas je)?' Rekao je: 'Ne.' Pitao sam: 'Kako ću reći?' Rekao je: 'Reci *od Ebu Amra* ili *rekao je Ebu Amr.*'"

(1593) Omer b. Abdul-Vahid je rekao: "Pogledao je El-Evza'i u moju knjigu, pa je rekao: 'Prenosi je od mene.'"

(1594) El-Evza'i je rekao: "Dao mi je Jahja b. Ebi Kesir stranicu, pa je rekao: 'Prenosi je od mene!' I dao mi je Ez-Zuhri stranicu i rekao je: 'Prenosi je od mene!'"

(1595) Ahmed b. Salih je rekao: "Omer b. Ebi Seleme bio je lijepog mezheba. Nešto je bio čuo od El-Evza'ija, a za nešto mu je dao idžazu. Pa je govorio za ono što je čuo: 'Pričao nam je El-Evza'i', a za ono za što mu je dao idžazu: 'Rekao je El-Evza'i.'"

(1596) Ahmed b. Salih, kada je bio upitan o čovjeku koji priča skupini ljudi, da li će jedan od njih reći "pričao mi je", ili ako priča jednom čovjeku da li će reći "pričao nam je", rekao je: "Da, to je sve dozvoljeno u govoru Arapa."

(1597) Također je govorio: "Kada čovjek čita pred učenjakom, a potom kaže *pričao nam je,* ne smatram da je pogriješio, a ni da je slagao, ali draže mi je da kaže *čitao sam pred tim,* a da ne kaže *pričao nam je.*"

(1598) Jahja b. Seid imao je običaj reći: *"Pričao nam je* i *pričao mi je* – isto je, a također je isto *obavijestio nas je* i *obavijestio me je.*"

(1599) Er-Rebi'a je rekao: "Šafija, Allah mu se smilovao, kada bi prenosio od Malika, jednom bi rekao: 'Pričao nam je Malik', a drugi put bi rekao: 'Obavijestio nas je Malik', kao da je to kod njega bilo isto."

(1600) Er-Rebi'a je rekao: "Čuo sam Šafiju da kaže: 'Kada pred tobom čita alim, reci *pričao nam je,* a kad ti pred njim čitaš, reci *ena* (obavijestio nas je).'"

(1601) Spomenuo je Ebu Jahja Zekerijja b. Jahja es-Sadži od Husejna el-Kerabisija da je rekao: "Kada je Šafija drugi put došao (misli u Bagdad), otišao sam mu, pa ga pitao: 'Da li mi dopuštaš da pred tobom čitam knjige?' Odbio je i rekao mi: 'Napisao je Ez-Zaferani knjige, pa ih kopiraj, ja sam ti ih već bio odobrio, a ti si to uzeo kao odobreno.'"

Ebu Omer kaže: Predaja sličnih ovima koje smo spomenuli u ovom poglavlju ima puno, stoga mislim da je skraćivanje ovdje preče od uvećavanja.

ODJELJAK

O RIJEČIMA UČENJAKA O IDŽAZI I NJENIM UVJETIMA

Ulema se podijelila u vezi s idžazom – jedni su je dozvolili, a drugima nije bila draga. Ono što smo već spomenuli u ovom poglavlju jeste dokaz njene dozvoljenosti kada ono što se dozvoljava bude određeno, ili poznato, ili sačuvano i zapamćeno, i da onaj koji dobija idžazu bude poznavalac te stvari. Ako ne bude ovako kako sam naveo, ne vjeruje se onome koji prenosi s dozvolom od svog šejha da je to od njegovog hadisa, ili da umanji u njegovom lancu prenosilaca čovjeka ili dva sa početka lanca knjige, ili od ostalih lanaca hadisa. Vidio sam ljude da kude te stvari i mislim da svi koji preziru idžazu, preziru je zbog toga, a Allah najbolje zna.

(1602) Malik je pitan o čovjeku kome učenjak kaže: "Ovo je moja knjiga, prenosi je od mene i govori iz nje ono što je od mene." Rekao je: "Ne smatram to dozvoljenim, niti me to oduševljava, jer takvi samo žele velik teret s malo rada, pa me to ne oduševljava."

(1603) Od Ebu el-Abbasa, Abdullaha b. Ubejdullaha et-Tajalisija iz Bagdada prenosi se da je rekao: "Bili smo kod Ebu el-Eš'asa Ahmeda b. Mikdama el-Idžlija, pa su mu došli neki ljudi da traže idžazu za knjigu koju im je pričao i on im je rekao:

"Moja knjiga je za vas, pa shvatite je, jer je ona
moj poslanik vama, a knjiga je poslanik.

Ovo je ono što sam čuo od ljudi koje sam sreo
koji su imali bogobojaznost u razumijevanju i pamet.

Ako želite, prenosite je od mene jer vi samo
govorite ono što sam ja govorio i govorim."

Ebu Omer kaže: Sažetak ovog poglavlja jeste da idžaza nije dozvoljena, osim onome koji je vješt, majstor svog zanata, koji zna kako je dobiti i da je u stvari koja je određena i poznata, i da joj on ne

mijenja lance prenosilaca. Ovo je ispravno u vezi s idžazom, a Allah najbolje zna.

(1604) Od Malika se prenosi da je za riječi Uzvišenog Allaha: ***"On je doista spomen tebi i tvome narodu"***[432]***,*** rekao: "To su riječi čovjeka: 'Pričao mi je moj otac od moga djeda.'"

---

432 Prijevod značenja Ez-Zuhruf, 44.

Šezdeset peto poglavlje

PODSTICAJ NA PRIDRŽAVANJE SUNNETA I OGRANIČAVANJE NA NJEGA

(1605) Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: *"Ostavio sam među vama dvije stvari i nećete zalutati ako ih se budete pridržavali: Allahovu Knjigu i moj sunnet."*[433]

(1606) Abdullah, radijallahu anhu, rekao je: "Uistinu je najbolji govor Allahova Knjiga, najbolja uputa – uputa Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, a najgore stvari su novotarije u njoj: ***'Ono čime vam se prijeti doista će doći i vi nećete stići umaći!'***"[434]

(1607) Abdullah b. Mes'ud, radijallahu anhu, stojao bi četvrtkom i govorio: "Uistinu su samo dvije stvari: uputa i govor. Pa je tako najbolji govor – ili najistinitiji govor – Allahov govor, a najbolja uputa jeste uputa Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, a najgore stvari su novotarije u njoj. A zar svaka nova stvar nije novotarija?! Svakako! Ne dozvolite da vas vrijeme nadvlada, pa da vaša srca postanu nemilosrdna, i da vas lažne nade obmanu. Zaista je blizu sve ono što će doći, a daleko je ono što neće ni doći."[435]

(1608) Omer b. el-Hattab, radijallahu anhu, rekao je: "Učite sunnet i nasljedno pravo."

(1609) Irbad b. Sarije, radijallahu anhu, pripovijedao je: "Jednog dana nas je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, savjetovao takvim savjetom da su oči prisutnih zasuzile i srca se prestrašila. Rekli smo: 'Allahov Poslaniče, kao da je ovo oprosni vaz, pa oporuči nam nešto.' Rekao je: *'Ostavio sam vas na jasnom putu čije su noći podjednako jasne kao i dani. Niko s njega neće skrenuti a da neće*

---

433 Hadis je vjerodostojan. Albani, "Zbirka vjerodostojnih hadisa" (1761).

434 Prijevod značenja El-En'am, 134.

435 Predanje je vjerodostojno. Zabilježili su ga: Ibn Madže (46), Ed-Darimi (1/69), El-Lalikai (85) i drugi.

propasti. Ko poživi vidjet će mnoga razilaženja. Na vama je da se držite onoga što ste spoznali od moga sunneta i sunneta mojih pravim putem upućenih nasljednika. Na vama je da se pokoravate vladaru, pa makar on bio i abesinski rob. Dobro se za to prihvatite, prihvatite se svojim kutnjacima. Vjernik je poput gorde deve: kad god se sveže, prepusti se i bude vođen."[436]

Ebu Omer kaže: Pravovjerni nasljednici su: Ebu Bekr, Omer, Osman i Alija i oni su najbolji ljudi poslije Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem.

U predanju stoji: *"Na vama je da slušate i pokoravate se, pa kad bi on bio i abesinski rob. Ko poživi vidjet će mnoga razilaženja. Tada je na vama da se držite moga sunneta i sunneta mojih pravim putem upućenih nasljednika. Dobro se za to prihvatite, prihvatite se toga svojim kutnjacima! Čuvajte se novih stvari, uistinu je svaka novotarija zabluda."*

U drugom predanju stoji: *"Čuvajte se novih stvari, uistinu je svaka nova stvar novotarija, a svaka novotarija je zabluda."*

(1610) Ebu Bekr Ahmed b. Amr el-Bezzar je govorio: "Hadis Irbada b. Sarije o pravovjernim nasljednicima je pouzdan i vjerodostojan. Ispravnijeg je lanca prenosilaca od hadisa Huzejfe: *'Slijedite dvojicu poslije mene'*, jer se razilazi po pitanju njegovog lanca prenosilaca i raspravlja o njemu zbog Rebi'inog sluge, a on je nepoznat kod njih."

Ebu Omer kaže: Onako je kako kaže El-Bezzar, rahmetullahi alejhi. Hadis Irbada je pouzdan hadis, dok je hadis Huzejfe dobar hadis. Prenosi se od sluge Rebi'e Abdul-Melika b. Umejra, a on je bio starac. Po mišljenju El-Bezzara i jedne skupine učenjaka hadisa, muhaddis – učenjak hadisa je nepoznat ako od njega ne prenose dva čovjeka i više.

(1611) Abdul-Melik b. Umejr prenosi od sluge Rebi'e b. Haraša, od Rebi'e b. Haraša, od Huzejfe, radijallahu anhu, da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Slijedite dvojicu poslije mene:*

436 Hadis je vjerodostojan. Zabilježili su ga: Ebu Davud (4607), Tirmizi (2676), Ahmed (4/126-127) i drugi.

Ebu Bekra i Omera. Slijedite uputu Ammarovu, a pričvrstite se za ugovor Ibn Ummi Abda."[437]

(1612) Od Ibn Abbasa, radijallahu anhuma, prenosi se da je rekao: "Govor harurija je zabluda, dok je govor šiija propast."[438]

Ibn Abbas, radijallahu anhuma, rekao je: "Ne prepoznajem istinu osim u govoru ljudi koji su svoje stvari prepustili Allahu, azze ve dželle, koji nisu zaštitu od Allaha prekinuli svojim grijesima i koji znaju da je sve od Allaha Svevišnjeg."

(1613) Seid b. Džumhan prenosi od Sefina da je čuo Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, kako kaže: *"Hilafet poslije mene će trajati trideset godina, a zatim će nastupiti kraljevstvo."* Zatim je rekao: "Prihvati: Hilafet Ebu Bekra trajao je dvije godine, Omera deset godina, Osmana dvanaest godina i Alije šest godina."[439]

Ebu Omer kaže: Ahmed b. Hanbel je rekao: "Hadis Sefina o hilafetu je vjerodostojan i po njemu govorim o halifama."

(1614) Muhammed b. Mutahhir je rekao: "Upitao sam Ebu Abdullaha Ahmeda b. Hanbela o vrednovanju ashaba, pa mi je rekao: 'Kažemo: Ebu Bekr, Omer, Osman i stajemo na hadisu Ibn Omera, radijallahu anhuma, a onoga koji kaže: i Alija, nećemo koriti.' Zatim je spomenuo hadis Hammada b. Seleme od Seida b. Džumhana od Sefina o hilafetu."

Ahmed, rahmetullahi alejhi, rekao je: "Alija je kod nas od pravovjernih na pravi put upućenih nasljednika, a Hammad b. Seleme je kod nas pouzdan i povjerljiv. Svakog dana ne povećavamo po pitanju njega ništa drugo do jasnoću."

Ebu Omer kaže: Abdullah b. Ahmed b. Hanbel, Seleme b. Šebib i skupina drugih prenose od Ahmeda b. Hanbela predanje slično

---

437 Hadis je vjerodostojan. Zabilježili su ga: Tirmizi (3663), Ibn Madže (97), Ahmed (5/383, 385, 402) i drugi.

438 Predaja je dobra. Zabilježili su je El-Lalikai u "Usuli el-i'tikadu" (1165, 1287) i Ibn Betta u "El-Ibani" (2/48).

439 Hadis je dobar. Zabilježili su ga: Ahmed (5/220, 221), Ibn Hibban (6943), Ibn Ebi Asim (1181) i drugi.

predanju Muhammeda b. Mutahhira o razlici između vrednovanja halifa po hadisu Ibn Omera i hadisu Sefina.

I skupina prenosi od njega vrednovanje četverice nad ostalima i priznavanje njihove vrijednosti i hilafeta. Na ovome je skupina sljedbenika sunneta. Ahmedov govor ne razlikuje se po pitanju hilafeta i halifa, već po pitanju vrednovanja jednih nad drugima.

(1615) Ebu Alija el-Hasan b. Ahmed b. el-Lejs er-Razi je rekao: "Upitao sam Ahmeda b. Hanbela rekavši: 'O Ebu Abdullah, kome daješ prednost?' Odgovorio je: 'Ebu Bekru, Omeru, Osmanu i Aliji. Oni su halife.' Ponovo sam ga upitao: 'O Ebu Abdullah, pitao sam te koga preferiraš?' Rekao je: 'Ebu Bekr, Omer, Osman i Alija. Oni su pravovjerne halife!' Zatim je zatvorio vrata pred mojim licem."

Ebu Alija je rekao: "Zatim sam stigao u Er-Rejj i rekao Ebu Zur'i: 'Upitao sam Ahmeda...' i spomenuo mu slučaj. Odgovorio je: 'Ne brine nas onaj ko se raziđe s nama. Mi kažemo: Ebu Bekr, Omer, Osman i Alija su u hilafetu i vrednovanje pripada svima. Ovo je moja vjera kojom obožavam Allaha i molim Allaha da me usmrti na ovome.'"

(1616) Seleme b. Šebib je rekao: "Rekao sam Ahmedu b. Hanbelu: 'Kome daješ prednost?' Odgovorio je: 'Ebu Bekru, Omeru, Osmanu i Aliji u hilafetu.'" Seleme kaže: "Pisao sam Ishaku b. Rahoji: 'Koga od ashaba Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, preferiraš?' Napisao mi je: 'Nakon Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, na Zemlji nije bilo boljeg čovjeka od Ebu Bekra. Nakon Ebu Bekra nije bilo boljeg od Omera. Nakon Omera nije bilo boljeg od Osmana i nakon Osmana na Zemlji nije bilo boljeg i vrednijeg čovjeka od Alije, neka je na sve njih Allahovo zadovoljstvo.'"

(1617) Es-Sevri je govorio: "Halife su Ebu Bekr, Omer, Osman, Alija i Omer b. Abdul-Aziz."

U drugom predanju od njega stoji da je rekao: "Vođe su Ebu Bekr, Omer, Osman, Alija i Omer b. Abdul-Aziz. Svi ostali pored njih su oni koji su došli na vlast silom."

Ebu Omer kaže: Od Malika i skupine učenjaka prenosi se sličan govor ovom Es-Sevrijevom govoru. Jedna skupina učenjaka odbacila je preferiranje Omera b. Abdul-Aziza nad Muavijom zbog njegovog druženja s Allahovim Poslanikom, sallallahu alejhi ve sellem. Za oba mišljenja postoje vjerodostojna predanja kojima obje skupine dokazuju svoja mišljenja. Od njih su i ona koja se prenose od:

(1618) Ibrahim b. Seid el-Dževheri je rekao: "Upitao sam Ebu Usamu: 'Ko je bio bolji - Muavija ili Omer b. Abdul-Aziz?' Odgovorio je: 'S ashabima Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, ne poredimo nikoga!'"

(1619) Od Ebu Ishaka el-Fezarija, Abdullaha b. el-Mubareka, Isaa b. Junusa, Mihleda b. Husejna prenosi se da su rekli: "Ebu Bekr, Omer, Osman i Alija."

(1620) Šafija, Muhammed b. Idris, rahmetullahi alejhi, govorio je: "Po pitanju hilafeta i vrednovanja kažem: Ebu Bekr, Omer, Osman i Alija, radijallahu anhuma."

(1621) Jahja b. Me'in je govorio: "Ko kaže: Ebu Bekr, Omer, Osman, Alija i prizna Aliji prednost nad kasnijima koji su došli poslije njega, taj je sljedbenik sunneta." Spomenuti su mu oni koji kažu Ebu Bekr, Omer, Osman, a zatim ušute, pa je o njima izrekao žestoke riječi.

(1622) El-Hakem b. Eban upitao je Ikrimu o dječijim majkama, pa je odgovorio: "One su slobodne." Upitao sam: "Po čemu?" Odgovorio je: "Po Kur'anu." Upitao sam: "Po čemu iz Kur'ana?" Odgovorio je: "Allah je rekao: ***'O vjernici, pokoravajte se Allahu i pokoravajte se Poslaniku i predstavnicima vašim.'***[440] A Omer je bio od predstavnika. Rekao je: 'Postaje slobodnom pa čak i sa pobačajem.'"

(1623) Omer b. Abdul-Aziz, radijallahu anhu, rekao je: "Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, i predstavnici poslije njega propisali su sunnete koje smo mi prihvatili vjerujući u Allahovu, azze ve dželle, Knjigu i upotpunjujući pokornost prema Allahu Svevišnjem iz čvrstine prema Allahovoj, subhanehu ve te'ala, vjeri. Onaj ko bude radio po njoj, bit će upućen. Ko od nje zatraži pomoć, bit će

440 Prijevod značenja En-Nisa', 59.

pomognut. Ko je ostavi, odabrao je put koji nije put vjernika. Takvog će Allah prepustiti onome što je izabrao i bacit će ga u Džehennem, a užasno je on boravište.

(1624) Salih b. Kejsan je rekao: "Tražili smo zajedno znanje Ez-Zuhri i ja. Rekli smo jedan drugom: 'Zapisivat ćemo sunnete', pa smo zapisali sve što je došlo od Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem. Zatim smo zapisali sve što je došlo od njegovih ashaba, jer je i to sunnet. Ja sam rekao: 'Nije to sunnet i ja ga neću pisati.' Ez-Zuhri ga je pisao, a ja nisam, pa je on uspio, a ja mnogo toga propustio."

(1625) Mejmun b. Mihran je u vezi s Allahovim, subhanehu ve te'ala, riječima: ***"Pa, ako se u nečemu ne slažete, vratite se Allahu i Poslaniku"***[441], rekao: "Povratak Allahu jeste povratak Njegovoj Knjizi, a povratak Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, jeste istinski povratak njemu dok je bio živ, a kada je preselio, onda je preostao povratak njegovom sunnetu."

(1626) Mesruk je rekao: "Ljubav prema Ebu Bekru i Omeru, radijallahu anhuma, i poznavanje njihove vrijednosti je od sunneta."

Ovo je prije njega rekao Abdullah b. Mes'ud, radijallahu anhu.

(1627) Seid b. el-Musejjeb prenosi da se Omer b. el-Hattab, radijallahu anhu, nakon što je došao u Medinu, popeo se i održao hutbu. Zahvalio se Allahu, subhanehu ve te'ala, i pohvalio Ga onako kako samo Njemu dolikuje, a zatim je rekao: "O ljudi, uistinu su vam predočeni sunneti, propisani farzovi i ostavljeni ste na jasnom, osim ako ne skrenete u zabludu s ljudima, lijevo ili desno."

(1628) Ebul-Fejd Zun-Nun b. Ibrahim je rekao: "Tri su pokazatelja sunneta: potiranje po mestvama, čuvanje namaza u džematu i iskazivanje ljubavi prema prethodnim generacijama, Allah im se smilovao."

(1629) Ibrahim et-Tejmi, rahmetullahi alejhi, govorio je: "Allahu moj, sačuvaj me Svojom vjerom i sunnetom Svoga Vjerovjesnika od razilaženja od Istine, slijeđenja strasti, zabludjelog puta, sumnjivih stvari, smutnji i rasprava."

441 Prijevod značenja En-Nisa', 59.

(1630) Abdullah b. Mes'ud, radijallahu anhu, rekao je: "Umjerenost u sunnetu bolja je od velikog truda u novotariji."

(1631) Omer, radijallahu anhu, jedne prilike dok je držao hutbu, rekao je: "Vratite nejasne stvari sunnetu!"

Šezdeset šesto poglavlje

POLOŽAJ SUNNETA NASPRAM KUR'ANA I POJAŠNJENJE KUR'ANA SUNNETOM

Svevišnji Allah je rekao: ***"A tebi objavljujemo Kur'an da bi objasnio ljudima ono što im se objavljuje"***[442]; ***"Neka se pripaze oni koji postupaju suprotno naređenju Njegovu da ih iskušenje kakvo ne stigne ili da ih patnja bolna ne snađe"***[443]; ***"A Ti, zaista, upućuješ na Pravi put, na put Allahov..."***[444]

U mnoštvu ajeta Allahove Knjige propisana je pokornost njemu, sallallahu alejhi ve sellem, i povezana s pokornošću Svevišnjem Allahu. Allah, subhanehu ve te'ala, kaže: ***"Ono što vam Poslanik dâ, to uzmite, a ono što vam zabrani, ostavite."***[445]

(1632) El-Humejdi prenosi od Sufjana, on od Mensura, on od Ibrahima, on od Alkame da je neka žena iz plemena Esed došla Abdullahu b. Mes'udu, radijallahu anhu, i rekla mu: "Do mene je doprla vijest da si prokleo one koji pričaju rekla-kazala i one koje tetoviraju i koje traže da im se tetovira. A ja sam, uistinu, pročitala cijeli Kur'an i nisam našla ono što ti kažeš. A mislim da se to nalazi i pri tvojoj ženi." Abdullah joj je rekao: "Uđi i pogledaj." Ušla je i pogledala i ništa od toga nije vidjela. Abdullah joj je rekao: "Zar nisi pročitala: ***'Ono što vam Poslanik dâ, to uzmite, a ono što vam zabrani, ostavite.'"***[446] Rekla je: "Svakako da sam pročitala." A on reče: "Pa to ti je to."

(1633) Abdullah b. Mes'ud, radijallahu anhu, rekao je: "Allah je prokleo žene koje tetoviraju i koje traže od drugih da ih tetoviraju, žene koje čupaju obrve i one koje im to rade, žene koje rastavljaju zube radi

442 Prijevod značenja En-Nahl, 44.
443 Prijevod značenja En-Nur, 63.
444 Prijevod značenja Eš-Šura, 52.-53.
445 Prijevod značenja El-Hašr, 7.
446 Predanje je vjerodostojno. Zabilježili su ga: El-Humejdi u svome "Musnedu" (97), Buharija (4886), Muslim (2125) i drugi.

ukrasa i mijenjaju Allahovo stvaranje!" Vijest o tome došla je do neke žene iz plemena Esed. Kažu da joj je bilo ime Ummu Jakub. Rekla mu je: "O Ebu Abdur-Rahman, do mene je došla vijest da si prokleo te i te." Abdullah je odgovorio: "Zašto da ne proklinjem onoga koga je prokleo Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, a u Allahovoj, subhanehu ve te'ala, je Knjizi?" Rekla je: "Uistinu sam pročitala sve što je između dvije korice i nisam to našla." Abdullah b. Mes'ud, radijallahu anhu, rekao je: "Da si čitala, pronašla bi. Zar nisi pročitala: ***'Ono što vam Poslanik dâ, uzmite, a ono što vam zabrani, ostavite.'"*** Odgovorila je: "Svakako." Abdullah je rekao: "Uistinu je to Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, zabranio." Žena je rekla: "Mislim da tvoja žena radi nešto od toga!" Rekao je: "Idi i pogledaj." Otišla je i ništa od spomenutog nije vidjela. Abdullah b. Mes'ud, radijallahu anhu, rekao je: "Da je tako, ne bismo imali s njima odnos."

(1634) Prenosi se da je Abdur-Rahman b. Jezid vidio čovjeka koji je stupio u hadžske obrede kako još uvijek na sebi ima običnu odjeću, pa mu je to zabranio. Čovjek je rekao: "Spomeni mi ajet iz Allahove Knjige zbog kojeg ću skinuti svoju odjeću." Abdur-Rahman je proučio: ***"Ono što vam Poslanik dâ, uzmite, a ono što vam zabrani, ostavite."***

(1635) El-Humejdi prenosi od Sufjana, on od Ebu en-Nadra, sluge Omera b. Ubejdullaha b. Ma'mera, on od Ubejdullaha b. Ebi Rafi'a, a on od svoga oca, kao što Sufjan prenosi od Ibnul-Munkedira da je rekao: "Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: *'Neka se ne desi nikome od vas da, kada mu dođe nešto od mene čime naređujem ili zabranjujem, naslonjen na svoj krevet kaže: Ne znam. Slijedit ćemo ono što nađemo u Allahovoj Knjizi.'"* Sufjan je rekao: "Ja pamtim hadis Ibnul-Munkedira. Njega sam prvo čuo, a zatim sam, također, i ovaj čuo."[447]

(1636) Muavija b. Salih prenosi od El-Hasana b. Džabira da je čuo El-Mikdama b. Ma'di Kerba kako kaže: "Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: *'Bojim se da će biti ljudi od vas kojima će se, dok budu naslonjeni na svoj naslonjač, citirati hadis*

---

447 Predanje je vjerodostojno. Zabilježili su ga: El-Humejdi (551), El-Hakim (1/108-109), Tirmizi (2663) i drugi.

pa će reći: - Između nas i vas je Allahova Knjiga, pa što nađemo u njoj od dozvoljenog, smatrat ćemo dozvoljenim, a ono što nađemo od zabranjenog, smatrat ćemo zabranjenim. A zar nije ono što je zabranio Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, isto što je zabranio i Allah, azze ve dželle!"[448]

(1637) Prenosi se od Mejmuna b. Mihrahna da je u vezi s Allahovim, subhanehu ve te'ala, riječima: ***"Pa, ako se u nečemu ne slažete, vratite se Allahu i Poslaniku"***[449], rekao: "Povratak Allahu jeste povratak Njegovoj Knjizi, a povratak Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, jeste istinski povratak njemu dok je bio živ, a kada je preselio, onda je preostao povratak njegovom sunnetu."

(1638) Ebu Omer kaže: Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: *"Nisam ostavio ništa što vam je Allah naredio da vam i ja nisam naredio, i nisam ostavio ništa što vam je Allah zabranio a da vam i ja nisam zabranio."*[450] Ovaj hadis prenose El-Matleb b. Hantab i drugi od Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem.

Allah, tebareke ve te'ala, rekao je: ***"A on ne govori po hiru svome, već je to Objava koja mu se objavljuje!"***[451]; ***"I tako Mi Gospodara tvoga, oni neće biti vjernici dok zasudiju u sporovima međusobnim tebe ne prihvate i da onda zbog presude tvoje u dušama svojim nimalo tegobe ne osjete i dok se sasvim ne pokore"***[452]; i rekao je: ***"Kada Allah i Poslanik Njegov nešto odrede, onda ni vjernik ni vjernica nemaju pravo da po svom nahođenju postupe."***[453]

---

448 Hadis je vjerodostojan. Zabilježili su ga: Tirmizi (2664), Ibn Madže (12), Ahmed (4/130, 131, 132) i drugi.

449 Prijevod značenja En-Nisa', 59.

450 Hadis je dobar mursel. Ekspert u hadisu, šejh Albani, rahmetullahi alejhi, u svojoj "Zbirci vjerodostojnih hadisa" (1803) ovaj hadis je spomenuo kao dokaz i potporu hadisu Ebu Zerra, radijallahu anhu, koji bilježe Et-Taberani (1647) i El-Bezzar (147) da je Ebu Zerr, radijallahu anhu, rekao: "Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, nas je ostavio i nije bilo ptice da se kreće svojim krilima u zraku a da nam nije dao znanje o njoj."

451 Prijevod značenja En-Nedžm, 3.-4.

452 Prijevod značenja En-Nisa', 65.

453 Prijevod značenja El-Ahzab, 36.

Pojašnjenje od Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, biva na dva načina.

Prvo, uopćeno pojašnjenje u Knjizi, poput njegovog pojašnjenja pet propisanih namaza i njihovih vremena, sedždi, ruku'a i ostalih propisa namaza, ili njegovog pojašnjenja količine zekata, njegovog vremena i šta se uzima od njega, ili njegovog pojašnjenja propisa hadždža.

(1639) Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kada je obavljao hadždž s ljudima, rekao im je: *"Uzmite od mene vaše propise hadždža."*[454]

Jer, Kur'an je općenito spomenuo namaz, zekat, hadždž, borbu, bez preciziranja istog.

Drugo pojašnjenje jeste dodatak na propis Kur'ana, poput zabrane ženidbe žene na njenu tetku (s majčine ili očeve strane), poput zabrane domaćeg magarca i svih ptica grabljivica i drugih stvari čije bi se spominjanje odužilo, a što sam ukratko spomenuo na drugom mjestu.

Allah, subhanehu ve te'ala, naredio je pokornost Svome Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem, i slijeđenje njegove naredbe općenito bez izdvajanja i ograničavanja nečim i nije rekao: "Samo ono što se podudari s Allahovom Knjigom", kao što kažu smutljivci.

(1640) Od Ejjuba se prenosi da je neki čovjek rekao Mutarrifu b. Abullahu b. eš-Šehiru: "Nemojte nam govoriti osim Kur'anom!" Mutarrif mu je rekao: "Tako mi Allaha, ne želimo zamjenu za Kur'an, već želimo onoga koji je učeniji od nas u Kur'anu!"

(1641) El-Evza'i prenosi od Hassana b. Atije da je rekao: "Objava je dolazila Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, a Džibril, alejhis-selam, ga je obavještavao o sunnetu koji ju je tumačio."[455]

---

454 Hadis je vjerodostojan. Zabilježili su ga: Muslim (1297) od Džabira, radijallahu anhu, koji je rekao: "Vidio sam Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, kako na dan Bajrama baca kamenčiće sa svoje jahalice i govori: *'Uzmite svoje obrede hadždža, uistinu, ja ne znam, možda nakon ovog hadždža ja neću obavljati hadždž.*'", Autori "Sunena" i Ahmed također su ga zabilježili od Džabira, radijallahu anhu.

455 Predanje je vjerodostojno. Zabilježili su ga: Ed-Darimi (1/145), El-Mirvezi (28), El-Lalika'i (99), Ibn Betta (90) i drugi.

(1642) El-Evza'i je rekao: "Veća je potreba Kur'ana za sunnetom nego sunneta za Kur'anom."[456]

Ebu Omer kaže: Ovim se misli na to da se Kur'an pojašnjava sunnetom, što je poput njihovih riječi: "Kur'an je ostavio prostora sunnetu, a sunnet je ostavio prostora mišljenju."

(1643) Mekhul je rekao: "Veća je potreba Kur'ana za sunnetom nego sunneta za Kur'anom."

(1644) Jahja b. Ebi Kesir je rekao: "Sunnet pojašnjava Kur'an, a ne Kur'an sunnet."

(1645) Fudl b. Zijad je rekao: "Čuo sam Ebu Abdillaha, tj. Ahmeda b. Hanbela, da je upitan o predanju u kojem se spominje da sunnet pojašnjava Kur'an, pa je rekao: 'Ništa me ne sprečava da to kažem, ali kažem: Uistinu sunnet komentariše Kur'an i pojašnjava ga.'"

(1646) El-Fudl je rekao: "Čuo sam Ahmeda b. Hanbela kada je upitan da li sunnet derogira nešto iz Kur'ana, da je odgovorio: 'Kur'an ne derogira ništa drugo do Kur'an.'"

Ebu Omer kaže: Ovo je mišljenje i imama Šafije, rahmetullahi alejhi: "Uistinu Kur'an ne derogira ništa drugo do Kur'an, ono što mu je isto, zbog riječi Allaha: ***'Kada Mi ajet dokinemo drugim...'***[457], i riječi: ***'Mi nijedan propis ne promijenimo, niti ga u zaborav potisnemo, a da bolji od njega ili sličan njemu ne donesemo.'"***[458] Ovo smatra također i većina Malikovih drugova, osim Ebul-Feredža. On pridodaje Maliku riječi učenjaka Kufe o tome: 'Doista sunnet derogira Kur'an zbog riječi: *Nema oporuke za nasljednika.'*"

---

456 Predanje je vjerodostojno. Zabilježili su ga: El-Bejheki, Es-Sujuti i vjerodostojnim ga ocijenio hafiz Ibn Hadžer, rahmetullahi alejhi, kao i drugi koji su zabilježili i prethodno predanje.

457 Prijevod značenja En-Nahl, 101.

458 Prijevod značenja El-Bekare, 106.

Ovo značenje pojasnili smo na više mjesta u našim knjigama.

(1647) Sulejman b. Kesir prenosi od Ez-Zuhrija, on od Sinana b. Ebi Sinana, on od Ibn Abbasa, radijallahu anhuma, da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"O ljudi, propisan vam je hadždž!"* Neko je upitao: "Allahov Poslaniče, je li svake godine?" Odgovorio je: *"Ne, jer da sam vam to rekao, to bi vam postalo obaveza. Hadždž je obavezan jednom, a sve preko toga je dobrovoljno."*[459]

Ebu Omer kaže: Predanja koja govore o pojašnjavanju uopćenih ajeta sunnetom, riječima i djelima zaista su mnogobrojna. U onome što smo spomenuli, Allahu hvala, dostatnost je i uputa.

(1648) Ebu Ishak Ibrahim b. Sejjar[460] je pripovijedao: "Do mene je doprla vijest da je Allahov Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, zabranio da se razvrati otvor mješine i pije iz njega. Govorio sam sebi: 'Ovaj hadis ima nekakvo značenje! Mora da postoji nešto u pijenju iz otvora mješine kada je došla zabrana o tome!'" Kada mu je rečeno da je neki čovjek pio iz otvora mješine pa je iz njega izašla zmija, ujela ga i on je umro, i da zmije i otrovnice ulaze na otvore mješina, rekao je: "Znao sam da svaka stvar u hadisu, čije značenje ne poznajem, ima svoje značenje, pa makar ga ja i ne poznavao."[461]

(1649) Sa'd b. Muaz, radijallahu anhu, rekao je: "U trima stvarima sam čovjek – tj. kako treba – a što se tiče drugih stvari, ja sam kao i ostali ljudi: nikada nisam čuo hadis od Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, a da nisam vjerovao da je on istina od Allaha, subhanehu ve te'ala, niti sam ikada bio u namazu a da sam svoju dušu

---

459 Hadis je vjerododstojan. Zabilježili su ga: Ed-Darimi (2/29), Ahmed (1/255), Ed-Darekutni (2/280) i drugi.

460 Ebu Ishak Ibrahim b. Sejjar je vođa mu'tezila, filozof, autor mnogih beskorisnih djela, govorio je o sudbini loše. Jedna skupina učenjaka ga je proglasila nevjernikom, dok su drugi rekli da je bio na vjeri *berahima*, onih koji su negirali vjerovjesništvo i proživljenje, a on je to prikrivao. Spominje se da je pao s krova kuće pijan i umro dvije stotine dvadeset i neke godine.

461 Što se tiče hadisa spomenutog u ovom predanju, zabilježili su ga: Buharija (5625, 5626), Muslim (2023), Ebu Davud (3720), Tirmizi (1890), Ibn Madže (3418), Ahmed (3/6, 67, 69, 93) i drugi od Ubejdullaha b. Abdullaha, od Ebu Seida el-Hudrija, radijallahu anhu, da je rekao: "Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, zabranio je razvraćanje otvora mješine, da se pije s njenog otvora."

zaposlio nečim drugim sve dok namaz ne bih završio, i niti sam ikada prisustvovao dženazi a da nisam govorio sa svojom dušom o onome o čemu dženaza govori i šta se njoj govori sve dok se ne ode od nje."

Seid b. el-Musejjeb je rekao – koji spomenute riječi prenosi od Ibn Abbasa, a on od Sa'da b. Muaza, radijallahu anhuma: "Smatrao sam da ove osobine ne posjeduje niko osim vjerovjesnika."

Šezdeset sedmo poglavlje

O ONOME KOJI TUMAČI KUR'AN I RAZMIŠLJA O NJEGOVIM ZNAČENJIMA, A NEZNALICA JE PO PITANJU SUNNETA

Ebu Omer kaže: Svi sljedbenici novotarija odvraćaju od sunneta, tumače Kur'an suprotno od onoga što pojašnjava sunnet, zbog čega su zalutali i druge odvode u zabludu. Allahu se utječemo od slabosti i molimo Ga, subhanehu ve te'ala, za uspjeh i zaštitu od grijeha Njegovom milošću. Prenosi se od Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, upozorenje na to u mnogim predanjima.

(1650) Ebu Kabil je rekao: Čuo sam Ukbe b. Amira el-Džuhenija da je rekao: "Čuo sam Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, kako kaže: *'Propast moga ummeta je u Knjizi i mlijeku.'* Rečeno je: 'Allahov Poslaniče, kako u Knjizi i mlijeku?' Odgovorio je: *'Podučavat će se Kur'anu i tumačiti ga onako kako ga nije objavio Allah, azze ve dželle, i volit će mlijeko pa će ostavljati namaze u džematu i džume i zbog toga stanovati izvan grada.'"*[462]

U predanju stoji: *"Najviše čega se bojim za svoj ummet jeste Knjiga i mlijeko. Što se tiče mlijeka, iz ljubavi prema njemu, ljudi će ići u potragu za njim pa će ostavljati namaze u džematu i džume. A što se tiče Knjige, neki ljudi poučit će se njome da bi se istom raspravljali s vjernicima."*

U drugom predanju stoji: *"Uistinu, najviše čega se bojim za svoj narod jesu dvije stvari: Kur'an i mlijeko. Što se tiče Kur'ana, njemu će se podučavati licemjeri da bi se raspravljali s vjernicima. A što se tiče mlijeka, tražit će izobilje, slijedit će svoje strasti i ostavljat će namaze."*

---

462 Hadis je vjerodostojan. Zabilježili su ga: Ahmed (4/146, 155, 156), Ebu Ja'la u svome "Musnedu" (1746), Et-Taberani u "El-Kebiru" (17/815-818/295, 296).

Šezdeset sedmo poglavlje

O ONOME KOJI TUMAČI KUR'AN I RAZMIŠLJA O NJEGOVIM ZNAČENJIMA, A NEZNALICA JE PO PITANJU SUNNETA

Ebu Omer kaže: Svi sljedbenici novotarija odvraćaju od sunneta, tumače Kur'an suprotno od onoga što pojašnjava sunnet, zbog čega su zalutali i druge odvode u zabludu. Allahu se utječemo od slabosti i molimo Ga, subhanehu ve te'ala, za uspjeh i zaštitu od grijeha Njegovom milošću. Prenosi se od Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, upozorenje na to u mnogim predanjima.

(1650) Ebu Kabil je rekao: Čuo sam Ukbe b. Amira el-Džuhenija da je rekao: "Čuo sam Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, kako kaže: *'Propast moga ummeta je u Knjizi i mlijeku.'* Rečeno je: 'Allahov Poslaniče, kako u Knjizi i mlijeku?' Odgovorio je: *'Podučavat će se Kur'anu i tumačiti ga onako kako ga nije objavio Allah, azze ve dželle, i volit će mlijeko pa će ostavljati namaze u džematu i džume i zbog toga stanovati izvan grada.'"*[462]

U predanju stoji: *"Najviše čega se bojim za svoj ummet jeste Knjiga i mlijeko. Što se tiče mlijeka, iz ljubavi prema njemu, ljudi će ići u potragu za njim pa će ostavljati namaze u džematu i džume. A što se tiče Knjige, neki ljudi poučit će se njome da bi se istom raspravljali s vjernicima."*

U drugom predanju stoji: *"Uistinu, najviše čega se bojim za svoj narod jesu dvije stvari: Kur'an i mlijeko. Što se tiče Kur'ana, njemu će se podučavati licemjeri da bi se raspravljali s vjernicima. A što se tiče mlijeka, tražit će izobilje, slijedit će svoje strasti i ostavljat će namaze."*

---

462 Hadis je vjerodostojan. Zabilježili su ga: Ahmed (4/146, 155, 156), Ebu Ja'la u svome "Musnedu" (1746), Et-Taberani u "El-Kebiru" (17/815-818/295, 296).

(1651) Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: *"Najviše čega se bojim za svoj narod jeste licemjer znanog jezika koji raspravlja s Kur'anom."*[463]

(1652) Mejmun b. Mihran je rekao: "Doista, značenje ovog Kur'ana izgubilo se kod većine ljudi u njihovim prsima, pa potražite mimo njega nešto od hadisa. Zaista medu onima koji traže ovo znanje ima i onih koji ga uzimaju za sredstvo do postizanja nekog dunjalučkog cilja, ima i onih koji ga traže da bi se njime raspravljali, ima i onih koji ga traže da bi se pokazivalo na njih, a jedino je vrijedan onaj koji ga bude tražio da se njime pokorava Allahu, subhanehu ve te'ala."

Ebu Omer kaže: Značenje riječi: "Doista, značenje ovog Kur'ana se izgubilo...", Allah najbolje zna, jeste da se značenje Kur'ana izmijenilo od njegovog spoljašnja značenja i to se neće moći spriječiti osim uzimanjem značenja ispravnih prethodnika koji su ga dobro poznavali, odnosno vjerodostojnim hadisima, a ne onim na što duše podstiču i nagovaraju i na što razumi usmjeravaju kako su to činili sljedbenici novotarija u vjeri.

(1653) El-Hasan je rekao: "Malo djelo učinjeno po sunnetu bolje je od velikog djela učinjenog po novotariji."[464]

---

463 Hadis je vjerodostojan. Zabilježili su ga: Ahmed (1/22, 44), El-Bezzar (68, 169), Ibn Betta (940, 941) od Omera b. el-Hattaba, radijallahu anhu, i drugi od Imrana b. Husajna.

464 Nisam ga pronašao kod El-Hasana. Zabilježio ga je Ebu Nu'ajm (3/76) kao govor Metara el-Verraka s dodatkom: "...Ko učini djelo po sunnetu, Allah će mu ga i primiti, a ko učini djelo po novotariji, Allah će mu odbiti njegovu novotariju."

Šezdeset osmo poglavlje

VRIJEDNOST SUNNETA I NJEGOVA RAZLIKA OD OSTALIH GOVORA UČENJAKA OVOGA UMMETA

(1654) Ed-Dahhak, rahmetullahi alejhi, u vezi s riječima Uzvišenog: ***"Ne smatrajte Poslanikov poziv upućen vama kao poziv koji vi jedni drugima upućujete..."***[465], rekao je: "Naredio im je da mu se pokoravaju, da ga uvažavaju i da ga dozivaju vjerovjesničkim imenom."

(1655) Ibn Džurejdž prenosi od Mudžahida da je rekao: "Naredio im je da ga dozivaju nježno i blago."

(1656) Ebu Hurejre, radijallahu anhu, rekao je: "Nakon što su objavljene riječi: ***'Ne odlučujte se ni na što dok za to ne upitate Allaha i Poslanika Njegova'***[466], Ebu Bekr, radijallahu anhu, rekao je: 'Tako mi Onoga Koji te je poslao sa istinom, nakon ovoga neću pričati s tobom osim kao onaj koji želi da saopći neku tajnu.'"

(1657) Safvan b. Muharriz el-Mazini upitao je Abdullaha b. Omera, radijallahu anhuma, o namazu na putovanju, pa mu je odgovorio: "Dva rekata. Ko se raziđe sa sunnetom, počinio je nevjerstvo."

Značenje riječi "počinio je nevjerstvo" pojasnili smo u "Et-Temhidu", tako da nema potrebe da to ponavljamo.

(1658) Bukejr b. el-Ešeddž prenosi da je neki čovjek rekao El-Kasimu b. Muhammedu: "Čudan li je postupak Aiše kada je klanjala na putovanju četiri rekata, a Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, bi klanjao dva rekata?!" El-Kasim mu je rekao: "O bratiću, na tebi je da slijediš sunnet Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, gdje god ga pronađeš, jer zaista nema čovjeka a da nije sklon grešci."

---

465 Prijevod značenja En-Nur, 63.
466 Prijevod značenja El-Hudžurat, 1.

(1659) Salim b. Abdullah b. Omer prenosi od svoga oca da je čuo Omera b. el-Hattaba, radijallahu anhu, da je rekao za vrijeme bolesti, nakon koje je i umro: "Ako oporučim nekoga za halifu poslije mene, pa, uistinu, Ebu Bekr, radijallahu anhu, je oporučio, a ako ne oporučim, pa, uistinu, Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, nije oporučio, a Allah, subhanehu ve te'ala, sačuvat će Svoju vjeru."

Abdullah je rekao: "Čim je spomenuo Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, i Ebu Bekra, radijallahu anhu, znao sam da on nikada nikome nije davao prednost nad Allahovim Poslanikom, sallallahu alejhi ve sellem, i da neće oporučiti iza sebe."

(1660) Bilal b. Abdullah b. Omer prenosi da je njegov otac Abdullah b. Omer, radijallahu anhuma, jednog dana rekao: "Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: *'Ne zabranjujte ženama njihov udio u džamijama.'* Ja sam rekao: "Što se mene tiče, ja ću svojoj ženi zabraniti, a ko hoće neka dozvoli svojoj ženi.' Zatim se on okrenu prema meni i reče mi: "Allah te prokleo! Allah te prokleo! Allah te prokleo! Čuješ me kako kažem da je, uistinu, Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, naredio da im se ne zabranjuje..." A zatim je ustao sav srdit.[467]

(1661) Urve je rekao Ibn Abbasu, radijallahu anhuma: "Zar se ne bojiš Allaha! Smatraš da treba činiti mut'u – promijeniti hadždž u 'umru (hadždž temettu'u)?!" Ibn Abbas, radijallahu anhuma, je rekao: "O Urve, upitaj svoju majku!" Urve je rekao: "Ebu Bekr i Omer to nisu činili!" Zatim Ibn Abbas reče: "Tako mi Allaha, vidim da nećete prestati sve dok vas Allah ne kazni! Prenosimo vam od Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, a vi nam prenosite od Ebu Bekra i Omera?!" A zatim je spomenuo hadis.

Ebu Omer kaže: Dakle, riječ je o mut'i, tj. pretvaranju hadždža u 'umru. Ebu Bekr i Omer nisu vidjeli olakšicu po pitanju mut'e žena, niti iko od ashaba, izuzev Ibn Abbasa, radijallahu anhuma.

(1662) Ibn Abbas, radijallahu anhuma, rekao je: "Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, učinio je *temettu'u.*" Urve je dodao: "Ebu Bekr i Omer su zabranili mut'u." Ibn Abbas je upitao: "Šta kaže Urve?"

---

467 Muslim (442).

Rekao je: "Ebu Bekr i Omer su zabranili mut'u." Nakon toga Ibn Abbas, radijallahu anhuma, reče: "Vidim ih da će propasti! Kažem: 'Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, je rekao', a oni kažu: 'Ebu Bekr i Omer su rekli!'"

(1663) Ebu Derda', radijallahu anhu, rekao je: "Ko će mi pronaći opravdanje za Muaviju? Ja mu prenosim od Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, a on me obavještava o svome mišljenju! Ja neću stanovati u zemlji u kojoj si ti!"

Od Ubade b. es-Samita prenosi se predanje sličnog značenja.

(1664) Salim b. Abdullah prenosi od svoga oca da je rekao: "Omer, radijallahu anhu, rekao je: 'Kada bacite sedam kamenčića, zakoljete kurbane i obrijete svoje glave, postaje vam dozvoljena svaka stvar, osim mirisa i žena.'" Salim je rekao: "Aiša, radijallahu anha, rekla je: 'Namirisala sam bradu Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, prije nego što je tavafio oko Kabe.'" Salim reče: "Onda je preče da se slijedi sunnet Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem."

(1665) Ibn Džurejdž je rekao: "Obavijestio me je Ebu ez-Zubejr da je čuo Džabira b. Abdullaha kako kaže: 'Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kada bi držao hutbu, stojao bi na jednom palminom panju između ostalih stubova mesdžida. Kada mu je napravljen minber i popeo se na njega, palmin panj se uznemirio i zajecao kao što deva jeca, tako da su ga svi prisutni u mesdžidu čuli. Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, sišao je i zagrlio ga, nakon čega se smirio.'"[468]

(1666) Od Mubareka, od El-Hasana, od Enesa b. Malika, radijallahu anhu, prenosi se da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, držao hutbu naslanjajući se svojim leđima na stablo. Kada se povećao broj ljudi, rekao je: *'Napravite mi minber.'* Napravili su mu minber. Tako mi Allaha, nije bio veći od dvije stepenice. Nakon što je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, prešao sa stabla na minber, stablo je zajecalo. Enes je rekao: "Tako mi Allaha, čuo sam stablo kako tužno jeca, poput jecaja onoga koji je ludo zaljubljen. Nije prestalo da jeca sve dok Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem,

468 Hadis je vjerodostojan. Zabilježili su ga: Ahmed (3/295, 324), Nesai (3/102) i drugi.

nije sišao i zagrlio ga." El-Hasan je rekao: "O Allahovi robovi, stablo je jecalo za Allahovim Poslanikom, sallallahu alejhi ve sellem, iz žudnje za susretom s njim! Zar ljudi, koji se nadaju susretu s Allahom, nisu preči da žude za njim?!"[469]

(1667) U hadisu Sehla b. Sa'da, radijallahu anhu, prenosi se ovo kazivanje u kojem stoji: "...Kada se Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, popeo na minber, palmin panj je zajecao. Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: *'Zar se ne čudite jecanju ovog palminog panja?!'* Ljudi su pristupili panju. Njihovo jecanje nije se razlikovalo od jecanja panja sve dok se njihov plač nije povećao. Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, sišao je, prišao panju i stavio svoju ruku na njega pa se on smirio. Nakon toga, Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, naredio je da se taj palmin panj zakopa pod njegov krevet, nakon čega je bio u njegovoj blizini."[470]

(1668) Ebu Seid, radijallahu anhu, rekao je: "Nakon što je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, preselio, prezreli smo svoje duše, a kako i da ne prezremo svoje duše kada Uzvišeni Allah kaže: ***'I znajte da je među vama Allahov poslanik; kad bi vas on u mnogo čemu poslušao, doista biste nastradali.'***"[471]

(1669) El-Haris b. Abdullah b. Evs je rekao: "Došao sam Omeru b. el-Hattabu, radijallahu anhu, i upitao ga o ženi koja nakon što tavafi oko Kabe dobije mjesečno pranje, pa mi je odgovorio: 'Neka njeno zadnje djelo bude tavaf oko Kabe.' El-Haris je rekao: "Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, mi je odgovorio ovako." Na to je Omer, radijallahu anhu, rekao: 'Propao ti' – ili je rekao: 'majka te izgubila' – 'pitaš me o onome o čemu si pitao Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem. Zašto da mu se suprotstavim?!'"[472]

---

469 Hadis je vjerodostojan. Zabilježili su ga: Ahmed (3/226), Ibn Huzejme (1776), Ibn Hibban (6507) i drugi. Hadis ima i druge puteve od Enesa, radijallahu anhu, a koje bilježe: Tirmizi (3627), Ibn Madže (1415) i drugi.

470 Hadis je vjerodostojan. U potpunosti na ovakav način El-Bejheki ga je zabilježio u "Delailu en-Nubuvve" (2/559-600). Osnova hadisa Sehla b. Sa'da, radijallahu anhu, je kod Buharije (488, 2094), Muslima (544) i drugih.

471 Prijevod značenja El-Hudžurat, 7.

472 Hadis je vjerodostojan, ali je derogiran. Zabilježili su ga: Ebu Davud (2004), Ahmed (3/416) i drugi.

Vjerodostojno se prenosi od Ummu Seleme, Aiše, Ibn Abbasa, Safije bint Hujej, Ibn

Šezdeset deveto poglavlje

SPOMINJANJE NEKIH OSOBA KOJE SU SAMO POD ABDESTOM CITIRALE HADISE ALLAHOVOG POSLANIKA, SALLALLAHU ALEJHI VE SELLEM

(1670) Dirar b. Murre je rekao: "Prezirali su da prenose hadise od Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, dok su bili bez abdesta."

(1671) Katade je rekao: "Preporučivalo se da se ne čitaju hadisi Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, osim sa čistoćom."

(1672) Šu'be je rekao: "Katade nije citirao hadise Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, osim ako bi bio pod čistoćom."

(1673) Malik b. Enes je govorio: "Džafer b. Muhammed prenosio bi od Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, samo ako bi bio čist."

(1674) Ebu Mus'ab je rekao: "Malik b. Enes ne bi citirao nijedan hadis Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, osim ako bi bio pod abdestom, iskazujući na taj način počast prema hadisu Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem."[473]

Omera i drugih ashaba, radijallahu anhum, olakšica ženi koja dobije mjesečno pranje da može da ide prije oprosnog tavafa, ako je prije toga obavila *tavaf el-ifada* dok je bila čista. Tahavija je rekao: "Na osnovu ovih predanja vjerodostojno je utvrđena derogacija hadisa El-Harisa b. Evsa i ono što je smatrao Omer, radijallahu anhu." Ibnul-Munzir je rekao: "Većina učenjaka svih prostora kaže da ženi koja je obavila *tavaf el-ifadu,* a nakon toga dobila mjesečno pranje, nije obaveza oprosni tavaf.

473 Predanje je vjerodostojno. Zabilježili su ga: El-Hatib u "El-Džami'u" (977), Er-Ramehurmuzi (585. str), Ebu Nu'ajm u "El-Hilji" (6/318). Ebu Seleme el-Huza'i, kao što stoji kod Er-Ramehurmuzija, rekao je: "Malik b. Enes kada bi htio da izađe i podučava hadisu, uzeo bi abdest poput abdesta za namaz, obukao bi najljepšu odjeću, obukao bi kapu, počešljao bradu, pa kada bi bio upitan zbog čega to radi, rekao bi: 'Iz respekta prema hadisu Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem.'"

(1675) Abdur-Rahman b. Ebi ez-Zinad je rekao: "Spomenut je hadis Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, Seidu b. el-Musejjebu dok je bio bolestan, pa je rekao: 'Uspravite me! Prezirem da citiram hadis Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, dok sam u ležećem položaju."[474]

474 Predanje je vjerodostojno. Zabilježio ga je: El-Hatib u "El-Džami'u" (972, 973, 974). Zatim je El-Hatib rekao: "Preziranje onoga koji je prezirao da citira hadise u spomenutim stanjima: hodanju, stojanju, ležanju bez čistoće jeste samo iz izražavanja počasti prema hadisu, ali ako bi citirao hadis bez abdesta u ovim situacijama, ne bi bio grješan, niti bi time činio neko zabranjeno djelo. Najčasnija knjiga jeste Allahova Knjiga čije je učenje u ovakvim situacijama dozvoljeno, pa je citiranje hadisa u takvim stanjima preče da bude dozvoljeno." (1/410)

Sedamdeseto poglavlje

NEGIRANJE STRASTI I NOVOTARIJA KOJE UČENJACI PRIMIJETE U VJERI

(1676) Ebu Suhejl b. Malik prenosi od svoga oca da je rekao: "Ne poznajem ništa od onoga na čemu sam zatekao ove ljude osim poziva na namaz."

(1677) Ez-Zuhri je govorio: "Ušli smo kod Enesa b. Malika u Damasku, pa smo ga našli samog kako plače." Upitao sam: "Šta te rasplakalo?" Odgovorio je: "Ne poznajem ništa od onoga što sam zatekao osim ovoga namaza, a i on je već zapostavljen."

(1678) El-Hasan el-Basri, rahmetullahi alejhi, rekao je: "Kada bi pred vas izašli ashabi Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, ne bi kod vas prepoznali ništa osim vaše kible."

(1679) Malik b. Enes, rahmetullahi alejhi, rekao je: "Došao nam je Ibn Šihab, pa sam mu rekao: 'Tražio si znanje sve dok nisi postao jedna od njegovih posuda. Tada si ostavio Medinu i nastanio se u Keda'u.' Odgovorio mi je: 'Stanovao sam u Medini dok su ljudi bili kakvi su bili, pa kada su se promijenili, ostavio sam ih.'"

(1680) Osman b. el-Velid je rekao: "Urve b. ez-Zubejr mi je rekao: 'Zar nije obaviješteno da će se ljudi kažnjavati ako budu klanjali dženaze u džamiji?' Odgovorio sam: 'Da.' Rekao je: 'Tako mi Allaha, nije klanjana dženaza Ebu Bekru es-Siddiku osim u džamiji!'"

(1681) Hišam b. Urve je rekao: "Nakon što je Urve b. ez-Zubejr svoj dvorac izgradio u El-Akiku, ljudi su mu rekli: 'Udaljio si se od mesdžida Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem!' Odgovorio im je: 'Vidio sam vaše mesdžide svjetlucavim, vaše pijace igrom i zabavom ispunjene, rasprostranjen nemoral po vašim putevima, pa zdravlje je ono što je tamo u poređenju s onim što vi imate.'"

U predanju: "...Ukoren je Urve zbog toga, pa je rekao: 'Uistinu je ostao samo onaj koji se raduje tuđoj nesreći ili onaj koji je zavidan na blagodati.'"

U predanju: Urve b. ez-Zubejr, nakon što je završio izgradnju svoga dvorca u El-Akiku, rekao je:

"Gradili smo ga i završili njegovu izgradnju,
Allahu hvala, u najboljem El-Akiku..."

(1682) Ebu Omer kaže: Urve b. ez-Zubejr ima mnogo lijepih stihova od kojih su i:

"Najjadniji nakon poniženja dospjeli su u visine
dok su vođe nakon ponosa postali sluge.

Nije preostalo ništa što čovjek dobročinstvom smatra
osim gomilanja novaca i zlata."

(1683) Hišam b. Urve prenosi od svoga oca da je znao reći: "O sinčiću moj, uči poeziju", ili je rekao stihove, a zatim bi ih sam sastavljao i izlagao nam ih.

(1684) Ibn Ebi Rebi'a prenosi da je jednog dana prošao pored Urve b. ez-Zubejra dok je gradio svoj dvorac u El-Akiku, pa mu je rekao: "Je li to namjeravaš da bježiš, o Ebu Abdillah!" Odgovorio je: "Ne, već mi je rečeno da će je pogoditi kazna (tj. Medinu), pa sam rekao: 'Ako je nešto pogodi, bit ću izvan nje.'"

(1685) Ebu Derda', radijallahu anhu, rekao je: "Šta je ovo, vidim vaše učene da umiru, a vaše neznalice da ne traže znanje! Bojim se da ne ode prvi, a ne poduči se drugi. Kada bi učenjak tražio znanje, povećao bi svoje znanje, a kada bi neznalica tražio znanje, našao bi da znanje postoji. Šta je ovo, vidim da se zasićujete hranom, a još uvijek gladujete od znanja!

(1686) Ebu Hazim je rekao: "Ljudi našeg vremena počeli su tražiti mahane ljudima koji su učeniji od njih, kako bi vidjeli da oni nisu potrebni ljudima, nakon čega sličan njima neće obnavljati znanje,

dok će se onaj koji je manje učeniji od njih uzdignuti nad njima i tako će nestati znanja, a ljudi će stradati."

(1687) Ed-Dravurdi je rekao: "Kada Malik kaže: 'Na ovome sam zatekao učenjakc našega grada', a radi se o stvari oko koje smo mi složni, onda on time uistinu misli samo na Rebi'u i Ibn Hurmuza."

Sedamdeset prvo poglavlje

O VRIJEDNOSTI IŠČITAVANJA KNJIGA I POHVALNOSTI BRIGE O BILJEŽNICAMA

(1688) Upitan je Ebu Abdillah Muhammed b. Ismail el-Buhari: "Šta je to *el-belazir*?" Odgovorio je: "Neprestano iščitavanje knjiga."

(1689) Ahmed b. Ebi Imran je rekao: "Bio sam kod Ebu Ejjuba Ahmeda b. Muhammeda b. Šudža'a koji se jedno vrijeme osamio u svojoj kući, pa je poslao jednog od svojih sluga do Ebu Abdullaha b. el-E'arabija, autora djela 'El-Garib', da ga pita o njegovu dolasku njemu. Sluga se vratio i rekao: 'Pitao sam ga o dolasku, pa mi je odgovorio: - U posjeti su mi Arabljani. Kada izmirim njihove potrebe, doći ću.' Dječak je rekao: 'A nisam vidio nikoga kod njega, osim što sam vidio ispred njega knjige, čas pogleda u ovu, čas u onu.' Zatim, nije dugo potrajalo a on je došao. Ebu Ejjub mu je rekao: 'O Ebu Abdillah! Neka je slavljen Allah Veličanstveni! Udaljio si se od nas i zabranio nam druženje sa sobom. Sluga mi je rekao da nije kod tebe vidio nikoga, a ti si rekao: - Kod mene su ljudi Arabljani, pa kada izmirim njihove potrebe, doći ću.' Ibnul-E'arabi je rekao:

'Mi imamo sabesjednike čijeg se govora ne zasićujemo...'"

(1690) Rečeno je Ibnul-Abbasu Ahmedu b. Jahjau Sa'lebu: "Mnogo si se izolovao od ljudi. Kada bi barem malo, jedan dio vremena, napustio kuću i susreo se s ljudima, oni bi se okoristili tobom, a i Allah bi tebe okoristio njima." Malo je zašutio, a zatim izrecitovao:

"Ako bismo se družili s kraljevima nemarni bi bili prema nama
i oholosti svojom bi omalovažili pravo sabesjednika..."

(1691) Muhammed b. Bišr rekao je u stihu:

"...Nisu umrli ljudi koji nam ostave iza sebe odgoj
znanje i vjeru, nisu odsutni niti su otišli."

El-Džahiz je spomenuo ove stihove na drugi način s dodatkom nekoliko stihova.

(1692) Od onoga što se pamti od davnina jesu i riječi:

"Lijep li je sagovornik i drug knjiga,
osamiš se s njom, a ako je budu posjedovali i drugi

neće otkriti tajnu niti se uzoholiti,
a od nje će postići se korist i ispravno."

(1693) Ahmed b. Muhammed b. Ahmed, Allah mu se smilovao, mi je spjevao:

"Najljepše što može tražiti mladić nakon bogobojaznosti
jeste znanje čije ga traženje uljepšava.

Svakom tragaocu pripada slast u kojoj uživa,
a najslađa slast učenjaka jesu njegove knjige."

(1694) Tražio je od mene da mu dopunim ove stihove pa sam to i učinio u njegovom prisustvu:

"Knjiga odagnava brige svoga čitača
i onome koji je čita pojašnjava mu svoju vrijednost.

Prelijep li je to drug kada se osamiš s njim,
ne strahuješ od neprijatnosti niti zabune kada si s njim."

(1695) Jedan od učenjaka Basre je rekao:

"Znanje je najbolji drug,
osamljujem se s njim u svojoj samoći.

Kada imam brige, ono mi ih odagnava,
a kada se osamim, u njemu uživam."

(1696) Muhammed b. Harun ed-Dimiški mi je spjevao od sebe, a i od drugoga:

"...Šamar učenjaka u obraz mi je
draži od pijenja pitka pića."

(1697) Ebu Amr b. el-Ala je rekao: "Nikada nisam ušao kod nekog čovjeka, niti sam prošao pored njegovih vrata pa ga vidio kako gleda u bilježnicu, a drugi pored njega besposlen sjedi, a da nisam za prvog smatrao da je pametniji i razumniji od drugog."

(1698) Abdullah b. Abdul-Aziz b. Omer b. Abdul-Aziz nije sjedio s ljudima, već je odlazio do mezarja i nije se, gotovo nikada, mogao vidjeti osim sa bilježnicom u ruci, pa je jednom upitan o tome, nakon čega je odgovorio: "Nikada nisam vidio boljeg savjetnika od mezara, niti prijatnijeg druga od bilježnice i sigurnijeg od samoće."

(1699) Prenosi se od El-Hasana el-Lu'lu'ija – ako je vjerodostojno – da je rekao: "Nada mnom je prošlo četrdeset godina u kojima nisam stao niti zaspao a da knjiga nije bila na mojim prsima."

(1700) Spjevano je Abdul-Meliku b. Idrisu el-Veziru el-Džeriru u dugoj kasidi:

"Znaj da je znanje najvisočiji stepen,
najbolja zarada i najljepša hvala..."

Islamski učenjaci i književnici sakupili su mnoge tekstove i stihove po ovom pitanju, a ja sam smatram da je sažetak svega toga bolji od duljenja. Uspjeh biva samo sa Allahom! On mi je dovoljan i divan li je zaštitnik!

Allahu neka je sva hvala, s Njegovom pomoći i podrškom završena je cijela knjiga. Neka je salavat i selam na našega predvodnika Muhammeda, njegovu porodicu i sve ashabe!

SADRŽAJ: